

फुलांची रास, चंदनाचा सुवास,
दिव्यांच्या रांगा, अंगणी रांगोळीचे सडे..
नवे पर्व, विचार नवे,
आली दिवाळी आली,
पसरण्या नव- आकांक्षांचे धडे

भारतीय सणांमध्ये सर्वात प्रसिद्ध व महत्त्वाचा सण म्हणजे दिवाळी. दीप म्हणजे दिवा व आवली म्हणजे ओळ किंवा मालिका, अशी दिव्यांची ओळ किंवा मालिका म्हणजे दीपावली. 'अंधारावर प्रकाशाचा, वाईटावर चांगल्याचा आणि अज्ञानावर ज्ञानाच्या विजयाचे' प्रतीक म्हणून या सणाला ओळखतात. हिंदू चंद्रमास आश्विन आणि कार्तिक या महिन्यात म्हणजे सप्टेंबर आणि नोव्हेंबरच्या मध्यात दिवाळी साजरी केली जाते. हा उत्सव साधारणपणे पाच ते सहा दिवस चालतो.

ह्या सणांची सुरुवात वसुबारेसपासून होते आणि भाऊबीज साजरी करून या सणांची सांगता केली जाते. सर्व अबालवृद्ध, मुले, स्त्रिया ह्यांचा हा लाडका सण. दिवाळी येणार म्हटलं की, आवराआवर, रंगरंगोटी, नव्या कपड्यांची, दागिन्यांची, घरातील वस्तूंची खरेदीची पर्वणी सुरू होते. फटाक्यांची आतिषबाजी अन् चविष्ट दिवाळी फराळाचा स्वाद हे ह्या सणाचं आणखी एक वैशिष्ट्य.

आश्विन कृष्ण द्वादशीस, म्हणजेच गोवत्स द्वादशीस. वसुबारस हा सण साजरा केला जातो. वसुबारस ह्याचा अर्थ वसु म्हणजे द्रव्य (धन) त्यासाठी असलेली बारस म्हणजे द्वादशी. भारताची संस्कृती

कृषिप्रधान असल्याने या दिवसाचे महत्त्व विशेष आहे. या दिवशी संध्याकाळी गाईची पाडसासह पूजा करतात.

आश्विन कृष्ण त्रयोदशीस धनत्रयोदशी हा सण साजरा केला जातो. धनत्रयोदशीला

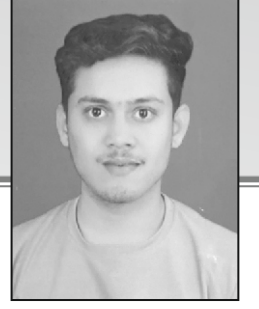
तिन्ही सांजेला केली जाणारी धनाची पूजा. नैवेद्याला ठेवला जाणारा धणे-गुळाचा प्रसाद, ह्यालाही फार मोठे महत्त्व आहे. ह्याच दिवशी एक दिवा तयार करून तो यमदेवतेसाठी लावला जातो. दक्षिण दिशा ही यमाची दिशा म्हणून त्यादिवशी त्या दिव्याची ज्योत ही दक्षिणेला केली जाते.

दिवस तिसरा. यादिवशी नरक चतुर्दशीची पूजा करतात. नरक चतुर्दशी या सणांशी संबंधित नरकासूरवधाची आख्यायिका प्रचलित आहे. कृष्णाने नरकासूराचा वध करून प्रजेला त्याच्या जुलमी राजवटीतून सोडवले अशी यांची कथा आहे. या दिवशी पहाटे उठून अभ्यंगस्नान करायचे, नवीन वस्त्रे परिधान करायचे. देवदर्शन घ्यायचे आणि सर्वांनी एकत्र जमून दिवाळी फराळ करायचा, असा हा आनंद साजरा करण्याचा दिवस. आश्विनातले शेवटचे दोन दिवस आणि कार्तिकाचे पहिले दोन दिवस अशी ही चार दिवसांची मुख्य दिवाळी. आश्विन वद्यअमावस्येला संध्याकाळी घरोघरी, दुकानांतून सोन्या - चांदीच्या पेढ्यातून, ऑफिसातून लक्ष्मीपूजन केले जाते. घरातलं सोनं-नाणं-पैसे ह्यांची पूजा करतात. व्यापारी सर्व हिशोबाच्या वह्यांचे पूजन करतो. लक्ष्मीपूजनानंतर फटाक्यांची अतिषबाजी करून आनंद साजरा केला जातो.

पाडवा म्हणजे बलिप्रतिपदा. साडेतीन मुहूर्तातला एक मुहूर्त. ह्या दिवशी अनेक नवे प्रकल्प चालू केले जातात. पाडव्याच्या दिवशी पत्नी पतीला ओवाळते. पती पत्नीला पाडव्याची भेट म्हणून वस्तू, दागिना किंवा साडी भेट देतो.

कार्तिक शुद्ध द्वितीयेलाच यमद्वितीया किंवा भाऊबीज असे म्हणतात. बहीण-भावाच्या उत्कट प्रेमाचा हा दिवस. बहीण भावाला स्नान घालते. गोड भोजन देते. ओवाळते आणि भाऊ बहिणीला ओवाळणी घालतो.

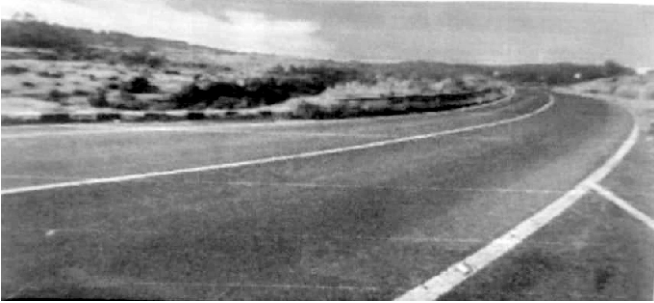
दिवाळीच्या सणातला लहान मुला-मुलींचा आनंदाचा भाग म्हणजे आकाशंकदिल तयार करणे, किल्ला करणे, त्यावर सैनिकं मांडणे. संध्याकाळी दारापुढे छान छान रांगोळ्या काढणे आणि फटाके वाजविणे इ. दिपावली हा सण सर्वत्र आनंद व उत्साहाने साजरा होतो.

धबधब्याचं गाव म्हणून राज्यभर चर्चेत असलेलं बर्की गाव पर्यटकांनी फुलून गेलं होतं. आम्ही ही बर्की धबधबा हा जंगलामध्ये आहे म्हटल्यानंतर आपल्याला जंगलसवारी करायला भेटणार म्हणून खूप आनंदी होतो. आम्ही सकाळी लवकर निघालो होतो. पावसाचे वातावरण होते. तरीही आम्ही सगळी पूर्वतयारी करून योग्य ती पावसाळी कपडे, छत्री घेऊन बर्कीच्या दिशेने निघालो. बर्की धबधबा हा आमच्या गावापासून १०० कि. मी. एवढा होता. जाताना इकडे-तिकडे दिसणारी झाडी, निसर्गरम्य वातावरण पाहून मन एकदम आनंदी झाले होते. त्या प्रवासाला अनुसरून मला एक छोटीशी कविता लिहाविशी वाटते.

‘रंग वेगळे वेगळे
सारे जग हे वेगळे
सात रंगातही जाणवे
लक्ष छटांचे जाळे..!’

खालील फोटोमध्ये तुम्ही जिवंत वातावरण अनभवू शकता. जसे मी ते प्रत्यक्षात अनुभवले आहे.

हा धबधबा बर्की या गावातून सुमारे तीन किलोमीटर अंतराची पायपीट करत निसर्गाशी हितगुज साधत जाण्याचा एक वेगळाच आनंद मनाला ऊर्जा देत होता. घामावलेल्या शरीरावर धुक्यातून वाट शोधत येणाऱ्या पावसाच्या सरी व थंडगार वारा अंगाला धडकत होता. तुम्ही स्वतः गेलात तर नक्की अनुभवाल. निळ्याभोर आकाशातून भ्रमण करत असल्याचा भास झाल्याशिवाय राहात नाही.

निसर्गसौंदर्य न्याहाळत पुढे जाताना चढउताराची पायवाट लागते. बर्की तलावातील निळेभोर पाणी व समोर हिरव्यागार जंगलाच्या कवेतून बाहेर पडण्याचा प्रयत्न करणारे छोटे-छोटे

धबधबे, वारा, पाऊस, धुके यांचा चाललेला पाठशिवणीचा खेळ मनाला उभारी देतो. वनविभागाने पुढाकार घेऊन जंगलातील पायवाटेवर दगडी पिचिंगची वाट केल्याने वयोवृद्ध तसेच महिला पर्यटकांना ही सुरळीत जाता येत होते. यानंतर शेवटी सर्वात

मोठा धबधबा लागतो तो म्हणजे ‘बर्की’ मन एकदम प्रसन्न होऊन जाते. तुम्ही खालील छायाचित्र पाहू शकता.

‘धबधब्याकडे पाहिले की वाटते,
ओसांडून वाहणारा धबधबा..
आढळतो जेव्हा उंचावरून खाली...
विव्हाळत असेल का हो वेदनांनी?
अनुदुखत असेल का हो त्याचे सर्वांग?’

वरील कवितेच्या ओळींचा अर्थ तुम्हाला समजलाच असेल, हा जो मनभरून पाहावासा वाटतो, तो धबधबा वरून खाली कोसळतो तेव्हा त्याला वेदना होत असतील का? हा प्रश्न माझ्यासमोर उभा राहिला होता. धबधबा म्हणजे बऱ्याच उंचावरून थेट खाली पडणारा पाण्याचा नैसर्गिक प्रवाह आहे. हा प्रवाह प्रामुख्याने नदीचाच असतो.

तिथे आम्हाला काही फुलझाडांची रूपे पाहायला मिळाली, ती मी तुमच्यापर्यंत पोहचवण्याचा प्रयत्न केला आहे.

‘पालवी’

‘हिरवे हिरवे गारगालिचे – हरित तृणांच्या मखमालींचे.
हिरवे हिरवे गारगालिचे – हरित तृणांच्या मखमालींचे.....
त्या सुंदर मखमालीवरती – फुलराणी ती खेळत होती..!’

मुख्यमंत्री

**माझी
लाडकी
बहीण**
योजना

‘आले किती, गेले किती
संपले भरार
पण, कधी संपला नाही आणि
संपणारही नाही
लाडक्या बहिणीचा दरारा...’

असंच असतं हे बहीण-भावाचं नातं, तुझं-माझं जमेना अन् तुझ्यावाचून करमेना. अगदी लहानपणापासूनच लाडकी बहीण आपल्या भावावर आई इतकेच प्रेम करते आणि आता हेच नातं एका राजकीय स्तरावर गोंधळ घालत आहे. खरंच आज महाराष्ट्रातील शेंबड्या भावाची बहीणसुद्धा मुख्यमंत्र्यांची बहीण झाली आहे. अर्थातच, ‘मुख्यमंत्री माझी लाडकी बहीण’ योजनेतर्गत.

या योजनेतर्गत लाडक्या बहिणीच्या हातात आज काही पैसे आहेत. बाहेर काम करणाऱ्या सजग बहिणी तर आपल्या काही इच्छा स्वतः पूर्ण करतातच; पण खेडेगावातल्या, वाडीतल्या, रानात काम करणाऱ्या शेतकरी कुटुंबातील बहीणसुद्धा आज आपल्या छोट्याशा इच्छा, आकांक्षा पूर्ण करतेय. आपल्या बाळाला आवडलेला ड्रेस घेण्यासाठी या दिवाळीला तिला आपल्या पतीकडे हात पुढे करायला लागणार नाही.

दसऱ्याच्या आणि दिवाळीच्या फराळासाठी लागणारे साहित्य ती आज स्वबळावर खरेदी करते आहे.

आज या बहिणीच्या मनात आत्मविश्वास इतका वाढला आहे की, ती वेगवेगळ्या सरकारी योजनांतर्गत एकटी तालुक्याला आणि जिल्ह्याला जाऊन येते. या व अशा आणखी खूप गोष्टींचे समाधान आज महाराष्ट्रातील बहिणींच्या चेहऱ्यावर पाहायला मिळते.

लाडकी बहीण योजनेचा
गावागावांत पोळा,
सासरवाडीत जाऊन भाऊजी
कागदपत्रे करतोय गोळा.

हो, या योजनेचा फॉर्म भरण्यासाठी काही कागदपत्रांची आवश्यकता तर होतीच आणि या आवश्यकतेमुळे सासऱ्यावर रुसलेला जावई आपल्या सासरवाडीला गेला व त्या लोकांशी तो जुने

वादविवाद विसरून आनंदाने बोलू लागला. हे पाहून मुख्यमंत्र्यांची बहीण अगदी सुखावून गेली. तिचे डोळे पाणावले अन् ती खूप आनंदी झाली.

पण नाण्याला जशा दोन बाजू असतात तशाच या योजनेच्याही दोन बाजू तर दुसरी बाजू जाणून घ्यायला हवी. लाडकी बहीण योजनेचा हप्ता आपल्या ताब्यात घेतो आणि तेही अगदी गडबडीने तो म्हणजे माननीय मुख्यमंत्र्यांचा लाडका भाऊजी. यामुळे लाडक्या बहिणीच्या तर हा हप्ता हातात येण्याआधीच व येताक्षणीच निघून जातो.

आणखी एक आपल्या काही बहिणींची परिस्थिती अशी आहे की, या योजनेचा फॉर्म भरण्यासाठी त्यांच्याकडे लागणारी कागदपत्रेच उपलब्ध नाही आहेत. मग या भोळ्या-भाबड्या बहिणी मुख्यमंत्र्यांच्या बहिणी नाहीत का? आणि हो, आज दर दिवशी एक नवीन अत्याचाराची बातमी ऐकायला मिळते. मग प्रश्न पडतो मुख्यमंत्र्यांच्या राज्यात, मुख्यमंत्र्यांच्या बहिणी सुरक्षित तर आहेत ना....!!

शिवाय हातावर घर चालवणाऱ्या माय-माऊलीच्या मनात ‘ही योजना किती दिवस चालू राहील’ असाही विचार येतोच आणि ती मनाला समजून सांगते व समजूत घालते की, “आपण आपल्या कष्टाने कमवलेलेही बरेच.”

राशन दिले, गॅस दिला
भाऊ महिन्याला पैसेही देणार
पाहू लाडक्या बहिणीची
भाऊ किती दिवस काळजी घेणार...
भाऊजी म्हणतो शासनाची योजना
पदरात पडली तर येईल घरी
पण लाडकी बहीण म्हणते
आपली कष्टाचीच कमाई बरी....

स्त्री म्हणजे फक्त घर आणि चूल आणि मूल, यापर्यंत मर्यादित नसून आजच्या काळात ती गाडीच्या चालकापासून ते विमानाच्या पायलटपर्यंत पोहोचली आहे.

आजची स्त्री ही अबला नसून सबला सक्षम स्त्री बनली आहे. पूर्वी स्त्रियांचे सक्षमीकरणाचे प्रमाण कमी होते; पण आजच्या काळात ती सक्षम मजबूत बनली आहे.

पूर्वी स्त्री म्हणजे फक्त चूल आणि मूल अशी संकल्पना मांडली जायची. पण ती मोडली गेली आहे. आताची स्त्री ही सर्वच क्षेत्रात अग्रेसर आहे.

गाडीच्या चालकापासून ते विमानाच्या पायलटपर्यंत सर्वच क्षेत्रात ती अग्रेसर आहे. एवढेच नाही तर ती पुरुषांसोबत खांद्याला खांदा लावून काम करत आहे.

आजच्या काळात स्त्री ही खूप मजबूत बनली आहे. ती आता पूर्वीच्या काळासारखे अन्याय सहन करत बसत नाही. आता ती अन्यायाविरुद्ध उभी राहिली आहे.

‘तू नारी आहेस

या विश्वाची शान आहेस तू’

या काव्याप्रमाणे आता स्त्री जगाची शान बनली आहे. ती आता सर्व क्षेत्रात अग्रेसर असल्यामुळे तिचा जयजयकार होत आहे.

पूर्वीच्या काळी स्त्री ही सतत होणारे अन्याय सहन करत

बसायची; पण आता ती त्या अन्यायाविरुद्ध लढा देत आहे.

जसे, पूर्वी चिपको आंदोलन केले होते त्यात त्या झाडांना वाचवण्यासाठी खूप प्रयत्न करत होत्या तशा आता त्या आपल्या हक्कासाठी लढा देत आहे.

त्या आता घरची सर्व परिस्थिती सांभाळून बाहेरची कामे म्हणजेच औद्योगिक क्षेत्रात प्रवेश करत आहे.

Businessman women म्हणून तिची आता प्रसिद्धी होत आहे.

आताची स्त्री, ही शिवबाची जिजाऊ बनली आहे. जी सर्व संकटांना धाडसाने सामोरे जात आहे. सर्व स्त्रियांची अडचण, परिस्थिती समजून घेऊन लढा देत आहे.

आताची स्त्री ही झाशीची राणी बनली आहे. जी आपल्या मुलाला घेऊन कष्ट करत, अन्यायाविरुद्ध लढा देत आहे.

पूर्वी स्त्रीला

‘अबला नारी तेरी यह कहाणी

आचल में दूध आँखों में आसूँ’

असे म्हणत पण आता

तीच अबला नारी आती विश्वाची शान बनली आहे.

समाजात आता ती वात्सल्यपूर्ण आई, सक्षम कन्या म्हणून वावरत आहे, सर्वच क्षेत्रात ती आता पुढे आहे. अशी विविध नाती घेऊन ती घरकाम व औद्योगिक क्षेत्रात कार्यरत आहे म्हणून ती आता महान बनली आहे.

खरंय आता स्त्रियांचे जीवन खूप बदलले आहे.

स्त्री ही खूप सामर्थ्यवान बनली आहे.

महिला या शब्दाचा अर्थ पाहायला गेला तर

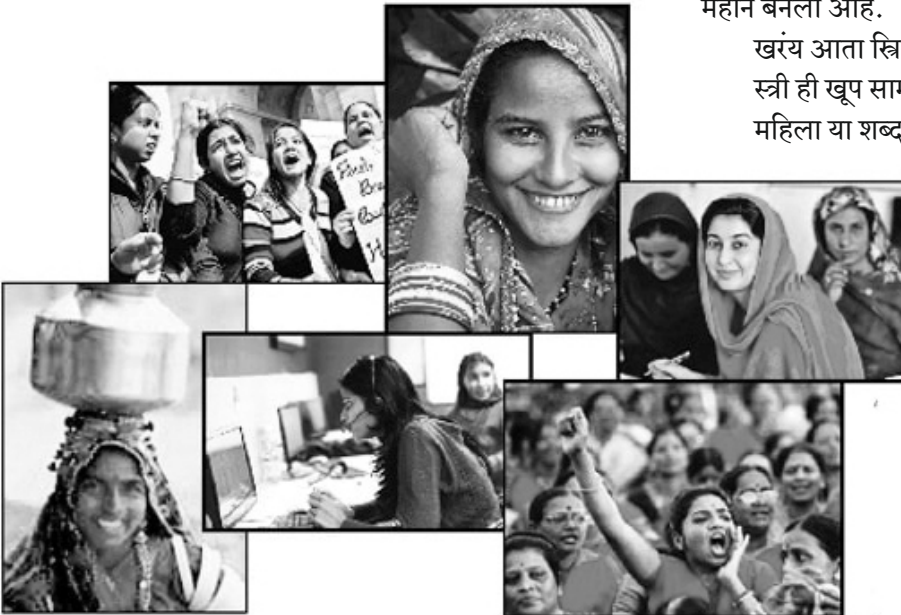
म-महान, महत्वाकांशी

हि-हिम्मतवान

ला-लाजाळू

अशी बनली आहे.

ती खूप महत्वाकांशी बनली आहे म्हणूनच ती आता सक्षम बनली आहे. ती आता आदिशक्ती बनली आहे. जी सर्व संकटांना सामोरे जात आहे म्हणूनच स्त्री ही आता घरकामापुरती मर्यादित नाही. ती आता सबला, सामर्थ्यवान बनली आहे.

तंत्रज्ञान म्हणजे मुख्यतः संस्थेची साधने, उपकरणे, तंत्रे, हस्तकला, प्रणाली आणि समस्यानिवारण पद्धतींच्या ज्ञानाला सूचित करतो. आज तांत्रिक प्रगतीने मानवजातीला नैसर्गिक वातावरणावर नियंत्रण ठेवण्याची आणि त्यांच्याशी जुळवून घेण्याची क्षमता दिली आहे.

तंत्रज्ञानाने आजच्या आधुनिक युगात सर्वच क्षेत्रात प्रगती केली आहे. जरी याचे अनेक फायदे असले तरी काही तोटेसुद्धा आहेत. आज बऱ्याच ऑनलाईन किंवा ऑफलाईन व्यवसायाने जगभर खूप चांगली प्रगती केली आहे. माहिती तंत्रज्ञानामुळे सर्व प्रकारच्या व्यवसायांना फायदा झाला आहे. आज आपण काही सेकंदात तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने संपूर्ण जगात कधीही आणि कोठेही माहितीचे आदान-प्रदान करू शकतो. या तंत्रज्ञानामुळे आपण जगभर कॉल किंवा व्हिडिओ कॉलद्वारे संपर्क साधू शकतो. अवकाशात तंत्रज्ञानाने जो काही विकास झाला आहे तो सर्व माहिती तंत्रज्ञानाचा परिणाम आहे. आज या तंत्रज्ञानाच्या मदतीने नासा आणि इस्ट्रोने अवकाशात त्यांचे उपग्रह स्थापित करण्यात यश मिळवले आहे. आज आपण वाहतूक सोईमुळे परदेशात काय कोठेही फिरू किंवा जाऊ शकतो. हे सर्व माहिती तंत्रज्ञानामुळे शक्य झाले आहे.

आपल्या मनोरंजनासाठी, वैद्यकीय क्षेत्रात माहिती तंत्रज्ञानाचे मोठे योगदान आहे. तसेच ऑटोमोबाईल क्षेत्रात रोबोट किंवा ऑटोमॅटिक मशीन तयार करणे आणि त्या रोबोट किंवा ऑटोमॅटिक

मशीन उपयोग कार्यरत होण्यासाठी केला जातो.

आपल्या देशात कृषिव्यवस्था फार महत्त्वाची आहे आणि त्यामुळे आपल्या भारत देशाला कृषिप्रधान देश म्हणतात. कोणताही देश हा उद्योगांवर पूर्णपणे अवलंबून राहू शकत नाही. शेतीत नवीन माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर करून अल्प कालावधीत काम झाल्यामुळे शेतकऱ्यांना बऱ्याच कामाचा फायदा होतो.

तंत्रज्ञानाने आपले कार्य सोपे केले आहे. परंतु त्यामध्ये आपण सावधगिरी बाळगणेदेखील आवश्यक आहे. माहिती तंत्रज्ञानाच्यामुळे आपल्या मेंदूर चांगला आणि वाईट दोन्ही प्रकारचा प्रभाव पडतो. आपण तंत्रज्ञान कशाप्रकारे वापरतो त्यावर हे अवलंबून आहे. जर तंत्रज्ञानाच्या वापर हा संतुलित पद्धतीने केला गेला तर तो खूप फायदेशीर आहे. तंत्रज्ञानाच्या अतिवापर कधीही नाही झाला पाहिजे. त्याचा उपयोग केवळ एका हद्दीतच केला गेला पाहिजे. जर आपण या मर्यादा ओलांडल्या तर तंत्रज्ञान आपल्यासाठी खूप हानिकारक ठरू शकता.

आजकाल लोक अगदी लहान कामे करण्यासाठीही तंत्रज्ञानावर अवलंबून आहेत. ज्यामुळे बऱ्याच लोकांमध्ये सुस्तपणाचा कल वाढत आहे.

आजकाल हॅकर्स आपल्या इंटरनेट बँकेला हॅक करून बँक खात्यातून पैसे काढून घेतात. अशा बातम्या येत असतात. अशाप्रकारे तंत्रज्ञानामुळे आपल्या समस्याही वाढल्या आहेत.

असे कोणतेही क्षेत्र नाही जेथे तंत्रज्ञानाने स्थान दिले नाही. आजच्या लेखात आम्ही सर्वांनी तंत्रज्ञानाचा अतिवापर करणे टाळले पाहिजे.

चंद्रयान-३ ही भारतीय अंतराळ संशोधन संस्था (ISRO) ची तिसरी चंद्र मोहीम आहे आणि नजीकच्या भविष्यात प्रक्षेपित होणार आहे. या मोहिमेचे उद्दिष्ट भारताच्या चंद्राचा शोध घेणे आणि मागील चंद्रयान मोहिमांच्या यशावर आधारित आहे.

चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवाचा शोध घेणारे पहिले मिशन बनून इतिहास रचणाऱ्या चंद्रयान - २ च्या यशस्वी पूर्ततेनंतर इस्त्रोने चंद्रयान - ३ मिशनची घोषणा केली. चंद्रयान-३ लँडर विक्रम यशस्वी सॉफ्ट लँडिंग करत नसतानाही ऑर्बिटरचे मौल्यावान डेटा पृथ्वीवर परत पाठवणे सुरूच ठेवले आहे.

चंद्रयान - ३ चंद्राच्या पृष्ठभागावर लक्ष केंद्रित करेल आणि त्यात लँडर आणि रोव्हरचा समावेश असेल, चंद्राची रचना आणि भूगर्भशास्त्राची आपली समज पुढे नेण्यासाठी वैज्ञानिक प्रयोग करणे आणि डेटा गोळा करणे हे देखील या मोहिमेचे उद्दिष्ट असेल.

चंद्रयान-३ चा मुख्य उद्देश म्हणजे चंद्रावर सॉफ्ट लँडिंग करण्याची भारताची क्षमता प्रदर्शित करणे इस्त्रोसाठी हा एक महत्वाचा टप्पा ठरेल. कारण तो आपल्या अंतराळ संशोधन कार्यक्रमाचा विस्तार करत आहे.

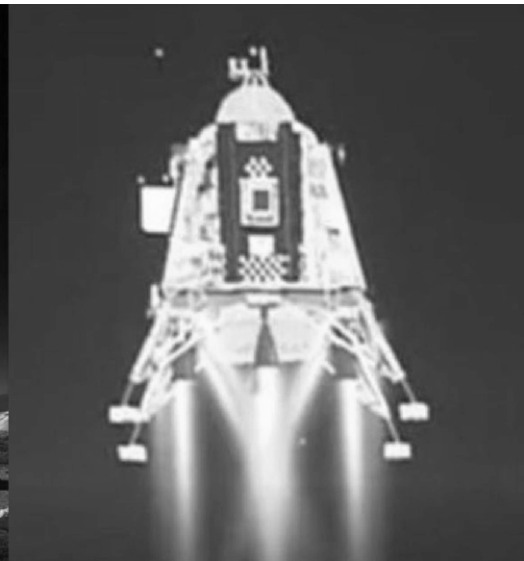
या मोहिमेद्वारे जागतिक अवकाश समुदायामध्ये भारताची उपस्थिती वाढवून आंतरराष्ट्रीय भागीदारांसह सहकार्य करणे अपेक्षित आहे. हे शास्त्रज्ञ आणि संशोधकांना चंद्रयानाच्या शोधावर एकत्र काम

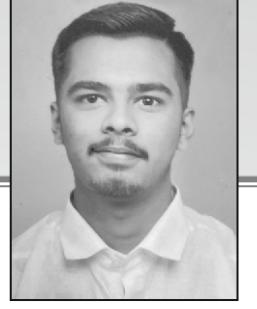
करण्याची आणि मौल्यवान ज्ञान आणि संसाधने सामायिक करण्याची संधी प्रदान करेल.

चंद्रयान-३ ही मोहीम भारताच्या अंतराळ संशोधनातील वाढत्या कौशल्याचा आणि वैज्ञानिक प्रगती करण्याच्या त्याच्या वचनबद्धतेचा दाखला आहे. हे केवळ चंद्राविषयी आपल्याला समजण्यास हातभार लावणार नाही, तर आपल्या जवळच्या खगोलीय संसाधनांचा शोध आणि वापर करण्यासाठी भविष्यातील मोहिमांसाठी मार्ग मोकळा करेल.

चंद्रयान-३च्या प्रक्षेपणाची तारीख जसजशी जवळ येत आहे. तसतशी मोहिमेबद्दलची उत्सुकता वाढत आहे. हे भारताच्या अंतराळ संशोधनासाठी एक महत्त्वपूर्ण पाऊल पुढे दाखवते आणि जागतिक अंतराळ समुदायातील प्रमुख खेळाडू म्हणून देशाचे स्थान अधिक मजबूत करते.

शेवटी, चंद्रयान-३ हे एक अत्यंत अपेक्षित मिशन आहे. जे भारताच्या चंद्रयानाच्या शोधात पुढे जाईल आणि चंद्राच्या पृष्ठभागाविषयी आपल्याला समजून घेण्यास हातभार लावेल. वैज्ञानिक संशोधन आणि सहकार्यावर लक्ष केंद्रित करून मिशन चंद्र संशोधन क्षेत्रात महत्त्वपूर्ण योगदान देण्यासाठी आणि अवकाश संशोधनात भारताचे स्थान मजबूत करण्यासाठी सज्ज आहे.

वृक्षवल्ली आम्हां सोयरी वनचरे।
पक्षी ही सुस्वरें आळवितो ॥
येणें सुखे रुचे एकांताचा वास।
नाही गुण दोष अंगा येत॥
आकाश मंडप पृथ्वी आसन।
रमे तेथें मन क्रीडा करी॥
कंथाकुमंडलु देहउपचारा।
जाणवितो वारा अवसर॥
हरिकथा भोजन परवडी विस्तार।
करोनि प्रकार सेवूं रुची॥
तुका म्हणे होय मनासी संवाद।
आपुला चि वाद आपणांसी॥

—संत तुकाराम

‘वृक्षवल्ली आम्हां सोयरी वनचरे’ हे श्री राष्ट्रसंत तुकाराम महाराजांचे बोल आहेत. तुकाराम महाराजांना आपल्यासारख्या माणसांपेक्षा गावाबाहेरच्या वृक्ष-वेली, झाडे-झुडपे आपलेसे वाटतात. त्यांच्या या बोलातून सारे सार स्पष्ट होते. माणूस, वनस्पती, प्राणी, पर्यावरण या सर्वांविषयीचे प्रेम व्यक्त होते. मानवी जगातील क्रोध, राग, द्वेष, मत्सर, मोह अशा विकारांपासून दूर असणाऱ्या वृक्ष-वेली तुकाराम महाराजांना जास्त आवडतात. त्यांच्या या उक्तीमधून असे लक्षात येते की, या पृथ्वीतलावर फक्त माणूसच महत्वाचा नाही तर अगदी सूक्ष्म गोष्टीसुद्धा महत्वाच्या आहेत.

सध्या तंत्रज्ञानाच्या काळात मानवाने गगनभरारी घेतली आहे व प्रगती केली आहे. विज्ञानातील प्रगतीमुळे मानवामधील अहंकार दिवसेंदिवस वाढत चालला आहे. याच कारणामुळे मनुष्य व निसर्ग यांच्यातील दुरावा वाढला आहे. विज्ञानातील केलेल्या सर्व प्रगतीचे श्रेय खरेतर निसर्गाला द्यायला हवे. निसर्गामुळेच तर सर्व गोष्टी साध्य झाल्या आहेत. परंतु त्याचे सर्व श्रेय मनुष्य स्वतःला घेतो. बुद्धिचातुर्य जरी मानवाचे असले

तरी भाग्यविधाता हा ‘निसर्ग’च आहे, याची जाणीव मनुष्याला नसते.

भारतीय संस्कृती व प्राचीन काळापासून चालत आलेल्या रूढी-परंपरा, वेद हे वृक्षांपासूनच आहेत आणि वृक्षवेलींवरच थांबतात. काळाच्या ओघात मनुष्य निसर्गाचे उपकार विसरला आहे. काहींच्या संभाव्यवादानुसार मनुष्य भविष्यात निसर्गावर विजय मिळवेल. परंतु माझ्या मतानुसार हे कधीच शक्य होणार नाही. कारण ‘निसर्ग’ हा कालही श्रेष्ठ होता, आजही आहे व उद्याही श्रेष्ठच राहील.’

माणूस जिवंत आहे तो केवळ आणि केवळ वृक्षवेलींमुळेच!

वृक्ष-वेली, झाडे हे स्वतः कार्बन डायऑक्साईडचे सेवन करतात व मनुष्यांना जीवनावश्यक असणारा प्राणवायू-ऑक्सिजन पुरवतात. कित्येक जीवजंतू, प्राणी हे वनस्पतींवरच अवलंबून असतात. परंतु वनस्पती कधीच कोणावर अवलंबून नसतात. वनस्पती सूर्यकिरणांद्वारे प्रकाशसंश्लेषण करून स्वतःचे अन्न स्वतः तयार करतात. म्हणजेच वनस्पती ह्या स्वावलंबी आहेत. वृक्ष हे मानवाला खूप गोष्टी देतात. फळे, फुले अशा उपयोगी वस्तू वृक्षांकडूनच मानवाला मिळतात तरीही मनुष्य वृक्षतोड करतो. मोठमोठ्या इमारती बांधण्यासाठी, रस्ते, कारखाने, घरे बांधण्यासाठी असंख्य प्रमाणात वृक्षतोड केली जाते. वृक्ष-वेली आपल्याला स्वतःहून सावली देतात; परंतु आपण गरजेपुरता त्याचा वापर करून नंतर वृक्षतोड करतो. वृक्षांना मोठ्या प्रमाणात हानी पोहोचवतो. जसं मानवाला मन आहे, भावना, संवेदना

आहेत; तसेच वृक्षांनाही आहेत. मनुष्य त्या बोलून व्यक्त करू शकतो परंतु वृक्ष-वेली नाही!

स्वतःच्या स्वार्थासाठी मनुष्य सध्याच्या युगात कुठल्याही थरावर जाऊ शकतो. दिवसेंदिवस चंदनाच्या तस्करीचे प्रमाण वाढत चालले आहे. आपल्या पूर्वजांनी वृक्षांची बरोबरी संतपुरुषांबरोबर केली. कारण वृक्षांचे अनन्यसाधारण महत्त्व हे फक्त त्यांनाच कळाले होते. वृक्षतोड करून मनुष्य तेथे व्यावसायिकदृष्ट्या अनेक प्रकल्प उभारतो. या सर्व गोष्टींमध्ये प्रचंड प्रमाणात प्रदूषण होते व निसर्गाचा समतोल बिघडतो. याउलट वृक्षवेली वातावरणातील प्रदूषण टाळण्यासाठी प्रयत्न करतात. जमिनीची धूप थांबवतात. आपल्या मुळांनी पायाखालची जमीन घट्ट पकडून ठेवतात. अनेक गुणकारी औषधे देतात. मनुष्याच्या गरजा पूर्ण करतात.

निसर्गाला या गोष्टी असह्य झाल्या की तो प्रकोप दाखवतोच. झाडे तोडली गेल्यामुळे मातीची धूप वाढली. सुपीक जमीन रेंताड बनू लागली. मानवाच्या अतिहव्यासापोटी झालेला हा सर्व परिणाम आहे. मनुष्याला सागराच्या अथांगतेचा किती आदर आहे! पण कृतघ्न मनुष्य आपला सारा केरकचरा समुद्रात टाकतो. मग खवळलेला समुद्र तो कचरा ओहोटीच्या रूपाने मनुष्याला परत करतो. माणसाच्या या अविचारामुळे वृक्षांच्या अनेक जाती नष्ट झाल्या आहेत. पशुपक्षांच्या अनेक प्रजाती दुर्मिळ होत चालल्या आहेत.

मानवाने केलेल्या प्रदूषणामुळे पृथ्वीची दयनीय अवस्था झाली आहे. वातावरणाचा तोल ढळत आहे. 'पृथ्वी वाचवा' असा 'वसुंधरा दिनाचा' संदेश आहे. परंतु मनुष्य त्याच्या हव्यासापोटी त्याचे पालन करीत नाही. केवळ जंगलतोडीमुळेच पर्यावरणाचा समतोल बिघडतो असे नाही. नदी व समुद्र यांमध्ये सोडलेल्या सांडपाण्यामुळेदेखील असमतोल आहे. सर्वजण म्हणतात - 'झाडे लावा, झाडे जगवा'; परंतु झाडे लावणे जितके आवश्यक आहे, त्याहूनही ती वाढवणे व त्यांचे जतन करणे महत्त्वाचे आहे. यासाठी प्रत्येकाने किमान एक तरी झाड लावले पाहिजे. निष्काळजीपणामुळे अनेक झाडे जगत नाहीत. झाडांची योग्य निगा राखली पाहिजे. दररोज झाडांना पाणी घातले पाहिजे. आठवड्यातून एकदा खत दिले पाहिजे तर झाडे जगतील.

मनुष्याने शहरातील राखीव भूखंडावर टोलेजंग इमारती उभारण्याऐवजी गर्द झाडे लावावीत. रस्त्याच्या दुतर्फा वृक्षलागवड करावी. म्हणूनच, माणसाचे जीवन लाभदायक व सुखकर होण्यासाठी पर्यावरणाचा समतोल राखणे व तो टिकवणे महत्त्वाचे आहे.

आई

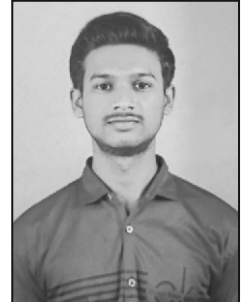
जशी तुझी छाया
तशी तुझी माया
तूच माझी आई, तूच माझी आई

जशी तुझी गडबड
तशी तुझी धडपड
तूच माझी आई, तूच माझी आई

जशी झाडावरची फुलं
तशी आम्ही तुझी मुलं
तूच माझी आई, तूच माझी आई

जशी वासराची गाय
तशी तू माझी माय
तूच माझी आई, तूच माझी आई

- निलेश प्रमोद कांबळे
SY (A&DS)

ऊसतोड कामगारांचे जीवन...

गोड उसाची कडू कहाणी...

फड

कर्जापायी शोधावा लागतो उसाचा फड,
यंदा तरी कर्ज फिटेल हीच त्याला ओढ...!

चवीने मात्र ऊस गोड होता

खाताने मात्र कडू लागत होता...!

घशाखाली घास उतरत नव्हता

कर्ज फिटेल असा भास होत होता,

लेकराला माझ्या झोपायला कुठली गादी

आणि कुठला खाट,

त्याच्या नशिबी मात्र उसाचं पाचाट...!

वरील मी लिहिलेल्या छोट्याशा कवितेवरून तुम्हाला समजलेच असेल की, मला तुमच्यापर्यंत कोणता संदेश किंवा अनुभव पोहचवायचा असेल किंवा सांगायचा असेल. खाली मी स्वतः काढलेले चित्र / छायाचित्र लावलेले आहे.

हे जे चित्र दिसतंय ते आहे ग्रामीण भागातून उसतोडीला आलेल्या

एका दाम्पत्याच्या बाळाचं, म्हणजे त्या कामगारांना आपल्या स्वतःच्या बाळाला अशा परिस्थितीमध्ये सोडून काम करावं लागतं. मग ही परिस्थिती आपल्याला किती दिवस पाहावी लागणार. सरकार यांच्यासाठी काय करू शकते का नाही? हा प्रश्न माझ्यासमोर दचकन येऊन, उभा राहिला. खालील छायाचित्र तेही मी स्वतः काढलेले आहे. ट्रॉलीमध्ये स्त्रियाही उस भरताना दिसत आहेत. यामध्ये स्त्रियांनाही पुरुषांप्रमाणे काम करावे लागत आहे. त्यामुळे त्यांना आपल्या पोरा-बाळांकडे लक्ष देण्यासाठी पुरेसा वेळ भेटत नाही. तेच खालील दृश्यात दिसून येत आहे आणि ते मी माझ्या शब्दामध्ये सादर करण्याचा व मांडण्याचा प्रयत्न केला आहे. म्हणूनच 'तिपटे अशोक' राव यांनी चार ओळी लिहिल्या आहेत-

‘गरिबी नशिबी आली की,

कठीण परिस्थितीचा चढावा लागतो घाट,

कशाची वेळ आणि कशाचा काळ

नशिबी मात्र कधी दुपार तर कधी पहाट...!’

उसतोड कामगारांच्या जीवनात किती वाईट दिवस येतात आणि किती संघर्ष करावा लागतो याची आपण फक्त कल्पनाच करू शकतो, खरा अनुभव तर प्रत्यक्षात त्यांना पाहिल्यावर येतो. सोबत लहान बाळ घेऊन आणि थंडीचे दिवस, ज्या वयात मखमली गादीवर झोपायचं वय असतं त्या वयात मात्र त्या बाळाला उसाच्या पाचरडावर रात्री काढाव्या

लागतात. मग ती माऊली केव्हा उठत असेल, कधी स्वयंपाक करत असेल, ते छोटं बाळ आणि तिची तगमग याचा बारकाईने विचार केल्यास आपल्याला तिला होणाऱ्या मानसिक आणि शारीरिक त्रासाचा अंदाज येईल. राहायला घर ना दार, एक पाचरडाची खोप केलेली असते आणि त्याच खेपेला आपला अलिशान बंगला म्हणून कसंतरी मनाची समज घालून जगायचं. आज कित्येक वर्षांनंतर त्यांचे संघर्षमय जीवन बदललेलं नाही. बदलेल तरी कसं! स्वतःच्या गरजात आणि सावकारांच्या कर्जातच त्यांची सगळी वर्षानुवर्षांची कमाई चाललेली असते. भविष्यासाठी तडजोड तर खूप लांबची गोष्ट. आपल्या मुलांना मोठं करण्यासाठी आई-वडिलांना खूप कळा सोसाव्या लागतात, अशा परिस्थितीत त्यांच्या शिक्षणाची फरफट होते. याचा परिणाम त्यांच्या पुढच्या पिढीवर पण होतो. ते पण या दलदलीत अलगद फसतात, तेही अगदी कायमचे!

अबोल मी

तो चेहरा तिचा सतत मला आठवायचा
तिच्या आठवणीत माझा चेहरा हळूच खुलायचा

आठवता तिचे प्रेमळ शब्द, निःशब्द झालो मी
बोलकी तिची भाषा ऐकण्यास व्याकूळ असे मी

सहा महिनेच पाहिले होते मी माझी आई
माझ्यापासून दुरावण्यात कसली देवाला घाई?

बोलायचे होते खूप, शब्द होते अबोल
कसाबसा सावरतोय, तिच्याविना मी तोल

आज चोवीस वर्षे झाले पाहातोय तिला फोटोत
तिच्यासारखी माया करून कोण घेईल मला खुशीत?

तुरुंगातील वातावरण जगभर पसरली
आज कित्येक वर्षांत माझी आई माझ्यापासून हरवली

हाक देतो आजही येशील ना गं एकदा
तुझ्या या मुलाला मिठी मारशील ना गं एकदा...

– साक्षी प्रकाश कोरे

SY (AI & DS)

मी सूर्यफुल, मान्य आहे.. फुले ही सर्वांच्या आवडीची असतात. त्यांच्या आकर्षक रंगांमुळे, आकारांमुळे ती सर्वांना आवडतात. पण माझा एक प्रश्न आहे, सगळीच फुले ही देवाच्या पवित्र पायावर पडतात का?

असो, मी सूर्यफुल अमेरिका या खंडात मूळ असलेली एक बारमाही वनस्पती आहे. माझा सूर्यासारखा गडद केशरी रंग व वतुर्बाकृती आकारामुळे मला सूर्यफुल असे नाव देण्यात आले. तसेच ज्याप्रमाणे आकाशात सूर्य वाटचाल करत असतो. त्यानुसार मी माझी दिशा वळवत असतो. माझ्यातील बियांचा वापर प्रामुख्याने तेल काढण्यासाठी केला जातो. हे तेल अनेक घरगुती आणि जेवण बनवण्यासाठी वापरले जाते आणि इतर गोड्या तेलापेक्षा किमतीने स्वस्तदेखील असते. मी एक औषधी वनस्पती असून मूळचे पश्चिम अमेरिकेतील असून आता जगात सर्वत्र पसरली आहे.

माझ्या आयुष्यातील असे खूप किस्से आहेत. ज्यातून मी जीवन कसे असते याची शिकवण मिळाली आणि माझ्यामुळे इतरांनादेखील प्रेरणा दिली. एकेदिवशी सकाळी, माझा फांदीतून अंकुर फुटत होता म्हणजेच मी कळी असताना सगळ्याच कळींप्रमाणे मला उत्सुकता होती की माझं मोठं फूल होऊन मी कधी सूर्यप्रकाशाचा आनंद घेईन. माझ्या मनात चालले होते की, फुलाचे आयुष्य किती सुंदर असते. तसेच आकर्षक असते. त्यामुळे मी फूल होण्यासाठी आतुरतेने वाट पाहत होतो.

शेवटी तो दिवस आलाच, माझ्या कळीचे रूपांतर हळूहळू फुलात होऊ लागले आणि सूर्याच्या दिशेने वळू लागतो. मंद हळुवार वाऱ्याची झुळूक येत होती. मी व माझ्यासोबत असणारे अनेक साथी त्याचा आनंद घेत होते. पण माझा हा आनंद काही क्षणांसाठीच होता.

त्या दुपारी त्या बगीच्यामध्ये काम करणारा माळी आला आणि त्याने आमच्यातील काही सर्वोत्कृष्ट फुलांना तोडायला चालू केले. पण सुदैवाने किंवा दुर्दैवाने असेना मी त्यात नव्हतो. मी निराशेने हळुवार वाऱ्याच्या झुळूकेमध्ये डुलत होतो. माझ्या निराशेचे कारण म्हणजेच मी त्या सर्वोत्कृष्ट फुलांमध्ये नव्हते आणि ती माझी पहिली निराशा. दुसऱ्या दिवशी एक छोटा मुलगा बगीच्यामध्ये आला. त्याने काही फुले घेतली आणि मी त्यातदेखील नव्हतो. पण नंतर माझ्या लक्षात आले की, मी किती नशीबवान आहे. मला त्याने तोडले नाही. कारण तो त्या फुलांसोबत खेळत होता. त्यांच्या पाकळ्या तोडत होता. मी त्या माझ्यासोबत असणाऱ्या फुलांचे दुःख समजू शकत नाही.

अचानकपणे, माझ्या पाठीमागे काहीतरी हालचाल झाली मला ते

समजण्याआधीच मी माझ्या फांदीपासून दूर झालो होतो. माझ्या सोबत्यांपासून दूर झालो होतो. पण माझी प्रतिक्रिया एकदम तटस्थ होती, मी तसा काही आनंदित पण नव्हतो आणि दुःखी पण नव्हतो. कमीत कमी मी ह्या बगीच्यापासून दूर तरी जाणार होतो.

काही क्षणांनंतर, मी जेव्हा माझ्या अवतीभोवती पाहिले तेव्हा मी एका गाडीत होतो आणि माझ्या अवतीभोवती माझ्यासारखीच आपल्या सोबत्यापासून दूर झालेली अशी अनेक सूर्यफुले दिसली. नंतर दोन तासांच्या प्रवासानंतर एका ठिकाणावर पोहचलो. तिथे मी हजारो फुले माझ्यासारखीच होती. मला काही खास वाटले नाही. कारण एवढ्या सगळ्यांच्यामध्ये माझे स्थान काही सारखं आणि लहानच! असे विचार मनात येत होते. असे वाटू लागले की, बगीच्यामध्ये असणारे जीवन चांगले होते. मला तेव्हा जाणीव झाली की, आपल्याकडे जे आहे आणि आपण ज्या ठिकाणी आहोत त्यातच समाधान मानने यातच आपलं भलं असतं.

“तुझ्या उत्तुंग भरारीपुढे, आकाश ही ठेंगणे भासावे
तुझ्या विशाल पंखाखाली, विश्व सारे वसावे”

स्त्री प्रत्येक कुटुंबाचा एक महत्वाचा भाग असते. स्त्री शिवाय कुटुंब पूर्ण होत नाही. आणि कुटुंबाशिवाय समाज पूर्ण होऊ शकत नाही. आयुष्याच्या प्रत्येक टप्प्यावर स्त्री ही फक्त आई, बहिण, मावशी, आजी, मैत्रिण, पत्नी अशा भुमिका जबाबदारीने बजावत असते.

आता महिलांच्या जीवनातील परिणामकारी बदल म्हणजे काय? हे समजून घेणे महत्वाचे आहे. महिलांच्या जीवनातील आपल्या समाजात होणाऱ्या बदलांचे अर्थ, संघर्ष, आणि सामाजिक स्थिती काय आहे हे बघितले पाहिजे आणि त्यावर अमल करणे ही गरजेचे आहे.

स्त्रीचे जीवन हे समाजाच्या आरशासारखे आहे. जसे समाजात बदल घडतात, तसेच स्त्रीच्या जीवनातही बदल दिसून येतात. परंतु, अनेक शतकांपर्यंत स्त्रियांना सामाजिक, आर्थिक, शैक्षणिक आणि राजकीय क्षेत्रांमध्ये दुर्लक्षित केले गेले होते. आधुनिक काळात मात्र स्त्रियांच्या जीवनात परिणामकारक बदल झाले आहेत, ज्यामुळे त्यांची स्थिती सुधारली आहे.

पूर्वी स्त्रियांना शिक्षणाची संधी दिली जात नव्हती. त्यांचे कार्य फक्त घरकाम आणि कुटुंबातील जबाबदाऱ्या सांभाळणे असे मर्यादित होते. मात्र, स्त्री शिक्षणाच्या चळवळीमुळे मुलींना शालेय शिक्षण मिळण्यास सुरुवात झाली. आता स्त्रिया उच्च शिक्षण घेत आहेत आणि विविध क्षेत्रांमध्ये आपले स्थान निर्माण करत आहेत. डॉक्टर, अभियंता, वकील, शिक्षक या व्यावसायिक क्षेत्रांपासून ते विज्ञान, तंत्रज्ञान, कला, संगीत अशा विविध क्षेत्रात स्त्रिया पुढे येत आहेत.

स्त्री सक्षमीकरण हे आधुनिक समाजातील महत्वाचे पाऊल आहे. या सक्षमीकरणामुळे स्त्रियांना आर्थिकदृष्ट्या स्वावलंबी होण्याची संधी मिळाली आहे. आता अनेक स्त्रिया स्वतःचे व्यवसाय चालवत आहेत, नोकऱ्या करत आहेत आणि आर्थिक स्वातंत्र्य

मिळवत आहेत. यामुळे त्यांच्या आत्मसन्मानात वाढ झाली आहे आणि समाजात त्यांना एक नवा आदर मिळत आहे.

राजकीय क्षेत्रातही स्त्रियांनी आपले स्थान निर्माण केले आहे. अनेक स्त्रिया पंचायत राजपासून ते संसदपर्यंत निवडून येत आहेत. त्यांचा आवाज आता समाजातील महत्वाच्या प्रश्नांवर ऐकला जातो. यामुळे महिलांचे प्रश्न प्रभावीपणे चर्चेत येतात आणि त्यांचे समाधान करण्यासाठी ठोस पावले उचलली जातात.

तंत्रज्ञानाच्या क्रांतीमुळे स्त्रियांच्या जीवनात आणखी एक मोठा बदल झाला आहे. इंटरनेट, मोबाईल तंत्रज्ञानामुळे स्त्रिया आता जागतिक स्तरावर संपर्क साधू शकतात. ऑनलाईन शिक्षण, ऑनलाईन व्यवसाय, सोशल मीडिया यामुळे स्त्रियांना घरबसल्या जागतिक स्तरावर काम करण्याची संधी मिळाली आहे. त्यांच्या कौशल्यांना नवे मंच मिळाले आहे.

तथापि, या सर्व बदलांमुळे स्त्रियांच्या जीवनात सकारात्मकता आली असली तरी अजूनही ग्रामीण भागात आणि मागासलेल्या समाजात स्त्रिया समास्यांना सामोरे जात आहेत. अशा स्त्रियांसाठी अधिक प्रयत्नांची गरज आहे. सामाजिक जाणीव वाढवून, स्त्रियांना त्यांच्या अधिकारांची जाणीव करून देणे आवश्यक आहे.

एकूणच, आधुनिक काळात स्त्रिया शिक्षण, सक्षमीकरण, आर्थिक स्वातंत्र्य आणि तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने आपले जीवन परिणामकारकपणे बदलत आहेत. या बदलांचा परिणाम म्हणजे स्त्रिया आता अधिक सशक्त, स्वावलंबी आणि समाजात सन्मानाने जगत आहेत. परंतु, हा बदल टिकवून ठेवण्यासाठी आणि सर्व स्तरांवर पोहोचवण्यासाठी आपल्याला अजूनही एकत्रित प्रयत्न करणे गरजेचे आहे.

"The power of women is infinite;
They are fearless and primary
victims of struggle."

महाबळेश्वर प्रवास हा माझ्या शालेय सहलीतील एक अविस्मरणीय अनुभव होता. एक दिवस शिक्षकांनी आमच्या तीन दिवसाच्या सहलीची घोषणा केली. सर्व विद्यार्थ्यांमध्ये एकच उत्साह होता, कारण महाबळेश्वर हे एक प्रसिद्ध हिल स्टेशन आहे, जे त्याच्या सुंदर दृश्यांमुळे आणि निसर्गाच्या जादूने ओळखले जाते. महाबळेश्वरच्या सूर्याच्या किरणांनी भरलेल्या पहाटेच्या वातावरणात, आम्ही शाळेच्या गाडीत बसून प्रवास सुरू केला.

महाबळेश्वरच्या रस्त्यावर जाताना, चहूबाजूंनी हिरवळ, डोंगर रांगा, आणि धुक्यात लपलेली निसर्गाची सुंदरता पाहून मन प्रसन्न झाले. प्रवासातील प्रत्येक क्षण आनंददायी होता. आम्ही आमच्या गाडीत गाणी गात आणि एकमेकांच्यासोबत मजा करत होतो. गाडीतून जात असताना, रस्त्याच्या दुतर्फा लागलेल्या फुलांच्या रंगीबेरंगी झाडे आणि त्यांच्यातील हिरवळ आम्हाला खूप आनंद देत होती.

महाबळेश्वरमध्ये पोहोचल्यावर, पहिलं ठिकाण म्हणजे 'पंचगणी'! तिथे पोहोचल्यावर, सूर्याच्या किरणांनी भरलेली निसर्गरम्य दृश्ये पाहून मन थक झाले. पंचगणीतून दूरवर पसरलेल्या डोंगर-रांगा आणि त्याच्या पार्श्वभूमीवर असलेले निळे आकाश मनाला सुखावणारा होता. आम्ही तिथे उभं राहून फोटो काढले आणि प्रत्येकाने आपल्या मोबाईलमध्ये त्याची आठवण साठवली.

पंचगणीच्यानंतर, आम्ही 'Elphinstone Point' येथे गेलो.

तिथून खूप सुंदर दृश्ये पाहायला मिळाली. डोंगरांच्या तळापासून उंचावलेला तो उंच डोंगर आणि त्या भोवतीच्या वनीकरणाने मनाला आनंद दिला. तिथे आम्ही थोडा वेळ थांबून शांत वातावरणाचा आनंद घेतला.

त्यानंतर, आम्ही 'Kate's Point' येथे गेलो. तिथे एक अप्रतिम नजारा पाहिला. डोंगरांच्या शिखरावरून दूरपर्यंत पाहाताना, मनाच्या गहन विचारात मग्न झालो. त्या ठिकाणाची शांतता आणि ताज्या हवेमुळे आम्ही खूप आनंदित झालो.

आमच्या सहलीतील आणखी एक महत्वाचे ठिकाण म्हणजे 'वेण्णा लेक'. तिथे पोहोचल्यावर, आम्ही बोटिंग करण्याचा निर्णय घेतला. बोटिंगच्या आनंदाने मन भरून आलं. पाण्यातील लाटा आणि ताज्या हवेमुळे आम्हाला एक खास अनुभव मिळाला. बोटीत बसून आम्ही एकमेकांना गाणी गाऊन आनंदित केलं. जलाशयाच्या चारही बाजूंनी उगवलेल्या वृक्षांच्या छायांनी पाणी आणखी सुरेख बनवलं होतं.

महाबळेश्वरच्या सहलीत आणखी एक ठिकाण होतं 'Mapro Garden'. तिथे आम्ही ताज्या स्ट्रॉबेरीची चव घेतली. स्थानिक खाद्यपदार्थाची चव घेतल्याने आम्ही खूप आनंदित झालो. विशेषतः, स्ट्रॉबेरीचे, शेक खूपच रुचकर होते. तिथल्या रंगीत फुलांचे गार्डन आणि त्यातल्या खेळण्यांनी आमचा मनोहारी अनुभव वाढवला.

आमच्या सहलीचा शेवट 'महाबळेश्वर मंदिर' पाहाण्यात झाला. त्या मंदिरात जाऊन आम्ही प्रार्थना केली, आणि तिथल्या शांतीचा अनुभव घेतला. मंदिराच्या स्थापत्याने आणि निसर्गाच्या सौंदर्याने मनाची शांती वाढवली. तिथे बसून आम्ही अनेक आठवणींवर विचार केला, आणि आमच्या सहलीतील क्षणांचा पुनरावलोकन केले.

सगळे दिवस भरपूर आनंदात गेले. महाबळेश्वरच्या ठिकाणी फिरताना, त्याच्या सौंदर्याने आणि निसर्गाच्या अद्भुततेने मन भरून आलं. हा प्रवास फक्त सहल नाही तर एक अद्वितीय अनुभव होता. महाबळेश्वरच्या त्या आठवणी सदैव माझ्या मनात राहातील.

आजची तरुण पिढी ही तंत्रज्ञानाने सुसज्ज, माहितीच्या महासागरात वाढलेली आणि नवकल्पनांनी प्रेरित असली तरी अनेक तरुणांमध्ये आत्मविश्वासाचा अभाव दिसून येतो. यामुळे त्यांचं व्यक्तिमत्त्व, कामगिरी, आणि आयुष्यातील यशावर मोठा परिणाम होतो. आत्मविश्वासाचा हा अभाव विविध सामाजिक, मानसिक आणि वैयक्तिक कारणांमुळे निर्माण होतो. या लेखात आपण या समस्येच्या मुळावर चर्चा करू आणि त्यावर उपाय सुचवू.

आत्मविश्वासाच्या अभावाची कारणे :

१. तुलनात्मक संस्कृती आणि सोशल मीडिया प्रभाव.

आजच्या काळात सोशल मीडियाच्या वाढत्या वापरामुळे तरुणांच्या जीवनात तुलना आणि दिखावा ह्या गोष्टी मोठ्या प्रमाणात वाढल्या आहेत. सोशल मीडियावर अनेकजण आपले यश, संपत्ती आणि आनंदाचे क्षण दाखवतात. यामुळे इतर तरुणांच्या मनात आपल्याबद्दल कमीपणा वाटू लागतो आणि त्यांच्यात आत्मविश्वासाचा अभाव निर्माण होतो. आपलं आयुष्य इतरांच्या आयुष्यासोबत तुलना करण्यामुळे मनोबल कमजोर होतं.

२. कुटुंब आणि समाजाचा दबाव

काही वेळा कुटुंब किंवा समाजाकडून उच्च अपेक्षा ठेवल्या जातात, ज्या पूर्ण न झाल्यास तरुणांमध्ये निराशा निर्माण होते. कुटुंबाच्या दबावामुळे अनेक तरुणांना अपयशाची भीती वाटू लागते आणि त्यांचा आत्मविश्वास कमी होतो. अपयशाचा अनुभव न घेताच प्रयत्न सोडून देणे, ही प्रवृत्ती अनेक तरुणांमध्ये दिसून येते.

३. समाजातील स्पर्धात्मक वातावरण

आजच्या काळात प्रत्येक क्षेत्रात तीव्र स्पर्धा आहे, मग ते शिक्षण असो, नोकरी असो किंवा अन्य व्यावसायिक क्षेत्र असो. या स्पर्धेमुळे तरुणांवर मोठा मानसिक दबाव येतो. उच्च गुण मिळवणे, सर्वोत्तम नोकरी मिळवणे किंवा समाजात प्रतिष्ठा राखणे या स्पर्धेत अनेक तरुणांचा आत्मविश्वास कमी होतो. कारण त्यांना वाटते की, ते या स्पर्धेत टिकू शकणार नाहीत.

४. भावनिक स्थैर्याचा अभाव

आजच्या तरुणांमध्ये मानसिक आणि भावनिक स्थैर्याचा अभाव मोठ्या प्रमाणात दिसून येतो. निराशा, चिंता आणि तणाव या भावनांमुळे त्यांना स्वतःबद्दल आत्मविश्वास वाटत नाही. भावनिक समस्या समजून घेण्यासाठी आणि त्यावर काम करण्यासाठी आवश्यक मार्गदर्शनाचा अभाव असतो, ज्यामुळे आत्मविश्वास वाढतो.

आत्मविश्वास वाढवण्यासाठी उपाय :

१. स्वतःला मान्य करणे.

तरुणांनी सर्वप्रथम स्वतःच्या क्षमता, अपयश आणि मर्यादा यांना मान्य करणे गरजेचे आहे. प्रत्येकजण अद्वितीय असतो आणि आपले जीवन इतरांपेक्षा वेगळे असते, हे समजून घेणे महत्वाचे आहे. आत्मविश्वास वाढवण्यासाठी स्वतःला स्वीकारणे ही पहिली पायरी आहे.

२. अपयशाला सकारात्मक दृष्टिकोनातून पाहणे.

अपयश हा यशाचा एक भाग आहे, हे तरुणांनी समजणे गरजेचे आहे. अपयश म्हणजे आयुष्य संपले असे नाही, तर ते नवीन शिकण्याची आणि सुधारण्याची संधी आहे. अपयशातून मिळालेल्या अनुभवांमधून शिकून तरुणांनी पुन्हा प्रयत्न करण्याची तयारी ठेवायला हवी.

३. स्वतःवर विश्वास ठेवणे.

तरुणांनी आपल्या कौशल्यांवर आणि क्षमतांवर विश्वास ठेवायला शिकायला हवे. एखाद्या क्षेत्रात यशस्वी होण्यासाठी वेळ आणि सातत्य लागतं, हे समजून घेऊन त्यांनी स्वतःला प्रेरित करावं. आपली क्षमता ओळखून त्याचा योग्य वापर केल्यास आत्मविश्वास आपोआप वाढतो.

४. योग्य मार्गदर्शन आणि समर्थन.

कुटुंब, शिक्षक आणि मित्रांच्या सहकार्याने तरुणांना योग्य मार्गदर्शन मिळाले तर आत्मविश्वास वाढवता येतो. आपल्या विचारांमध्ये स्पष्टता येण्यासाठी आणि योग्य निर्णय घेण्यासाठी सक्षम मार्गदर्शनाची भूमिका महत्त्वपूर्ण आहे. कौटुंबिक आणि सामाजिक समर्थनामुळे तरुणांच्या मनात स्थिरता येते.

५. छंद आणि सर्जनशीलता जोपासणे.

आपल्या आवडीचे छंद जोपासणे, कला, खेळ किंवा अन्य सर्जनशील उपक्रमांमध्ये सहभाग घेणे, हे आत्मविश्वास वाढवण्याचे प्रभावी साधन आहे. एखाद्या गोष्टीत प्रावीण्य मिळवल्यावर व्यक्तीला स्वतःबद्दल आत्मसन्मान वाटतो.

६. तुलना टाळणे.

सोशल मीडियावर किंवा समाजात इतरांशी तुलना करणे हे आत्मविश्वास घटवणारे सर्वात मोठे कारण आहे. यामुळे तरुणांनी इतरांशी तुलना करण्याऐवजी स्वतःच्या प्रगतीवर लक्ष केंद्रित करणे गरजेचे आहे. स्वतःची प्रगती पाहून आनंदित होणे आणि त्यातून प्रेरणा घेणे हा आत्मविश्वास वाढवण्याचा एक प्रभावी मार्ग आहे.

घररूपी मंदिरामध्ये देवी समान असणारी प्रत्येक स्त्री, तिची रूपे, नावे फक्त वेगळी. 'स्त्री जन्मा तुझी कहाणी हृदय पान्हा, नयनी पाणी'. अध्यात्मने स्त्रीला दिलेले अनन्यसाधारण महत्त्व. स्त्री म्हणजे ईश्वर व आत्मा याचे मिलन. 'विश्वनिर्मिती, हे सर्व असूनही स्त्री अबला'; पण तिच्याबाबतीत मागे वळून पाहिले तर समोर येते ती तिची शोकांतिका. महाभारतापासून ते आतापर्यंत स्त्रीचा स्वार्थासाठी वापर केला गेला.

परस्त्रीला माता संबोधणारे छत्रपती शिवराय, संविधानात 'All Indians are my brothers and sisters' असे म्हणणारे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रचलित समाजामध्ये स्त्रियांना शिक्षणाची दारे खुली करून देणाऱ्या सावित्रीबाई फुले असतील, या थोर महात्मांच्या जन-जागृतीने घडलेला आपला समाज, इथला प्रत्येक पुरुष, समाजातील प्रत्येक स्त्रीला तिचा भाऊ म्हणत तिचा रक्षक होता पण, आज तोच समाज तिचा भक्षक होताना दिसतोय.

चूल आणि मूल या प्रथेपासून आज चंद्रावर पाऊल ठेवण्याइतकं स्वतःला सक्षम बनवणारी स्त्री या समाजासमोर तिने वेळोवेळी तिचे अस्तित्व सिद्ध केले. स्त्रियांना प्रत्येक ठिकाणी आरक्षण लागू केले. त्यांच्यासाठी सरकारने एस.टी. महामंडळ येथे लागू केलेले आरक्षण, लाडकी बहीण योजना, अशा विविध योजना राबवल्या. तिला सक्षम बनवण्यासाठी प्रत्येक ठिकाणी बदल घडताना दिसत आहे. हे सर्व असूनही तिच्या सुरक्षिततेचा विचार कोणी केला का?

नुकताच घडलेला प्रसंग, ज्या बापानं आपली आयुष्यभराची जमा-पुंजी लेकीला डॉक्टर सारखी पदवी मिळवण्यासाठी लावली; तेव्हा काय वाटलं असेल त्या बापाला, जेव्हा आपल्या मुलीचा रक्ताने माखलेला मृतदेह पाहाताना. जिथे, सीता रावणाच्या राज्यातसुद्धा सुरक्षित; मग आजच्या भारतात, का नाही? असा प्रश्न उभा राहातो.

धावपळीच्या दुनियेत, मनाला प्रश्न पडत आहे।

भेकडांच्या दुनियेत, आज, इथे स्त्री सुरक्षित आहे?

तिच्यावरील अत्याचार पाहूनी, संताप येत आहे।

फुलण्याआधीच कळ्या कुस्करल्या जात आहेत ॥

एकतर्फी प्रेमातून मुली पेटवल्या जात आहेत ।

शिकूनही हुंड्याच्या लोभाने सासरी बळी पडत आहेत ।

गुन्हा करूनी समाजातील, विकृत गुन्हेगार मोकाट फिरे ।

बळी पडलेल्यांचे माता-पिता कळवळुनी आक्रोश करे ॥

छत्रपती शिवरायांचाच महाराष्ट्र आहे ना हा? प्रश्न उभा राहातो जेव्हा याच महाराष्ट्रात आपल्या आया-बहिणींवर अत्याचार होतात. एक शिवकालीन प्रसंग आठवतो. मोहिमेदरम्यानच्या लुटीमध्ये कल्याणच्या सुभेदाराची सून सापडते व तिला दरबारात हजर केल्यानंतर नकळतच राजे उद्गारतात.

‘अशीच आमची माता असती, सुंदर रूपवती।

आम्ही ही सुंदर झालो असतो, वदले छत्रपती ॥’

काळ पुढे गेला; पण पुढे जाणाऱ्या काळासोबत काही जणांचे विचार मात्र मागेच राहिले. पुढे जाणाऱ्या काळासोबत स्त्रिया अस्तित्वासाठीचा लढा अजून वाढतच गेला. ‘एकटी मुलगी म्हणजे संधी नव्हे! तर जबाबदारी आहे’, ही आपल्या राजांची शिकवण सर्वांमध्ये रुजवली पाहिजेच.

पण त्याबरोबरच स्त्रियांनीही स्वतःच्या रक्षणासाठी प्रसंगी वाघीण बनलं पाहिजे. माँसाहेब जिजाऊंची शिकवण आठवली पाहिजे. मुलींनो, स्वतःला त्या चांदणीप्रमाणे बनवू नका, जिच्यावर साऱ्यांची नजर पडेल, तर स्वतःला सूर्याप्रमाणे प्रखर बनवा. जेव्हा एखाद्यांची नजर पडली की, ती नजर झुकली पाहिजे.

होणाऱ्या अत्याचाराला कंटाळून, घाबरून आत्महत्या करण्यापेक्षा उठा, स्वतःसाठी लढा, महिषासूरमर्दिनी, जिजाऊ - साहेब, येसुबाई, राणी लक्ष्मीबाई, अहिल्यादेवी होळकर या रणरागिणींना आठव आणि स्वतःसाठी झुंज द्या.

चूल आणि मूल, आता जग बदललयं आजच्या स्त्रीने स्वातंत्र्य निवडलयं. आधुनिक काळातील स्त्री ही सक्षम आहे, ती अबला नसून सबला आहे, हे तिने बहुतेकदा तिच्या कार्यातून दाखवले आहे.

स्त्री-पुरुष ही संसाररथाची दोन चाके आहेत. एका चाकाने गाडी चालत नाही तसेच संसाराचेही असते. प्राचीन काळापासून स्त्रियांवर अनेक बंधने लादलेली आहेत, ही बंधने पार करत या टप्प्यापर्यंत ती आता पोहोचली आहे. चूल आणि मूल या व्यतिरिक्त ही स्त्री वेगवेगळ्या क्षेत्रांत आपला ठसा उमटवू शकते हे एकविसाव्या शतकातील लोकांना कळू लागले आहे.

जिजाऊ, राणी लक्ष्मीबाई, रमाबाई रानडे, सावित्रीबाई फुले, बहिणाबाई चौधरी या स्त्रियांनी समाजासाठी खूप मोठी कामे केली आहेत. स्त्री ही सक्षम आहे, हे ती प्राचीन काळापासून आताच्या युगापर्यंत पावलोपावली सिद्ध करत आलेली आहे. आताच्या काळातील स्त्रिया या जास्तीत जास्त स्वावलंबी होण्याचा प्रयत्न करीत आहेत.

आधीपासून स्त्रियांच्या वाट्याला अडचणी येतच राहिल्या. त्या अडचणींवर मात करून समाजासमोर एक वेगळे उदाहरण उभे करण्याचा प्रयत्न ती नेहमी करत असते. या आधीचा काळ पाहिला तर, बहिणाबाई चौधरींनी संसारातील जबाबदाऱ्या सांभाळणाऱ्या

स्त्रीला उद्देशून म्हटले आहे की,

“असे संसार संसार, जसा तवा चुल्यावर,
आधी हाताला चटके मग मिळते भाकर”

यानुसार, स्त्रीची स्थिती चार भितीच्या आत होती. पण आताच्या स्त्रीची परिस्थिती बदलत चालली आहे. जसजसा काळ बदलला तसतसा स्त्रियांच्या पोशाखातही बदल होत गेला.

समाज हा मुख्यतः पुरुषप्रधान मानला जातो. स्त्रियांना समाजात नेहमीच दुय्यम दर्जाचे स्थान दिले. खांद्या लावून काम करण्याचे धाडस स्त्री करून दाखवत आहे. स्त्री ही प्रेम, स्नेह, माया, भावना यांचे भांडार आहे. स्त्री बदलत गेली; पण तिच्या भावना मात्र कधीच बदलल्या नाहीत.

शिक्षणाने सुसंस्कृत झालेली स्त्री आताच्या युगात खूप मोठी भरारी घेत आहे. स्त्री ही वेगवेगळ्या क्षेत्रात आपली कामगिरी पार पाडत आहे. एकविसाव्या शतकातील स्त्रिया या कोणत्याच क्षेत्रात कमी नाहीत.

टेनिसपटू सानिया मिर्झा, कुस्ती मैदानातील वेगवेगळ्या क्षेत्रात फोगट भगिनी, गायिका लता मंगेशकर, बॉक्सिंगपटू मेरी कोम, तसेच पायलट अवनी चतुर्वेदी या महिलांनी वेगवेगळ्या क्षेत्रात कामगिरी करून बदलत्या स्त्रीचे जीवन स्पष्ट केले आहे. बदलती स्त्री ही वेगवेगळ्या क्षेत्रात आपली कामगिरी चोखपणे पार पाडत आहे.

बदलती स्त्री ही प्रगतीच्या दिशेने वाटचाल करत आहे. स्त्रीची विशालता समजायला मन विशाल असावं लागतं.

ज्या घरात स्त्री नाही ते घर, घर असल्यासारखं वाटतच नाही. स्त्रीमध्ये घराला जोडून ठेवण्याची शक्ती असते.

अशा स्त्रीशक्तिला माझा मानाचा मुजरा!

गुरुर्ब्रह्मा, गुरुर्विष्णु, गुरुर्देवो महेश्वरः

गुरुः साक्षात् परब्रह्म तस्मैः श्री गुरुवे नमः

भारताचे द्वितीय राष्ट्रपती व पहिले उपराष्ट्रपती, महान शिक्षक डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन यांचा जन्मदिवस ५ सप्टेंबर रोजी शिक्षक दिन म्हणून साजरा केला जातो. आपल्या गुरूंचे मार्गदर्शन, त्यांच्या आशीर्वादांचे आभार व त्यांच्याप्रति कृतज्ञता मानण्याची ही एक संधी आहे.

शिक्षक दिन हा समाजासाठी शिक्षकांनी दिलेल्या योगदानाचा गौरव करण्याचा दिवस. तुमच्या शिक्षकांचा तुमच्या जीवनावर होणारा परिणाम समजून घेण्याची, त्यांनी तुम्हाला चांगले कार्य करण्यास आणि जीवनात यशस्वी होण्यासाठी कशी प्रेरणा दिली, याची आठवण करून देण्याची आणि त्यांच्या मेहनतीचा आदर करण्यासाठी शिक्षक दिन ही उत्तम संधी आहे. संपूर्ण मानवजातीला सन्मार्गावर नेणारा दीपस्तंभ म्हणजे शिक्षक होय. एवढे असूनसुद्धा शिक्षकाच्या शारीरिक, मानसिक व बौद्धिक समृद्धीविषयी खूप कमी चर्चा केली जाते. शिक्षकांच्याही काही आशा-अपेक्षा समाजाकडून असतात, त्याचाही विचार होणे गरजेचे आहे.

शिकविता शिकविता आपणास आकाशाला गवसणी घालण्याचे सामर्थ्य देणारे आदराचे स्थान म्हणजे आपले शिक्षक.

‘गुरुविण न मिळे ज्ञान, ज्ञानविण न होई जगी सन्मान... जीवन भवसागर तराया चला वंदू गुरुराया....’

भारतीय संस्कृतीत आईनंतर सर्वात महत्वाचे स्थान आहे ते गुरुरा. आई जशी मुलांवर संस्कार करते, तसा गुरू हा मुलांना घडवण्याचे, त्यांना सक्षम व परिपूर्ण करण्याचे काम करत असतो. जीवनाला दिशा देण्यात आणि आपली जडणघडण करण्यात गुरूचा वाटा अन्यन्यसाधारण, खूप मोठा व मोलाचा असतो. त्यामुळेच शिक्षक दिनाला भारतीय संस्कृतीत अधिक महत्त्व आहे.

शिक्षणापेक्षा मोठे कोणतेच वरदान नाही... मोठा सन्मान नाही... आयुष्याला आकार, आधार आणि अमर्याद ज्ञान देणाऱ्या प्रत्येक शिक्षकास शतशः नमन. शिक्षण हे परिवर्तनाचे माध्यम आहे, शिक्षण हाच विकासाचा खरा मंत्र आहे. यात शिक्षकांची भूमिका खूप मोलाची आहे. प्रत्येकाला कोणी ना कोणी गुरू असतो... पण माणूस हा आयुष्यभर अखेरच्या श्वासापर्यंत विद्यार्थीच असतो.

जो शिकवत नाही, शिस्त लावतो... जो क्षमता ओळखून मार्गदर्शन करतो... जो कलेला व तुमच्यातील सर्वोत्तमाला न्याय देतो... जो फक्त वही, पेन व नव्हे तर बुद्धीला सत्याकडे व भावनेला माणुसकीकडे नेणारा मार्ग दाखवतो तोच असतो खरा शिक्षक.

व. पु. काळे म्हणतात, ‘या विश्वातील सर्वात दीर्घायुषी कोण?’ तर याचे उत्तर आहे ‘शिक्षक’.

शिक्षणाच्या व्यवसायात एखाद्याने तीस वर्षे घालवली आणि प्रत्येक वर्षी त्याच्या हाताखालून पन्नास विद्यार्थी गेले तर एकूण आकडा फक्त पंधराशे इतका होतो. पण प्रत्येक दिवसाचे शाळेचे तास मोजले, वर्ग आणि त्यांच्या तुकड्या मोजल्या तर किती विद्यार्थी होतील? ते विद्यार्थी जितकी वर्षे जगतील तितकीच वर्षे त्या शिक्षकांचे आयुष्य असे समजायला हरकत नाही... देश, इतिहास व पिढी घडविण्याचे सामर्थ्य फक्त शिक्षकामध्येच असते.

सर्वात चांगला शिक्षक तुम्हाला उत्तर नाही देत तर तो तुमच्यामध्ये तुम्हाला उत्तर शोधण्यासाठी प्रेरित करतो... शिक्षक, अपूर्णाला पूर्ण करणारा...

शिक्षक, शब्दांनी ज्ञान व कौशल्य वाढविणारा....

शिक्षक, जगण्यातून जीवन घडविणारा....

शिक्षक, तत्त्वातून मूल्ये फुलविणारा... अशा माझ्या सर्व शिक्षकांना... नमन....

आयुष्यात कधीही हार मानू नका, संघर्षापासून कधीही पळू नका, अडचणींना सामोरे जा, सत्याच्या मार्गावर चाला... अशी शिकवण देणाऱ्या माझ्या सर्व शिक्षकांना... वंदन....

‘विद्येविना मती गेली, मतीविना नीती गेली... नीतीविना गती गेली... गतीविना वित्त गेले... वित्तविना सारे खचले... इतके अनर्थ एक अविद्येने केले...’ या अविद्येचा काळोख पुसून विद्यारूपी प्रकाश देणाऱ्या सर्व शिक्षकांना... शत शत नमन...

आम्ल आणि अल्कली... सारी अकल बुडाली शिवाय होती ठरलेली. शिव्यांची लाखोली... पाढे जर चुकलात तर पायाखाली तुडवीन, कोंबडीचे पाय काढलेत तर वहाणेने बडवीन... शीत वारे उष्ण वारे... इकडून तिकडे वाहून गेले... आमचे सारे बालपण त्यांच्या संगे उडून गेले....

गुरुजींच्या भीतीमुळे आपसूक शिकत गेलो. फटके खाल्ले. थोडेफार कणखर मात्र बनत गेलो... आयुष्यातले स्थैर्य... पाच आकडी पगार कुणामुळे मिळाला?

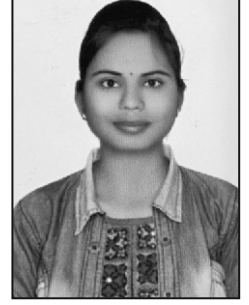
हा सुखी संसार? जेव्हा केव्हा ब्रँडेड शूज घेताना गुरुजींची तुटकी वहाण आठवते... कुणास ठाऊक कशासाठी... पापणी थोडी ओलावते...

अक्षर न अक्षर जे आपल्याला शिकवतात, जे जीवनाचा अर्थ आपल्याला समजावतात, तेच आपले खरे गुरू म्हणून ओळखले जातात, अपूर्णाला पूर्ण करणारे, शब्दांनी ज्ञान वाढविणारे, जगण्यातून जीवन घडविणारे असतात शिक्षक. जेव्हा बंद होतात सर्व दरवाजे तेव्हा नवा रस्ता दाखवितात... फक्त पुस्तकी ज्ञान नाही तर जीवन जगणंही शिकवतात. काय योग्य काय अयोग्य... काय खरं काय खोटं हे समजवितात... जेव्हा काहीच कळत नाही तेव्हा मार्ग दाखवता... आयुष्यातील प्रत्येक अंधारात प्रकाश दाखविता....

राष्ट्राच्या प्रगतीचे मुख्य आधारस्तंभ असणारे आणि बालमनाच्या कळीला फुलविणारे... खेड्यापाड्यावर, वाड्या-तांड्यावर, गाव-रस्त्यावर, डोंगर घाट, प्रवास करून शाळेत राबणारे... विश्वातील तमाम गुरुवर्यांना शिक्षक दिनाच्या अनेक अनेक शुभेच्छा... सादर प्रणाम....

2G, 3G, 4G, 5G, 6G पण येईल... पण आम्हाला घडविण्यासाठी गुरूG शिवाय पर्याय नाही.

आपल्या प्रगल्भ ज्ञानातून देशाच्या शैक्षणिक जडणघडणीत अमूल्य योगदान देणाऱ्या, ज्ञानाची उपासना आणि निरपेक्ष अध्ययन अध्यापनाद्वारे समाजजीवनाला पावित्र्याचा आणि मांगल्याचा स्पर्श घडवणाऱ्या व राष्ट्रभारणीसाठी युवकांची निर्मिती करणाऱ्या शिक्षकांना मनःपूर्वक अभिवादन.

साक्षी प्रकाश कोरे
SY (AI & DS)

‘ती’ एक अशी

कहाणी एका मुलीची, गोड गोर्जिच्या नावाची
नाचायची डुलायची, खुदकन हसायची

डोळ्यावरचा चष्मा तिचा पहारेकरी थोर
नाकावरच्या रागाचा, डुलायचा नेहमी मोर

धाडस तिच्या मनी, बाहेर येण्यास शून्य
रिंग तिच्या कानी, बाकी देवाचे पुण्य

वृत्ती तिची वेगळी, नेहमी शांत राहायची
संस्कार तिचे वेगळे, पण बडबडी माणसे आवडायची

स्वप्नातला राजकुमार आजपर्यंत नाही दिसला
घरच्यांच्या काळजीने चांगला प्रकाश पडला

भीती तिला बोलायची नेहमीच वाटत असे
विचार करायची ती प्रत्येक गोष्टीला वैज्ञानिक कारण कसे?

प्रेमळ तिचा स्वभाव, माणुसकी जपायची
आजी-आजोबांच्या काठीला नेहमी मदत करायची

स्वप्न तिचे मोठे, परिस्थितीची तिला शिकवण
प्रवाहाच्या पलीकडे जाण्याची नेहमी धडपड तिची असायची

“मला तुमचा चेहरा आठवायचा आहे. जेणेकरून तुम्हाला स्वर्गात भेटेन तेव्हा मी तुम्हाला ओळखू शकेन आणि पुन्हा एकदा धन्यवाद देऊ शकेन.”

जेव्हा भारतीय अब्जाधीश रतनजी टाटा यांना एका रेडिओ प्रेजेंटरने टेलिफोन मुलाखतीत विचारले:

“सर, तुम्हाला जीवनात सर्वात जास्त आनंद झाला, ती आठवण सांगाल का?”

रतनजी टाटा म्हणाले, “मी जीवनात आनंदाच्या चार टप्प्यांतून गेलो आणि शेवटी मला खऱ्या आनंदाचा अर्थ समजला.”

पहिला टप्पा संपत्ती आणि संसाधने जमा करण्याचा होता. पण या टप्प्यावर मला हवा तसा आनंद मिळाला नाही.

मग मौल्यवान वस्तू गोळा करण्याचा दुसरा टप्पा आला; पण या गोष्टीचा परिणामही तात्पुरता असतो आणि मौल्यवान वस्तूंची चमक फार काळ टिकत नाही हे मला जाणवलं.

त्यानंतर महत्त्वाचा तिसरा टप्पा आला. तेव्हा भारत आणि आफ्रिका या देशातील ९५% डिझेलचा पुरवठा माझ्याकडे होता. भारत आणि आशियातील सर्वात मोठ्या स्टील कारखान्याचा मी मालकही होतो. पण इथेही मला कल्पनेतला आनंद मिळाला नाही.

चौथा टप्पा होता जेव्हा माझ्या एका मित्राने मला काही अपंग मुलांसाठी व्हीलचेअर विकत घेण्यास सांगितले. सुमारे २०० मुले होती. मित्राच्या सांगण्यावरून मी लगेच व्हीलचेअर घेतली. पण मित्राने आग्रह धरला की मी त्याच्यासोबत जाऊन मुलांना व्हीलचेअर स्वहस्ते द्यावी. मी त्यांच्यासोबत गेलो. या मुलांना मी स्वतःच्या हाताने व्हीलचेअर दिल्या. या मुलांच्या चेहऱ्यावर मला आनंदाची विचित्र चमक दिसली. मी त्या सगळ्यांना व्हीलचेअरवर बसवून इकडे-तिकडे फिरताना आणि मजा करताना पाहत होते. जणू ती सगळी मुलं पिकनिक स्पॉटवर पोहोचली होती. जणू काही कसलातरी

विजयोत्सवच होता तो. त्या दिवशी मला माझ्या आत खरा आनंद जाणवला. मी तिथून परत जायला निघालो तेव्हा त्या मुलांपैकी एकाने माझा पाय धरला. मी हळुवारपणे माझा पाय सोडण्याचा प्रयत्न केला. परंतु मुलाने सोडले नाही आणि त्याने माझ्या चेहऱ्याकडे पाहिले आणि माझे पाय घट्ट धरले. मी झुकलो आणि मुलाला विचारले, “तुला आणखी काही हवे आहे का?”

मग मुलाने मला जे उत्तर दिले, त्याने मला धक्काच दिला नाही तर आयुष्याकडे पाहण्याचा माझा दृष्टिकोन पूर्णपणे बदलून टाकला.

मुलाने म्हटले, “मला तुमचा चेहरा लक्षात ठेवायचा आहे. जेणेकरून मी स्वर्गात भेटेन, तेव्हा मी तुम्हाला ओळखू शकेन आणि पुन्हा एकदा धन्यवाद देऊ शकेन.”

वरील विस्मयकारक कथेचे सार हे आहे की, आपण सर्वांना आपल्या अंतर्गात डोकावून विचार केला पाहिजे की, हे जीवन संसार आणि सर्व ऐतिहासिक कार्ये सोडल्यानंतर आपली आठवण राहिल का?

“कोणीतरी तुमचा चेहरा पुन्हा पाहू इच्छित आहे, ही भावना सगळ्यात जास्त आनंद देणारी असते.”

शेतकऱ्याची आत्मकथा

शेतात राब राब राबतो तो म्हणजे शेतकरी
त्या काळ्या मातीला आपली आई समजतो तो शेतकरी
दिवस रात्र मेहनत करतो तो शेतकरी
आपण आज जे भाजीपाला धान्य घेतो
पण ते उगवत असताना तो कसं उगवत असेल
हे आपण पाहत नाही
केव्हा पाऊस पडत नाही तर केव्हा ऊन पडत नाही
पाऊस नाही म्हणून कधी धान्य जळून जाते तर
कधी पाऊस पडला तर उरतच नाही काय
आणि कसं करत असतील ते....
शेतकरी आता तर खूप मोठी समस्या झाली आहे
शेतकऱ्याने ऊस एवढ्या आवडीने लावला होता
आता तो ऊस पण जात नाहीये...
आपला भारत देश कृषिप्रधान देश आहे
याचा अभिमान आहे, पण आज तो शेतकरीच परेशान आहे...
आयुष्यभर
शेतात राबून काबाड कष्ट करून
जगाच पोट भरणारा
जगातील एकमेव श्रीमंत व्यक्ती म्हणजे
शेतकरी...
सलाम त्या शेतकऱ्याला....
- ज्ञानेश्वरी गुरव
S.Y. ECE

Everything Is Fine

आपल्या आयुष्यात आलेली माणसे ही काही उगाच आलेली नसतात. प्रत्येक गोष्टीमागे काही तरी कारण असतं... कुणाशी तरी काहीतरी ऋणानुबंध जुळलेले असतात. नाहीतर सव्वाशे करोड लोकसंख्येच्या देशात नेमक्या याच व्यक्तींशी आपली ओळख का होते? याचे उत्तर कोणीही देऊ शकत नाही.

जी नाती तयार होतात ती आपण जीवापाड जपावी... आपल्या जगण्यासाठी ज्या प्राणवायूची गरज असते तो प्राणवायू म्हणजे ही आपली माणसं... रक्ताच्या नात्यांना काही चॉईस नसतो; पण आपलेपणाच्या नात्यात तसं नसतं... Its mutual relation मन जुळलं की आपलेपणाचं नात होतं

जे बंध खूप स्ट्रॉंग असतात ते कोणाच्याही सांगण्याने किंवा विपरीत परिस्थितीत कधीच तुटत नाहीत... आपण खूप वाईट परिस्थितीतून जात असतात. मित्राचे किंवा मैत्रिणीचे “मी आहे ना” एवढे शब्द संजीवनीसारखे काम करतात. अगदी प्रत्यक्ष नाही पण अप्रत्यक्ष सोबत असणं खूप सकारात्मक ऊर्जा देणारं असतं.

पैशांनी श्रीमंत होणं खूप सोपं आहे हो... नात्यांनी समृद्ध होणं तितकंच कठीण...

Keep in touch...

नमस्कार, मी आज माझा विषय मांडणार आहे त्याचे नाव आहे आजच्या जगातील बदलती स्त्री किंवा बदलले आहे स्त्रीचे जीवन, बदलत चालले स्त्रीचे जीवन याविषयी मी आज माझे मत मांडणार आहे.

आपल्या सगळ्यांना माहिती आहे की, अगोदरच्या काळातील स्त्रीचे जीवन काय होते आणि आता तिचे जीवन पूर्णतः बदलले आहे. पूर्वीच्या काळी स्त्रियांना फक्त 'चूल आणि मूल' एवढंच काय ते त्यांचं जीवन असे मानले जात होते व त्यांच्या मनावरही तेच बिंबवले जात होते. त्यांना उंबरठ्याच्या बाहेरचे जग कधी पाहाताच आले नाही. त्यांना प्रत्येकवेळी चार भिंतीच्या आतच त्यांचं जग असे सांगितले गेले आणि त्याला त्या कधी विरोधही करू शकल्या नाहीत. त्यांचे पंख छाटले गेले आणि त्यांच्या पंखात कधी बळही निर्माण केले गेले नाही.

पण आता ती बदलती आहे, स्वतःच्या पंखांना ती स्वतः बळ निर्माण करती आहे. तिला तिच्या स्वप्नांना स्वतः आकार द्यायचा आहे. आजच्या युगातील स्त्री वेगळी आहे. ती आता सक्षम आहे. आजच्या युगातील स्त्रीने सिद्ध केले आहे की तिचे उंबरठ्याबाहेरही

जग आहे आणि ते तिचे जग आहे. ती त्या जगात स्वतःचं अस्तित्व निर्माण करते. आजच्या जगात स्त्री पुरुषांच्या बरोबरीने त्यांच्या खांद्याला खांदा लावून आता पुढे येत आहे. स्वतःचे घर सांभाळून ती बाहेरच्या जगातही वावरते आहे. तिला स्वतःच्या पंखात सारं जग सामावायचे आहे.

पण हे सारे होत असताना त्यांच्या ह्या बदलाला कारणीभूत असणाऱ्या स्त्रीशिक्षणासाठी झगडणाऱ्या सावित्रीबाई फुलेंना आपल्याला विसरून चालणार नाही. कारण स्त्रीच्या पंखात बळ भरण्यासाठी तिला शिक्षणाची गरज पडली आणि त्या स्त्रीशिक्षणासाठी झगडणाऱ्या सावित्रीबाई फुले होत्या. त्यांनी समाजाचा त्रास सहन करून स्त्रीशिक्षणाची सुरुवात केली आणि म्हणूनच आज आपण प्रत्येक क्षेत्रात महिला अग्रेसर असताना पाहायला मिळतात. त्या नसत्या तर आपल्याला पहिल्या महिला अंतराळवीर 'कल्पना चावला' कधी दिसल्या नसत्या. आपल्या पुरुषप्रधान संस्कृतीत स्त्रिया नेहमी पायाखाली दबून राहिल्या असत्या. त्यांना आवाज देण्याचे अनमोल कार्य सावित्री फुले यांनी केले आहे. त्यांना मानाचा मुजरा.

आजच्या युगात स्त्रिया स्वतःचे घर सांभाळून स्वतःच्या पायावर

उभ्या आहेत. त्यांची अनेक रूपे आपल्याला पाहायला मिळतात. मुलांच्या मायेसाठी कडा उतरणारी हिरकणी तर आपण पाहिलीच आहे. स्वतःच्या जीवाची पर्वा न करता तिने स्वतःच्या मुलासाठी तो कडा तिने सर केला.

आता बोलूया पुन्हा आजच्या जगातील आणि पूर्वीच्या काळाच्या स्त्रियांबद्दल. तुम्ही पाहात असाल असे एकही क्षेत्र नाही ज्यात स्त्रिया अग्रेसर नाहीत. भारत देशाचे नेतृत्व करणाऱ्या आपल्या देशाच्या राष्ट्रपती 'द्रौपदी' ह्या महिलाच आहेत. क्रीडा क्षेत्रात नाव गाजवणाऱ्या पी. टी. उषा असतील त्याही महिलाच आहेत. आपल्या देशाचे संरक्षण करण्यासाठी पुरुषांच्या बरोबरीने महिलाच काम करत आहेत. महिला पूर्वीच्या काळी आवाज चढवू शकत नव्हत्या. पण आता महिला स्वतःच्या हक्कासाठी भांडत आहेत. त्या महिला

आता स्वतःचे विश्व निर्माण करत आहेत. कधी दुर्गा बनून स्वतःच्या व घराच्या संरक्षणासाठी लढत आहेत. तर कधी सरस्वती बनून मुलांचा अभ्यास घेत आहेत, तर कधी लक्ष्मी बनून घर सांभाळत आहे. मुलांच्या आजारपणात मायेची ऊब बनून त्यांना सांभाळत आहेत.

हो, आजची स्त्री-बदलली आहे. ती आता दुर्बल नाही सक्षम आहे. ती स्वतःबरोबर आजूबाजूचे वातावरणही बदलवत आहे. हो, ती बदलती आहे. कोणीतरी म्हटलेच आहे ना, एक स्त्री शिकली तर ती दोन्ही घराला शिकवते. त्याचंच उदाहरण आपण पाहातो आहोत.

पण स्त्री जरी बदलत असली तरी आपल्या समाजाचे विचार फारसे बदलताना दिसत नाहीत. कारण समाजाचा दृष्टिकोन फारसा बदललेला दिसत नाही. तो बदलायला हवा. कारण अजूनही रात्रीचे महिलांना एकटे बाहेर पडताना दहा वेळा विचार करावा लागतो. अजूनही लोक तिच्याकडे त्याच दृष्टिकोनातून बघतात. अजूनही स्त्री सुरक्षित नाही. ज्या दिवशी समाजाचा दृष्टिकोन बदलेल त्या दिवशी

खऱ्या अर्थाने ती एका सक्षम आणि यशस्वी युगाची सुरुवात असेल. कारण अजूनही स्त्रीला तिचे स्वतंत्र निर्णय घेता येत नाहीत. तिला प्रत्येक गोष्टीत इतरांचा विचार करावा लागतो. पूर्वीपेक्षा स्त्रीचे जीवन बदलले आहे. पण पूर्णतः नाही. ते तेव्हाच बदलेल जेव्हा ती पूर्णतः स्वावलंबी असेल. सक्षम असेल.

‘स्त्री ही चांगल्या युगाची सुरुवात
आणि वाईट युगाची सांगता आहे.’

म्हणून प्रत्येकाने आपल्या घरातील स्त्रीचा आदर केला पाहिजे. कारण ती आहे म्हणून आपण आहोत. स्त्रीचा आणि तिच्या स्त्रित्वाचा आदर प्रत्येकाने केला पाहिजे. ज्या घरात स्त्रीचा आदर केला जातो त्या घरात खऱ्या अर्थाने सुख नांदत असते. कारण कुटुंबाच्या गाडीची स्त्री आणि पुरुष ही दोन्ही चाके आहेत आणि संसाराचा गाडा जर नीट चालायचा असेल तर ही दोन्ही चाके गरजेची आहेत. त्यामुळे स्त्रीचे जीवन बदलले आहे पण पूर्णतः नाही.

थोडं तरी जगून घ्या!

आयुष्यभर सोबत असून
जवळ कधी बसत नाही
एकाच घरात राहून आम्ही
एकमेकांस दिसत नाही

हरवला तो आपसांतला
जिव्हाळ्याचा संवाद
एकमेकांस दोष देवून
नित्य चाले वादविवाद

धाव धाव धावतो आहे
दिशा मात्र कळत आहे
हृदयाचे पाऊल कधी
हृदयाकडे वळत नाही

इतकं जगून झालं पण
जगायलाच वेळ नाही
जगतो आहोत कशासाठी
काहीच कसला मेळ नाही

क्षण एक असा येईल
घेवून जाईल श्वास हा
अर्ध्यावरच थांबलेला
असेल प्रवास जीवनाचा

अजूनही वेळ आहे
थोडं तरी जगून घ्या
सुंदर अशा जगण्याला
डोळे भरून बघून घ्या
- प्रशिस्ती करंदीकर

T.Y. ECE

माणसाला घडवण्याकरता दोन गोष्टी महत्त्वपूर्ण ठरतात. पहिली गोष्ट म्हणजे त्याच्या जीवनात त्याला लाभलेली उत्कृष्ट माणसं आणि आणि दुसरी महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे 'वाचन'. पुस्तक वाचनामुळे माणसाचे ज्ञान तर वृद्धिंगत होतेच; पण त्याचबरोबर त्याचे भाषेवरील प्रभुत्वसुद्धा वाढते. पुस्तकांच्या अवांतर वाचनामुळे माणसाचे आचारविचार उच्च पातळीवर पोहचतात. वाचनामुळे शब्दसंपत्ती वाढते. संभाषण कौशल्य विकसित होते. वाचन माणसाचे निखळ मनोरंजन करते. यामुळेच अनेकजन आपल्याला 'वाचाल तर वाचाल...!' असा सल्ला देतात.

सर्वसामान्यपणे आपण जर विचार केला तर वाचन हे आपल्यासाठी खूप मोठी ताकद आहे. वाचनामुळे आपल्या बुद्धीक्षमतेत मोठ्या प्रमाणावर वाढ होत राहाते. आपण लेखक, कवी,

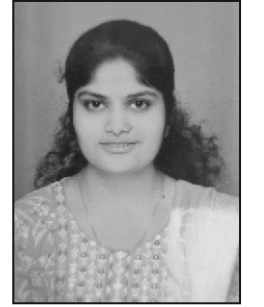
कवयित्री यांचे लेख वाचतो. कविता वाचतो. त्याच्या माध्यमातून मोठ्या प्रमाणावर काहीतरी वाचनाच्या माध्यमातून आपण ज्ञान आत्मसात करत असतो आणि जे तत्त्वज्ञान आत्मसात केल्यामुळे आपल्या बुद्धीला वेगवेगळ्या ठिकाणी वेगवेगळी चालना मिळते.

वाचनाने प्रगल्भ विचारांची समृद्धी तर प्रत्येकांमध्ये येतेच; शिवाय नवनव्या विचारांची निर्मिती करण्याची आणि या विचारांना प्रवाही ठेवण्याची शक्तीही या वाचनातूनच मिळते. वाचनातून नवनवे विचार मनामध्ये सूचतात आणि लेखणीतून ते हळुवारपणे कागदावर उतरवले जातात. म्हणूनच वाचनाला लेखनाची प्रेरणा म्हटले जाते. वाचन विविध कल्पना करण्याची ताकद वाढवते. सृजनशक्तीला वाव देते. प्रतिभाशक्ती जागृत करते आणि दुसऱ्याचे सुख-दुःख जाणणारे संवेदनशील आणि प्रामाणिक मनही निर्माण करते.

शैक्षणिक संशोधनासाठी 'गेमचेंजर' योजना

प्रिया श्रीकांत पवार

F.Y. ECE

केंद्र सरकारने 'वन नेशन वन सबस्क्रिप्शन' योजनेला मंजूरी दिली आहे. या योजनेच्या अंमलबजावणीमुळे विद्यार्थी, प्राध्यापक आणि संशोधकांना मोठी मदत होईल, असा विश्वास व्यक्त केला जात आहे. येत्या १ जानेवारी २०२५ पासून योजनेचा लाभ घेता येणार आहे.

या योजनेसाठी सुमारे सहा हजार कोटी रुपये खर्च अपेक्षित आहे. या योजनेच्या माध्यमातून आंतरराष्ट्रीय स्तरावर कोणते संशोधन सुरू आहे, याची माहिती एका क्लिकवर उपलब्ध होणार आहे. केंद्र सरकारने या नवीन योजनेत सध्या ३० मोठ्या आंतरराष्ट्रीय जर्नल प्रकाशकांना थेट पैसे देणार आहे.

या योजनेचा लाभ केंद्र किंवा राज्य सरकार, केंद्र सरकारच्या संशोधन आणि विकास संस्थांच्या व्यवस्थापनाखालील सर्व उच्च शैक्षणिक संस्थांमधील विद्यार्थी, शिक्षक आणि संशोधकांना घेता येईल. या योजनेत केंद्रीय एजन्सी, माहिती आणि ग्रंथालय नेटवर्क,

विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या आंतरविद्यापीठ केंद्राद्वारे सदस्यत्व दिले जाणार आहे. ही योजना देशातील ६ हजार ३०० सरकारी उच्च शिक्षण संस्थांमधील १ कोटी ८० लाख विद्यार्थी, प्राध्यापक आणि संशोधकांसाठी 'गेमचेंजर' ठरणार आहे.

ही योजना प्रमुख आणि आंतरविद्याशाखीय दोन्ही क्षेत्रांतील संशोधनास प्रोत्साहन देणारी, उच्चस्तरीय आंतरराष्ट्रीय जर्नलमध्ये प्रवेश मिळण्यास मदत देईल. या योजनेत एल्सेव्हियर, स्प्रिंगर नेचर, विली ब्लॅकवेल, टेलर आणि फ्रान्सिस ऑक्सफर्ड युनिव्हर्सिटी प्रेस यांसारख्या ३० आघाडीचा आंतरराष्ट्रीय प्रकाशकांच्या जवळपास १३,००० ई-जर्नलसचा समावेश आहे. ही जर्नलस ६,३०० हून अधिक सरकारी उच्चशिक्षण आणि संशोधन संस्थांमध्ये उपलब्ध होतील. विशेषतः छोट्या शहरांतील विद्यार्थ्यांनाही योजनेचा लाभ होणार आहे.

‘शिक्षक मी, कलावती मी, या विश्वाची जननी मी
मज मध्ये वसे संस्कृती, या संस्कृतीची दात्री मी’

दि. ८ मार्च रोजी होऊ घातलेल्या आंतरराष्ट्रीय महिला दिनाच्या निमित्ताने सहजच ठरवलं की, आज सर्वात प्रथम जी महिला, मुलगी, स्त्री भेटेल त्यांची मुलाखत घ्यायची. त्याच अनुषंगाने घेतलेला आढावा.

प्रश्न : नमस्कार, मी तुमच्याशी थोडंसं बोलू शकते का? तुमची काही हरकत नसेल तर...

उत्तर : हो... हो... बोला.. बोला बोला चालेल.

प्रश्न : ठीक आहे तर मग, माझ्या काही प्रश्नांची उत्तरं द्याल? तुम्ही दोघी मैत्रिणी की नातलग आहात? आणि कशा भेटलात? नातलग असला तर तुमच्यातील काही विशेष गोष्टी मला ऐकायला आवडतील.

उत्तर : नातलग नाही आम्ही... मैत्रिणी आहोत. आम्ही कशा नि कधी भेटलो हेच जाणून घ्यायचंय ना. तर बघा अवखळ झरा आणि गाव स्वच्छ करत येणारा ओढा, दोन्ही पाण्याचेच प्रवाह; पण आपण त्यांच्याकडे किती वेगळेपणाने पाहातो. पण शेवटी हे दोन्ही प्रवाह एकत्र येतात नि नदीला मिळतात. तीच नदी समुद्रात सामावते. तसंच काहीसं आमचंही आहे. आम्ही वेगवेगळ्या भागातून शिक्षण, परिस्थिती, रहाणी, सर्व काही वेगळं. पण शेवटी घटक या एकाच समाजाच्या. त्यामुळं तिथं एकत्र येणं क्रमप्राप्तच आहे. आम्ही दोघीही समदुःखी, समसुखी आणि समविचारी आहोत. त्यामुळेच आमची मैत्री जमली. कधी तरी होतात वादविवाद; पण जेवणाला तडका हवाच ना! त्याशिवाय चव नाही जेवणाला.

प्रश्न : अगदी खरं बोललीस. बरं मला सांगा, ८ मार्च हा दिवस आंतरराष्ट्रीय महिला दिन म्हणून साजरा करावा का? काय मत आहे तुमचं?

उत्तर : कशाला पाहिजे हा दिवस आणि मी म्हणते, एकच दिवस साजरा करायचा कशासाठी, तर पुढचे ३६४ दिवस त्रास देण्यासाठी. माझं मत विचाराल तर सर्व स्त्रियांनी या एका दिवसाला विरोध केला पाहिजे. पूर्ण ३६५ दिवस महिला दिन का साजरा होत नाही? वर्षभर या दिवसाची का वाट बघायची. तर या सो कॉलड पुरुष जातीनं वर्षभर

केलेल्या पापांचा घडा रिकामा करायलाच ना; मी तर म्हणेन या भरणाऱ्या घड्यांनाच चांगला धडा शिकविला पाहिजे.

प्रश्न : पण सर्वत्र परिस्थिती एक सारखी नसते काही जेन्टल् चांगलेही असतातच की...?

उत्तर : हो असतात ना. काही चांगलेही असतात; पण आपली पुरुषप्रधान संस्कृती त्यांच्यात विकृती निर्माण करतेच. हा दोष त्यांचा नाही. पिढ्यान्पिढ्या चालत आलेल्या परंपरांचा आहे. आता बघा, आम्ही दोघीही नोकरी करतो. पण तिथंही आहेच की मानसिक त्रास... खच्चीकरण... हे झालं हिचं मत. पण मला विचाराल तर, स्त्री ही दुसऱ्या स्त्रीची पक्की शत्रू असते. खरं तर तिलाच एखादी आपली सहचारिणी प्रगती करतंय हे बघवत नसते. मग तिच्या मदतीला धावून येतात काहीजण... बस मग सुरू होते एखादे नाट्य.

प्रश्न : माझ्या ध्यानात येतंय तुम्हाला काय म्हणायचं ते; पण मग यावर उपाय काय? आपण कसं थांबवणार हे सगळं?

उत्तर : खरंय तुमचं, कसं थांबवणार? ज्याला उत्तरच नाही. पण काहीतरी करायला हवंच ना!

प्रश्न : पण काय करावंसं वाटतंय तुम्हाला? या निमित्ताने इतर सर्व भगिनींना काय संदेश द्याल?

उत्तर : मी सांगेन की, विचारी तर तू आहेसच, सहनशीलता तुझी ढाल आहे, नम्रता तुझे शस्त्र आहे, ममता व प्रेम तुझे अलंकार आहेत. अशी तू दिव्यतेजाची या प्रकृतीची विशाल निर्मिती आहेस. हे न विसरता प्रत्येक तुझ्या अस्त्र-शस्त्रांचा शक्य तेथे उपयोग कर.

एखादी तुझीच प्रतिकृती, तुझीच सावली मोठी होत आहे. यशस्वी होत आहे तर तिची पाठराखी बन. तिला खाली खेचणाऱ्या प्रत्येक हाताला जखडून टाक... फेकून दे. त्या जुन्या-पुराण्या विचारशृंखला. २१ व्या शतकातील एक गर्जना हो तू.. अर्चना हो तू...

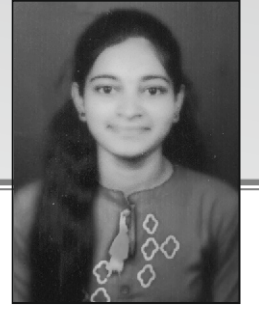
प्रश्न : व्वा! खूपच छान. पण आपण सर्वांनीच यासाठी प्रयत्न करायला हवेत हे नक्की. तर मग बोला माझ्यासोबत-

‘तुझ्या प्रयत्नांना मिळू दे सोनेरी किनार

सात सुरांच्या नादांनी झंकारू दे सितार

लक्ष लक्ष दिव्यांनी उजळू दे तुझ्या कर्तृत्वाची झालर

स्त्रीशक्तीचा होऊ दे रोजच जागर...’

तंत्रज्ञान ही अशी गोष्ट आहे ज्यामुळे आपले जीवन पूर्णच होऊ शकत नाही. आज आपण प्रत्येक क्षेत्रामध्ये तंत्रज्ञानाचा वापर करतो. तंत्रज्ञाने आपल्या जीवनाला एक नवीनच दिशा दिली आहे. तंत्रज्ञानाची किमया अशी आहे की, आज माणूस सकाळी उठल्यापासून ते रात्री झोपेपर्यंत या तंत्रज्ञानाचा पाठपुरावा सोडत नाही. माणसाचे जीवन सोपे, सुलभ आणि सुलक्ष करण्याची, ते गतिमान करण्याचे आणि प्रगतिपथावर पोहोचवण्याचे सारे श्रेय तंत्रज्ञानाचे आहे असे मला वाटते.

तंत्रज्ञानामुळे माणसाचे संपूर्ण जीवन सुखकारक झाले आहे. अनेक अवघड कामे यंत्राच्या साहाय्याने मनुष्य क्षणार्धात पार पाडू शकतो. यामुळे माणसाचे श्रम तरी कमी झालेच असावेत. परंतु त्याबरोबर त्याचा अमूल्य वेळसुद्धा वाचला आहे. तंत्रज्ञानाने साऱ्या विश्वात कुशल यंत्रयुग उभे केले. या यंत्रांनी माणसाचे जीवन वेगवान आणि सहज बनविले आहे. माणसाला पाहिजे असलेली कोणतीही गोष्ट यंत्राच्या साहाय्याने मिळवता येते. भारताच्या विकसनशील देशात झालेली हरितक्रांती, त्यामुळे आलेली जीवनातील समृद्धता ही या तंत्रज्ञानाचीच जादू म्हणता येईल. हरितक्रांती झाल्यामुळे चढणाऱ्या लोकसंख्येला अन्नधान्याचा पुरवठा होऊ लागला आहे. आज कुठेही पाहा किंवा कोणत्याही क्षेत्रात संशोधनास या तंत्रज्ञानाचा हातभार लागतोच.

संगणक, दूरदर्शन, मोबाईल, वाहने, विमाने ही सर्व काही मानवाला लाभलेली तंत्रज्ञानाची देणगीच. तंत्रज्ञानाचा मुख्य जोर म्हणजे रोगाचे निदान करणे आणि उपचारात्मक धोरणे विकसित करणे. या शाखेतील तंत्रज्ञांनी विविध शस्त्रे, औषधे, औषधी वनस्पती आणि मंत्र अशा विविध स्रोतांचा अभ्यास केला आहे. वैद्यकीय क्षेत्रात तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून अनेक उपाय विकसित करण्यात आले आहेत. उपचार पद्धतीमध्ये होमिओपॅथी, आयुर्वेद, योग, रेकी, प्राणिक थेरपी आणि इतर अनेक परंपरांचा समावेश होतो.

तंत्रज्ञानाचे अद्भुत तंत्र, मंत्र, औषध आणि शस्त्रे याद्वारे तंत्रज्ञानाचे महत्त्व आपल्या देशातील वैद्यकीय क्षेत्रातील सामाजिक आणि आरोग्य सेवांचे स्तर अधिक चांगले दर्शवते. तंत्रज्ञानाच्या आश्चर्यकारक

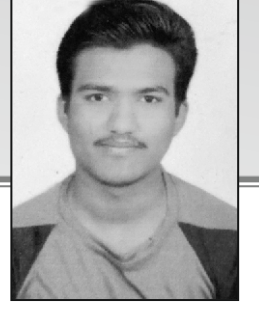
विकासांमुळे वैद्यकीय क्षेत्रात नवीन दिशा आणि समृद्धी प्राप्त करण्याची संधी मिळते. तंत्रज्ञानाच्या जोरावर माणसाने आकाशाला गवसणी घातली. विविध ग्रहावर जाऊन संशोधन केले. विविध उपग्रहांच्या मदतीने मनोरंजन क्षेत्रात, संरक्षण विभागांमध्ये, संशोधनात त्याचबरोबर शिक्षणक्षेत्रात विलक्षण क्रांती आणण्यात या तंत्रज्ञानाचा मोठा वाटा आहे.

आज कित्येक गुंतागुंतीच्या शस्त्रक्रिया करणे या तंत्रज्ञानामुळे सोपे झाले आहे. मनोरंजन क्षेत्रात तंत्रज्ञान हे खूप महत्त्वाचे आहे. कारण तंत्रज्ञान ही विज्ञानाची एक शाखा आहे जी संगीत, चित्रपट, टेलिव्हिजन, रेडिओ, गेम्स, डिजिटल मीडिया, इंटरनेट आणि वापर यांच्याशी संबंधित आहे.

गेमिंग आणि व्हर्च्युअल रिअॅलिटी, गेमिंग उद्योगात तंत्रज्ञान खूप महत्त्वाचे आहे. व्हर्च्युअल रिअॅलिटी आणि आर्टिफिशिअल इंटेलिजन्स यांसारख्या नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर अतिशय प्रमुख आहे. तंत्रज्ञानाचे महत्त्व त्याच्या प्रयोग आणि संशोधनात आहे. या क्षेत्रातील तंत्रज्ञांनी नवीन व सुधारित तंत्र विकसित केल्यास त्यांची उपयुक्तता सिद्ध होईल. उदा. तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्राने सुपरकंप्युटिंग, कृत्रिम बुद्धिमत्ता, रोबोटिक्स आणि जैवतंत्रज्ञान यासारखे उच्च तंत्रज्ञान विकसित केले आहे.

यंत्र तयार करता करता आपण यंत्रवत होऊ नये याची काळजी घेतली पाहिजे. तंत्रज्ञान हे मनुष्याला लाभलेले सर्वश्रेष्ठ वरदान आहे, त्याचा उपयोग मानव कल्याणासाठीच व्हावा.

वेळ आणि परंपरेतून प्रवास

महाराष्ट्राच्या हृदयात गुंतलेले इचलकरंजी हे इतिहास आणि संस्कृतीने परिपूर्ण एक शहर आहे. आपल्या वस्त्र उद्योगासाठी प्रसिद्ध असलेले हे साधे शहर आधुनिक सुविधा आणि पारंपरिक आकर्षणाचे एक अनोखे मिश्रण देते.

वस्त्र परंपरेचा भरणा

इचलकरंजी हे कापड उत्पादनाचे एक प्रमुख केंद्र आहे. विशेषतः आपल्या सुती आणि रेशमी कपड्यांसाठी ओळखले जाते. शहराचे ध्वजवाहक वस्त्र बाजार हे एक दृश्य आहे जे पाहाणे आवश्यक आहे. रंग, डिझाइन आणि बनावटांची एक विविधता दर्शवित आहे.

ऐतिहासिक स्थळांचा अन्वेषण

इचलकरंजी हे अनेक ऐतिहासिक स्थळांचा दावा करतो जे आपल्या भूतकाळात एक झलक देतात. इचलकरंजी किल्ला, एक मनाला भुरळ पाडणारी संरचना, प्रदेशाच्या समृद्ध इतिहासाचे साक्षीदार म्हणून उभा आहे. श्री सिद्धेश्वर मंदिर, एक पूजनीय हिंदू मंदिर, दूरदूरवरून भक्त आकर्षित करते.

स्थानिक पदार्थांचा आस्वाद घेणे

इचलकरंजीची कोणतीही भेट आपल्या आस्वादित स्थानिक पदार्थांशिवाय पूर्ण होत नाही. शहर विविध प्रकारचे चटपटीत पदार्थ ऑफर करते, त्यात मिसळ पाव समाविष्ट आहे, एक मसालेदार करी

ब्रेडसह सर्व्ह केले जाते, आणि थालीपीठ, एक बहुधानांचा फ्लॅटब्रेड. इचलकरंजीच्या पाक परंपरेचे चव आस्वाद घेण्याची संधी चुकवू नका.

निसर्गाच्या सौंदर्याचा अनुभव

उद्योगिक शहर असूनही, इचलकरंजी हिरव्या गर्दीने वेढलेले आहे. पंचगंगा नदी, जी शहरातून वाहते, पिकनिक आणि आरामशीर चालण्यासाठी एक शांत वातावरण प्रदान करते. निसर्गप्रेमीदेखील जवळपास कोयना वन्यजीव अभयारण्य अन्वेषण करू शकतात, जे विविध प्रकारच्या वनस्पती आणि जीवसृष्टीचे घर आहे.

एक उबदार स्वागत

इचलकरंजी हे आपल्या मैत्रीपूर्ण आणि आतिथ्यवान लोकांसाठी ओळखले जाते. पाहुण्यांचे उबदारपणे आणि दयाळूपणे स्वागत केले जातात, त्यांच्या वास्तव्याला एक आठवणीयोग्य अनुभव बनवतात. शहराचे सुखद वातावरण आणि आतिथ्यवान स्थानिक आराम आणि अन्वेषणासाठी एक आदर्श वातावरण तयार करतात.

तुम्ही इतिहासप्रेमी असाल, फूडी असाल किंवा फक्त एक शांत सुट्टी शोधत असाल, इचलकरंजी प्रत्येकासाठी काहीतरी देते. या आकर्षक शहरातील लपलेल्या रत्नांचा शोध घ्या आणि कायमस्वरूपी आठवणी तयार करा.

रोज शेकड्याने माणसे मरत असतात. पण त्यांच्यापैकी कोणीही मृत्यू येताना काय अनुभव येतो हे सांगायला परत येत नसतो; पण अनेक जण तुमच्या मृत्यूच्या अगदी जवळ जाऊन परत येतात. त्यांना मृत्यूचा काय अनुभव आला हे ते सांगू शकतात. अनेक जाती-जमातीत अशी माणसे असतात जे मृत्यूला स्पर्श करून परत येतात, ते स्वानुभव सांगू शकतात. अशा अनुभवांचे संकलन अमेरिकन मानसशास्त्रज्ञ रेमंड मूडी याने 'मृत्यूपश्चात जीवन' Life After Life या ग्रंथात केले आहे.

या ग्रंथात शंभरहून अधिक व्यक्ती ज्या वैद्यक शास्त्रानुसार मृत्यूपश्चात परत आल्या आहेत, त्यांचे अनुभव ग्रंथित केले आहेत. आश्चर्याची गोष्ट म्हणजे या बहुतेक व्यक्तींचा अनुभव एकसारखा आहे. त्या अनुभवांचे टप्पे पाडले आहेत. ते असे -

१. असीम शांततेचा अनुभव.
२. ऐकलेले विविध आवाज.
३. स्वतःला स्वतःच्या देहापासून वेगळे केल्यावर कसे वाटले, हा एका प्रकाशबोगद्यातील प्रवासाचा अनुभव.
४. आपल्या आयुष्याचा घेतलेला आढावा. मृत्यूला स्पर्श करून

आल्यावर अनेकांना आलेल्या अनुभवातून त्यांचे जीवन बदलल्याचा अनुभव आला.

या अनुभवांचा अभ्यास केला असता त्यांना जीवनातील दारुण भीतीचा अनुभव आल्याचे नमूद केलेले आढळते. त्या निवेदनातून पुष्कळसा सारखेपणा व काहीना आलेले विचित्र अनुभव पाहायला मिळाले.

काहींनी हे अनुभव सांगताना त्यांना आलेला अनुभव आश्चर्यकारक असल्याचे म्हटले. काहींनी वेगळाच आवाज ऐकल्याचे सांगितले. त्यांनी केलेली मीमांसा पुष्कळ ठिकाणी सारखेपणा दाखवत होती. पण त्यांच्याच बाबतीत हे का घडले हे मात्र ते सांगू शकले नव्हते.

या अनुभवांचे अलीकडच्या अभ्यासात कारण सापडले नव्हते. काहींनी या अनुभवांचा कारणभाग प्राणवायूचा क्षणिक अभाव हे नमूद केले होते.

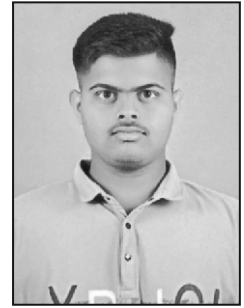
त्यांनी याबाबतचा अंदाज व्यक्त केला होता. तो म्हणजे मेंदूला मिळणारा प्राणवायूचा क्षणिक अभाव...

अनोख्या इमारती

प्रथमेश बन्ने

S.Y. Electrical

स्पेनमध्ये 'वॉटर बिल्डींग रिसॉर्ट' नावाची एक इमारत आहे. इथे हवेचे पाण्यात रूपांतर होते. ही कोणतीही जादू नाही, तर सौरऊर्जेमुळे हे शक्य झाले

आहे. यासोबतच या इमारतीत पावसाचे पाणी साठवण्याची सोय आहे. जमिनीखालच्या पाण्यावर प्रक्रिया करण्याची सोयही आहे. या इमारतीचा आकारही पाण्याच्या थेंबासारखा आहे. ही इमारत म्हणजे एक हॉटेल आहे.

दुबईतील 'द थी ग्रेसेस' ही शिल्पकृती अनोखी अशी आहे. हे शिल्प सौंदर्य आणि आनंदाचे प्रतीक आहे. याची रचना एखाद्या गेटसारखी आहे.

न्यू मेक्सिकोमध्ये 'स्पेसपोर्ट अमेरिका' नावाची इमारत आहे. अंतराळ प्रवासाला जाणाऱ्यांचा विचार करून या इमारतीची रचना करण्यात आली आहे. या ठिकाणी अंतराळाविषयीची रंजक माहिती मिळू शकते.

'सायबरटेक्चर' ही इमारत मुंबईत आहे. याची रचना फारच आकर्षक आहे. इमारत अंडाकृती आहे. ही इमारत एका कंपनीचे कार्यालय आहे. सिमेंट, स्टील आणि काच यांच्या वापराशिवाय ही इमारत तयार करण्यात आली आहे.

फोनची चोरी टाळणे आपल्या हातात नसले तरी तंत्रज्ञानाच्या मदतीने आपण हरवलेला किंवा चोरी झालेला स्मार्टफोन परत मिळवू शकतो. यासाठी गूगल फाईंड माय डिव्हाईस हे ऑप उपयोगी पडू शकेल. फोन चोरीला गेल्यानंतर सर्वात आधी दुसऱ्या एखाद्या स्मार्टफोनमध्ये फाईंड माय डिव्हाईस ऑप डाउनलोड करून घ्या. ऑपमध्ये हरवलेल्या फोनमध्ये जी-मेल अकाउंट या ऑपमध्ये ओपन

करा. यामुळे, तुम्हाला चोरलेला फोनचा ठावठिकाणा कळू शकतो. प्लेसाउंड, सिन्युअर डिव्हाईस या पर्यायाचा वापर करून तुम्ही फोन रिंगिंगवर आणू शकता. सिन्युअर डिव्हाईसच्या माध्यमातून चोराला मेसेज पाठवू शकता. तसेच इरेज डिव्हाईस या पर्यायाचा वापर करून फोनमधली महत्वाची कागदपत्रे डिलीट करू शकता.

सावली संजय शेटके
S.Y. A&R

एकटेपणा...

एकटेपणा, नव्ही काय असतो...
व्याख्या शोधणं तसं कठीणच...
कारण उत्तर बदलतात माणसांबरोबर...

कोणाला मित्र नाही म्हणून एकटा...
कोणी मित्रांच्या घोळक्यात एकटा...

कोणाला मुलांनी टाकलं म्हणून एकटा...
कोणाला मूल नाही म्हणून एकटा...

कोणाला परिवार नाही म्हणून एकटा...
कोणाला परिवाराने नाकारलं म्हणून एकटा..

प्रत्येकासाठी व्याख्या वेगळी...
मात्र दुःख अगदीच सारखं...
हृदयाला पिळवटून टाकणारी...
वेदनेची तीव्रता कदाचित्त असेल कमी-जास्त..
पण सल अगदी तशीच हळुवार मनात खुपणारी
ज्याची त्यालाच कळणारी

पण या जगात प्रत्येकजण एकटाच असतो..
कधी ना कधी तरी
कुठल्या ना कुठल्या वाटेवर

खरं तर जन्मभरच ...
एकटा येतो अन् एकटा जातो
सोबत असते ती फक्त स्वतःची...

अमर्त्य सत्य आहे...
सर्वांना माहीत आहे...
पण हे सत्य जे...
समजून ना समजलेले...
कळून ना कळलेले...

म्हणूनच तर..
वर्षानुवर्ष..
जसं सत्य अबाधित आहे...
तसा एकटेपणाही...
बदलतात ती फक्त माणस

भारतीय संस्कृती आणि परंपरा यामध्ये तुळशीला अनन्यसाधारण महत्त्व आहे.

ज्याला नाही लेक । त्यानं तुळसी लावावी।

आपल्या अंगणात । देव करावे जावई।।

असा एक लोकगीताचा संदेश आहे. आषाढी एकादशीची देवशयनी एकादशी अशी ख्याती करणारा विठ्ठलाचा कार्तिकी एकादशीला उठून नेहमीच्या कामावर रुजू होतो. त्यावेळी 'उठी उठी गोपाळ' म्हणत देवाचे लाखो भक्त पंढरपुरात एकत्र होतात. त्याच दिवशी तुलसी विवाह प्रारंभ होतो आणि कार्तिक पौर्णिमेस तुलसी विवाहाची समाप्ती होते. यंदा २०२४ मध्ये तुलसी विवाह कधीपासून प्रारंभ होत आहे, तसेच तुळशीचे लग्न कधीपासून सुरू झाले हे देखील जाणून घेणे आवश्यक आहे.

यंदा सन २०२४ मध्ये १२ नोव्हेंबर रोजी कार्तिकी एकादशी असून १३ नोव्हेंबरपासून तुलसी विवाहप्रारंभ होत आहे. तर कार्तिकी एकादशीला सर्व मंगलकार्याची सुरुवात केली जाते.

विष्णूच्या या जागृतीचा तो उत्सव करतात. त्याला प्रबोध उत्सव असे म्हणतात. हा उत्सव आणि तुळशी विवाह हे दोन्ही उत्सव एकतंत्राने करण्याची रुढी आहे.

‘नित्य वंदिता तुळशी । काळ पळे देशोदेशी।’

तुळस हे दिसायला छोटे रोपटे असले तरी भारतीय संस्कृती व परंपरांमध्ये तुळशीला अनन्यसाधारण असे महत्त्व आहे. तुळशीला विष्णूप्रिया किंवा हरिप्रिया असेही संबोधले जाते. तुळस अर्पण केल्याशिवाय केलेली विष्णूची पूजा व्यर्थ ठरते. तुळशीची मंजिरी सर्व देवांची प्रतिनिधी मानली जाते.

कार्तिकी एकादशीला सर्व मंगलकार्याची सुरुवात केली जाते. कार्तिक शुद्ध एकादशी म्हणजे प्रबोधनी एकादशी होय. या दिवशी श्रीविष्णू झोपेतून जागे होतात आणि चातुर्मास संपतो. विष्णूच्या या जागृतीचा जो उत्सव करतात त्याला प्रबोध उत्सव असे म्हणतात. हा उत्सव आणि तुळशी विवाह हे दोन्ही उत्सव एकत्र करण्याची रुढी आहे.

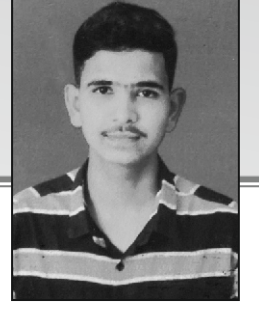
तुळस अनेक रोगांवर गुणकारी औषध असल्यामुळे प्रत्येक घराच्या दारात तुळशी असावी, असा संकेत पूर्वापार रूढ आहे. तुळशीला प्रदक्षिणा घालावी. तुळशीच्या लाकडाचे मनी करून त्यांची माळ गळ्यात घालावी इत्यादी. अनेक मार्गांनी तुळशी आपल्या दैनंदिन जीवनात सामावून घेतले गेले आहे. म्हणूनच आपल्या पूजेत त्याला अनन्यसाधारण महत्त्व आहे.

संकल्प पूर्णत्वास न्यायचा तर...

कन्हैय्या सुरेश भिसे

S.Y. Electrical

थोड्याच दिवसांमध्ये नव्या वर्षाचे काउंटडाऊन सुरू होईल. हा, हा म्हणता दिवस जातील आणि नववर्षाची पहाट उजाडेल.

नव्या वर्षात संकल्पांचा पाऊस पडतो. मी हे करेन, मी असे वागेन, असे वागेन, तसे वागेन असे बरेच बेत आखले जातात. पहिले १० ते १५ दिवस ते अंमलातही येतात. पण नंतर पहिले पाडे पंचावन्न! बदलत काहीच नाही. पण यंदा असा गलथानपणा करू नका.

नववर्षाच्या संकल्पांमध्ये फिटनेसचा पहिला क्रमांक घ्यायला हवा. अनेक जण आरोग्यदायी जीवनशैलीचा अवलंब करण्याचा संकल्प करतात. पण हा संकल्प तडीस जात नाही. त्यामुळे यंदा अशा संकल्पांच्या फंदात पडू नका. फिटनेस हा एक प्रवास आहे. जो सातत्यपूर्ण पद्धतीने करायला हवा. काही महिने किंवा वर्षभर प्रयत्न करून काहीच होत नाही. फिटनेसचा फंडा अंगवळणी पडायला हवा. तंदुरुस्तीची उद्दिष्टे नव्या वर्षापुरते नाही, तर आयुष्यभरासाठी असायला हवे यासाठी काय करता येईल? पाहू या.

कोणताही बदल एकदम होत नाही. प्रारंभ उत्साहाने झाला तरी त्याचा शेवट मरगळलेलाच असतो. आयुष्याला अचानक शिस्त लागत नाही. त्यामुळे एक पाऊल पुढे टाका. जंक फूड अनारोग्यदायी पदार्थ पूर्णपणे बंद करण्यापेक्षा त्यांचे प्रमाण कमी करा. सुरुवातीला

जीवनशैलीत छोटे छोटे बदल करा. त्याची सवय करून घ्या. मगच पुढे जा.

आधी व्यायाम आणि आहार यावर लक्ष केंद्रित करा. आपण किती खाल्ले, कोणता व्यायाम केला याची नोंद करत राहिल्याने तुम्ही जबाबदार व्हाल. वजन कमी करण्यासाठी नेमके काय करायला हवे याचा अंदाज येईल.

संकल्प तर केला पण तो तडीस नेण्यासाठी काय करायचे हे माहीत नाही किंवा पुरेसे ज्ञान नाही. मग काय करायचे याची माहिती मिळवायची, तज्ज्ञांची मदत घ्यायची. फिटनेसवरचे लेख, पुस्तके वाचायची. आपल्याला त्यातले काय जमते हे बघायचे.

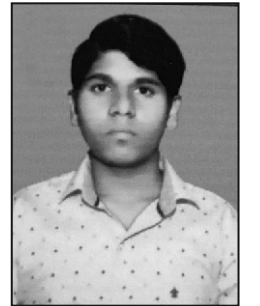
प्रेरणादायी व्हिडियो बघून किंवा गाणी ऐकून काही होणार नाही. तुमच्या मनात फिटनेस राखण्याची इच्छा जागृत व्हायला हवी, तरच तुम्ही फिटनेसचे ध्येय गाठू शकाल.

कुठेतरी, काहीतरी वाचले म्हणून ते लगेच अमलात आणू नका. जमणाच्या गोष्टी करा. वेगवेगळी डाएट फॅड्स आहेत. त्यांच्यामागे लागू नका. सरळ साधे, सोपे फंडे अंगीकारा.

स्क्रीन टाईम कमी करण्यासाठी

रिशाद शेरअली फकीर

S.Y. Electrical

आपल्याला स्मार्ट फोनशिवाय चैनच पडत नाही. दिवसातला थोडा वेळ स्मार्ट फोन बघणे ठीक आहे. मात्र तासन्तास स्मार्ट फोनवरती वेळ घालवणे योग्य नाही. अनेकांना स्मार्ट फोनचे व्यसन कमी करायचे असते. पण काही जरी केले तरी हे स्मार्ट फोन काय सुटत नाही. अशा वेळी तुम्ही एका सेटिंगने स्क्रीन टाईम कमी करू शकता.

आपला बराच वेळ फेसबुक, व्हॉट्सअॅप, इन्स्टाग्राम सारख्या सोशल मीडियावर जातो. हे टाळण्यासाठी तुम्ही अॅपला टायमर लावू

शकता. एखाद्या अॅपला आपण अर्धा तास देता येत असेल तर तसा टायमर सेट करता येतो.

यासाठी सेटिंगमध्ये जावून डिजिटल आणि पॅरेंट्स कंट्रोलमध्ये जा. इथे अॅपला लिमिट्सचा पर्याय दिसेल. त्यावर क्लिक केल्यानंतर फोनमधील सर्व अॅप दिसू लागतील. टायमर लावायच्या अॅपवर क्लिक करा. त्यानंतर अॅप टायमरवर क्लिक करून टायमर सेट करा. यामुळे तुम्ही अॅप एका ठरावीक काळापुरताच वापरू शकाल.

“अहो, ऐकताय का? जरा बाजारात जाऊन या बरं... ही सामानाची यादी... आणि या पिशव्या.”

ती यादी वाचून गोपाळराव आश्चर्यचकितच झाले. “अगं, इतकं सगळं सामान...? यावेळी मुलंही येऊ शकणार नाहीयेत ना...!”

“म्हणून काय झालं? आपण दोघं तर आहोत ना.. दिवाळी वर्षातून एकदाच तर येते आणि नेहमी आपण घरातल्या मोठ्यांच्या नाहीतर मुलांच्या मताप्रमाणेच सगळे सण साजरे करत असतो. पण यावर्षी पहिल्यांदाच दिवाळीत आपण दोघेच असणार आहोत ना... म्हणून आपल्या दोघांना जितकं आणि जे जे करावंसं वाटतं आणि शक्य होईल ते ते सगळं करायचं असं ठरवलं आहे मी.”

हे ऐकून गोपाळकर विचार करायला लागले.

“खरं आहे रिनाचं... बाकी कुणी नसलं तरी आम्ही दोघं तर आहोत ना... जे आणि जेवढं जमेल ते सगळं करू आम्ही दोघे... आता जाता जाताच त्या संतोषला सांगतो... घराला रंगीत दिव्यांच्या

माळा लावून दे म्हणून...’

ते लगेच बाजारात गेले. बायकोने दिलेल्या यादीप्रमाणे सगळं सामान घेतलं.

काही राहिलं नाही ना हे परत परत तपासलं. आणि मग स्वतःच्याच मनाने पणत्या घेतल्या. रंगीत फुलबाज्या आणि भुईनळ्यांची पाकिटं घेतली आणि अगदी आठवणीने रांगोळीही घेतली. घरी आल्यावर रिनाला करंज्या करायला चक्क मदतही केली त्यांनी.

या वर्षी दिवाळीचा पुरेपूर आनंद घ्यायचा असं त्यांनी ठरवूनच टाकलं होतं. दोघांच्याही अंगात लहान मुलांसारखा उत्साह संचारला होता. रिना तर इतकी खूश झाली होती की, स्वतःची नेहमीची गुडघेदुखी आणि कंबरदुखी जणू विसरून गेली होती. आता त्यांना हे प्रकर्षाने जाणवत होतं की इतकी वर्षे इतरांची मनं राखता राखता आपण स्वतःचं जगणं हरवलं होतं.

साक्षीदार

अभिजीत जंगम
S.Y. Electrical

गावाजवळच्या नदीच्या काठी, रक्ताने माखलेला एक मृतदेह पडला होता आणि तो पाहाण्यासाठी सकाळी सकाळीच आसपासच्या गावातल्या लोकांची खूप गर्दी जमली होती.

“तुमच्यापैकी कुणाला माहिती आहे का, की हा मृतदेह कोणाचा आहे?” पोलीस इन्स्पेक्टरने गर्दीकडे बघत विचारलं...

गर्दीत एकदम शांतता पसरली. पण तेवढ्यात एक पोरगेलासा तरुण त्या गर्दीला बाजूला करत इन्स्पेक्टर समोर येऊन म्हणाला, “साहेब, हा मृतदेह बुधियाचा आहे.”

“आणि तुझं नाव काय आहे?” डोळे रोखून त्या मुलाकडे नखशिखांत बघत इन्स्पेक्टरने विचारलं.

“माझं नाव रामसिंह आहे साहेब.”

“याचा खून कुणी केलाय हे माहीत आहे का तुला?”

“हो साहेब.”

“मग सांग. कुणी केलाय?” इन्स्पेक्टरने थेट त्याच्या डोळ्यात बघत विचारलं.

“बुधियाचा खून गावातले पुढारी दयाराम आहेत ना, त्यांच्या गुंडांनी केलाय साहेब..” त्याने न घाबरत सांगितलं.

“पण त्यांनी याचा खून करण्याचं कारण काय?”

“साहेब, दयारामचे गुंड गावातल्या लोकांवर सतत जे अत्याचार करत असतात. त्या विरोधात बुधिया आवाज उठवायला लागला होता. म्हणून त्याला मारल गेलंय.”

“तशी साक्ष द्यायला तयार आहेस तू?” इन्स्पेक्टरने खात्री करून घेत विचारलं.

“हो साहेब, मी तयार आहे साक्ष द्यायला.”

त्याच दिवशी संध्याकाळी, त्याच नदीच्या काठी, बुधियाचा मृतदेह जिथे पडलेला सापडला होता. अगदी त्याच जागी, रामसिंहचा मृतदेह पडलेला होता आणि इन्स्पेक्टरच्या टेबलवर नोटांनी गच्च भरलेली सुटकेस.

यश.... खरोखरच कसा मंत्रमुग्ध करून टाकणारा जादूई शब्द आहे, नाही का ?

यश म्हणजे ध्येयपूर्ती, स्वप्नपूर्ती, विजय. जरी प्रत्येकाची जीवनाकडे, किंबहुना प्रत्येक गोष्टीकडेच बघायची दृष्टी वेगवेगळी असली, तरीही यशाचं आकर्षण हे माणसाला नेहमीच वाटत आलं आहे. कसंही करून यश मिळवावं असंच आपल्या सर्वांना वाटतं.

पण प्रत्यक्षात प्रत्येकजण दरवेळी यशस्वी होईलच असं नाही. काहीजण कधीकधी होतात, तर काहीजण मात्र नेहमीच यशस्वी होताना दिसतात. काहीजणांना यश नेहमीच हुलकावणी देत राहाते. जीवनातही अशी विसंगती का आढळते? यशस्वी लोकांच्या यशाचं नेमकं रहस्य काय असावं? असं कुतूहल मानवी मनाला अनादी कालापासूनच आहे आणि म्हणूनच बरंच संशोधन जगात सगळीकडेच झालेले आहे. अजूनही होत आहे. यापुढेही ते होतच राहणार. कारण माणसाला यशाची हाव आहे. कितीही मिळालं तरी अजून... अजून जरा हवं असंच वाटत राहातं. यात गैर ते काहीच नाही. कारण चांगल्या मार्गाने मिळवलेलं यश सर्वांनाच लाभदायक असतं.

शास्त्रज्ञांच्या मते, सकारात्मक दृष्टिकोन ठेवून मोठं ध्येय उराशी बाळगून ती स्वप्न प्रत्यक्षात उतरवण्यासाठी जे सतत निष्ठेने आत्मविश्वासाने, चिकाटीने प्रयत्न करतात ते निश्चितच यशस्वी होतात. या सर्व गुणांपैकी सकारात्मक दृष्टिकोन फारच महत्त्वाचा. कारण, 'आपण हे असं केलं तर नक्कीच यशस्वी होऊ, जग जिंकू', अशी सकारात्मक भावना आधी आपल्या मनात निर्माण झाली पाहिजे, रुजली पाहिजे. मग आपोआपच त्या दिशेने विचारयोजना सुरू होतात आणि जेव्हा बाकीचे, अजून 'आपण ह्याच करू त्याच करू' असं नुसतं प्लॅनिंगच करत असतात. तेव्हा त्यांची यशाकडे वाटचाल झालेली असते. समाजात रुळलेल्या वाटेवरून न चालता नवनव्या पाऊलवाटा ते शोधून काढतात आणि स्वतःच्या हिंमतीने प्रत्येक अडचणीला सामोरे जात यशस्वी होतात. पुढे त्याच पाऊलवाटा इतरांसाठी मार्गदर्शक, यशाचे राजमार्ग बनतात.

असं म्हणतात की, प्रत्येक नाण्याला दोन बाजू असतात. तसंच जीवनातही प्रत्येक गोष्टीला चांगली / सकारात्मक आणि वाईट / नकारात्मक अशा दोन बाजू असतात.

उदाहरणार्थ - आशा, विश्वास, प्रेम, उत्साह वगैरे म्हणजे सकारात्मकता तर द्वेष, राग, भीती, चिंता वगैरे नकारात्मकता या नियमाप्रमाणे जर नकारात्मकतेने तुमच्या मनाचा ताबा घेतला तर त्यातून एका मागोमाग नकारात्मक, वाईट, नकोशाच गोष्टी निघत जातात आणि शेवटी अपयशच वाट्याला येते. पण जर तुमचा दृष्टिकोन सकारात्मक असेल, तर मात्र कठीण परिस्थितीतही तुम्ही सर्व

संकटांवर मात करत वाईट भावनांना मागे सारून यशस्वी होऊ शकता.

शास्त्रज्ञांच्या मते, यशस्वी लोकांना, सकारात्मक दृष्टिकोनामुळे एक प्रकारचे शारीरिक आणि मानसिक बळ मिळते. कारण त्याची आपल्या देवावर, जीवनावर, कामावर, भविष्यावर आपल्या श्रद्धा असते आणि मुख्य म्हणजे स्वतःवर दृढविश्वास असतो. आपल्या प्रबळ इच्छाशक्तीने मोठमोठी स्वप्न ते नुसती पाहात नाहीत तर ती यशस्वीपणे प्रत्यक्षात कशी आणता येतील यासाठी सतत प्रयत्नशील असतात. आशावादी असतात. येणाऱ्या अडचणींना पाठ न दाखवता, आव्हान म्हणून स्वीकारतात. समृद्धीकडे जाणारा मार्ग हा नेहमी काट्याकुट्यातूनच जात असतो. तेव्हा कधीही, कुठेही, अचानक एखाद्या अग्निपरीक्षेला जरी जावं लागलं तरी, खचून न जाता जिद्दीने पुढे होतात. मिळालेल्या संधीचा पुरेपूर लाभ घेतात. स्वतःबरोबर इतरांचंही भलं करतात. समाजाच्या राष्ट्राच्या विकासाला हातभार लावतात. आपल्याच मनात दडलेली 'यशसिद्धीची गुरुकिल्ली' वापरून आपल्या भाग्याचे कुलूप उघडतात आणि स्वतःच स्वतःचे भाग्यविधाते बनतात, इतिहास रचतात आणि नवनवे आदर्श निर्माण करतात.

मग तुम्हालाही अजून जरा यशस्वी व्हावं असं वाटतंय ना? मग तुम्हीही, माजी राष्ट्रपती अब्दुल कलाम यांनी सांगितल्याप्रमाणे, मोठमोठी स्वप्ने बघा, ध्येय निश्चित करा, त्यांची निर्धाराने, एकाग्रतेने, निष्ठेने, आत्मविश्वासाने, शिस्तीने सतत पाठपुरावा करा. प्रबळ इच्छाशक्ती आणि सकारात्मकतेच्या काही मूलभूत तत्वांचं पालन करा. या तत्वांनुसार-

नेहमी उत्साही रहा.

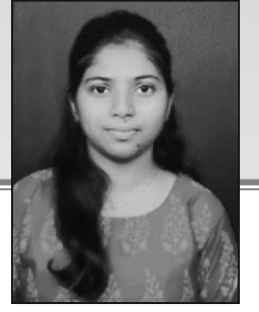
नेहमी चांगलंच पहा.

जे उत्तम असेल त्याचीच अपेक्षा करा.

आहे ती परिस्थिती आपण जरातरी सुधारूया, अशी भावना मनात जागृत ठेवा.

स्वतःवर दृढविश्वास ठेवा.

या सर्व गोष्टी लक्षात ठेवून जर वागलात तर यश तुमचंच आहे, कारण एखादी गोष्ट प्राप्त करण्याची तुमची इच्छा प्रबळ असेल, तर सारं विश्व तुमच्यासाठी हात जोडून सेवेला हजर राहाते आणि मग जीवनात घडणारे विलक्षण बदल पाहाताना, तुम्हालाच आश्चर्य वाटेल. कारण त्या यशाबरोबरच सुख, शांती, समाधान, समृद्ध, ऐश्वर्य, आरोग्य, प्रतिष्ठा या सर्व रंगीबेरंगी दिव्यांच्या रोषणाईने तुमचं जीवन 'मंगलमय दीपावली' होऊन जाईल. एक मंगलमय स्वर्गातलं नंदनवन तुमच्या घरीच फुलेल. आणखी काय हवं?

पाश्चिमात्य देशात खूप थंडी असते अन् ती बरेच दिवस टिकतेही. त्यामुळे तिकडे उबदारपणा आणणाऱ्या उर्जेला अधिक महत्त्व असते. १९८८ मध्ये स्वीडनमधील लुंड विद्यापीठातील बो अँडमसन आणि जर्मन संशोधन संस्थेमधील वुल्फ गँग फेस्ट यांनी घरातील ऊर्जा कशी टिकवता येईल याबद्दल 'द फॅसिफाऊस' या पुस्तकात ऊर्जा टिकवणाऱ्या घरांवर लेखन केले होते. त्याचे फलस्वरूप म्हणून चार मजली घरांची एक रांग तयार झाली होती. ही रांग जर्मनीतील डॅमस्टॅंग येथे प्रत्यक्षात आली होती. त्या घरांनी 'दर चौरस घनमीटर क्षेत्रावर १२ किलोवॉट ऊर्जा बचत करणारी असा

लौकिक संपादन केला. या यशामुळे १९६० साली सप्टेंबर महिन्यात 'ऊर्जा वाढवणारी गृहयोजना संस्था' असा किताब मिळवला होता.

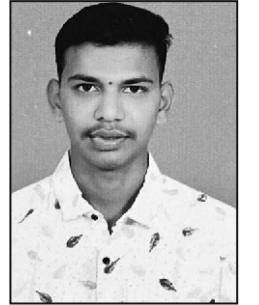
या अनुभवावर अवलंबून ऊर्जा बचत करणारी कार्यालये, शाळा, दुकाने, घरे यांचा लौकिक ऊर्जा बचत करणाऱ्या संस्था होऊ लागल्या. त्या घरांना ऊर्जा बचत करता येईल, यावर भर दिला गेला होता. त्यांना अधिकाधिक सूर्यऊर्जा मिळवून देता येईल; असा प्रयत्न त्यामागे होता. घरांमध्ये रहिवाशांनी तेलावर चालणारी यंत्रे वापरावीत अशी योजना होती. थोडक्यात, घरांमध्ये ऊब आणणारी गवाक्षे तयार केली होती.

या सर्व खटपटींमुळे या घरांच्या किमती सुमारे १४% वाढल्या होत्या. त्यामुळे वीज बचत होत होती. विजेची बिले जवळपास ७५ टक्के कमी येत होती. त्यातून ३०,००० घरे ऊर्जा बचत करणारी झाली होती. हा लाभ ऑस्ट्रिया, जर्मनी आणि स्कॅडिनेव्हिया येथे मोठ्या प्रमाणात घेण्यात आला होता. ते यश पाहून युरोप खंडात ही धूम पसरत होती व ऊर्जा बचत प्रत्यक्षात येत होती.

लहानीकरण

दिग्विजय साताप्पा चौगले

S.Y. Electrical

एखाद्या संस्थेचे लहानीकरण करायचे म्हणजे पहिली गदा येते नोकरवर्गावर. संस्थेतील नोकरवर्गाची कार्यक्षमता वाढवायची किंवा उद्योगातील क्षमता कमी करायची हे कारण समोर येते.

१९७० साली उद्योगात स्वयंसेवापूर्तीची लाट आली तेव्हा लहानीकरण या शब्दाने प्रवेश केला. अर्थात, सर्वच उद्योगात ती लाट आली नव्हती. पण जेव्हा जलनक्षमता वाढवायची हा प्रश्न मोटार उद्योगात आला तेव्हा या शब्दाने जागा घेतली. वजनाला हलक्या मोटारी, लहान मोटारी याद्वारे इंधन बचतीची लाट आली तेव्हा मोटार उद्योगात 'लहानीकरण' हा शब्द रूढ झाला.

कारण उद्योगात पहिली गदा आली. ती व्यवस्था पण क्षेत्रावर उद्योगातील मंदी, उद्योगातील आंतरराष्ट्रीय स्पर्धा, नवीन तंत्रज्ञान यामुळे नोकरवर्गावर कपातीची वेळ आली.

१९८० च्या उत्तरार्धात आणि १९९० च्या पूर्वार्धात नोकर कपातीची वेळ प्रकर्षाने आली. पण वाट होती तेवढी नोकर कपात

झाली नाही. मात्र उत्पादन क्षेत्राला त्याची झळ अधिक बसली. पण त्याचा प्रभाव किरकोळ विक्री क्षेत्र आणि सेवाक्षेत्रावर

फारसा झाला नाही. उलट, ह्या क्षेत्रात नोकर मंडळी वाढली. या क्षेत्रात विस्तारण आले, पण प्रमुख उद्योगात लहानीकरणाची चर्चा जास्त झाली. शिल्लक राहिलेल्या नोकरवर्गावर अधिक पगार खर्ची पडू लागला. अशा उद्योगाचे समभाग पडले. प्रत्यक्षात नाही पण उत्पादन क्षेत्रावर त्याचा विपरीत परीणाम दिसू लागला. पण आश्चर्याची बाब म्हणजे १९९० च्या मध्याला अनेक धंद्यांत नोकर कपात अगदी अल्पप्रमाणात दिसून आली. काही ठिकाणी तर नोकर कपातएवजी नोकर भरती प्रत्ययाला आली.

नोकर कपातीमागे महत्वाचे कारण संभवत होते ते म्हणजे नवे तंत्रज्ञान आणि परदेशी स्पर्धा एकदम कमी होण्याची शक्यता नसल्याने नोकर कपातीचे संकट टळले आहे. असे मानण्याचे कारण नाही.

१४ मे १८५७ रोजी पुरंदर किल्ल्यावर छत्रपती शिवाजी राजांचा छावा संभाजीने जीवनाचा पहिला श्वास घेतला. ज्याच्या कुंडलीतच पहिल्या श्वासापासून संघर्ष व स्वकीयांकडून फसवणूक लिहिली आहे त्याला कसली आलीय जीवन-मरणाची भीती. संभाजी राजांचे दुधी दातही उगवले नव्हते तेव्हाच मायेचा व दुधाचा पाझर आटला नि महाराणी सईबाईसारखी जन्मदात्री अनंतात विलीन झाली, पण संघर्ष व झुंज देत नाही तो छावा कसला. धारावूसारख्या परमातेच्या दुधावर पोलादी बुद्धी व शक्तीचा अजोड संगम होता. सह्याद्रीच्या मावळ मुलखात जगदंबा पोत उरात घेऊन घोंगावणाऱ्या संभाजी राजांचा दरारा पाहून मुघलांना सळो की पळो झाले होते.

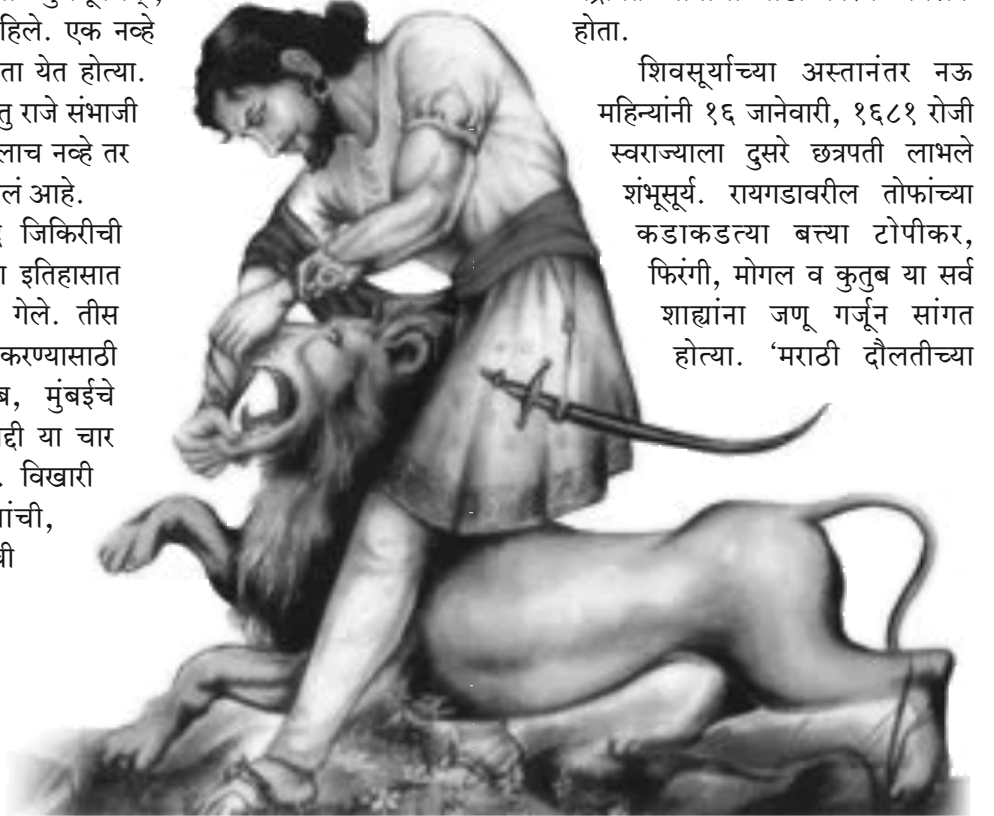
राजमाता जिजाऊंचे स्वराज्याचे गोमटे स्वप्न ज्या शिवरायांनी सत्यामध्ये उतरवलं, त्याचा वारसा लाभलेले संभाजी स्वातंत्र्याची मशाल कशी विजू देतील. जगाच्या पाठीवर सलग १२० लढाया जिंकणारा व एकदाही पराभूत न झालेला राजा म्हणून इतिहासाने ज्यांची नोंद घेतली ते राजे छत्रपती संभाजी महाराज यांचा अभिमानाने उल्लेख केला जातो. वयाच्या १४व्या वर्षी 'बुधभूषणम्', 'सातशतक' सारखे ग्रंथ संभाजीराजांनी लिहिले. एक नव्हे तर तब्बल १४ भाषा संभाजीराजांना बोलता येत होत्या. छत्रपती शिवाजी हे एक सिंहपुरुष होते, परंतु राजे संभाजी हेही एक छावाच होते. हे केवळ महाराष्ट्रालाच नव्हे तर अखंड हिंदुस्तानाला नव्याने पण पुरेपूर उमजलं आहे.

एकाच वेळी पाच आघाड्यांविरुद्ध जिकिरीची पंजेफाड करणारा सेना-धुरंदर मराठ्यांच्या इतिहासात असा सेनापती एकमेव संभाजीच होऊन गेले. तीस लाखांची फौज घेऊन मराठ्यांचे पारिपत्य करण्यासाठी दक्षिणेत उतरलेला बलाढ्य औरंगजेब, मुंबईचे टोपीकर, गोव्याचे फिरंगी, जंजिन्याचे सिद्दी या चार आघाड्या आणि पाचवी आघाडी होती. विखारी विश्वास-घातक्यांची स्वार्थाध स्वकीयांची, अगदी घरच्यांचीच पाठीची ढाल व हाताची तलवार, करून सर्वांबरोबर वादळासारखा सतत नऊ वर्षे झुंजत राहणारा राजा म्हणजे रौद्ररूपी संभाजीच होय. संभाजी राजे फितूर, स्वराज्यद्रोही दिलेरखानाला जाऊन मिळाले, अशा बाजारगप्पा उठवल्या

जाऊ लागल्या. अरे, ही तर शिवरायांची चाल. आदिलशाही व मोगल यांच्यात हातमिळवणी झाली तर ते आपल्याला घातक ठरेल, या दूरदृष्टीने शिवरायांनीच संभाजीराजांना दिलेरखानाच्या गोटात पाठवले होते. ज्याचा जन्मच रयतेच्या रक्षणार्थ झाला. त्याने रयतेची, लूट, अत्याचार निमूटपणे सहन करावी, हे कदापि शक्य नव्हते. छातीतील धग व मनगटातील रग याच्या जीवावर अवघे स्वातंत्र्य ९ वर्षे पेलून धरणारा मराठ्यांचा महाप्रतापी राजा म्हणजे शंभूछत्रपती.

शंभूराजांचा चेहरा पोतासारखा उजळलेला. राजांची शरीरयष्टी निखाऱ्यावर फुलल्या भाकरीगत डौलदार व रसरशीत अशीच होती. त्यांच्या पहाडी आवाजाने तर अवघा मुलुख ढाण्या वाघाच्या डरकाळीने गुंजावा तसा गुंजत असे. गळ्यात ६४ कवड्यांची माळ जणू साक्षात जगदंबेने त्यांच्या गळ्यात घातली होती. एकदा त्या माळेचा गवगवा होता. कपाळावरील शिवगंध तर पिता शिवरायांची निशाणीच होती. संभाजीराजांच्या सहधर्मचारिणी येसूबाई व दुर्गाबाई यांचाही स्वराज्यात चांगलाच मरातब होता. संभाजीराजांचा पांढराशुभ्र 'चंद्रावत' नावाचा घोडा फारच अबलक होता.

शिवसूर्याच्या अस्तानंतर नऊ महिन्यांनी १६ जानेवारी, १६८१ रोजी स्वराज्याला दुसरे छत्रपती लाभले शंभूसूर्य. रायगडावरील तोफांच्या कडाकडत्या बत्त्या टोपीकर, फिरंगी, मोगल व कुतुब या सर्व शाह्यांना जणू गर्जून सांगत होत्या. 'मराठी दौलतीच्या

सिंहासनावरील 'शिव' गेला तरी त्या आसनावर आता 'रुद्र' आला आहे.' जरीपटका पुन्हा एकदा डौलाने फडकू लागला. संभाजीराजांच्या रूपाने स्वराज्याला एक तापता सूर्यच मिळाला होता आणि याला जो गवसणी घालेल त्याची राख होणार, हे निश्चित होते. रयतेच्या रक्षणासाठी संभाजीराजांनी उभे आयुष्य बहाल केले, तसे रयतेतील एकेक मावळामुद्धा संभाजीराजांच्या एका शब्दाखातर आपले काळीज त्यांच्या चरणी अर्पण करण्यास तयार होता. शिवरायांच्या जंजिरा या अधुच्या स्वप्नांचा सल, शंभूराजांनी पूर्ण करण्यासाठी बेधडक पावले उचलली. काही तासातच सिद्धी कासम व सिद्धी खैरात यांना जंजिऱ्यावरून पळ काढावा लागला. संभाजीराजांची युद्धनीती, न्यायनीती, चाणाक्ष बुद्धी व गनिमावर असलेली तीक्ष्ण बंधनात बांधून ठेवत होती. हिंदू धर्म व मायभूमीच्या रक्षणार्थ राजांसह मावळ्यांनी आपल्या रक्ताचा अभिषेक या मातीत करून धर्माचे व धरणीमातेचे रक्षण केले म्हणून तर आजही आपल्या मातीचा रंग लाल आहे.

दुर्बलांच्या हक्कांचे संरक्षण करणे हेच खरे 'राजेपण' असा कातर विचार राजांच्या मनाला नेहमीच स्पर्श करत असे. 'मराठा तितुका मेळवावा, महाराष्ट्र धर्म वाढवावा', हे समर्थांचे बोल राजांच्या कानात सदैव गुंजत होते. राजांनी धर्मरक्षणासाठी नेटाने प्रयत्न केले, पण शेवटी घडू नये तेच घडले. औरंगजेबाच्या फेकलेल्या तुकड्यावर जगणाऱ्या मुकर्बखानाने संगमेश्वराजवळ संभाजीराजांना कवी कलशांसह जेरबंद केले. तेथून राजांना कवी अकलूज येथील

औरंगजेबाच्या छावणीत घाईघाईने हलवण्यात आले. मावळ्यांचाही इस्लाम कबुल न केल्यामुळे तेथेच शिरच्छेद करण्यात आला. अकलूजवरून पुन्हा राजांना भीमा- इंद्रायणीच्या काठावर वसलेले वदु (बु)-तुळापूर येथे आणण्यात आले. चाळीस दिवस औरंगजेबाच्या अन्याय, अत्याचाराला भीक न घालता स्वराज्य व स्वधर्मासाठी जिवंतपणी स्वतःच्या मरणाला शंभूराजे रोज निधड्या छातीने सामोरे जात होते. अंगाची कातडी सोलली, जीभ कापली, डोळे काढले तरी धर्मवीर संभाजीराजे ना झुकले, ना नमले. धर्मासाठीच मरायचे नि धर्मासाठीच जगायचं, हा दृढनिश्चय ज्याच्या ठायी वसलेला त्याला कसली आली मरणाची भीती. अरे मरणालाही मरणाची भीती वाटावी एवढी क्रूर शिक्षा शंभूराजांना दिली; पण जीवाची भीक मागितली नाही की दयेची याचना केली नाही. ११ मार्च १६८९ फाल्गुन वद्य अमावस्याच्या दिवशी 'जगदंब - जगदंब' हे अखेरचे बोल मनी उच्चारून शंभू-सूर्याचा अस्त झाला. शंभूराजे गेले; पण सर्वांना सांगून गेले, 'अरे मातीत मरणारे कैक असतात, पण मातीसाठी मरणारे फक्त 'मराठे' असतात.'

आपण सदैव शंभूविचार व आचारांना स्मरणात ठेवावे. नुसतेच राजे आमचे म्हणून चालणार नाही, तर जीवनात शंभूराजांच्या ठायी असलेले गुण आपण आचरणात आणले तर शंभूराजांना तेच विनम्र अभिवादन ठरेल.

गोष्ट आहे राजे शिवछत्रपती यांच्या काळातील. सह्याद्रीच्या विस्तीर्ण घाटमाथ्यांवर... अतिशय उंच अशा ठिकाणी तत्कालीन इंजिनियर हिरोजी इंदुलकर नावाच्या एका कलावंतांने इथे एक खूप प्रचंड मोठा सर्व सुविधायुक्त भव्य असा किल्ला बांधून त्याचे नाव 'रायगड' असे ठेवले. या किल्ल्यावर बारा महाल, अठरा कारखाने, पाण्याचे टाके, तलाव, भव्य बाजारपेठ व विशेष करून जगदीश्वराचे विशाल मंदिरदेखील बांधले. असा हा मजबूत भक्कम तटबंदी असलेला रायगड किल्ला म्हणजे महाराजांच्या स्वराज्याची राजधानी होय!

या किल्ल्याच्या पायथ्याशी अनेक छोट्या छोट्या वाड्या, वस्त्या इतस्ततः विखुरलेली असून त्या त्या वस्तीतील लोक आपापला उद्योग व्यवसाय करून सुखाने समाधानाने जगत राजांचे उपकार मानत होती. अशा या वाड्यापैकी रायगडाच्या पायथ्याशी असणारे रायगडवाडी नावाची एक वस्ती... नुकताच होळीचा सण संपून रंगपंचमीचा एक महोत्सव गडावर संपन्न होत असे. या उत्सवासाठी भरपूर किंमत देऊन दूध खरेदी केले जात असे अशी द्वाही सर्वत्र पसरली. हे ऐकून रायगडवाडीची हिरकणी गवळण सकाळची कामे आटोपून, न्याहरी करून घरचे दूध गडावर विकायला निघाली.

तिला एक सहा-सात महिन्यांचे बाळ होते. तेच तिचे काळीज आणि सर्वस्व. तिचा नवरा राजांच्या शिबंदीत कामाला होता.

हिरकणीने दुधाचे माठ गच्च भरून घेतले, तिच्या काळजाचा तुकडा अर्थात तिचे बाळ एका शेजारीणबाईकडे ठेवले. दूध विकून येईपर्यंत त्याची काळजी घेण्याची विनंती केली. एव्हाना हे सगळं करेपर्यंत तिला गडावर जायला तसा बराच उशीर झालेला. दूध विकून आपल्या संसाराला चार पैसे मिळावेत हीच तिची अपेक्षा. इतर गवळणी तिला हसत हसत आपापल्या घरी गेल्या होत्या!

ती गडावर जाताच गळोगल्लीत ती मोठ्याने म्हणू लागली,
'दूध घ्या, दूध घ्या, ताजे ताजे
दूध, लोणी, ताक, दही.'

एव्हाना तिची दूध संपत्ती विकेपर्यंत सूर्यास्ताची वेळ झालेली. नियमानुसार इशाऱ्याची तोफ होताच गडाचे विशाल दरवाजे कर्रर, कर्रर आवाज करत बंद झाले. किल्ला बंदिस्त झाला. राजांचा नियम असा होता की, 'सूर्यास्त होताच तोफेचा इशारा होईल, त्याचवेळी गडाचा दरवाजा बंद करावा, त्यानंतर कुणासही आत किंवा बाहेर येऊ अथवा जाऊ देवू नये.'

नियमानुसार गडाचे दरवाजे बंद झाले. गडावर हळूहळू अंधार पडू लागला. हिरकणीला तिच्या बाळासाठी घरी जाण्याचे वेध लागले. ती झपाझप पावले टाकत मुख्य दाराजवळ आली. द्वारपाल्याने तिला बाहेर जाता येणार नाही असे सुचविले. परंतु तिचे मातृप्रेम, वात्सल्य तिला शांत बसू देत नव्हतं. हिरकणी परोपरीने त्यांना विनंत्या करून म्हणत होती, "मला जाऊ द्या ना! माझा लहानगा बाळ

एकटाच आहे, भुकेने व्याकूळ होऊन, माझी वाट पाहात असेल.” तिथल्या पहारेकऱ्यांना हे ऐकून खूप वाईट वाटले; पण राजांचा नियम मोडता येत नव्हता.

हिरकणी मात्र आपल्या बाळासाठी सारखी रडून त्यांना ‘जाऊ द्या’, असं म्हणायची. परंतु महाराजांच्या नियमापुढे कुणाचाच इलाज नव्हता. पहारेकरी तिला म्हणाले, “अगं, हिरकणी बाय... आजची रात तू कशी तरी धर्मशाळेत काढ.” आता तिचं लक्ष फक्त आपल्या बाळावरच होते. काय करावं नि काय नाही? तिला काहीच सुचत नव्हतं. एव्हाना नियमानुसार गडावरच्या तमाम अतिथींची मोजदाद झाली होती. त्या मोजणीमध्ये हिरकणीही होती. शरीराने ती गडावर होती; पण तिचं मन तान्हुल्याकडे वाऱ्याच्या वेगाने धावत होतं. काय करीत असेल माझा सोन्या? तुला भूक लागली का रे बछड्या? आई दिसत नाही म्हणून रडून रडून थकला असशील?

असे अनेक विचार तिला सतावू लागले, तिचा पान्हा अनावर झाला! रात्र बरीच झाली. गस्तकऱ्याची फेरी गस्त घालून निघून गेली. गडावर सर्वत्र सामसूम झाली. हिरकणीने बाहेर येऊन गडाची पाहाणी करायला सुरुवात केली. आता मिळेल त्या मार्गाने आपण इथून निघायचं, असा ठाम निर्धार करून गडावर इकडे-तिकडे फिरली. अखेर तिला एक मार्ग सापडला. तो मार्ग कसला! साक्षात मृत्यूचा सापळाच.. असो आपण आता इथून निघायचं रडणाऱ्या बाळाला शांत करायचं, त्याची भूक पूर्ण करायची ते सर्व याच वाटेने उतरून करायचे. असा विचार करता करता कुण्या एका पहारेकऱ्याने तिला आडवून चांगलाच दम दिला. आपल्या बाळासाठी उतावीळ झालेल्या हिरकणीला त्याचा राग आला. आपल्या बाळाच्या ओढीने सैरभैर झालेल्या हिरकणीने रागाच्या भरात एक भलेमोठे लाकूड उचलून त्या पहारेकऱ्याच्या डोक्यात मारले. क्षणार्धात तो धाडकन खाली पडला... त्याचा शेला घेऊन तिने कमरेभोवती घट्ट आवळून बांधला. त्याचे एक टोक गडाच्या तटबंदीच्या एका दगडाला बांधले. खालच्या खोल खोल दरीत असंख्य वाटवाघुळे ‘चित्कारत’ होती. रातकिड्यांच्या किरकिरीने शांतता भंगत होती. टिटव्यांनी टिव टिव करून रात्रीच्या भयानकतेत भर घालली होती. घुबड, पिंगळे यांनी नुसता उच्छाद मांडला होता. एका मातेने वात्सल्यापोटी स्वतःच्या जीविताची पर्वा न करता केवळ... बाळापर्यंत जाण्यासाठी अक्षरशः त्या तटबंदीवरून खाली उडी घेतली आणि मग, तिचा खडतर नि

जीवघेणा प्रवास सुरू झाला.

या भयंकर प्रवासात कड्याकपारीतून पुढे जाताना झाडाझुडपांनी, काट्याकुट्यांनी तिचे कपडे टराटर फाटले, सर्वांगाला खरचटले, सारे कातडे सोलले गेले! हिरकणी असंख्य जखमांनी घायाळ झाली. असह्य वेदना होऊ लागल्या! शरीरातून रक्ताच्या धारा वाहू लागल्या. तिच्यातील विलक्षण मातृप्रेम कशाचीही पर्वा न करता या वेदना व दुःख ती संयमाने पचवित बाळाच्या ओढीने हिंमत न हारता मार्गक्रमण करीत होती. क्षणाक्षणाला तिचे बाळ वारंवार आठवत होते. या आठवणीने तिचे काळीज तीळ तीळ तुटत होते.

असाच प्रवास चालू होता. काही केल्या तिच्या मनातली बाळाची ओढ कमी होत नव्हती. इतक्यात ती एका वाळळी फांदी मोडली नि ती खाली कोसळली. मध्येच कुठून तरी आगेमोहोळ खवळले. हजारो मधमाशा तिला डंख मारू लागल्या. कशीबशी या संकटातून ती वाचली. पुन्हा एकदा टिटव्या चेकाळल्या. कर्कश आवाजाने तिच्या काळजाचा थरकाप झाला. खरं तर तिच्या अंगात प्राण राहिला नव्हता. मधमाशांचे रुतलेले काटे अंगात सलकून दाह होत होता. अकस्मात भला मोठा दगड धरंगळत तिच्या रोखाने आला. क्षणभर किंचाळली. अंगावर रोमांच उठले. रस्ता शोधण्याच्या कामात हिरकणीला कशाचेही भान नव्हते. अशातच एक भला मोठा फणेवाला साप फुत्कार करत तिच्याजवळ आला. तोंडाने ‘राम... राम... राम’ म्हणत असताना ते जनावर तिच्या अंगावरून आलं तसं गेलं. सुटकेचा श्वास घेतला. हळूहळू तिने हा बिकट रस्ता पूर्ण केला. धावत धावत जाऊन पाळण्यातले रडून रडून थकलेले बाळ उचलून घेतले. त्याचे पटापट पापे घेतली. मायलेकराची अनोखी भेट झाली. बाळाला दूध पाजून ती मनोमन सुखावली. तिच्यातील वेदनेची जागा आनंदानं घेतली.

‘मातृ प्रीतीची अमर कहाणी, धन्य धन्य ती हिरकणी ।।’

हिरकणी आपल्या बाळासाठी सर्व नियम धाब्यावर ठेवून घरी पोहचल्याची वर्दी राजांना समजली. महाराजांनी तिला सन्मानाने गडावर बोलावून तिचा उचित सत्कार झाला. ती मोठ्या हिमतीने बाळासाठी धाडस करते, तिचे स्मारक म्हणून तिच्या नावाचा एक बुरुज बांधला, तो आजही तिच्या काळांतली ही स्मृती तशीच सहाय्य करून मार्गदर्शक ठरली.

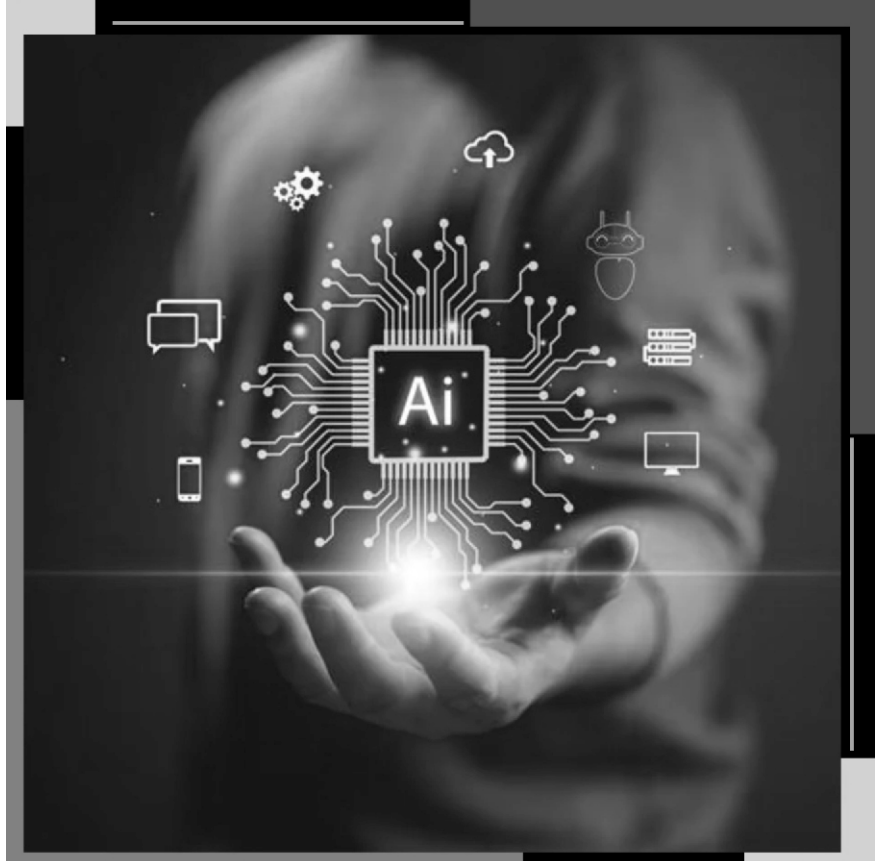

कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा जन्म हा गणितातील लिनिअर आल्जिब्रा, फंक्शनल ॲनालिसिस आणि न्यूमरिकल ॲनालिसिस या तीन शाखांमधील ज्ञानाच्या संयोगातून झाला आहे. कृत्रिम बुद्धिमत्तेला संभाव्यता आणि संख्याशास्त्र यांचा अत्यंत महत्त्वाचा आधार आहे. प्रचंड माहिती सुयोग्यरीत्या साठवणे, हवी असलेली माहिती वेगात मिळवणे आणि त्यावर प्रक्रिया करून आलेले उत्तर साठवणे यासाठी सारिणीचा (मॅट्रिक्स) उपयोग केला जातो. सारिणी म्हणजे, माहिती साठवलेले एकावर एक ठेवलेले कागद आणि एका कागदावरील कोणतीही माहिती कुठल्याही कागदावरील माहितीशी जोडणे शक्य आहे अशी रचना. सारिणीवर एकत्रित क्रिया करता येतात. विविध माहिती संचातील परस्परसंबंध विविध सारिणीतील संबंधांच्या साहाय्याने मांडता येतात.

मनुष्याच्या मेंदूमध्ये न्यूरॉनचे जाळे असते. अनेक जाळी एकमेकांशी जोडलेली असतात. दोन जवळच्या जाळ्यांमधील न्यूरॉनचे एकमेकांशी संदेश दळणवळण सुरू असते. अशी लाखो न्यूरल जाळी कृत्रिम बुद्धिमत्ता प्रणालीत असतात. इतक्या संख्येने जाळी, त्यांच्यातील दुवे आणि रचना, सारिणींमध्ये किंवा अन्य कोणत्या रचनेत कसे बसवता येतील याविषयी संशोधन सुरू आहे. कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या सखोल शिक्षण कार्यप्रणालीसाठी नेमके गणिती नियम अद्याप शोधता आले नाहीत. या दिशेने गणित संशोधन जोमाने चालू आहे. आज आपण बहुविध संवेदना एकाच वेळी ग्रहण करून त्यांचा परस्परसंबंध जुळवून विचार करू शकेल, अशी प्रणाली तयार करू शकलेलो नाही. मात्र वेगवेगळ्या प्रणाली जुळवून, अधिक सुसूत्रपणे संगणक वापरून आणि नेमके हे मानवी मेंदूत कसे होते ते समजून घेऊन ह्यूमनॉइड निर्मितीचे प्रयत्न सुरू आहेत. हे प्रयत्न कसे करावेत, कोणत्या प्रकारे प्रणाली तयार केली तर अपेक्षित उत्तर मिळेल, याचे उत्तर व आराखडा गणितातील मूलभूत संशोधनाने स्पष्ट होईल.

कृत्रिम बुद्धिमत्ता आणि ग्राफ थिअरी मिळून आधुनिक समाजाला भेडसावणाऱ्या काही समस्या सोडवणे नजीकच्या भविष्यकाळात शक्य आहे. उदाहरणार्थ, सोशल मिडियावरून केली जाणारी निंदा - नालस्ती, बदनामी, विचित्र खोटी छायाचित्र यांना प्रतिबंध करता येईल, कृत्रिम बुद्धिमत्ता वापरणारे रखवालदार तयार करावयाचे संशोधन उपयुक्त ठरत आहेत. अर्थातच सायबर गुन्ह्यांनाही अटकाव करणे शक्य होईल.

ॲडम वॅगनर या तेल अविष विद्यापीठातील संशोधकाने कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या साहाय्याने ग्राफ थिअरीमधील भाकिते खोटी असल्याचे दाखवले. तसेच कृत्रिम बुद्धिमत्तानिर्मित टीएक्स ग्राफिटीप्रणालीद्वारे गणितात संशोधन शक्य होत आहे. गणितातील संशोधनाच्या पायावर कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा विकास झाला आणि आता कृत्रिम बुद्धिमत्ता गणिताच्या ज्ञानात भर घालत आहे.

उपवासाचे फायदे :

- मानसिक शांती

सोशल मीडियावर सततचा तणाव, तुलना आणि नकारात्मक पोस्ट्स यामुळे मानसिक स्वास्थ्यावर परिणाम होतो. उपवासामुळे या गोष्टींपासून ब्रेक मिळतो आणि मनःशांतीचा अनुभव येतो.

- एकाग्रतेत वाढ

सोशल मिडियामुळे आपले लक्ष विचलित होते आणि कामावर पूर्ण लक्ष केंद्रित करणे कठीण होते. आपली एकाग्रता वाढते आणि कामात प्रगती होते.

- व्यक्तिगत वेळ

सोशल मिडियावरून दूर राहिल्याने स्वतःसाठी वेळ मिळतो. या वेळेत आवडणारी पुस्तके वाचणे, छंद जोपासणे किंवा कुटुंबासोबत वेळ घालवणे शक्य होते.

- डिजिटल डिटॉक्स

सतत स्क्रीनवर राहिल्यामुळे डोळ्यांना आणि मेंदूला थकवा जाणवतो. काही काळासाठी स्क्रीनपासून दूर राहिल्याने डोळ्यांना आणि शरीराला विश्रांती मिळते.

हे करा -

ठरवलेला कालावधी निवडा. जसे की

एक दिवस, आठवडा किंवा अधिक.

सर्व सोशल मिडिया ॲप्स अनइंस्टॉल करा किंवा नोटिफिकेशन्स बंद करा.

आपल्या मित्र, कुटुंबीयांना फास्ट घेत असल्याची कल्पना द्या.

आपला वेळ योग्य कामात घाला. जसे की, व्यायाम, ध्यान, पुस्तक वाचन इत्यादी.

वाचनाची सवय कशी वाढवावी ?

वाचन ही एक अशी सवय आहे, जी आपल्याला मानसिक आणि बौद्धिकदृष्ट्या समृद्ध करते. डिजिटल युगात अनेक लोक वाचनापासून दूर गेले आहेत. कारण त्यांना वेळ नाही किंवा त्यांचे लक्ष सोशल मिडियावर केंद्रित झाले आहे. वाचन सवय पुन्हा अंगीकारली पाहिजे. येथे काही उपाय दिले आहेत. ज्यांच्या मदतीने आपण आपली वाचनाची सवय वाढवू शकतो.

पाहिजे ते मिळवा

प्रतिक्षा बा. पाटील

F.Y. ECE

विश्वातील सारे काही चुंबकीय असते आणि सगळ्यांना चुंबकीय लहर असते. तुमच्या भावना आणि विचारांनाही या चुंबकीय लहरी असतात. चांगल्या भावना म्हणजे तुम्ही प्रेमाच्या सकारात्मक लहरींवर आहात. वाईट भावना म्हणजे तुम्ही वाईट लहरींवर आहात. तुम्हाला जसे वाटते त्यावर तुमची लहर ठरते आणि एखाद्या चुंबकाप्रमाणे तुम्ही माणसे, कार्यक्रम, परिस्थिती यांना आकर्षित करू शकतो! तुम्हाला खूप उत्साही वाटत असेल तर तुमच्या या उत्साहाची लहर तशीच उत्साही माणसे, परिस्थिती आणि गोष्टी यांना आकर्षित करेल. तुम्हाला भीती वाटत असेल तर तुमच्या भीतीची लहर तशीच घाबरट माणसे, भीतीदायक परिस्थिती आणि गोष्टी यांना आकर्षित करेल. तुमच्या या लहरीबद्दल तुमच्या मनात जराही शंका नको. कारण,

तुम्हाला त्यानुसारच अनुभव येतात. तुम्ही

या लहरी कधीही बदलू शकता. त्यासाठी

तुम्हाला तुमच्या भावनांमध्येही बदल

करावा लागेल. तुम्ही सकारात्मक असाल तर तुमच्या भोवतालचे सारे

काही बदलून जाईल. कोणत्याही प्रकारचे नाते आनंदी, जोशपूर्ण,

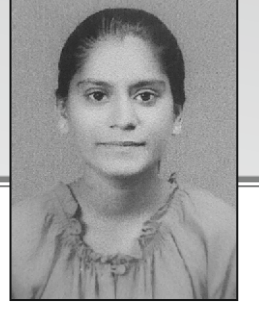
उत्साही, समाधानकारक आणि प्रत्येक चांगल्या भावनेच्या लहरींनी

भरलेले असू शकते. एखादे नाते कंटाळावणे, त्रासदायक असू शकते.

त्या नात्याचे काहीही फलित असू शकते! तुमच्या भावना ज्या

प्रकारच्या आहेत तसेच नाते तुम्हाला मिळते, ज्या भावना त्या

नात्यामधून तुम्हाला अनुभवायला मिळतात.

आपण अनेकदा बॉडी डिटॉक्स हा शब्द ऐकला असेल. डिजिटल डिटॉक्स हा देखील असाच एक प्रकार आहे. सध्याचे युग हे डिजिटल युग आहे. सकाळपासून रात्रीपर्यंत चोवीस तास आपल्या हातात मोबाईल, लॅपटॉप, यांच्यासारखे गॅजेट्स असतात. हे गॅजेट वापरण्याच्या आपण इतके आहारी गेलेलो असतो की, आपण त्यांच्याशिवाय मिनिटभरही राहू शकत नाही. परंतु या सवयीचे एकूणच आपले आरोग्य आणि शरीरावर वाईट परिणाम झालेले दिसून येतात. आपले शरीर डिटॉक्स केल्याने त्याचे आरोग्याला अनेक फायदे होतात. शरीर डिटॉक्स ठेवण्यास अधिक मदत होते. अगदी त्याचप्रमाणे मानसिक आरोग्य उत्तम ठेवण्यासाठी 'डिजिटल डिटॉक्स' करणे आवश्यक असते.

आजकाल सोशल मिडिया आणि मोबाईलचा वापर मोठ्या प्रमाणात वाढला आहे. स्क्रीनवर सतत काम केल्याने किंवा मोबाईलचा जास्त वापर केल्याने याचा फक्त डोळ्यांनाच त्रास होत नाही, तर मानसिक आरोग्य चांगले राखण्यासाठी डिजिटल गोष्टींपासून थोडे दूर राहाणे गरजेचे असते. यासाठी डिजिटल डिटॉक्स कसे करावे ते पाहूया.

डिजिटल डिटॉक्स म्हणजे काय ?

आपला फोन अगदी काही वेळ न मिळाल्यास अस्वस्था आणि तणाव जाणवू लागतो. वारंवार काही मिनिटांवर फोन चेक करण्याची

आपल्याला सवय लागते. फोन चेक न केल्याने ट्रेंडबाहेर किंवा मागे पडण्याची भीती वाटते, असे प्रकार अनेकदा आपल्यासोबत घडतात, अशावेळी आपल्याला 'डिजिटल डिटॉक्स' करण्याची गरज आहे. मोबाईल व लॅपटॉप यांसारख्या स्क्रीन गॅजेट्सच्या सवयीपासून लांब राहाणे, सोशल मिडियाचा वापर कमी करणे यालाच 'डिजिटल डिटॉक्स' म्हणतात.

२०-२०-२० नियम पाळा.

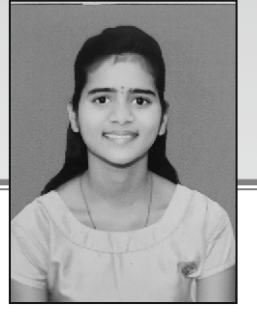
१. दिवसभर स्क्रीनकडे सतत पाहून आपले डोळे थकतात. यासाठी २०-२०-२० नियम पाळण्यासाठी पाळणे आपल्यासाठी फायदेशीर ठरेल.

२. यासाठी दर २० मिनिटांनी २० सेकंदासाठी २० फूट कोणत्याही गॅजेट्स आणि स्क्रीनपासून दूर पाहा.

३. यामुळे डोळ्यांचा थकवा कमी होतो, या नियमाचे पालन करण्यासाठी आपण टायमर देखील सेट करू शकता.

स्क्रीनपासून काही काळ राहा दूर.

सतत, मोबाईल, लॅपटॉप यांसारख्या स्क्रीनचा वापर कमी करण्यासाठी सर्वात सोपा उपाय म्हणजे 'डिजिटल डिटॉक्स' करणे.

लोकांच्या मनातील आत्मविश्वास जागृत करण्यासाठी संत नामदेवरायांना रचना मोलाच्या ठरतात. त्यांचा हिंदी भाषेतील पुरातन जाणकारांनी देखील 'आद्य अ हिंदी कवी अशा शब्दात गौरव करतात. संत नामदेवराय यांच्या प्रेरक रचनांनी पश्चिम, वायव्य आणि उत्तर भारतातील साहित्य प्रांतांमध्ये प्रभावीपणे भुरळ घातली आहे.

पुढां स्नेह पाझरे । मागां चालती अक्षरे ॥
शब्द पाठी अवतरे कृपा आधी ॥
तैसे साच आणि मवाळ । सीतळ आणि रसाळ
बोल जैसे कल्लोळ । अमृताचे ॥

अशा मराठी भाषेला नुकताच 'अभिजात भाषेचा सन्मान (दर्जा) मिळाला. त्याचा आनंदही आपण मराठी भाषकांनी साजरा केला. हा आनंद साजरा करीत असताना मला सातत्याने आठवण येत होती. ती बहुभाषा कोविद म्हणाव्या अशा संतश्रेष्ठ नामदेवराय यांची.

'भक्त भागवत बहुसाल ऐकिले ।
बहु होऊनी गेले होती पुढे ॥
परिनाम याचे बोलणे नव्हे हे कवित्व ।
हा रस अद्भुत निरुपम ॥
हे सुख विश्रांती नाही कल्पांती ।
विचारावे संती दूरदृष्टी ॥
हे खूण जाणता एक पंढरीजावों
रुखमादेवी नोहो श्री विठ्ठल ॥'

अशी मराठीच्या साक्षात माऊलींनी ज्यांच्या रसाळ वाणीची स्तुती केली ते संत नामदेवराय म्हणजे अभिजात मराठी भाषेचा मानदंड आहेत. 'विश्वात्मक देवाबरोबरच निर्गुण शब्दब्रह्म्याला केंद्रस्थानी ठेवणाऱ्या भारतीय संतपरंपरेचे ते महत्त्वाचे आधारस्तंभ आहेत. भारतीय संस्कृतीमधील उपनिषदीय साहित्यामधील सत्त्वांश आणि सत्यांश ग्रहण करीत त्याला कालसापेक्ष स्वरूप देणाऱ्या भारतीय संतपरंपरेचे ते वारसदार आहेत.

भक्त ते प्रबोधनकार संत या वाटचालीत नामदेवरायांच्या व्यक्तित्वात सामावलेल्या भावकवीचा, आत्मचरित्रकाराचा,

चरित्रकाराचा, कीर्तनकाराचा आणि भाषेवर प्रेम करणाऱ्या साहित्यिकाचा फार मोठा वाटा आहे. स्वत्व, स्वाभिमान, संस्कृती आणि सुजाणता यावर पाशवी आक्रमण करणाऱ्या अंदाधुंदीच्या राजवाटीत 'माणूस' म्हणून निर्भय मनाने कसे जगावे आणि हिंदू म्हणून ताठ मानेने कसे वागावे हे जनसामान्यांना कळावे म्हणून प्रवास-सुविधांचा अभाव असणाऱ्या त्या काळात आणि वयाच्या चोपन्नाव्या वर्षानंतर 'देहाला' आणि 'देवाला' खाऊ पाहाणाऱ्या काळाविरुद्ध चार हात करण्यासाठी संत नामदेवराय सिद्ध झाले.

'सत्य लोपले'

‘हल्ली सगळेच विसरलेत माझ्या मित्रांना...
कारण ते व्यस्त असतात....
बघण्यात मोबाईलमधल्या चित्रांना’

आजकाल लोक पुस्तक वाचणे विसरूनच गेले आहेत का असं वाटतं. हल्ली पुस्तकांवरची धूळ साफ करण्यासाठी सुद्धा बऱ्याचजणांना वेळ उरला नाहीये. मग पुस्तक वाचण्याचा विषय लांबच. जेव्हा केव्हा लोकांना वेळ मिळेल तेव्हा ते मोबाईलमध्येच गर्क असतात आणि मुलंही मोबाईलमधील गेम्स आणि वेगवेगळ्या ॲप्समध्ये मग्न असतात. रोज सकाळी मोबाईलवर सुप्रभातचा संदेश आणि रात्री शुभरात्रीचा संदेश पाठवला म्हणजे आपण रोज आपल्या नातेवाईकांशी, मित्रांशी संवाद साधतो असं लोकांना वाटू लागतं. आजकाल बसमध्ये, रेल्वेत बरेचजण मोबाईलमध्ये मग्न असतात. बघून खूप वाईट वाटतं. एकेकाळी बसमध्ये, बाजूच्या सिटवर बसलेल्या माणसाशी हवा, पाणी आणि पिकांच्या गप्पा केल्याशिवाय प्रवास होत नव्हता. शहरात नोकरीच्या तक्रारी आणि एकमेकांच्या गावाची विचारपूस असायची; पण आता या मोबाईलमुळे माणसं एकमेकांशी बोलायची बंद झाली आहेत. संवाद ही आपली संस्कृती आहे. ती आपण जपायला हवी. हल्ली मात्र मी आणि माझा मोबाईल हे त्यांचं विश्व होत चाललंय. बरे, मोबाईलमधून ज्या जगाशी संवाद साधायचा आहे तो कृत्रिम आहे. सोशल मिडियावर निषेध नोंदवला म्हणजे आपली जबाबदारी संपली, असे लोकांना वाटते.

पुस्तकातून आपल्याला ज्ञानप्राप्ती होते. अनेक तज्ज्ञ लोकांचे अनुभव कळतात. त्यांनी ध्येयप्राप्तीसाठी केलेले कष्ट, एखादी गोष्ट मिळवण्यासाठीची तळमळ, त्यांचे काही संदेश या सर्व गोष्टी आपल्याला पुस्तकातून वाचायला मिळतात. अशाच एका पुस्तकाने माझ्या मनावर प्रभाव पाडला. मी वाचलेल्या बऱ्याच पुस्तकांमधील हे एक प्रेरणादायी पुस्तक. ते पुस्तक म्हणजे अरविंद जगताप लिखित, ‘पत्रास कारण की...’ ई-मेल आणि संदेशाच्या जमान्यात आपण मात्र पत्र लिहिणं विसलोय. एस.एम.एस.च्या दुनियेत हरवत चाललेला जिव्हाळ्याचा विषय म्हणजे पत्ररूप संवाद. आपण आपल्या जवळच्या व्यक्तींसह सर्वांना पत्र लिहिले पाहिजे. मोबाईलमधल्या व्हॉट्सॲप आणि फेसबुकच्या नादात आपण खूप काही विसरून गेलो आहोत. हा या पुस्तकाचा विषय आहे. खरे तर हे पुस्तक सर्वांनीच वाचावं. आपल्या काय चुका होत आहेत, आपल्याकडून काही राहून तर जात नाही ना? अशा प्रश्नांची उत्तरे त्यातून मिळतात. हे पुस्तक वाचताना मला अनेक हृदयस्पर्शी शब्द सापडले.

पत्र ही आधीच्या काळी खूप जिव्हावाची गोष्ट असायची आणि

अरविंद जगताप यांनी आता पत्राची जबाबदारी घेतली आहे. अनेक हृदयस्पर्शी पत्रं अरविंद जगताप यांनी लिहिली आहेत.

शिवाजी महाराजांना वंदन करून त्यांनी पुस्तकाची सुरुवात केली आहे. म्हणजेच सर्वात प्रथम लेखकाने शिवाजी महाराजांनी हे राज्य काय म्हणून उभं केलं होतं आणि आज त्या राज्याचे काय झाले आहे, हे विचार लेखकांनी त्या पत्रात मांडले आहेत. त्यानंतरचे पत्र हुतात्म्यांना लिहिले आहे. ज्यांनी आपल्यासाठी स्वतःच्या आयुष्याचा त्याग केला आहे, अशा या थोर हुतात्म्यांना हे पत्र लिहिलं आहे. नंतरचं पत्र एका मुलीनं आपल्या आईला लिहिलं आहे. त्यामध्ये मुलगी आईकडे मुक्त जगण्याचा हक्क मागत आहे. कल्पना चावला अवकाशात जाऊ शकते तर मी माडीवर का जाऊ शकत नाही? असा प्रश्न मुलीने आईस विचारला आहे. त्यानंतरचे पत्र बाबांच्या आदरार्थ लिहिले आहे. ते देखील आईच्या सारखेच आहे. त्यापुढील पत्र आपल्या शूर रणरागिणींना लिहिले आहे. रणरागिणी किती शूर असतात ना! हे त्यामधून दर्शविले आहे. कधीतरी मूर्खपणाचा कळस गाठणारा आणि कधीतरी खूप माहिती देणाऱ्या टी.व्ही.ला देखील लेखकाने पत्र लिहिले आहे. कधीतरी काही चुकीच्या आणि कधीतरी काही महत्वाच्या बातम्या सांगणाऱ्या सोशल मिडियाला योग्य गोष्टी सांगणारे पत्र यात आहे. या पृथ्वीतलावर जगणाऱ्या मनुष्यप्राण्याला आपल्या कितीतरी चुकांची जाणीव करणारे पत्र यात आहे. सिनेमामध्ये काम करणाऱ्या अभिनेता आणि अभिनेत्रीला देखील पत्र लिहिले आहे. आपल्या भारत देशात सर्वात जास्त तरुणाई आहे. त्या तरुण मित्रांसाठी एक पत्र लिहिले आहे.

खरंच पुस्तक वाचल्यावर खूप आनंद होतो. त्यातून अनेक अनुभव, ज्ञान, चांगल्या गोष्टी शिकायला मिळतात. पण आजकाल मुलांची वाचनाची सवय कमी होत आहे. वाचनसंस्कृतीचा लोप होत आहे. वाचन हे मनाचे खाद्य आहे. त्यासाठी ग्रंथ हवेत. वाचनाने वैचारिक उंची गाठता येते. विद्वता निर्माण होते. विचारांचा वारसा वाचनाने मिळतो. सुसंवाद उत्तम प्रकारे साधता येतो. वाचनाची श्रीमंती जगात श्रेष्ठ आहे. देवघरामुळे सात्विक आनंद मिळतो. पण ग्रंथामुळे आत्मिक आनंद मिळतो.

‘शीलं सद्गुणसंपत्तिः ज्ञानं विज्ञानमेव च ।

उत्साहो वर्धते येन वाचनं तद् हितावहम् ॥’

वाचनाने चारित्र्य, सद्गुणसंपत्ति, ज्ञान, विशेषज्ञान आणि उत्साह वाढतो म्हणून वाचन हितकारक असते.

‘आपले परम कल्याण होवो’ – प.पू.गुरुदेव समंतभद्र महाराज

‘डब्याऐवजी रोबोटनं ‘बॉस’लाच उचलून फेकलं!’

रोबोट्स, आर्टिफिशिअल : इंटेलिजन्स यांच्या साहाय्यानं अनेक गोष्टी आता खूप सोप्या झाल्या आहेत. ज्या गोष्टींचा पूर्वी आपण विचारही करू शकत नव्हतो, त्या गोष्टी या नव्या तंत्रज्ञानामुळे आता सहजसाध्य झाल्या आहेत. रोबोट्सचा उपयोग तर अगदी माणसाप्रमाणे, पण मानवी क्षमतेच्या किती तरी पट अधिक आणि किती तरी अचूकतेने करता येऊ शकतो. अनेक कारखाने, धोक्याच्या ठिकाणी काम करण्याच्या जागा, जिथे मानवी क्षमता अपुऱ्या पडतात तिथे ज्या ठिकाणी अतिशय कौशल्याची गरज आहे आणि अगदी छोटीशी चूकही जिथे अत्यंत महाग पडू शकते. अनेक ठिकाणी आजकाल रोबोट्सचा वापर केला जातो. वैद्यकीय क्षेत्रात तर रोबोट्स अक्षरशः देवदूत बनूनच मानवाच्या मदतीला आले आहेत.

आधुनिक तंत्रज्ञानाचे असे अनेक उपयोग आपल्याला आता माहीत झाले असले आणि आपल्या ते सवयीचेही झाले असले, तरी या तंत्रज्ञान किती मर्यादित उपयोग करायचा, यावरही एक खूप मोठे प्रश्नचिन्ह आज मानवासमोर आहे.

या तंत्रज्ञानाचा उपयोग खूप मोठा असला तरीही त्याचे काही तोटे आणि धोकेही आहेत. ते नरजेआड करून चालणार नाही. या तंत्रज्ञानामुळे मानवी बुद्धिमत्तेची क्षमता कमी कमी होत जाणार का, एक दिवस ही क्षमता अगदी संपूनच जाणार की काय आणि अशीही शंका व्यक्त केली जात आहे. सध्या जगभरात त्यावरून चर्चा सुरू आहे. त्याहूनही मोठी भीती म्हणजे हे तंत्रज्ञान खरोखरच सुरक्षित आहे का? ज्या तंत्रज्ञानाच्या आधारावर पुढल्या भविष्याचं सगळं प्लॅनिंग ओळखलं जात आहे, तेच तंत्रज्ञान मानवाच्या मुळावरच उठणार का, हा प्रश्न आता गांभीर्यान विचारला जाऊ लागला आहे. कारण त्याचे

धोके आता स्पष्टपणे दिसू लागले आहेत. हे आधुनिक तंत्रज्ञान मानवा - मानवात आणि मानव, तसेच तंत्रज्ञान यांच्यातील भावनिक संबंधांतील गुंतागुंत तर वाढवू लागले आहेतच; पण या तंत्रज्ञानातील छोटीशी चूक लोकांच्या मृत्यूलाही कारणीभूत ठरू लागली आहे.

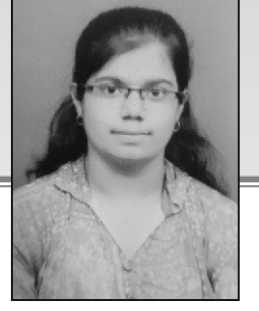
मानवी क्षमतेच्या मर्यादा लक्षात घेता कोणतीही क्षुल्लक चूकही राहू नये यासाठी या तंत्रज्ञानाचा वापर सुरू झाला; पण याच तंत्रज्ञानामुळे थेट लोकांना आपल्या प्राणालाच मुकावं लागणार असेल तर अशा तंत्रज्ञानाचा काय उपयोग, असा प्रश्नही आता जगभरातून विचारला जाऊ लागला आहे.

त्याचं अगदी ताजं उदाहरण म्हणजे दक्षिण कोरियात नुकतीच घडलेली एक घटना. रोबोट्स, रोबोटिक आर्म्सच्या मदतीनं आजकाल अनेक कामं करवून घेतली जातात. त्यामुळे ती पटापट तर होतातच, पण त्यातली अचूकताही अगदी दृष्ट लागावी अशी मानली जाते. दक्षिण कोरियातील एका कंपनीत काही दिवसांपूर्वी रोबोटिक आर्म्सच्या मदतीनं उचलायचे आणि ते पॅनलवर ठेवायचे! अगदी सुरळीत, शिस्तीत आणि यांत्रिकपणे काम सुरू होतं. अचानक त्या रोबोटिक आर्मनं खाली ठेवलेला डबा उचलण्याऐवजी तिथे उभ्या असलेल्या कर्मचाऱ्याला, आपल्या ‘बॉस’लाच उचललं आणि वर उंचावर पॅनलवर ठेवून तिथून खाली ढकललं. या घटनेमुळे तो कर्मचारी गंभीर जखमी झाला. रक्तबंबाळ झाला. त्याला तातडीनं रुग्णालयात दाखल करण्यात आलं, पण त्याचे प्राण वाचू शकले नाहीत!

ही दुर्घटना झाली त्यावेळी, जेव्हा हा कर्मचारी त्या रोबोटिक आर्मचे सेन्सर ऑपरेशन चेक करीत होता. या रोबोटची टेस्टिंग सुरू होती.

खरं तर ही टेस्टिंग ६ नोव्हेंबर रोजी करण्यात येणार होती, पण त्याच्या सेंसरमध्ये थोडासा बिघाड झाल्याने ही दुरुस्ती थोडी पुढे ढकलण्यात आली होती; पण हा बिघाड नेमका कुठे झाला, हे त्यावेळी स्पष्टपणे कळू शकले नव्हतं. ज्यावेळी कळलं, तोपर्यंत या रोबोटिक आर्मनं त्या कर्मचाऱ्याचा जीव घेतलेला होता. कंपनीच्या साईटवरील सेफ्टी मॅनेजर्सकडून कोणता हलगर्जीपणा झाला, याची चौकशी आता पोलीस करीत आहेत. दोषी अधिकाऱ्यांना शिक्षाही होईल, पण त्यामुळे या कर्मचाऱ्याचा जीव काही परत येणार नाही. ‘तंत्रज्ञान हे शाप की वरदान’ हा सनातन प्रश्न त्यामुळे पुन्हा एकदा आता जगाच्या नकाशावर झळकू लागला आहे.

‘इक ओंकार सतिनामु’ या मंत्राद्वारे निर्गुण परब्रह्माची एकनिष्ठा उपासना करणारे, तसेच विशुद्ध आचारण आणि श्रमांना प्रतिष्ठा देऊन, उद्योग-व्यवसायांना प्रोत्साहन देणाऱ्या जोडीच्या उपासनेत समावेश करणारे, शीख धर्माचे आद्य संस्थापक म्हणून श्रीगुरू नानकदेव वंदनीय आहेत. धार्मिक व आध्यात्मिक त्याग, विरक्ती यांना महत्त्वाचे स्थान असले, तरी ऐहिक कर्तव्य व शौर्य यांचा समतोल साधणे महत्त्वाचे असते, हे नानकदेवांनी शिष्यांच्या मनावर दृढपणे ठसविले. त्यांनी शक्ती आणि शक्तीचा समन्वय साधून, भारतीय भक्ती चळवळीला समर्थ बनवले.

पंजाब, अर्थात वायव्य भारत ही श्रीगुरू नानकदेवांची जन्मभूमी, कर्मभूमी असली, तरी ‘नाचू कीर्तनाचे रंगी। ज्ञानदीप लावू जगी ॥’ म्हणणारे संत नामदेवराय यांना त्यांनी आदरस्थानी मानले. त्यांच्याप्रमाणेच समाजप्रबोधनासाठी आणि समाजसंघटनासाठी नानकदेव घराबाहेर पडले. त्यांनी आपल्या चार ‘उदासी’च्या, म्हणजे धर्मयात्रांच्या निमित्ताने अखंड हिंदुस्थानच नव्हे, तर मक्का - मदिना, जेरुसलेम, तुर्कस्थान, दमास्कस, बगदाद, इराण आदी ठिकाणांबरोबरच श्रीलंका, नेपाळ, चीन, भूतान, कैलास, मानस-सरोवरापर्यंतचा भूभाग पायी फिरून अनुभवला. त्यावेळी त्यांच्याबरोबर मरदाना हा शिष्य होता. दक्ष इतिहासकारासारखे त्यांचे लक्ष सभोवताली होते, याची साक्ष त्यांच्या ‘जनमसाखी’ मधून मिळते.

‘इक ओंकार सतिनामु’ या बीजमंत्रातून नानकदेवांनी सहज, सुलभ नामस्मरणावर भर दिला. मानवी देहाचे आणि कर्ममार्गाचे, कार्याचे महत्त्व सांगून, प्रपंच-परमार्थाचा समन्वय साधला. ‘नाम जपहू । कीरत करहू वडड खावहु ॥’ - अर्थात अखंड नामस्करण करावे. समाजकल्याण करीत जीवन सार्थक करावे आणि कष्ट, श्रम करीत सन्मानाने भाकरी मिळवून ती सर्वासह एकत्र खावी, असे सांगून त्यांनी ‘लंगर’ या संकल्पनेचा पाया घातला. नानकदेवांच्या या त्रिसूत्रीमुळे कष्टकऱ्यांना सन्मान मिळाला. सहभोजनाच्या रूपाने उच्च-नीचता, गरीब-श्रीमंत असा भेद दूर होऊन सामाजिक संघटनाचे सूत्र दृढ झाले. परिणामी, नानकदेवांभोवती समाजातील सर्व वर्गातील, धर्मातील सुजन एकवटले त्यांना घेऊन नानकदेवांनी शीख धर्म उभा केला. तो निर्माण करताना त्यांनी भारतीय परंपरेशी असलेले सुसंवदित्व आणि आंतरिक नाळ कायम राहिल याची दक्षता घेतली.

पुढे कतीरपूरला आल्यानंतर नानकदेवांनी ‘लंगर’ या संकल्पनेला

दृढ रूप दिले. तिला सार्वजनिक जीवनामध्येही साकार केले. त्यामुळे अनेक सेवाभावी स्त्री-पुरुष शीख मनाशी जोडले गेले. नानकदेवांचे हे विचार आणि कृती बाराव्या शतकातील महात्मा बसवेश्वरांच्या ‘दासोह’ आणि ‘महामने’ संकल्पनेची आठवण करून देतात. या संकल्पनांमध्ये प्रत्येक शिवशरणाने आपल्या कमाईतील काही भाग समाजासाठी अर्पण करणे, तसेच जातीपातीचा विचार न करता, सर्वांना आपल्या घरामध्ये मुक्त प्रवेश देणाऱ्या आणि सहभोजन करणाऱ्या ‘महामने’चा म्हणजेच उदारमतवादी घराचा विचार अभिप्रेत होता. ‘अवघे विश्वचि माझे घर’ मानणारे संत ज्ञानदेव असतील किंवा ‘उपमा जातीची देऊ नये’ म्हणत माणसाचा विचार त्याच्या कर्तृत्वाच्या आधारे करावा, हे सांगून कृतीत आणून ईश्वरनिष्ठांनी मांदियाळी उभारणारे नामदेवराय असतील. भारतीय तत्त्ववेत्त्यांशी आणि समता, बंधुता व स्वातंत्र्याचे अधोरेखन करणाऱ्या भारतीय विचारधारेशी, सर्जनक्षम, द्रष्ट्या पूर्वसुरींशी असणारे नाते नानकदेवांच्या शीख अनुयायांनी लंगरच्या रूपाने जपले आहे, असे अभिमानाने म्हणता येते.

स्पर्धा परीक्षेसह विविध व्यावसायिक अभ्यासक्रमांना प्रवेश घेताना विद्यार्थ्यांना मुलाखत द्यावी लागते. तसेच नोकरीसाठी उमेदवारी करताना मुलाखत चांगली होणं खूप आवश्यक असतं. अनेक विद्यार्थ्यांना मुलाखतीचा ताण येतो, बोलायची भीती वाटते, प्रश्नांची उत्तरे माहीत असली तरी ऐनवेळी आठवत नाहीत. यावर कशा प्रकारे मात करता येईल हे आपण खालील उपायांद्वारे जाणून घेऊया -

फक्त माहिती नको :

कोणत्याही मुलाखतीत विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानापेक्षा त्याच्या दृष्टिकोनाची परीक्षा घेतली जाते. तो एखाद्या गोष्टीकडे कसा पाहतो यावरून त्याचे व्यक्तिमत्त्व जोडण्याचा प्रयत्न केला जातो. त्यामुळे मुलाखतीची तयारी करणे म्हणजे विद्यार्थ्यांनी स्वतःच्या मनाची तयारी करणे होय. अगदी मनापासून मुलाखतीचे आव्हान स्वीकारा, मुलाखतीचे तंत्र समजून घ्या आणि आत्मविश्वासाने बोला. यासाठी लागतो मनाचा निग्रह, सराव आणि अचूकता.

मन ठेवारे खंबीर :

स्पर्धा परीक्षेत मुलाखतीपर्यंत जाणे म्हणजे परीक्षेची अर्धी लढाई जिंकणे होय. या परीक्षेतील पूर्व व मुख्य परीक्षेमध्ये विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानाचा व आकलनाचा कस लागतो. हे दोन्ही अडथळे जे विद्यार्थी लीलया पार करतात त्यांच्यासाठीच असतो मुलाखतीचा पुढचा महत्त्वाचा टप्पा. मुलाखत म्हणजे तरुणांना आंतरबाह्य जाणून घेण्याची प्रक्रिया होय. यासाठीच तज्ज्ञ मुलाखतकाराची नेमणूक केलेली असते. स्पर्धा परीक्षेच्या चाळणीतून तयार झालेला विद्यार्थी हा समाजातील सर्व आव्हानांना सामोरा जाणारा असावा, त्यांच्याकडून देशाची सेवा होताना कोणतीही कसर बाकी राहू नये. समाजासमोर एखादे संकट आले, तर हा अधिकारी संकटांना घाबरून लांब न जाता त्याच्याशी दोन हात करण्यासाठी सदैव मानसिक आणि शारीरिकदृष्ट्या सक्षम असावा. मुलाखत घेणारी व्यक्ती असेच गुण विद्यार्थ्यांमध्ये शोधत असतो. त्यासाठी असंख्य प्रश्न विचारून मुलाखत देणाऱ्याच्या मानसिक स्थितीचा अंदाज घेतला जातो व योग्य व्यक्तीची निवड केली जाते.

अचूकता हवी :

मुलाखत आणि विद्यार्थ्यांच्या मनाचा गोंधळ याचे फार जवळचे नाते असते. मुलाखतीसाठी पात्र ठरलो याचा आनंद काही काळातच

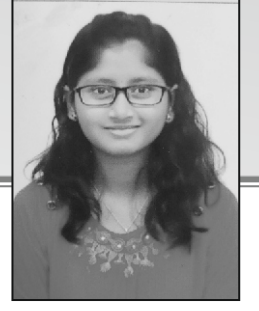
मात्र विद्यार्थ्यांच्या मनाची हुरहुर वाढवतो. मात्र, मुलाखत समोरासमोर होणार असल्याने अनेकांच्या मनाचा थोडा गोंधळ उडतोच. या गोंधळाला मुलाखतीबाबतचे काही समज व गैरसमज कारणीभूत ठरतात. गैरसमज जितके अधिक तितकी गोंधळाची स्थिती जास्त, यासाठी इतर कोणाचेही फार न ऐकता स्वतःचे मन शांत ठेवा, अभ्यासावर विश्वास ठेवा, अचूक माहिती द्या, येत नसेल तर काही तरी खोटे सांगू नका, तुम्ही घाबरला किंवा गोंधळला आहात असे समोरच्याला वाटू देऊ नका.

पूर्वतयारी :

मुलाखतीची पूर्वप्रक्रिया व पद्धती समजून घ्या. त्यासाठी आयोगाने दिलेल्या सूचना त्याच्या वेबसाइटवर जाऊन वाचा. ऐकीव गोष्टींवर फार विश्वास ठेवू नका. मुलाखतीची भीती घालणाऱ्या मित्रांपासून व शिक्षकांपासूनही या कालावधीत दूर राहा. ज्यांना मुलाखतीचा अनुभव आहे, अशा व्यक्तींचा सल्ला घ्या. मुलाखतीत मुलाखत घेणाऱ्या व्यक्तीची काय मानसिकता असू शकेल याचा अंदाज बांधा. जर तुम्ही स्वतः कोणाची तरी मुलाखत घेतली असती, तर काय प्रश्न विचारले असते याची एक यादी तयार करा. प्रश्नांचे उत्तर देताना हजरजबाबीपणा आणि सद्सद्विवेक सदैव जागृत ठेवा. मुलाखतीला जाण्याआधी दोन-तीन दिवसांची वर्तमानपत्रे वाचा व महत्त्वाच्या घडामोडींची माहिती घ्या.

आत्मविश्वास :

सर्वात महत्त्वाचा असतो, तो म्हणजे आत्मविश्वास! तुमच्याकडे भरपूर माहिती असून उपयोग नाही, ती माहिती अचूकपणे पोहोचवण्याला, योग्य प्रकारे मांडणी करण्याला, आपले मत ठामपणे देण्याला महत्त्व आहे आणि यालाच आपण आत्मविश्वासाने बोलणे असे म्हणतो. त्यामुळे आत्मविश्वासाने, शांतपणे, धीटपणे बोला. स्वतःवर विश्वास ठेवा, घसा कोरडा पडतो आहे असे वाटल्यास थोडे पाणी प्या. तुम्हाला ज्या पोशाखात आरामदायी वाटेल असा पोशाख निवडा. अर्थात, तुम्ही अधिकारी होण्याच्या मुलाखतीला जात आहात, याचे पोशाख करताना भान ठेवा. एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर माहीत नसेल, तर नाही सांगा. मात्र, चुकीची माहिती देऊन अतिआत्मविश्वासाच्या आहारी जाऊ नका.

संत तत्त्ववेत्ता सॉक्रेटिस (इ.स. पूर्व ४७०-३९९) यांना आदरांजली वाहाण्यासाठी २००२ पासून दरवर्षी जगभर नोव्हेंबरचा तिसरा गुरुवार हा दिवस 'जागतिक तत्त्वज्ञान दिन' म्हणून युनेस्को आणि संयुक्त राष्ट्रांतर्फे साजरा केला जातो. या 'दिना'निमित्ताने एका नव्या ज्ञानशाखेचा परिचय...

आपण सध्या 'माहिती युग' जगत आहोत. साधे रोजचे संभाषण ते वृत्तपत्रे, दूरदर्शन, व्हॉट्सअप, फेसबुक, इन्स्टाग्राम ही समाजमाध्यमे, जाहिराती इत्यादी आपणावर सतत माहितीचा मारा करत असतात. या साऱ्या गोंधळात 'माहिती' हा शब्दच मुळात 'माहितीपूर्ण' आहे की नाही, असा प्रश्न उपस्थित होतो. त्यामुळे 'माहिती'चे तात्त्विक स्वरूप निश्चित करणे आवश्यक ठरते.

विसाव्या शतकात माहिती तंत्रज्ञान, माहिती आणि संगणक विज्ञान, डिजिटल माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान या नव्या विज्ञान शाखांनी संगणक क्रांती केली. १९८० च्या दशकात 'संगणक आणि तत्त्वज्ञान' या विषयावर हजारो शोधनिबंध आणि शेकडो ग्रंथ लिहिले गेले. कृत्रिम बुद्धिमत्ता आणि बोधात्मक विज्ञान विषयाचे युनायटेड किंग्डममधील तत्त्ववेत्ते आणि संशोधक अरोन स्लोमन यांच्या 'तत्त्वज्ञानातील संगणक क्रांती' (दि कम्प्युटर रिव्होल्युशन इन फिलॉसॉफी) या १९७८ सालच्या ग्रंथाने तत्त्वज्ञान आणि संगणक विज्ञान या दोन्हीचे परस्पर अवलंबित्व आणि महत्त्व जगाच्या लक्षात आणून दिले. १९८५ मध्ये अमेरिकन फिलोसॉफिकल असोसिएशन या नामांकित संस्थेने तत्त्वज्ञान आणि संगणक समिती स्थापन केली. संगणक क्रांतीने केवळ संगणक कर्मचारी वर्ग निर्माण केला असे नव्हे, तर तत्त्ववेत्त्यांनाच 'व्यावसायिक ज्ञान कर्मचारी' असा वेगळा दर्जा दिला. १९९८ मध्ये वार्ड वायनम आणि जेम्स मूर यांनी संपादित केलेल्या 'हाऊ कम्प्युटर्स आर चेंजिंग फिलॉसॉफी' (संगणक तत्त्वज्ञानात परिवर्तन कसे घडवतात) या ग्रंथाने तत्त्वज्ञानातील पारंपारिक विचारप्रक्रियेला आणि विचारांच्या विषयाला अत्यंत वेगळी कलाटणी दिली. तिला 'संगणक कलाटणी' म्हटले जाते.

संगणकाची भूमिका:

मन, जाणीव, अनुभव, तर्क प्रक्रिया, ज्ञान, सत्य, नीती आणि सर्जनशीलता ह्या तात्त्विक ज्ञानाच्या वस्तू आणि बुद्धी, मेंदू, मेंदूची कार्ये, मेंदूची रचना, मानसिक व मेंदूची विचारप्रक्रिया इत्यादी शरीरशास्त्रीय, जीवशास्त्रीय आणि उत्क्रांतीशास्त्रीय गोष्टींचे पूर्णपणे नवे संशोधन, ज्ञान विकसित संगणकशास्त्राच्या संदर्भात त्या त्या क्षेत्रातील शास्त्रज्ञांनी नव्याने केले. ती सारी माहिती त्यांनी संगणकावर उपलब्ध करून दिली. या माहितीचा मानवी कल्याणासाठी उपयोग

करता यावा, या हेतूने 'संगणक' ही कल्पनाच बदलली गेली. परिणामी, 'संगणकाची जीवनातील भूमिका' हा तात्त्विक मुद्दा चर्चेला आला.

'संगणक' म्हणजे आंतरजालाशी जोडलेला, त्या जालावर सातत्याने माहितीची देवाणघेवाण करणारा, त्या जालाचा भाग बनलेला, तुमच्याशी संवाद साधणारा, हवी ती माहिती क्षणात समोर आणून टाकणारा, त्यासाठी संगणकाची सारी विचारप्रक्रिया सातत्याने अद्ययावत ठेवू शकेल, अशी विविध आवश्यक परवानाधारक सॉफ्टवेअर्स आणि हार्डवेअर्स स्थापित असलेला परिपूर्ण 'संगणक' अशी संगणकाची व्याख्या करण्यात आली. अशा संगणकाला जणू 'जिवंत व्यक्ती' समजले जाते. म्हणूनच तर १९८२ मध्ये जगप्रसिद्ध 'टाइम मॅगझीन'ने चक्र संगणकालाच 'मॅन ऑफ द इयर' म्हणून घोषित केले.

असा 'जिवंत बुद्धिमान संगणक' सतत माहिती देतो आणि घेतोही. संगणक तंत्रज्ञान आणि कृत्रिम बुद्धिमत्ता तंत्रज्ञानाच्या मते मन हा कार्यक्रम (software) आहे, ते शरीरात मज्जातंतूंच्या कोंदणात बसलेले मांसल यंत्र आहे आणि माणसाचा मेंदू हा एक सजीव संगणक आहे. प्रत्येक व्यक्तीचे मन वेगवेगळे असल्याने प्रत्येक व्यक्तीचे वर्तन त्याच्या त्याच्या सॉफ्टवेअरनुसार वेगवेगळे घडते. याचा अर्थ, मानवी निर्णय शरीरशास्त्रीय किंवा भौतिक नियमांनी घेतले जात नाहीत, तर निर्णयप्रक्रिया मेंदू या संगणकाचा वापर करून होते.

नवे तत्त्वज्ञान:

ज्ञान, सत्य, तर्क, नीती आणि सौंदर्य या तत्त्वज्ञानातील मूलभूत तत्वांची व्याख्या आणि स्वरूप या 'जिवंत संगणका'ने बदलली असून त्यांचे अर्थ अधिक उपयुक्ततावादी, उद्योगप्रधान, विस्तारवादी केले आहेत. संगणक हे मन, विचार, आत्मा, ईश्वर याचबरोबर समग्र ब्रह्मांडाचे आकलनाचे नवे ज्ञानसाधन बनले आहे. त्या पार्श्वभूमीवर कृत्रिम बुद्धिमत्ता, तर्कशास्त्र, विज्ञानाचे तत्त्वज्ञान, मनाचे तत्त्वज्ञान यांच्या संशोधनातील ज्ञानविषयक चर्चेतून 'माहितीचे तत्त्वज्ञान' या ज्ञानशाखेचा जन्म झाला. प्राचीन काळापासून माहितीवर अनेक संस्कार केले जात आहेत. एखाद्या घटनेची बातमी ते गुप्तहेराची गुप्त माहिती व नवा शोध ह्या माहितीवर तिचे स्वरूप सुधारले जाते. तिला यथार्थ पडताळा घेण्याजोगे विश्वसनीय आणि म्हणून समर्थनीय स्वरूप दिले जाते; तेव्हा त्या माहितीचे रूपांतर 'ज्ञान' मध्ये होते. ही प्रक्रिया कशी घडते, त्यातील निर्णायक घटक कोणते, त्यांची रचना कशी होते, त्यांचा उपयोग कसा करावा, तसेच या प्रक्रियेत मानवी मन, मेंदू, बुद्धी यांच्या महत्त्वाच्या भूमिका कोणत्या इत्यादी प्रश्नांची चर्चा

करणारे हे नवे तत्त्वज्ञान आहे.

भोवतालचे नैसर्गिक जग आणि कृत्रिम मानवनिर्मिती जग, याविषयी 'हे काय आहे?' हा प्रश्न प्राचीन काळापासून तत्त्वज्ञान उपस्थित करत आले आहे. जसे की ज्ञान म्हणजे काय?, नैतिकता म्हणजे काय?, मन म्हणजे काय?, प्रेम म्हणजे काय? या पद्धतीला अनुसरून 'माहितीचे तत्त्वज्ञान' ही ज्ञानशाखा 'माहिती म्हणजे काय?' हा मूलभूत प्रश्न उपस्थित करते. त्यासंबंधी माहितीचे विश्लेषण देणाऱ्या, त्यांचे मूल्यमापन करणाऱ्या, तसेच माहितीच्या विविध संकल्पना व त्याची मूलतत्त्वे, त्यांच्यातील बदल, बदलाची गती, त्या गतीचे नियम आणि त्यांची उपयुक्तता यांचे एकसंध स्पष्टीकरण देणाऱ्या विविध सिद्धांतांचे एकत्रीकरण करणे, हे कार्य नवे तत्त्वज्ञान करते.

माहितीच्या तत्त्वज्ञानात तीन गोष्टी कळीच्या आहेत. एक, माहितीचे मुद्दे कोणते (वस्तुस्थिती, विदा, समस्या, घटना, निरीक्षणे इत्यादी); दोन, प्रक्रियेच्या पद्धती कोणत्या (संगणकीय नेते, दृष्टिकोन इत्यादी); तीन: सिद्धांत कोणते मोडले गेले (गृहीतके, स्पष्टीकरणे इत्यादी).

आधुनिक 'निर्वाण' मार्ग:

व्यक्ती, मानवी समाज (आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, राजकीय इत्यादींनी दबाव क्षमता असणारा वर्ग, वर्ण, जात-जमात, उपजात, लैंगिक इत्यादी वर्गवारी), पशुपक्षी, वनस्पती, निसर्ग घटना, व्यापारीकरण (उत्पादक - ग्राहक), विविध प्रकल्प-त्याचे वापरकर्ते, नफा-तोटा, पर्यावरण, शेतीविकास, मानवी मूल्ये इत्यादींच्या मार्फत होणारा एकूण मानवी समाजाचा विकास अन् उत्क्रांती मोजण्यासाठी अनिवार्य असणाऱ्या माहितीचे तत्त्वज्ञानात्मक विश्लेषण अनिवार्य ठरते. विद्यापीठीय तत्त्वज्ञान, माहिती व तंत्रज्ञान, माहिती व संगणक विज्ञान, माहिती आणि जनसंपर्क विज्ञान, डिजिटल माहिती आणि संप्रेषण विज्ञान, संगणक भाषा आणि साहित्याची भाषा या क्षेत्रातील तज्ज्ञांनी मिळून या शाखेची रचना केली आहे. हे तत्त्वज्ञान जगाला अर्थात सामान्य जीवन जगणाऱ्या माणसाला जगाचे यथार्थ ज्ञान देणारा आणि भ्रम असत्य, बनावट गिरी इत्यादीतून मुक्ती देणारा आधुनिक 'निर्वाण' मार्ग म्हणता येईल.

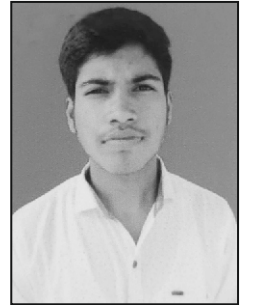
ओढ...! मायेची... जीवलागांची... गावाकडच्या मातीची, आजची तरुण पिढी गावात जरी शिक्षण घेत असली तरी नोकरी, व्यवसायासाठी मोठ्या शहरांवर अवलंबून आहे. शहरातल्या त्या गगनचुंबी इमारती, झगमगते रस्ते, तिथला डामडौल याचा कितीही झगमगाट असला, तरी मनात कायम असते ती गावाकडची ओढ...!

गावची माती, गावची माणसं, गावाला वेढलेली नदी ते उंचच्या उंच डोंगर, हिरवीगार वनराई, शेतामधून वाहणारे पाण्याचे पाट, पाण्याने बारा महिने भरलेल्या विहिरी, कुस्त्यांचे फड आणि गावाकडील वातावरण या सगळ्यांमध्ये जे सुख-समाधान आहे ते शहरातल्या झगमगाटात नाही.

ओढ गावाकडची

मयुर रविंद्र जगताप

F.Y. A&R

गावातला सण, उत्सव, समारंभ हा तर गावचा अभिमानच असतो. गावाकडे भरणारी यात्रा तर न्यारीच असते. सारे गावकरी एकत्र येऊन यात्रा जल्लोषात साजरी करतात, यामुळे गावाचा एकोपा वाढतो. आत्ताचे तरुण पोटा-पाण्यासाठी नोकरी, व्यवसाय करायला नाईलाजाने मोठ्यामोठ्या शहरात जातात. शहरातली वाढती महागाई, रोगराई, गुन्हेगारी, नोकरीचा ताण-तणाव, या सर्वांने ही तरुण पिढी मनाने थकून गेली आहे.

या सर्वांमध्ये गावाकडचे वातावरण मनाला गारवा देणारे आहे. इथली माणसं तर फार मोठ्या मनाची, जीवाला जीव देणारी, वेळेला धावून येणारी... म्हणतात ना, 'गावचं पाणीच वेगळं असतंय...!'

माणसाने शहरात कितीही प्रगती केली किंवा कितीही उन्नती केली तरी त्याच्या मनात कायम ओढ राहील ती म्हणजे गावाकडची.

मी महाराष्ट्राची लोकवाहिनी. माझा जन्म १९६० च्या दशकात झाला. महाराष्ट्र व महाराष्ट्राच्या सर्व सीमेलगतच्या इतर राज्यांतही मी प्रवासी वाहून नेण्याचे काम गेली ७५ वर्षे करीत आले आहे. खेड्यातील जनता शहरांशी जोडण्याचे अमूल्य काम माझ्याकडून घडत आले आहे. माझ्या निर्मिती काळापासूनच महाराष्ट्रातील सर्व प्रवाशांनी मला प्रथम पसंती दिली आहे. महाराष्ट्र शासनाचा प्रवासी वाहतुकीचा स्तुत्य उपक्रम म्हणून महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ या स्वायत्त संस्थेच्या माध्यमातून मी सेवा देत आहे.

‘बहुजन हिताय बहुजन सुखाय’ या ब्रीदवाक्याचा अर्थ जोपासत प्रवाशांच्या सेवेचे व्रत घेऊन मी दैनंदिन वाहतूक सेवा देत महाराष्ट्रातील जनतेच्या जीवनाचा एक अविभाज्य घटक बनले आहे. त्यामुळे प्रत्येक प्रवाशाच्या भावनेशी माझी नाळ जोडली गेली आहे. मी नदीप्रमाणे काम करते. सर्वांना समाविष्ट करून प्रवास करण्याची मुभा माझ्याकडून लोकांना मिळते. मी कोणाचीही धर्म, जात-पात, वर्ण इत्यादी गोष्टी पाहात नाही. फक्त माणुसकी माझ्याकडून जपली जाते व मी धर्मनिरपेक्ष काम करते. पण या महाराष्ट्रामध्ये जातीपातीच्या दंगलीत व इतर कोणत्याही लोकशाही मार्गाने केलेले आंदोलनात माझ्यावर दगडफेक करून मला दुखापत केली जाते, याची मला फार-फार खंत आहे. रस्त्यावर उभे करून जाळलं जातं. त्यावेळी मला फार वेदना होतात. मी तुमच्या जीवनाचा एक अविभाज्य घटक असून व तुमच्या मानवी भावनांचे मनोमिलन माझ्यासारख्या निर्जीव यंत्राशी झालेलं असताना देखील तुम्ही माझा रस्त्यावर छळ करता याबद्दल माझी तुमच्याकडेच तक्रार आहे.

आजपर्यंत या महाराष्ट्रातील जनतेच्या जडणघडणीत मी भरपूर साथ दिलेली आहे. बालावस्थेत माझ्याकडून शाळेला जाण्यासाठी प्रवास केलेल्या मुला-मुलींमध्ये त्यांना उच्चशिक्षणापर्यंतची साथ देऊन करिअर घडवण्याचं काम करीत असताना मी त्यांचे पालकत्व केले आहे. आज ते मोठमोठ्या शासकीय हुद्द्यावर व खाजगी कंपनीतून काम करत आहे. पण त्यांनी देखील मला विसरलेलं नाही. एखाद्या, सासुरवासिनीची मुराळी बनली आहे. सासरला जातानाची तिची मनातील चलबिचल अनुभवली आहे. एखाद्या अबला स्त्रीपासून ते सबला स्त्रीपर्यंत प्रवासादरम्यान मी तिची काळजी घेतली आहे. लहान विद्यार्थीपासून विद्यालयीन युवतीपर्यंत मी त्यांच्या सुरक्षेची जबाबदारी घेतली आहे. आपल्या मातेच्या गर्भात असल्यापासून अनेक जणांनी माझ्याबरोबर प्रवास केलेला आहे. आपल्या जीवनाची सुरुवात करण्यासाठी मुलगी पाहायला जाणारा एखादा उमदा तरुण त्याच्या उत्साही भावनेला मी साथ दिली आहे. एखाद्या प्रवाशाच्या दुःखातही मी सहभागी झालेली आहे. ज्येष्ठ नागरिक, अपंग, आजारी या सर्वांच्या भावनेची साक्षीदार मी आहे.

प्रत्येक खेड्यात मी रात्री मुक्कामालादेखील जाते. त्या खेड्यातील जनजीवनाची हालचाल पाहाते. सकाळी सूर्य उगवायच्या आत त्यांना शहराकडे घेऊन जाते. खेड्यातील रोजगारी तरुणांसाठी रोजगार शोधायला व रोजगार करतात मी त्यांना निर्धारित वेळेत पोहोचवते. माझ्यामध्ये आणि माणसांमध्ये इतकाच फरक माणसाचे वय वाढले की, माणसाला वार्धक्य येत जातं. पण माझं वय जसजसं वाढेल तसं मला तारुण्य येत आहे, माझ्यामध्ये आमूलाग्र बदल होऊन काळाप्रमाणे मी सेवा देत आहे. प्रत्येकाच्या गरजेची पूर्तता करण्याचा प्रयत्न मी करत असते. अशा अनेक गोष्टी मला तुमच्याबरोबर बोलायच्या होत्या म्हणून मी आज तुम्हाला माझ्या विषयावर थोडेफार बोलले आहे. माझी एकच विनंती आहे तुम्हाला की, तुमच्याप्रमाणे माझीही काळजी घ्या. मलाही या महाराष्ट्राच्या रस्त्यावर सतत अविरत तुमची सेवा करण्यासाठी जिवंत ठेवा.

शहरांमधील कचरा हा गुंतागुंतीचा व गंभीर प्रश्न बनत चालला आहे. आपल्या भोगवादी समाजाकडून रोज प्रचंड प्रमाणात घनकचरा टाकला जातो. संपूर्ण जगात प्रतिवर्षी सुमारे १०० कोटी टन कचरा निर्माण होत असावा, असा अंदाज आहे. हा सगळा कचरा एके ठिकाणी रचला तर माउंट एव्हरेस्ट इतक्या उंचीचा पर्वत उभा राहील. जगातील सर्वाधिक भोगवादी देश म्हणजे अमेरिका. तिथे निर्माण झालेली घनकचऱ्याची समस्या सर्वात गंभीर आहे.

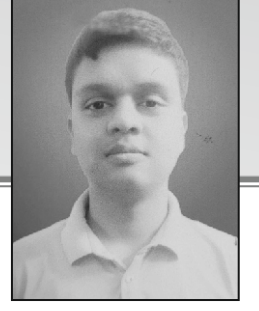
घन कचरा ढिगाऱ्यात फेकण्यामुळे शहर आणि गाव यांचं सौंदर्य तर नष्ट होतंच; पण त्यामुळे आरोग्यविषयक प्रश्न निर्माण होतात. हे कचऱ्याचे डोंगर रोगजंतूची वाहतूक करणाऱ्या माशा, डास, उंदीर आणि झुरळ यांच्या पैदाशीचे अड्डे बनतात. कचऱ्याची विल्हेवाट लावण्यासाठी उपाय सुचविले गेले आहेत. शहराच्या विविध भागातला कचरा गोळा करणे, त्याची दूरवरच्या एखाद्या ठिकाणी वाहतूक करणे, त्या ठिकाणी एकतर तो जाळून टाकणे किंवा कंपोस्ट खतासाठी वापरणे किंवा तसाच टाकून देणे या प्रकारे त्याची व्यवस्था

केली जाते.

शहरात निर्माण होणाऱ्या कचऱ्याचा अभ्यास करणे व कचऱ्याचे व्यवस्थापन व विल्हेवाट कशाप्रकारे करता येईल, याचा अभ्यास करणे आवश्यक आहे. कचऱ्यामुळे आरोग्यविषयक प्रश्न निर्माण होतात. घनकचरा साठत राहाण्याने उद्भवणाऱ्या समस्याही वाढत आहेत आणि त्यावरचे सोपे उपाय काही नजरेसमोर येत नाहीत.

वैद्यकीय कचरा हा देखील अलीकडे वाढू लागला आहे. मोठी हॉस्पिटले यांच्याकडे जमणाऱ्या सुई-सिरिज, कापसाचे बोळे-बॅंडेज, प्लास्टर, आतडे - गर्भपिशवी, इत्यादी गोष्टींचा जैविक - वैद्यकीय - कचरा या संज्ञेत अंतर्भाव आहे. या कचऱ्याची हाताळणी व विल्हेवाट संदर्भात १९९८ या कायद्यात स्पष्ट निकष ठरवून निर्देश दिलेले आहेत. या कायद्याप्रमाणे या प्रकारचा कचरा नियोजनावर देखरेख आणि अंकुश ठेवण्याची जबाबदारी केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळावर आहे. आपल्या राज्यात महाराष्ट्र राज्य प्रदूषण मंडळावर आहे.

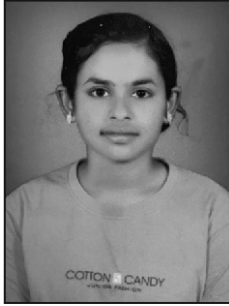
विचार हे शीर्षक पाहून सर्वजन विचारात पडलाच असाल, तर मग चला तुमच्या विचारांना माझ्या विचारांनी नवीन वळण देतो.

आपण नेहमी दोन प्रकारचे लोक पाहात असतो. एकतर स्वार्थी म्हणजेच स्वतःचा विचार करणारे व निःस्वार्थी, म्हणजेच दुसऱ्याचा विचार करणारे. पण सर्वांना आवडतात ते निःस्वार्थी लोक. मग इथंच मला सर्वांना प्रश्न विचारावासा वाटतो की, निःस्वार्थी लोक खरंच निःस्वार्थी असतात का? की दुसऱ्यांच्या मनात स्वतःबद्दल चांगले विचार यावेत या कारणाने निःस्वार्थी वागतात.

मनाचे विचार जसे क्षणोक्षणी बदलत जातात. तसेच हा लेख लिहिताना माझे विचारही जसे बदलतात त्याचप्रमाणे हा लेख एक नवीन वळण घेत जातो.

या वळणामध्ये मला विचार आला, समाजामध्ये आपण राहतो, वावरतो. तसेच या समाजात अनेक जाती, धर्माचे लोक वेगवेगळ्या विचाराचे लोक एकत्रित राहातात. सर्वांची संस्कृती जरी वेगवेगळी असली, तरी अशा बऱ्याच गोष्टी आहेत ज्याकडे लोक नकारात्मक व

चुकीचे विचार मनात ठेवून पाहत असतात. त्यातील एक गोष्ट म्हणजेच 'मैत्री'. आता तुम्हाला प्रश्न पडला असेल की मैत्रीबाबत कोण कसा काय चुकीचा विचार करेल. तुमचं म्हणणं बरोबर आहे. मात्र मी मुली-मुलींमधील किंवा मुला-मुलांमधील मैत्रीबद्दल बोलत नाही, तर एक मुलगा व एक मुलगी यांच्यातील मैत्रीबद्दल बोलत आहे व या मैत्रीकडे तर कॉलेजमधील शिक्षक मित्रापासून ते समाजातील लोक एका वेगळ्याच दृष्टिकोनाने पाहात असतात. मी, कोणत्या अर्थाने हे सर्व लिहीत आहे हे तुम्हाला माहीत आहेच. कारण तुम्हीसुद्धा या समाजातीलच एक भाग आहे. या चुकीचा दृष्टिकोन बदलण्याची जबाबदारी आता आपली आहे. कारण एक मुलगी व मुलामध्ये कायमच भाऊ-बहिणीपेक्षासुद्धा मित्र, मैत्रीचं नातं असतं व त्या नात्याला चुकीच्या नजरेनं न बघता आपण त्याचा मान हा ठेवलाच पाहिजे.

निश्चय

जेव्हा पाहीन मागे वळून, प्रतिबिंबित होईन प्रेरणा बनून
खचून जाईल जेव्हा मन माझे, स्वतःमधील आत्मविश्वासास हाक देईन
करून प्रयत्नांची पराकाष्ठा, जिद्द आणि चिकाटीची साथ घेईन
सुरू होईल जेव्हा माझा प्रवास, तेव्हा स्वाभिमानाचा हात धरेन
अभिमानाला दूर करेन

कारण....

स्वाभिमान बनेल माझा श्रृंगार असा, माझ्या जिद्दीचा अंगार जसा
तेवत ठेवेन तो अंगार उरी, तरच पोहचू शकेन मी यशाच्या दारी
आणि मग.....

जेव्हा कधी बोट येईल माझ्या अपयशावरती,
तेव्हा आणखी ज्वलंत होईल माझ्या निश्चयाची ज्योती
कारण....

ज्याच्या मनी अपयश वसे, त्याच्या नशिबी यश कधीच नसे
म्हणूनच.....

जाणून घेऊन हे तत्त्व, निर्माण करेन स्वतःचे असे अस्तित्व
की उजळून येईल माझे कर्तृत्व
आणि मग...

माझा निश्चय मला म्हणेल तू ही बनू शकतेस
एक प्रेरणादायी व्यक्तिमत्त्व...!!

– प्राची उपलाने

T.Y. A&R

मी 'ती' बोलतेय जिचा पुरुषप्रधान देशात आवाज दाबला जातो. होय, मी एक मुलगी बोलतेय. माझ्या आई-बाबांनी एक चांगले पालक म्हणून खूप चांगले संस्कार दिले आहेत मला. भारत देश ज्या देशाची विविधता, संस्कृती, इतिहास आणि परंपरा यामुळे तो अत्यंत खास आहे. आज त्याच भारत देशात 'मी' सुरक्षित नाहीय. याच गोष्टीचे सगळ्यात जास्त वाईट

वाटत आहे. आता अलीकडेच बघा ना कितीतरी अत्याचाराच्या, बलात्काराच्या घटना एका-मागोमाग एक घडत आहेत. बातम्या कानावर येत आहेत. एक घटना डोळ्यासमोरून जात नाही तोपर्यंत दुसरी ऐकायला मिळत आहे आणि आपल्या सर्व भारतीयांसाठी ही खरंच खूप लाजीरवाणी गोष्ट आहे.

अरे नालायकांनो, एका रात्रीत तुम्ही नोटबंदी करता, एका रात्रीत तुमचा मंत्री बदलतो, तुमचं अखब्र्यांच्या अखब्रं राजकारण इकडचं तिकडे होतं. मग मुलीला न्याय मिळायला एवढा वेळ का लागतो तुम्हाला? सांगा ना? बोला, मला उत्तर हवंय! एकीकडे ती मुलगी आहे जी बिनधास्त वावरतेय आणि एकीकडे ती मुलगी आहे जी दवाखान्यामध्येसुद्धा सुरक्षित नाही आहे. म्हणजे बघा ना, ज्या ठिकाणी आपण आपल्या आरोग्याची तपासणी करायला जातो, ज्या ठिकाणी आपला जीव वाचावा म्हणून प्रयत्न करत असतो, आज त्या ठिकाणीसुद्धा तिच्यावर अत्याचार करून 'ती'चा जीव घेतला जातोय, ही खूप भयानक गोष्ट आहे. या गोष्टीची कल्पना जरी केली ना तरी अंगावर शहारे येतात. मग त्या मुलीवर काय वेळ आली असेल, या गोष्टीचा आपण नक्कीच विचार शकतो. बरोबर? अरे, अशा नराधमांना तर जागीच मारून टाकलं पाहिजे. म्हणजे कुठल्या नालायकाची हिंमत नाही होणार तिच्याकडे बघण्याची, बरोबर आहे ना? काही चुकीचं तर बोलले नाही यात? होय ना?

मला सांगा, एक मुलगी शाळा शिकली, पुढे गेली, तिचं आयुष्य

तिच्या इच्छेने जगली, तर यात तिचं काय चुकलं? मग तिला मन मारून का जगावं लागतं? सांगा ना? का? मुलींच्याच बाबतीत असं का? तिलाही खेळू वाटतं, तिलाही मनमोकळेपणा हवा असतो, तिला तिच्या जीवनाचा मनमुराद आनंद घेऊ वाटत असतो. मग तिलाच बंधनात का रहावं लागतं? तिच्याच बाबतीत अशा वाईट गोष्टी का घडतात?

मुलीला सांगता ना तुम्ही? असं रहा, तसं रहा, कुठल्या अनोळखीशी बोलू नको, हे कर, ते कर, रात्रीचं एकटी बाहेर पडू नकोस, वेळ झालाय. घरी लवकर ये, कुठे थांबू नको. मग तुम्ही तुमच्या मुलाला सांगू शकत नाही का? की प्रत्येक मुलीत तुझी बहीण बघ म्हणून, तुझ्यामुळे कुठल्याही मुलीला त्रास नाही झाला पाहिजे, तू मुलीचं रक्षण कर, तुझ्यामुळे कुठल्याही मुलीला असुरक्षितता वाटली नाही पाहिजे. नाही का सांगू शकत? सांगा ना?

अरे, छत्रपती शिवाजी महाराजांचे भक्त ना तुम्ही? तर मग प्रत्येक स्त्रीचा आदर करायला शिका रे! नालायकांनो विचार बदला, नजरा बदला तुमच्या. प्रत्येक मुलीत तुम्हांला तुमची बहीण दिसली पाहिजे तर कुठे 'ती' सुरक्षित होईल. प्रत्येक आईने जर एक जिजाऊ म्हणून एक 'स्त्री-रक्षक' शिवाजी तयार केला ना तर मग बघू 'ती'ला काय होतं? 'ती' का सुरक्षित होत नाही ते?

तुम्ही स्वतःच्या बहिणीसाठी वाघ असाल ना तर दुसऱ्याच्या बहिणीसाठी पिसाळलेला कुत्रा नका होऊ. स्वतःची बहीण म्हणजे बहीण आणि दुसऱ्याची बहीण म्हणजे हवस? का? सांगा ना? एक लक्षात ठेवा, 'ती' आहे म्हणूनच 'तो' आहे.

एक गोष्ट लक्षात ठेवा, मुलगी नाही तर आई नाही, बहीण नाही, बायको नाही, म्हणूनच 'ती'चे रक्षण करा. आपल्याबरोबर बोलताना, आपल्या आजूबाजूला वावरताना तिला कसलीही भीती नसली पाहिजे. तरच कुठे तुम्ही एक मुलगा म्हणून, एक पुरुष म्हणून जगण्यालायक आहात. अन्यथा, तुमचं जीवन 'शून्य' आहे, हे लक्षात ठेवा. जर 'ती' ने ठरवलं ना तर तुमच्या चिंध्या करायला तिला वेळ लागणार नाही.

'दरवेळी बलात्कार झाल्यानंतर तिच्यासाठी मेणबत्त्या पेटवण्यापेक्षा बलात्कार करणाऱ्यालाच भर चौकात पेटवला पाहिजे, म्हणजे बलात्कार करण्याची कोणी हिंमत करणार नाही!' असं झालं तरच कुठेतरी तिला मनमोकळेपणाने जगता येईल आणि 'ती' सुरक्षित होईल.

निळ्याशार आकाशाखाली सूर्याची सोनेरी किरणे अंगावर घेत आम्ही घरातील सर्व मंडळी प्रवासासाठी निघालो. माझ्या मनामध्ये एक वेगळीच उत्सुकता होती. प्रवास ही एक अनोखी अनुभूती असते आणि तो अनुभव घेण्याची मला प्रचंड इच्छा होती.

आम्हाला सर्वात प्रथम निघायचं होतं ते ठिकाण म्हणजे होरनाडूमधील अन्नपूर्णेश्वरीचं मंदिर. होरनाडू अन्नपूर्णेश्वरी मंदिर हे कर्नाटकातील चिक्कमंगळूरु जिल्ह्यातील एक खूप सुप्रसिद्ध असं धार्मिक स्थळ आहे. होरनाडू हे पश्चिम घाटाच्या पर्वत रांगामध्ये वसलेलं एक छोटंसं गाव आहे. आणि या देवीला अन्नाचे दान करणारी देवी म्हणून पूजा केली जाते. दर्शनासाठी आलेला एकही भक्त कधी उपाशी नाही राहणार. या ठिकाणी फक्त हे मंदिरच नाही तर सुंदर असे चहाचे मळे, पानांच्या वेलींची बाग, मिऱ्याची आणि सुपारीची मिश्र शेती हे खूपच सुंदर आहे. त्याबरोबर येथील बऱ्याचशा मसाल्याच्या पदार्थासोबत सुपारी आणि पाने सगळीकडे निर्यात केली जातात. ह्या सर्वच गोष्टी पर्यटकांना आकर्षित करतात.

यानंतर आम्ही पाहिलेलं सर्वात सुंदर दगडी शिव्यकलाकृत असलेलं मंदिर म्हणजे श्रृंगेरीचे शारदा मातेचे मंदिर. हे मंदिर ही चिक्कमंगळूरु जिल्ह्यामध्येच स्थित आहे. हे मंदिर शारदा मातेला समर्पित केलेले आहे. जी ज्ञान आणि विद्या देवी म्हणून ओळखली जाते. ती कमळाच्या आसनावर बसली असून देवीच्या हातातील पुस्तक हे विद्येचं प्रतीक आहे. या ठिकाणीच आपल्याला शंकराचार्य मठही पाहायला मिळते. हे ठिकाण केवळ धार्मिक दृष्टिकोनातूनच नव्हे तर निसर्गसौंदर्यासाठीही प्रसिद्ध आहे.

यानंतर आम्ही वरंगा जैन लेक मंदिर पाहायला पोहचलो. वरंगा हे कर्नाटकातील उडपी जिल्ह्यातील एक सुंदर आणि प्राचीन जैन देवस्थान आहे. हे मंदिर अगदी सुपारीच्या गर्द झाडीमध्ये असणाऱ्या छोट्याशा तलावामध्ये स्थित आहे. वरंगा मंदिरातील मुख्य देवता हे जैन तीर्थकरातील २२ वे तीर्थकर भगवान नेमिनाथ आहेत. या तळाच्या काठावरून बोटीने आपल्याला मंदिरापर्यंत पोहचावे लागते आणि त्यामुळे दर्शनाचा अनुभव खूपच छान वाटतो.

दुसऱ्या दिवशी आम्ही पोहचलो अगुंबे घाटामध्ये. अगुंबे हे कर्नाटक राज्यातील एक लहानसे गाव आहे. जे शिवमोग्गा जिल्ह्यामध्ये आहे. या पश्चिम घाटाला 'दक्षिणेची चेरापुंजी, असं सुद्धा म्हटलं जातं. कारण येथे खूप मोठ्या प्रमाणात पाऊस पडतो आणि त्यामुळे पर्यटकांचे सर्वात आवडते ठिकाण बनले आहे.

अगुंबे हे सूर्यास्ताच्या दृष्टीसाठी खूप प्रसिद्ध आहे. अगुंबेच्या डोंगरावरून थंडीचा अनुभव घेत सूर्यास्त पाहणे हा आनंद खूप वेगळा आहे. तो सूर्यास्त अजून थोडा वेळ पाहाण्यासाठी मी माझ्या बाबांकडे हट्ट करत राहिले.

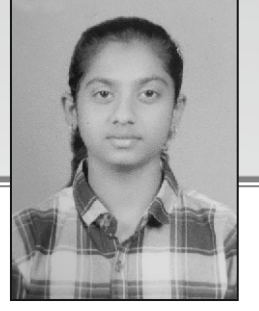
नंतर आम्ही धर्मस्थळला पोहचलो. धर्मस्थळ हेही कर्नाटकातील एक प्रसिद्ध तीर्थक्षेत्र आहे. धर्मस्थळ हे हिंदू आणि जैन धर्मियांचे महत्त्वाचे धार्मिक केंद्र आहे. येथे भगवान मंजुनाथ स्वामींचे मंदिर आहे. या मंदिराची विशेषता म्हणजे येथे जैन धर्माचे अनुयायी असूनही भगवान मंजुनाथ स्वामींची पूजा केली जाते.

आम्ही पाहायला गेलेलं शेवटचं ठिकाण म्हणजेच आमच्या प्रवासाचा शेवट हा जोगचा धबधबा. जोग धबधबा हा भारतातील

कर्नाटक राज्यातील शिवमोग्गा जिल्ह्यात स्थित असलेला एक प्रसिद्ध धबधबा आहे. हा धबधबा शरावती नदीवर असून हा धबधबा भारतातील सर्वात उंच धबधबा मानला जातो. या धबधबाची उंची ८३० फूट इतकी आहे.

प्रवासाच्या शेवटी मला जाणीव झाली की हा प्रवास फक्त स्थळं पाहाण्यापुरता मर्यादित नव्हता, तर निसर्गाच्या सान्निध्यात मिळालेला तो शांततेचा अनुभव खूप अनमोल होता.

चुकांवर पस्तावण्याऐवजी त्यापासून शिकले पाहिजे आणि त्या चुका परत करू नये. वर्तमानातील प्रत्येक क्षण आनंदाने जगला पाहिजे. भविष्यात हव्या असलेल्या भौतिक सुखाच्यामागे धावण्याऐवजी आज आपल्याकडे जे आहे त्याचा उपभोग घेता आला पाहिजे. विचार करा की, आज आपल्याकडे किती वेळ आहे. काही लोकांकडे कदाचित पुरेसा वेळ नसेल, म्हणून आपल्याकडे असलेल्या वेळेला सांभाळून वापरले पाहिजे. भलेही तुम्ही ही वेळ काम करण्यासाठी वापरा किंवा आपल्या परिवारासोबत घालवा; पण प्रत्येक क्षण असा जगा की आपल्याला कधीही पश्चात्ताप होणार नाही.

आपल्या आयुष्यात सर्वात मौल्यवान गोष्ट कोणती आहे? कोणी म्हणेल पैसा, कोणी म्हणेल यश, कोणासाठी आत्मसन्मान मोठा असेल, तर कोणासाठी नाही. पण खूप कमी लोक आहेत या जगात, जे वेळेचे महत्त्व जाणतात. खूप कमी लोक आहेत जे वेळेचे महत्त्व जाणून वेळेचा सदुपयोग करतात. खरंतर, वेळेएवढी मौल्यवान गोष्ट या जगात कोणतीच नाही. प्रत्येकाने वेळेचे महत्त्व जाणून त्याचा योग्य प्रकारे वापर केला पाहिजे. कारण सर्वांनाच माहित आहे, की एकदा गेलेली वेळ परत येत नाही.

वेळ ही सर्वात अनिश्चित गोष्ट आहे. पुढच्या क्षणाला कोणासोबत काय होईल हे कोणताही मोठा ज्योतिषी किंवा कोणताही शास्त्रज्ञ अचूकपणे सांगू शकत नाही. त्यामुळे आपल्या हातात असलेला प्रत्येक क्षण भरभरून जगता आला पाहिजे. भविष्याची चिंता न करता भविष्यासाठी योग्य उपाययोजना केल्या पाहिजे. भूतकाळातील

अदिती गुरव
T.Y. AI & DS

हृदयावर कुठेतरी
कविता उगवून येते

शब्दांच्या फुलोऱ्यातून
श्वासांची धडपड होते

मातीतून अंकुर यावा
तशी मनाची मशागत होते

हिरव्या हिरव्या स्वप्नांचा
आधार कविता होते

खडकातूनही उगवायला
बळ कविता देते

हृदयावर कुठेतरी मग
कविता उगवून येते

आंब्याचा मोहर अंगणभर कसा दरवळावा

तसा काळोखाचा गारवा मनभर दरवळला होता....

तो हळुवार वाऱ्याचा शितल स्पर्श अनुभवला आणि क्षणातच देहावर कोवळा शहारा आला... पावसाचे थेंब अंगावर पडताच पिसारा फुलवून पावसाचे स्वागत करणाऱ्या मोरासारख मी ही त्या चांदण्या किरणांच हात पसरून स्वागत करत होते, इतक्यात माझं लक्ष त्या उडणाऱ्या काजव्याकडे गेलं, पाहताक्षणी थोड दुर्लक्ष केल, पण नंतर थोडा विचार केला मग मला समजल की हा तर आपल्यासारखा एकटाच आहे.... तरीही भल्या मोठ्या काळोखाला न घाबरता हा आपल्या सभोवतालचा परिसर त्याच्या इवल्याश्या प्रकाशाने प्रकाशित करण्याचा प्रयत्न करत आहे.....

यानंतर मला ही वाटलं की जर हा आपल्यापेक्षा लहान जीव एकटा असून जर इतका खुश राहतोय तर मग आपण त्याच्यापेक्षा कितीतरी पटीने मोठे आहोत, तर मग आपण का खुश नाही राहू

शकत....? त्या काजव्याच्या तुलनेत आपण किती खुश राहायला हवं ना...! का पण छोट्या छोट्या गोष्टींवरून नाराज होतो....? का आपण लगेच हार म्हणतो? एकदा हरलो म्हणजे आयुष्य तिथेच संपलं का..? का आपण खचून जातो? का नेहमी दुसऱ्यांच्या मदतीची, सहानुभूतीची आशा करतो? आयुष्य ही एक देणगीचे स्वरूपात देवाने आपल्याला दिलेलं अनमोल असे ऋळषीं आहे! त्याला नाराजीने, चिंतेने समाप्त करून घेणे याला काही अर्थ आहे का..? असे प्रश्न मी स्वतःला विचारले....

मला माझी चूक लक्षात येताच मी पुन्हा त्या काजवाकडे पाहिलं... त्याच्याकडे पाहत मी त्याचे आभार मानणार इतक्यात जोर चा वारा आला आणि त्या वाऱ्याच्या दिशेने काजवाही उडून गेला....

मग मला असं वाटलं की माझ्या तुटणाऱ्या मनाला दिलासा देण्यासाठी प्रत्यक्ष त्या देवाने काजव्याच्या स्वरूपात येऊन मला प्रोत्साहित केलं असावं...!

उर्मिला विनायक शेटके
S.Y. A&R

आई....

आज म्हटलं स्वतःला जरा जाब विचारावा
आईसाठी आपण काय करतो आढावा घ्यावा
आपण पहाटे उठलो आणि आई दुपारी असं कधी घडलंय?

आपण जेवायच्या आधी आईचं ताट आपण कधी वाढलंय?
बरं तुम्ही घरी येताना विनाकारण आईसाठी काय आणता?
बरं तुम्ही सांगा, तुमच्या स्वतःच्या आईचा फेवरेट कलर कोणता?
देवा आईला हवं ते मिळू दे अशी प्रार्थना कधी केलेली पाहिलं का?
आई शेवटची कधी ऑनलाईन आलीय हे बघितलंय का?
तिच्या बर्थडेची पार्टी तिच्या मैत्रिणींना बोलवून आपण कधी देतो?
तिने केलेला पसारा आपण कधी आवरतो?
तरीही बाळाला कोणी बोललं की तिचं मन येतं भरून
आपण बोलताना मात्र शिव्या आईवरून?
अहो, लक्षात ठेवून ती बाळासाठी सतत हात पसरते
कधी दैवा पुढे, देवा पुढे, नशिबा पुढे
लक्षात ठेवून ती बाबासाठी सतत हात पसरते
फक्त स्वतःची मात्र दुपारची बीपीची गोळी विसरते
आईची आई होऊन बाळांनो कधीतरी वागा ना
तिच्या खडबडा हात हातात घेऊन कधीतरी बघा ना
कितीही कर्तृत्व गाजवा तुम्ही, झेप कमी पडते
आईने कडेवर घेतल्यावरच आपली उंची वाढते
उगाच कशाला त्या अध्यात्म आणि श्रद्धेच्या गप्पा हाणता
आईच्या पोटी जन्माला येताना देव कुठेय म्हणता
आईला सतत मुलांचा ध्यास त्यांच्याच प्रेमाची धुंदी
बाळांनी गंमत आणली नाही, तरी आई सदा आनंदी
नको कुणाशी स्पर्धा, देवा नको कुणाचा हेवा
जग जिंकायचंय ना मित्रांनो, तर आईच्या पायावर डोके ठेवा

स्वतःमधील मित्र...

नेहमीच नसतं अचूक कुणी
घड्याळदेखील चुकतं राव
जिंकलो जिंकलो म्हणता म्हणता
निसटून जातो हातून डाव!

पडत जातात उलटे फासे
घरासोबत फिरतात वासे
आधाराचे हातही मग
होत जातात दिसेनासे!

अशा वेळी मोडू नये
धीर कधी सोडू नये
नशिबाच्या नावानेही
उगाच गळा काढू नये!

जेव्हा फोल ठरतात दावे
कळत नाही कुठे जावे
सगळी दारं मिटतात तेव्हा
आपणच आपला मित्र व्हावे!

मग अचूक दिसते वाट
बुडण्याआधी मिळतो काठ
हसत हसत झेलता येते
खडक होऊन प्रत्येक लाट!

म्हणून म्हणतो फक्त एकदा
केवळ इतकं जमवून पहा
मित्र सखा जिवलग यार
स्वतः तच शोधून पहा !!
अनिरुद्ध अमोल जरंडीकर

S.Y. A&R

मैत्री!

मैत्री! एक गोंडस नाव
एका नात्याचं रम्य बालपणात
त्या वेड्या भिरभिरणाच्या वयात
हे मैत्री किती तऱ्हांनी बागडत असतं
आपल्याबरोबर, नाही?

या मैत्रीला कुठे बांधून धरून ठेवावं कळतच नाही
तेव्हा समुद्रकाठच्या वाळूसारखी सटकून जाते
ती पायाखालून,
मग वाळू सोडून नावेत बसतो आपण;
लाटांवर स्वार होण्यासाठी, एकटेच.
एवढंच उरतं आपल्या हातात.
पण त्या मैत्रीला सुरक्षित जपून ठेवायचं
आपलं मन आणि जसा जसा आयुष्याचा
किनारा जवळ येऊ लागतो, तसा तसा गहिरा
होत जातो रंग त्या मैत्रीचा...

धागे मैत्रीचे

धागे वीणा प्रेमाचे
धागे वीणा आपुलकीचे,
धागे वीणा मायेचे,
धागे वीणा मैत्रीचे,
आणि शेवटचा धागा म्हणजे
धागे वीणा भावनेचे,
समजून घ्यायला शिका,
मनातले बोलायला शिका,
मायेने, प्रेमाने, आपुलकीने पहायला शिका....
आणि धागे मैत्रीचे जोडायला शिका...

सृष्टी कोळी
SY A&R

नाते

नात्यास नाव आपुल्या देऊ नकोस काही ।
साऱ्याच चांदण्यांची जगतास जाण नाही ॥

व्यवहार कोविदांचा होईल रोष होवो ।
व्याख्येतुनीच त्यांची प्रज्ञा वहात जाई ॥

ना तालराग यांच्या बंधात बांधलेला ।
स्वरमेघ मंजुळाचा बरसे दिशात दाही ॥

गावातल्या दिव्यांना पथ तो कसा पुसावा ।
मंझीलकी जयाची तारांगणात राही ॥

आई

हातात हात घेऊनी
चालायला शिकवले
घासातला घास देऊनी
जेवायला शिकवले...
पडलो झडलो जरी मी
तेव्हा तूच मला सावरले
निःशब्द माझे तुला गवसले...
आई लेकरू मी तुझी
प्रतिरूप तुझ्या मनातले
सुखात तू, दुःखात तू
आयुष्याच्या प्रत्येक क्षणात तू..
रूप तुझे, शब्द तुझे
बोल तुझ्या अंतरीचे
श्वास तुझा, प्राण तुझा
मी लेकरू तुझ्या पदरातले...
आई ईश्वर तू मजसाठी,
सांग ऋण तुझे कसे फेडू?
आई लेकरू मी तुझीच ग
सांग तुजसाठी काय करू?

राजमाता जिजाऊ

एक अशी रणरागिनी
जणू होती ती वाघिणी

शत्रुसाठी होती डोळ्यांत तिच्या आग,
महाराष्ट्राला दिला तिने शिवबासारखा वाघ

शिवबा तिचा होता वीर
जसा कमानीतला तीर

स्वराज्याचे त्याने स्वप्न पाहिले,
माय भवानीचे त्याला वरदान लाभले

तो महाराष्ट्रासाठी लढला,
देह विसरूनी झुंजला

वीर मुलगा लाभून
धन्य झाली ती आई

होती ती शिवबाची राजमाता जिजाऊ

सायली शितल पट्टणकुडे
S.Y. A&R

बाबा

बाबारूपी वटवृक्षाची
घरास मिळते छाया,
त्यांच्या नयनी नित्य आढळे,
आमच्यावरती माया.

कुटुंबातल्या सर्वासाठी,
सदा झिजवली काया,
ठाम उभे ते आमच्यापाठी,
उभा जणू गणराया.

शिकवण त्यांची बहुमोलाची,
कधी न गेली बाया,
त्यांचे हे उपकार जीवनी,
कधी नको विसराया.

परिसाचा सहवास लाभला,
आमच्या जगण्याला या,
सोने झाले जीवनी केवळ,
स्पर्शाने प्रभुराया.

शब्द तोकडे पडती हे,
गुणगान तयांचे माया,
तीर्थरूप त्या वटवृक्षाच्या
रोज पडावे पाया

जीवन

एक क्षण सुखाचा,
एक क्षण दुःखाचा,
दोन्हीनाही सामोरं जायचं असतं
असंच जीवन जगायचं असतं

अपयशानं खचायचं नसतं
संकटानं मागं सरायचं नसतं
धैर्याने त्याला तोंड द्यायचं असतं
असंच जीवन जगायचं असतं

जीवन एक युद्ध असतं
त्याच्याशी लढायचं असतं
फूल समजून काट्यावर चालायचं असतं
असंच जीवन जगायचं असतं

एकटं यायचं असतं
एकटं जायचं असतं
कीर्ती राहील पाठीमागं
असं काहीतरी करून जायचं असतं

सायली शितल पट्टणकुडे
S.Y. A&R

जिंकणं फार अवघड नसतं...

ज्यांच्याकडे आत्मविश्वासाची किल्ली असते
त्यांना मृगजळसुद्धा एका पावलावर आहे
असं भासतं

प्रयत्न करतच रहा मग पहा
जिंकणं फार अवघड नसतं...
यशाच्या शिखरावर चढताना अपयशाचं
वारं ज्यांच्या शरीराला घासतं

अपयशाच्या वाऱ्यानं सुद्धा ज्याचं
शरीर आनंदानं नाचतं
खरंच फक्त आणि फक्त त्यांच्यासाठीच
जिंकणं फार अवघड नसतं

स्वप्न पाहाणं हे प्रत्येकाच्या नशिबात असतं
पण त्यांच्यामधूनही ध्येयाची स्वप्नं हे
ज्याच्या नशिबात असतं त्यांच्यासाठी
जिंकणं फार अवघड नसतं

आई

माझ्या जीवनाची सावली
आई माझी माऊली
कष्ट करोनी अतोनात
भरवलास मज घास
केलीस माझ्यावर माया
जशी वृक्षाची छाया
मला जगण्याची दिशा तू दावली.

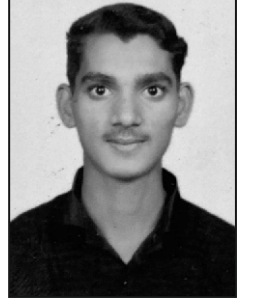
माझ्या जीवनाची सावली
आई माझी माऊली

खचता संकटांना मी
तू देई धीर मला
सांगून यशोगाथा शूरांच्या
भरी आत्मविश्वास मजला
निःस्वार्थी पणाची वाट धराया तू सावली

माझ्या जीवनाची सावली
आई माझी माऊली

आई दिलं मी वचन तुला
घेईन सात जन्म तुझ्या पोटी
तुझ्या उतारवयात
बनेन तुझी काठी

तू नसता माझ्या जीवाची होते कायली
माझ्या जीवनाची सावली
आई माझी माऊली

प्रथमेश तांबेकर
T.Y. BTech (A&R)

स्त्री

स्त्री लावते सगळ्यांना माया
कायम देते आईच्या रूपात छाया
ती कधीच करत नाही घात
पुरुषांच्या यशामागे तिचा हात
स्त्रीची रूपे आहेत खूप गोड
तिला नाही जगात तोड
स्त्री ही करते खूपच काम
आपण तिचा केला पाहिजे सन्मान
तिला पण मिळाला पाहिजे आराम
तिचे पण एक समाजात वेगळेच स्थान
तिला मी देतो देवीचा मान
स्त्री ही आहे घरची लक्ष्मी
तिच्याशिवाय घराला नाही शोभा
ती आहे खूप गोड
तिच्या स्वभावाला नाही कशाची तोड
ती आहे म्हणून घराचं घरपण आहे टिकून
नाही तर पुरुषांनी खाल्लं असतं सगळंच विकून
स्त्रीची रूपे आहेत भारी
तिची किमया आहे न्यारी
ती देते कायम साथ
तिचा मदतीचा हात
आपण कितीही देत असलो आळस
तर स्त्री आहे समजूतदारपणाचा कळस
छत्रपती शिवाजी महाराजांची करतो मी कदर
ते घडले एका स्त्रीमुळे तिचा करतो मी आदर
जर स्त्रीच्या मनात घ्यायचे असेल स्थान
तर तिला द्यावा मान.

श्रावणी येवारे

T.Y. A&R

अखेर कमाई

मध्यरात्र उलटल्यावर
शहरातील पाच पुतळे
एका चौथऱ्यावर बसले
आणि टिपं गाळू लागले.
ज्योतिबा म्हणाले, शेवटी मी झालो
फक्त माळ्यांचा.
शिवाजीराजे म्हणाले,
मी फक्त मराठ्यांचा.
आंबडेकर म्हणाले
मी फक्त बौद्धांचा,
टिळक उद्गारले,
चित्पावन ब्राह्मणांचा.
गांधींनी गळ्यातला गहिवर आवरला
आणि ते म्हणाले,
तरी तुम्ही भाग्यवान
एक एक जातजमात तरी
तुमच्या पाठीशी आहे
माझ्या पाठीशी मात्र
फक्त सरकारी कचेऱ्यातील भिंती!

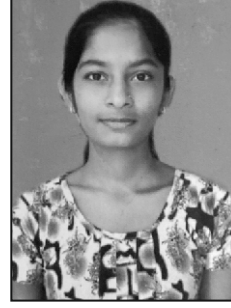
फक्त तू खचू नकोस

संधी मिळेल तुलाही
लगेच खचून जाऊ नकोस,
आयुष्य खूप सुंदर आहे,
फक्त तू खचू नकोस

प्रेम करणारे तुझ्यावर,
कितीतरी लोक आहेत
तुझ्यासाठी जोडणारे,
खूप सारे हात आहेत
अरे अशाच आपल्यासाठी,
तू ही थोड हसून बघ
आयुष्य खूप सुंदर आहे,
फक्त तू खचू नकोस

उठ आणि उघडून डोळे,
पहा जरा जगाकडे
प्रत्येकाच्या आयुष्यात
काहीतरी असतेच थोडे
नाही नाही म्हणून,
उगंच खचून बसू नकोस
आयुष्य खूप सुंदर आहे,
फक्त तू खचू नकोस

सामर्थ्य आहे हातात जर,
स्वप्ने डोळ्यात घेऊन चल
परिस्थिती भिडवून छाती,
दोन हात करत चल
विजय तुझाच असेल,
तेव्हा मागे वळून बघू नकोस
आयुष्य खूप सुंदर आहे,
फक्त तू खचू नकोस

Suhasini S. Kininge

S.Y. MTRX

Sakshi A. Shingadi

B.Tech (Electrical)

जरा जपून

बोलताना जरा जपून बोलावे,
शब्दही अर्थ बदलतात.
चालताना जरा जपून चालावे,
रस्तेही घात करतात.
झुकताना जरा जपून झुकावं,
पडण्याची शक्यता असते.
विश्वास ठेवताना जरा जपून ठेवावा,
आपलीच माणसे खंजीर खुपसतात.
ओळखताना जरा जपून ओळखा,
माणसे आपला रंग बदलतात.
मागताना जरा जपून मागावे,
दिलदार ही भाव खातात.
वाचताना जरा जपून समजून घेऊन वाचा,
अक्षरही आपले अर्थ बदलतात....!

कोमल सु. दामटे
T.Y. MTRX

यश

वेदिका श्रीकांत कोळी
S.Y. Electrical

मैत्री

मैत्री असते एक असं नातं माणसा-माणसाला जोडणारं
भावनांच्या आधारांवर विचाराच्या साहाय्यानं
हृदयातील विश्वास अलगदपणे पेलणारं
मैत्रीत तुझं माझं काहीच नसतं
जे काही असतं ते आपलंच असतं
कधी मस्ती कधी गंभीर पण अडचणीत खंबीर
निराशेच्या अंधारात आशेचा कंदिल
कधी हसवणारी कधी तू रुसलीस म्हणून रडणारी
मैत्री नसावी चंद्रासारखी कलाकलांनी बदलणारी
ती असावी सूर्यासारखी जीवन सुतेज करणारी
मैत्री असावी एकमेकांना समजून घेणारी
भेटत नसलो तरी मनात असणारी
मैत्री असावी आयुष्यभर टिकणारी
आयुष्य संपलं तरी मैत्रीच्या आठवणी जपणारी

जेव्हा तुला अनंत अडचणी येतील,
जेव्हा तुझा मार्ग खडतर असेल,
जेव्हा अपेक्षा जास्त असतील,
व तुला पाहिजे तसे यश मिळत नसेल,
जेव्हा तुला हसायचे असेल परंतु रहावे लागत असेल,
जेव्हा तुला चिंतेने ग्रासले असेल,
तेव्हा तू थोडासा विसावा घे, पण माघार घेऊ नकोस,
जीवन चढ-उतारांनी भरलेले आहे,
जेव्हा तू काही मिळविण्यासाठी परिश्रम करत असशील,
तेव्हा तू काही मिळविण्यासाठी परिश्रम करत असशील,
तेव्हा कधी कधी अपयशी होशील,
पण तू काही मिळविण्यासाठी परिश्रम करत असशील,
तेव्हा कधी अपयशीही येईल,
पण तू प्रयत्न करणे सोडलेच नाहीस तर,
तुझा विजय निश्चित आहे.
आज जरी तुला तुझी प्रगती कमी वाटली,
तरीही तू पुढच्याच प्रयत्नात यशस्वी होऊ शकतोस.
अपयश ही यशाची दुसरी बाजू आहे.
जेव्हा मनातल्या बऱ्याचशा शंकांमुळे आपल्याला.
यशाची शक्यता कमी दिसले,
जेव्हा यशापासून आपण किती दूर आहोत.
हे आपण खरंच सांगू शकत नाही.
यश खूप दूर आहे असे आपल्याला वाटते.
तेव्हा ते खूप जवळही असू शकते.
तेव्हा तू प्रतिकूल परिस्थितीशी झगडत असशील
तेव्हा खरंच प्रयत्न करणे मात्र सोडू नकोस
अजिबात माघार घेवू नकोस,
येणाऱ्या सर्व आव्हानांसाठी सज्ज रहा,
त्यांना खंबीर मनाने सामोरे जा!

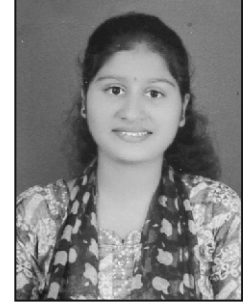
सायली शिवाजी पाटील
S.Y. Electrical

वेळ

अभ्यासासाठी वेळ द्या
तो सुंदर यशाचा मार्ग असेल
विचारासाठी वेळ द्या
तो तुमच्या शक्तीचा उगम असेल
कामासाठी वेळ द्या
ती यशाची किंमत असेल
चिंतनासाठी वेळ द्या
ती शांततामय जीवनाची गुरुकिल्ली असेल
सुंदर स्वप्नांना वेळ द्या
ती ध्येय प्रत वाटचाल असेल
सेवेसाठी वेळ द्या
ते मोठे समाजकार्य असेल

ध्येय

यशाच्या क्षितिजाला मला एकदा हरवायचं आहे
अपयशाच्या दरीला मला एकदा ओलांडायचं आहे
घामाच्या थेंबानं मला एकदा भिजायचं आहे
सुखाच्या सागरात मला एकदा पोहायचं आहे
रक्ताच्या पाण्याने मला एकदा भिजायचं आहे
कष्टाच्या भाकरीचा मला एकदा स्वाद घ्यायचा आहे.
स्वाभिमानाच्या धनुष्याने मला एकदा यशाचे लक्ष्य
छेदायचे आहे.

प्रतिक्षा विश्वास पाटील
S.Y. Electrical

आई

जगी माऊलीसारखे कोण आहे.
जिचे जन्मांतरीचे ऋण आहे..
असे ऋण हे व्याज सव्याज नाही,
त्या ऋणाविना जीवनास साज नाही।
जिच्यासारखे कौतुके बोल नाहीत.
जिच्या यातनांना जगी तोड नाही।
तिचे नाव जगात आई,
आई एवढे कशालाच मोल नाही ।

मैत्री

वृक्ष असता वेलीसाठी
वेली असतात पाखरांसाठी
पाखरं असतात पिलांसाठी
पिले असतात चिवचिवण्यासाठी
चिवचिव असते प्रेमासाठी
प्रेम असते मैत्रीसाठी
आणि तीच मैत्री असते
एकमेकांचे सुखदुःख जाणण्यासाठी

आयुष्य

आयुष्य छान आहे
थोडे लहान आहे!
रडतोस काय वेड्या?
लढण्यातच शान आहे!
अश्रूच यार माझे
मदिरसमान आहे!
काट्यातही फुलांची
झुलती कमान आहे!
उचलून घे हवे ते
दुनिया दुकान आहे!
जगणे निरर्थक म्हणतो
तो बेइमान आहे-
सुखासाठी कधी हसावं लागतं,
तर कधी रडावं लागतं.
कारण सुंदर धबधबा बनायला
पाण्यालाही उंचावरून पडावं लागतं.
पाण्यालाही उंचावरून पडावं लागतं.

कोरवी योगिता सुरेश
S.Y. Electrical

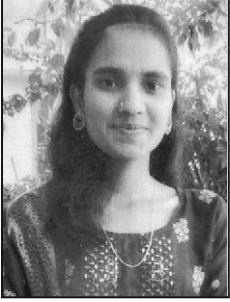

प्रथमेश खेमाळी
F.Y. Civil

आयुष्य जगण्याची सोपी पद्धत

आयुष्य जगण्याची आपली सोपी पद्धत हवी.
जिथे आपली कदर नाही,
तिथे आपण कधी जायचं नाही.
जे आपल्याला पचत नाही,
ते कधी खायचं नाही.
जे खरं सांगून ही रागावतात,
त्यांना मनवत बसायचं नाही.
जे एकदा नजरेतून उतरले,
त्यांचा त्रास करून घ्यायचा नाही.
वेळ पाहून बदलतो,
त्याला मित्र करायचं नाही.
आणि कितीही संकट आले तरी,
कुणालाही घाबरत बसायचं नाही.

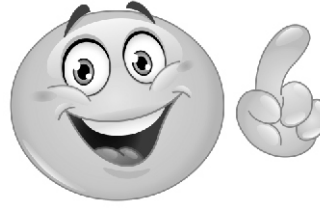
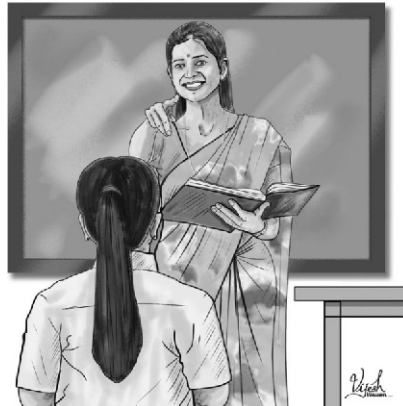
आरती हरी पाटील
S.Y. Electrical

शिक्षक म्हणजे

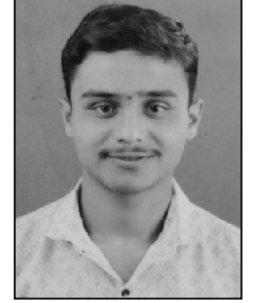
शिक्षक म्हणजे,
आयुष्याला कलाटणी देणारी प्रेरणा,
ध्येयापूर्तीसाठी मार्ग दाखविणारी दिशा,
कधी बिकट परिस्थितीत प्रेमाची साथ,
तर कधी पाठीवरील शाबासकीचा हात,
कधी कौतुकाचे गोड शब्द तर कधी
हातावर बसणारा छडीचा मार

शिक्षक म्हणजे,
चांगले संस्कार करणारी मूर्ती,
संकटकाळात धैर्य देणारी स्फूर्ती,
चारित्र्यपूर्ण विद्यार्थी घडवणारा शिल्पकार,
जादुची छडी जी करते विद्यार्थींची स्वप्ने साकार

शिक्षक म्हणजे,
सखोल मूलभूत ज्ञानाचे भांडार,
दूर करी जीवनातील अज्ञाननमय अंधार,
अन्यायाविरुद्ध आवाज उठविणारी तलवा-
अनुभवातून निर्माण होणारा साक्षात्कार,
असे हे शिक्षकांचे
आजन्म न फिटणारे उपकार

Shinde S. Shankar
S.Y. Electrical

फक्त हसा

खूपच काम!
सुतारकाम करणारा
एक माणूस रिकामा
बसला होता.
त्याच्या मित्राने त्याला
कारण विचारलं तर
तो म्हणाला, 'अरे काम खूप आहे,
पण करवतच नाहीये!'

गुरुत्वाकर्षण शक्ती
पृथ्वीवरील सर्वोच्च गुरुत्वाकर्षण
शक्ती अंथरुणात आहे.
सकाळी कितीही लवकर
उठण्याचा प्रयत्न करा पण
अंथरुण तुम्हाला खेचून ठेवते.
न्यूटनच्या रफ डायरीतून
शोधलेला नियम

वाढतं वजन

डॉक्टर-तुमचं वजन वाढलंय.
तुम्हाला जाड बनवणाऱ्या वस्तूंपासून दूर रहा.
महिला- म्हणजे? कोणत्या वस्तूंपासून?
डॉक्टर - उदाहरणार्थ, वजनकाटा, आरसा,
फोटो आणि सगळ्यात महत्वाचं सडपातळ मित्र

बाबा

आईवर खूप कविता केल्या
वडिलांवर अशी झालीच नाही
आईच्या सहवासात वडिलांचं
मन कुणाला कळलं नाही!

म्हणूनच... आदरणीय बाबा
आपले मन ओळखण्याचा
नेहमीच मी प्रयत्न करतेय
पण आपल्या व आईच्या सहवासात,
अनेकदा तो विरून जातोय.

माझ्या मनाने मला
अनेकदा प्रश्न केला
आई-वडिलांत उगीचच
एवढा फरक कुणी केला

हृदय तसं तुमचंही
आई इतकंच कोमल आहे
संसाराच्या बांधिलकीचा
फक्त तुमच्यावर अंमल आहे,
आईचा स्वभाव तसा
खूपच हळवा आहे.

मनात रडून वर हसण्याचा
अट्टाहास तुमचा आगळा आहे
माझ्या प्रत्येक यशात
तुमचा वाटा अद्वितीय आहे

कितीही अबोल राहिला तरी
चेहरा बोलका आहे
आज मला बाबा
खूप उंचावर जायचे आहे
आशीर्वादाच्या पंखावर बसून
जवळून जग पारखायचं आहे...!

Sakshi A. Shingadi
B.Tech Electrical

आराध्य दैवत

इतिहासाच्या पानो-पाणी,
अमर असे शिव प्रभूंची गाथा।
अभिमानाने मर्द मराठी,
झुकतो त्यांच्या चरणी माथा?

रयतेचा राजा, शिवबा माझा
बलवान असे राज्य,
घडविला स्वराज्य?

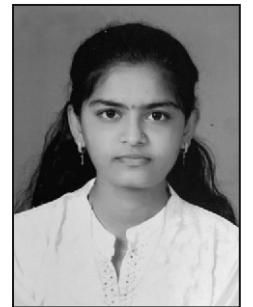
गडावर शिवबाळ जन्मला
धन्य झाली ती शिवनेरी,
ओसाड पडलेल्या स्वप्नाला
मिळेल आता दिशा सोनेरी....

शिवबाच्या शिखवणीसाठी
माता जिजाऊ झाली गुरू,
स्वराज्याच्या रक्षणासाठी
शिवबांनी केली प्रगती सुरू.....

वाघाचे बळ अंगी,
समय प्रसंगी मावळे संगी,
स्त्रिया यांना माय-माउली,
राजे सदैव त्यांची सावली?

स्त्रियांवर वाढला अत्याचार
वाढला राज्यात भ्रष्टाचार,
राजे आपण असता आज
नराधमाचा वाढला नसता माज....

स्वराज्याचा ते स्वाभिमान
मराठ्यांना आजही वाटतो अभिमान,
काय होते ते वीर महाराज
जन्म घ्यावा पुन्हा आज..
रयतेचा राजा, शिवबा माझा
बलवान असे राज्य,
घडविला स्वराज्य ॥

सौंदर्या विजय अडुरकर
S.Y. MTRX

संस्कृती जगदीश पाटील
F. Y. ECE

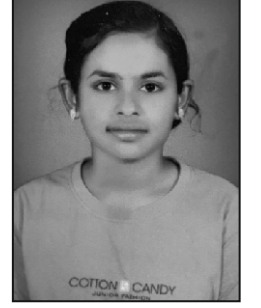
घर

घर म्हणजे केवळ घर नसतं
असल्या जरी चार भिंती तरी
जगण्यासाठी विणलेलं सुंदर स्वप्न असतं...

आपुलकीच्या खिडकीतून इथे
प्रेमाचं वारं वाहत असतं
वाड-वडिलांच्या आशीर्वादाचं
इथे डोक्यावर छप्पर असतं

सुखी, समाधानी आयुष्याचा प्रकाश
इथल्या दिव्यांत तेवत असतो.
भावा-बहिणीच्या नात्यातला गोडवा
इथल्या चुलीवरच्या धुरात दरवळत असतो...
आई-बाबांच्या कष्टाचा ओलावा
कुठंतरी या मातीत मुरला आहे

घर एक इवलंसं, मायेची ऊब दाटवलेलं
काडी-काडी एकमेकांसवे आधाराने साठवलेले
क्षणात सारे आठवावे
आठवणीच्या या बंधनात
नेहमी आपले घर असावे

प्राची उपलाने
T.Y. A&R

निश्चय

जेव्हा पाहीन मागे वळून,
प्रतिबिंबित होईन प्रेरणा बनून
खचून जाईल जेव्हा मन माझे,
स्वतःमधील आत्मविश्वासास हाक देईन
करून प्रयत्नांची पराकाष्ठा,
जिद्द आणि चिकाटीची साथ घेईन
सुरू होईल जेव्हा माझा प्रवास,
तेव्हा स्वाभिमानाचा हात धरेन
अभिमानाला दूर करेन
कारण....

स्वाभिमान बनेल माझा श्रृंगार असा,
माझ्या जिद्दीचा अंगार जसा
तेवत ठेवेन तो अंगार उरी,
तरच पोहचू शकेन मी यशाच्या दारी
आणि मग.....

जेव्हा कधी बोट येईल
माझ्या अपयशावरती,
तेव्हा आणखी ज्वलंत होईल
माझ्या निश्चयाची ज्योती
कारण....

ज्याच्या मनी अपयश वसे,
त्याच्या नशिबी यश कधीच नसे
म्हणूनच.....

जाणून घेऊन हे तत्त्व,
निर्माण करेन स्वतःचे असे अस्तित्व
की उजळून येईल माझे कर्तृत्व
आणि मग...

माझा निश्चय मला म्हणेल तू ही बनू शकतेस
एक प्रेरणादायी व्यक्तिमत्त्व...!!

खुळ्या सावळ्या या नभाला कळेना,
कुठूनी असा साज हा रंगला
इथे मेघ थोडे तिथे मेघ थोडे,
हळूवार कापूस का पिंजला ?

तिन्ही सांज होता कशाने अचानक
दिगंतावरी आज लगबग उडे
हळू केशरा सोबतीने नभावर
कुणी शिंपले चांदवर्खी सडे
पहा चांदवा आज भासे निराळा,
जणू चेहरा हा तुझा लाघवी
तुझी पौर्णिमा मीच होऊन येता,
मिठी आज ही का मला लाजवी ?
तिथे अंबरी रंगला खेळ अवघा
कसा चंद्र तेजाळूनी धुंदला
इथे मखमली स्पर्श फुलताच देही
नव्यानेच एकांतही रंगला
नव्या चांदव्याचे नवे रूप लाघव,
नभी शुभ कोजागिरी पौर्णिमा
तुझे सूर गुंफून देहात माझ्या
जणू अवतरे सुरमयी स्वर्णिमा
तुझे आणि माझे जुने प्रेम झाले
किती दाट त्या घट्ट सायीपरी
तरी केशराचा नवा गंध देतो
नवे रूप कोजागिरीच्या परी

कोजागिरी पौर्णिमा आली हो आली
अंगणी माझ्या अमृत दुधाची तळी
अश्विन महिन्यात शरदाचं चांदणं
मोहक आकांक्षेनी स्फुरली कळी ॥

आकाशातल्या शरदाचं चांदणं
मन हृदयात या आभाळ दाटली
अंगणात मांडली मी दुधाची कढई
गोडगोड दूध त्यात मेवे मी टाकली ॥

सोहळा हा आनंदाचा खेळीमेळीचा
शुभ्र प्रकाशाने मने कशी लखलखली
घोट-घोट दुधाने सु-समाधानाच्या राशी
समृद्धीची सुमनफुले अशी उधळिली ॥

कोजागिरी ही बाई उत्कर्षाची
अश्विनी सुमने मी आज उधळिली
सुगंधित अत्तराने धुंद झाली
पृथ्वी आसमंत गंधारूनी लाजली ॥

दिली तारकांनी आल्हादक देणी
भरूनिया ओंजळ सु-मंगल हर्षानी
चंद्र अन् ताऱ्यांचा खेळ हा निराळा
जमलीया मैफल अमृतरस प्राशुनी ॥

दूध पिता नष्ट होई रोगराई
शक्ती येई अंगी सुचे नव्या वाटचाली
सौंदर्य वाढायला आहे भरपाई
औषधीच दिव्य आहे चंद्रकिरणावली ॥

Vedika Sadashiv Patil

T.Y. Civil

पदर आईचा अन् आयुष्याचा

खरं तर आईच्या पोटातच आधी
आईची ओळख झाली,
आणि मग नऊ महिन्यांनी तिच्या
पदराची ओळख झाली.
शाळेच्या पहिल्या दिवशी
तो रुमाल झाला,
रणरणत्या उन्हात
तो टोपी झाला,
पावसात भिजून आल्यावर
तो टॉवेल झाला
घाईघाईत खाऊन खेळायला पळताना
तो नॅपकीन झाला.
प्रवासात कधी तो
अंगावरची शाल झाला
बाजारात भर गर्दीत कधीतरी
आई दिसायची नाही
पण पदराचं टोक धरून
मी मात्र बिनधास्त चालत राहायचे...
मग त्या गर्दीत
तो माझा दीपस्तंभ झाला
गरम दूध ओतताना तो
चिमटा झाला
उन्हाळ्यात लाइट गेल्यावर
तो पंखा झाला
निकालाच्या दिवशी तो
माझा ढाल व्हायचा,
आणि...
बाबा घरी आल्यावर,
चहा पाणी झाल्यावर,
तो पदरच प्रस्ताव करायचा....
छोटीचा रिझल्ट लागला..
चांगले मार्क पडले आहेत
एक-दोन विषयात कमी आहेत
पण
पण आता अभ्यास करेन
असे म्हणतेय....
बाबांच्या संतापाची धार बोथट
होताना

श्रावणी गुंधार पाटील
F. Y. ECE

मी पदराच्या आडून पाहायचो.
हाताच्या मुठीत पदराचं टोक
घट्ट धरून!
त्या पदरानेच मला शिकवलं
कधी - काय - अन् कसे बोलाव
तरुणपणी जेव्हा पदर
बोटाभोवती घट्ट गुंडाळला
तेव्हा त्याची खेच बघून
आईने विचारलेच,
'कोण आहे ती...
नाव काय?'
लाजायलाही मला मग
पदरच चेहऱ्यापुढे घ्यावा लागला.
रात्री पार्टी करून आल्यावर...
जिन्यात पाऊल वाजताच...
दार न वाजवता...
पदरानेच दार उघडलं
कडी भोवती फडकं बनून...
कडीचा आवाज दाबून
त्या दबलेल्या आवाजानेच
नैतिकतेची शिकवण दिली.
पदराकडूनच शिकलो सहजता
पदराकडूनच शिकली सौजन्य
पदराकडूनच शिकलो सात्विकता
पदराकडूनच शिकलो सजगता
काळाच्या ओघात असेल,
अनुकरणाच्या सोसात असेल किंवा
स्वतःच्या 'स्व'च्या शोधात असेल,

साडी गेली...
ड्रेस आली
पॅन्ट आली
टॉप आला
स्कर्ट आला
आणि छोटा होत गेला...
प्रश्न कपड्याचा नाहीच आहे,
प्रश्न आहे तो,
आक्रसत जाऊन.
गायब होऊ घातलेल्या पदराचा!
कारण पदर हे पद नसून,
जन्मभराची फक्त आणि
फक्त जबाबदारी आहे.
आणि ती जाणीवपूर्वक व
निःस्वार्थपणे - पेलू शकते
केवळ आई!
खरं तर - शर्टालाही फुटायला हवा.
होता पदर...
पण खरं सांगू... शर्टाला तो
पेलणार नाही!!!!

मुली

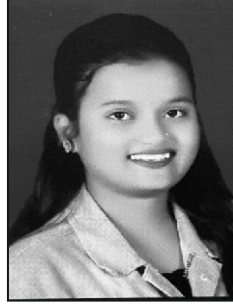
मानमर्यादित वावर करतात
छंदांनाही जपतात
अडचणी भुईसपाट करतात
तेवढी शक्ती हातात राखतात.

‘परक्याचं धन’ म्हणतात
पण मुली साफ खोटं ठरवतात
घरची काळजी करतात
जबाबदाऱ्याही तोलतात.

मुलींचं आयुष्य तेच जाणतात.
बाकी सगळे फक्त बाह्यवर्णन करतात,
असो कोणतेही क्षेत्र
आभाळाला भिडतात त्यांचे नेत्र

व्हावं आईवडिलांपासून वंचित
नसते अशी मनाची तयारी,
सासरचा बदलतो परिसर फक्त
तरी कामात दाखवतात उत्तुंग भरारी

ह्या होत्यात फक्त
भावना काही,
मुलींच्या संघर्षाबाबत हुबेहुब
मला ठाव नाही...

श्वेता संजय सुर्यवंशी
F. Y. ECE

बाप ओळखता येत नसतो

कधी बाप वळण लावत असल्याने वाईट असतो,
कधी बाप पैसा नसल्याने वाईट असतो,
कधी बाप रागामुळे वाईट असतो,
धाकामुळे तर प्रत्येकच बाप वाईट असतो
अज्ञातातलाच बाप सर्वांना माहीत असतो
पण थोडा जरी कुठे कमी पडला तर
बाप बोलणेही ऐकून घेतो..
आतल्या आत बाप तसा रोजच रडत असतो,
प्रत्येकाच्या गरजांसाठी एकटा बापच वाहात असतो.
सर्वांच्या आवडीची किंमत तो बापच चुकवत असतो.
मुलांना पायावर उभं करणारं औषध
म्हणजे बापाचा राग असतो...
रागामागे मुलांचं सुख पाहाणारा हतबल बापच असतो..
आईसारखा बाप ओळखता येत नसतो,
घडवण्याचं काम हा बापच करत असतो..
बापाला कमी पडव्याची परवानगी नसते,
बापाला थकण्याचीही परवानगी नसते..
बापाला अडचणी सांगण्याचीही परवानगी नसते,
आणि बापाला थांबण्याचीही परवानगी नसते..
पण एक दिवस म्हातारा झाला की हाच बाप
घरातल्या कोपऱ्यात पडून असतो,
नाहीतर अंगणातल्या झाडाखाली एकटाच बसून असतो,
हा बाप सहजपणे ओळखता येत नसतो..
अश्रू दिसू देत नसतो, तो मनातलंही बोलत नसतो,
म्हणून बाप सहसा ओळखता येत नसतो..

Nakshtra Nandkumar Panbude
F.Y. MECH

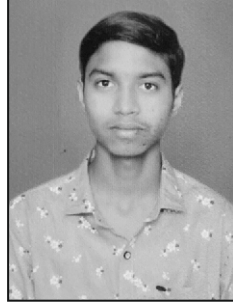
वीर सैनिक झालास तू

जगणे विसरूनी मरण्यास
तयार झालास तू
भारत देशाच्या स्वाधीन
झालास तू

कुटुंबांची साथ सोडून
दुःखावर मात केलास तू
आनंदाला हात जोडून
बंदुकीशी नातं जोडलास तू

मृत्युला कुशीत घेऊन
तिरंग्याला सलाम केलास तू
वीरगती पत्करून
आईच्या अश्रूतच राहिलास तू

वीर सैनिक झालास तू
वीर सैनिक झालास तू

प्रसाद कोरवी (बादल)
F.Y. Civil

माझा बाप

आईच्या मायेमागील आधार असतो.
करुणेचा तो निर्मळ झरा असतो.

जगण्याचा अर्थ सांगणारा सांगणारा दुवा असतो.
मानवाच्या रूपात आलेला देव असतो.

कधी शांततेने, कधी रागाने, कधी मायेने
समजवणारा दुवा असतो.

जगण्याला आकार देणारा वळण असतो.
आयुष्याचा एक अविभाज्य भाग असतो.

विश्वासाचे प्रतीक असतो.
आयुष्याचा दीप असतो.

म्हणून तो आपला बाप असतो.
म्हणून तो आपला बाप असतो.

सानवी उत्तम यादव
F.Y. Civil

दडलेलं सत्य...

मुलीचं आयुष्यच असं आहे
चुकीला माफी नाही आणि
जगण्याला काहीच अर्थ नाही
इच्छा तिची असते सर्व काही करण्याची
पण का समाजाचं आणि नातेवाईकांचं
ओझं बांधलं जातं तिच्या माथ्यावरती.
प्रत्येक क्षणी कोण काय म्हणेल याची भीती असते
तिला कारण आई-वडिलांची इज्जत
मुझीत असते तिच्या
तिच्या छोट्या-छोट्या चुका गृहीत धरल्या जातात...
काय गुन्हा असतो तिच्या म्हणून इतक्या
मोठ्या शिक्षा दिल्या जातात तिला.
काळजीची पोर कायम आपलं काळीज धरून वावरते.
या समाजापुढे पण का तिला बेशिस्त आहे
म्हणून ठसा उमटवला जातो तिच्यावर... ?
आई-वडिलांचं ओझं म्हणून ओळखली जाणारी
मी
पण का त्याचं ओझ्याला कोणी कधी विचारत
नाहीत की किती सर्वांचं दुःख आणि सुःख
वाहत असतेस स्वतःच्या अंतरी

तू रुठा रुठा सा लगता है ॥
तरकीब बता मनाने की ॥
मैं जिंदगी गिरवी रख दूँगी ॥
तू किंमत बता मुस्कुराने की ॥

संतोष कोळेकर

F.Y. A&R

आयुष्य

खरंच आयुष्य किती छान आहे?
उसने थोडे जगलो थोडे गहाण आहे,
हृदयातील प्रेमास अश्रुंची तहान आहे.
आंधळ्यांची घोळक्यात डोळसांना अनुदान आहे,
खरंच आयुष्य किती छान आहे?

अपुऱ्या पगारात महागाई ताण आहे,
कपाळावरील आट्या चिंतेचा प्राण आहे.
थोड्या झिजल्या, थोडी घाण आहे,
कवटीतील मेंदूला स्मशानाचे भान आहे.
खरंच आयुष्य किती छान आहे?

सुकलेल्या तळ्याकाठी बगळ्यांची कमान आहे,
पर्यटकांच्या कॅमेऱ्याच्या कलेची शान आहे.
दोन थेंबाच्या शोधात मृगजळास अभिमान आहे,
बेडकाचे आयुष्य कोरड्या चिखलात महान आहे.
खरंच आयुष्य किती छान आहे?

जगणं

आपल्याला काही हवं असणं
म्हणजेच आपलं जगणं आहे

येणाऱ्या प्रत्येक क्षणाकडे
आपलं काही मागणं आहे

झेपेल तेवढंच दुःख
तो आपल्याला देतो

दिलेलं दुःख संपलं की
आपल्यालाच नेतो.

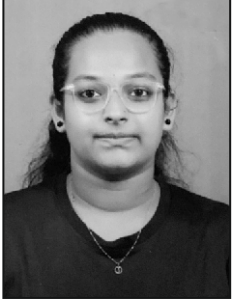
प्रतिक्षा अरविंद देसाई

F.Y. A&R

आईची शिकवण

काल थोडं आईशी खोटं मी बोलले,
'सरांकडं जातो' सांगून पिंट्याकडे गेले.
परीक्षेत सायन्सची वाटत होती भीती,
म्हणून खिशात काढून ठेवली प्रयोगाची आकृती.
पिंट्याचं बघून मीही शर्टाच्या आत,
गणिताची सूत्रं लिहिली बारीक अक्षरात.
संध्याकाळी आईसोबत देवासमोर गेले,
नमस्कार करताना पार गडबडले.
आई म्हणाली, 'आज तू अशी का दिसतेस?
रोजचे श्लोक म्हणतानाही सारखी अडखळतेस.'
तेव्हा मात्र खरंच सांगते, रडावंसं वाटलं,
खुशीत शिरून आईला 'खरं सांगून टाकलं.'
आई म्हणाली,
'स्वतः शिकशील बाळा, तेच सोबत येतं',
शर्टावरती लिहिलेलं सारं धुवून जातं..
स्वतः होऊन कबुल केलंस, आता हलकं वाटेल,
खरं असतं तेवढंच सोन्या आपल्यापाशी टिकतं...
- प्रतिक्षा अरविंद देसाई

FY - Automation & Robotes

Jidnyasa Ranjeet Babar
F.Y. A&R

अजून किती वेळ

आज काय माहीत,
घरी खूप गोंधळ होता.
मला झोपवलं गेलं होतं.

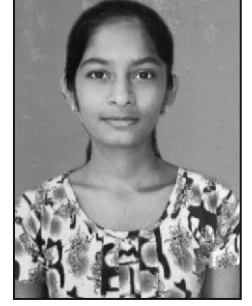
आज काय माहीत,
कसे लांबचे पाहुणेही घरी आले होते.
नशिबात आहे ते झालं असं बोलत होते.

का सगळ्यांच्या डोळ्यात
आज पाणी होतं?
का सगळे रडून मला उठवत होते?

का मी लहान असल्यासारखं
मला अंधोळ घालत होते?
कधी न बोलणारे खांद्यावर सवारी देत होते.

लांबून सगळं बघत होतो, पण...
जवळ जाणं शक्य नव्हतं.

डोळ्यातल्या पाण्यासोबत
सगळ्यांच्या मनातून वाहून गेलो होतो.
कारण स्मशानातही 'अजून किती वेळ'
असं विचारलं जात होतं.

Suhasini S. Kininge
S.Y MTRX

फक्त तू खचू नकोस

संधी मिळेल तुलाही
लगेच खचून जाऊ नकोस,
आयुष्य खूप सुंदर आहे,
फक्त तू खचू नकोस

प्रेम करणारे तुझ्यावर,
कितीतरी लोक आहेत
तुझ्यासाठी जोडणारे,
खूप सारे हात आहेत
अरे अशाच आपल्यासाठी,
तू ही थोड हसून बघ
आयुष्य खूप सुंदर आहे,
फक्त तू खचू नकोस

उठ आणि उघडून डोळे,
पहा जरा जगाकडे
प्रत्येकाच्या आयुष्यात
काहीतरी असतेच थोडे
नाही नाही म्हणून,
उगंच खचून बसू नकोस
आयुष्य खूप सुंदर आहे,
फक्त तू खचू नकोस

सामर्थ्य आहे हातात जर,
स्वप्ने डोळ्यात घेऊन चल
परिस्थिती भिडवून छाती,
दोन हात करत चल
विजय तुझाच असेल,
तेव्हा मागे वळून बघू नकोस
आयुष्य खूप सुंदर आहे,
फक्त तू खचू नकोस

मैत्री

मैत्रीचं नाव काय ठेवू?
स्वप्न ठेवलं तर अधुरं राहील
आणि मन ठेवलं तर कधीतरी तुटेल
मग विचार केला की श्वास ठेवू
म्हणजे मरेपर्यंत सोबत राहील

नम्रता बाळासो खोत
T.Y. AI & DS

धाडस

धाडस म्हणजे धैर्य, ध्यास आणि एकीचे बळ
धाडस एका श्रेयाचं फळ
धाडस कष्टाचं फळ
धाडस ध्येय गाठण्याचं एकक
धाडस एक आत्मपरीक्षेचं लेणं
धाडस माणुसकीचं गाणं
धाडस ध्येयाचं प्रतीक

Quotes

१. वाटेवरून चालताना वाटेसारख वागावं लागतं
आपण कितीही सरळ असलो तरी वळणावरून वळावंच लागतं

२. जोपर्यंत मनाला आशेचे पंख आहेत,
हृदयामध्ये ध्येयाचे वादळ आहे,
अंतःकरणात जिद्द आहे,
भावनांना फुलांचे गंध आहेत,
डोळ्यासमोर खुले आकाश आहे,
तोपर्यंत येणारा प्रत्येक क्षण तुमचाच आहे...

३. आयुष्यात आपण घेतलेला कोणताच निर्णय हा
कधीच चुकीचा नसतो,
फक्त तो बरोबर आहे हे सिद्ध करण्याची जिद्द
आपल्यामध्ये हवी असते...

आयुष्य

आयुष्य ही एक परीक्षा आहे
दुःख हे त्याचे प्रश्न आहे,
तर हास्य हे उत्तर
आणि जो मनुष्य सर्व सुखदुःख
विसरून या जीवनात पुढे जातो
तोच या जीवनात यशस्वी होतो.

संयम

आयुष्यात संयम ठेवा कारण...
प्रत्येक गोष्ट 'वेळ' आल्यावर होणारच,
प्रतिदिवस प्रयत्नशील राहून
आपलं कार्य अजून चांगलं करत रहा,
तुम्हाला त्याचं फळ
वेळ आल्यावर नक्कीच मिळेल

श्वेता कोष्टी
SY MTRX

नारी शक्ती

ऐक नारी ऐक नारी
काय सांगू तुझी थोरवी..
घडवीत मुलांना देऊनी संस्कार,
मुलांना जन्म देण्यासाठी सहन करी तु वेदना फार...
काही मनासारखं करायला गेलो की
लाख येता तुझ्या मनात विचार
अजून किती दिवस तू स्वतःला
आतल्याआत कोंडून ठेवणार...
भाग्य लाभले आहे तुला स्त्रीजन्म प्राप्त होऊनी
ठेव साठवूनी तुझ्या गोड आठवणी...
लहानपण गेलां तुझां खेळ खेळूनी
मोठेपण आलं जबाबदाऱ्या घेऊनी....
लहानपणापासून लादल्या गेल्या तुझ्यावर सर्वांच्या इच्छा
त्या सुरळीतपणे पूर्ण होऊ दे हीच तुझी सदिच्छा....
तिन्ही लोकांत म्हणतात तुला त्यागाची मूर्ती
काय सांगू महती आहे तुझी कीर्ती....
राहतेस बनूनी तू सर्वांची सांवगनी
वेळ प्रसंगी बनतेस तू रणरागिनी...
काय बोलू आता शब्द सुचेना...
नारी सारखी दुसरी शक्ती
पुन्हा सापडेना... पुन्हा सापडेना...

Anjali R. Eksambe
B.Tech MTRX

तू चाल पुढे वाटेवर

तू चाल पुढे वाटेवर, थांबू नकोस रे कधी
प्रयत्नांची धार असू दे, यश तुझच असेल सदा

अडथळे येतील समोर आव्हानांना घाबरू नको
जिद्द तुझी सोबत असेल, अपयशांना थांबू नको

एक एक पाऊल उचलूनी, डगमगून जाऊ नकोस
श्रमाचे फळ मिळतील, फक्त तू हरू नकोस

वाटा असतील कठीण, तरी विश्वास स्वतःवर ठेव
मनाच्या बळावर जिंकशील, फक्त ध्येयाचा मार्ग चालू ठेव

आकाशात उडणारी पतंगच शोधते दिशा
तू ही त्याच प्रमाणे जरा, ठरवली जिद्द आणि दिशा

संकटे येतील आलीच, संकट नक्की तुझीच परीक्षा
धैर्याच्या बळावर जिंकशील, संकटं तुझी होतील नि शेषा ।

तू असशील निर्धाराने, प्रत्येक संकट होईल छोटे
साहसाचा हात धरून, यशाचे दरवाजे उघडतील मोठे

आत्मविश्वास तुझा साथी, जिद्दीने जिंकशील जग
तू चाल पुढे वाटेवर, तूच होशील एक दिव्य तारा

क्षमांची शिदोरी घेऊन, सोडू नकोस रे आशा
धैर्याने पावलं टाक, यशाची उघडू देत किल्ली

Sayali Khadake
B.Tech MTRX

कोयता ...

गोड साखरेची कडू कहाणी
(ऊसतोड कामगारांची व्यथा)
नाही दिवाळी- दसरा नाही राहायला आसरा,
बोचऱ्या थंडीत घराला पाचटांचा पिसारा..

कोणी म्हणत 'तोडटोळी' कोणी म्हणत गबाळी,
आमच्या हातात खुरप अन फुटक नशिब कपाळी..

उन्हात तापलेली काळीकुट्ट देह चालले कोयत्याचे वार,
परक्याच्या शिवारात मांडून उघडा संसार...

झिजला आमचा देह पण होतोय सावकार धिप्पाड,
उस तोडून दिला गोडवा मात्र आमच्या आयुष्याच चिपाड..

जग आमच चाकोरीत, कसला भविष्याचा विचार,
फिरत घरेट आमच, पोरांच्या शिक्षणावर खापर ..

पोटाला बाजरीची भाकरी संगे मिरचीचा ठेचा,
निजताना रात जाते हाता- पायाच्या मुजवीत पेचा..

त्याची हाडमास दिसणारी बैल त्यान उसाला जुंपली,
त्यांच्या खांद्यावर भार वरून चाबकाचा मार,
लपवायला त्यांचा आक्रोश गळ्यात घुंगर बांधली...

मुकादम घालतो तिच्या पदराला बिनदिक्कत हात,
तान्हुल्याच्या अन कुंकवाचा विचार, म्हणते नशिबाचा घात ..

तिची इवली बाळ सरीतच जन्मली,
कुठला डॉक्टर तिथे नाळ तिन खुरप्यान कापली,
फाटक्या छातीचा बाप, स्वप्न पोराच्या भविष्याच पाहिला,
तेवढ्याच मुकादम म्हणला
पुन्हा एक कोयता जन्मला...
पुन्हा एक कोयता जन्मला..

श्वेता कोशी

SY MTRX

ऐसे होते हैं लोग

कोई नहीं तेरा यहाँ,
 ढूँढ खुद में ही तेरा पूरा जहाँ,
 इस मतलबी लोगों को सिर्फ
 काम के वक्त तू याद आएगा
 दूसरों के लिए available होते होते
 खुद को भूल जाएगा।
 गम की बातें तेरी वो
 रोते-रोते सुनेंगे।
 मगर पूरी दुनिया को
 वह हंसते-हंसते बताएंगे।
 अपनों की तलाश में,
 तू खुद को भूल जाएगा।
 रास्तों पर भटकते भटकते
 यूँ ही थक जाएगा।
 मंजिल ना मिलने से
 नाराज तो होगा।
 तू गिरेगा, तू फिसलेगा
 लेकिन याद रखना
 तुम्हें खुद को ही उठाना पड़ेगा।

अगर पेड़ बोल पाते तो सबसे पहले वे हमें उनकी उपेक्षा के बारे में बताते। उन्हें काटा जा रहा है, जलाया जा रहा है, और उनकी जगह इमारतें बनाई जा रही हैं वे हमसे विनती करते, 'हमें मत काटो, हमें बचाओ। हम धरती का श्रृंगार हैं, हमारे बिना जीवन सूना है! वे शायद हमसे पूछते, 'क्यों हमें बर्बाद कर रहे हो?'

पेड़ हमें ऑक्सीजन देते हैं और पर्यावरण को शुद्ध रखते हैं। अगर वे बोल पाते, तो वे हमें प्रदूषण से हो रहे नुकसान के बारे में आगाह करते और हमें अपने जीवन शैली में बदलाव करने को कहते। 'हम तुम्हारे सच्चे मित्र हैं, बिना कुछ मांगे तुम्हें ऑक्सीजन और जीवन देते हैं। हमारी छाँव में बैठकर तुम सुकून पाते हो!'

पेड़ केवल हमारे जीवन के लिए ही नहीं, बल्कि पक्षियों, जानवरों और छोटे जीवों के लिए भी घर होते हैं। अगर पेड़ बोल पाते, तो वे हमें इन जीवों की सुरक्षा के लिए कदम उठाने की अपील करते। पेड़ की शाखाओं पर बैठे पंछियों की चहचहाहट को पेड़ अपनी भाषा में अनुवाद करते, जैसे वे हमें बताते, 'हमारी गोद में जीवन पलता है! पेड़ अपनी छाँव में छिपी हर एक कहानी सुनाते बचपन के झूले, खेल, और उन यादों की बातें जो हम पेड़ के नीचे बिताते हैं। अगर पेड़ बोल पाते, तो शायद वे हमें चेतावनी देते कि अगर हम इसी तरह उन्हें काँटते और जंगलों को नष्ट करते रहे, तो भविष्य में हमारी पीढ़ियाँ संकट में होंगी।'

पेड़ कई दशकों और सदियों तक जीवित रहते हैं। अगर वे बोल पाते, तो वे हमें अतीत की कहानियाँ सुनाते कैसे दुनिया बदल रही है, और कैसे मानव ने प्राकृतिक संसाधनों का दोहन किया है। पेड़ हमें अपनी जड़ों की गहराई से सदियों पुरानी कहानियाँ सुनाते, कैसे उन्होंने सभ्यताओं को आते जाते देखा !

पेड़ बिना कुछ कहे हमें बहुत कुछ देते हैं फल, छाया, लकड़ी, और शुद्ध हवा। पेड़ हमें सिखाते कि जैसे वे हर साल नए पत्ते उगाते हैं, वैसे ही हमें भी निरंतर आगे बढ़ते रहना चाहिए, बिना थके और बिना हारे अगर वे बोल पाते, तो वे शायद हमें सिखाते कि बिना स्वार्थ के दूसरों को देना ही असली मानवता है।

अंत में, अगर पेड़ बोल पाते, तो वे हमसे प्रार्थना करते कि हम उन्हें बचाएँ, ज्यादा से ज्यादा पेड़ लगाएँ, और पृथ्वी को फिर से हरा-भरा बनाएँ। पेड़ हमें बताते, 'जब तुम हमें काटते हो, तो हमारा दर्द भी वैसा ही होता है जैसे तुम्हें चोट लगे।'

अपने जीवन में सबसे बड़ी चीज आत्मसन्मान है। हमें हमेशा के लिए अपने आत्मसन्मान का खयाल रखना चाहिये। जब आप खुदसे प्यार करते हैं, तो आप अंदर से चमकते हैं। हमें समझना चाहिये की हमारे जीवन में खुद से बड़ा कोई हमसफर नहीं होता। सब साथ देने का वादा करते हैं, पर समय में उलझते हुये भूल जाते हैं। जब कोई समय आया तो सबसे पहले हमारी सहायता करने के लिए हमारे परिवार के सदस्य पहले आते हैं। किसीने क्या खुब कहाँ है की आप अपने जीवन में माँ-बाप का दिल जीत लो, जीत आपके कदमों में होगी। खुद के अलावा सिर्फ परिवार ही एक स्थान है, जो हमारे लिए विश्वसनीय है।

हमारे युवाशक्ती के आदर्श, थोर महापुरुष, स्वामी विवेकानंद ने कहाँ है की ब्रह्मांड की सारी शक्तियाँ पहले से ही खुद में निहित है। हम खुद ही अपनी आँख बंद कर लेते हैं और फिर रोते हैं कि कितना अंधकार है। खुद को कमजोर समझना सबसे बड़ा पाप है। निर्भयता ही जीवन है। शक्ती ही जीवन है। जो तुम सोचते हो, वही तुम हो जाते हो। यदी तुम खुद को कमजोर सोचते हो, तो तुम कमजोर हो जाओगे;

अगर तुम खुदको ताकतवर सोचते हो, तो तुम ताकतवर हो जाओगे।

ये जिंदगी है, यहाँ सभी के जीवन में संघर्ष है, जो संघर्ष करता है, वहीं चमकता है। राह संघर्ष की जो चलता है, वही संसार को बदलता है। जिसने राजोंसे गंज जीती है, सूर्य बनकर वही निकलता है। एक अच्छे चरित्र का निर्माण हजारों बार ठोकर खाने के बाद ही होता है। हमें सिर्फ अपना संघर्ष ही बड़ा कर सकता है। खुद से प्यार करना सिखीए, नफरत करने के लिए तो दुनियावाले हैं। जिंदगी में थोड़ा खालीपन भी आवश्यक है, इस समय में ही हमारी खुदसे मुलाकात होती है। जितना बड़ा संघर्ष होगा उतनी ही बड़ी जीत होगी। हमेशा अपने आप को प्रसन्न रखो, क्योंकि प्रसन्नता एक अनमोल खजाना है। इसे छोटी छोटी बातों पर लुटने ना दे। सबसे बड़ा धर्म यही है की स्वयं पर विश्वास करना और अपने आप को लक्ष्य के निकट पहुँचना। हमारे जीवन में आत्मविश्वास और संघर्ष दोनों बहुत जरूरी हैं।

तेरा मेरा साथ यही तक था

आज तू भाप बनकर आसमान में चला गया
और मैं भाप बना यही भटक रहा हूँ।

देख रहा हूँ आँखें जिनमें नमी सी छाई है।
मन में तेरे ना होने की बेचैनी सता रही है।
आप पास होकर भी दूर हूँ उनसे
क्योंकि उसका मेरा साथ अंगारों पर जल रहा है।

अब थक चुका हूँ इस जिस्म के खेल में।
कोई ना देख पाता है, ये हाल मेरा बिना तेरे साथ के।
आज तू जल रहा है, अपनों के लगाये अंगारों पे।

सुदर्शन ज. जगताप
S.Y. Mech.

अपने जीवन में सदा ही विज्ञान और अध्यात्म का महत्व अन्य गुणों से अधिक रहा है। भौतिक विज्ञान प्रमुख तथा उन नियमों की खोज करता है, जिनसे संपूर्ण जगत संचलित हो रहा है। देव संस्कृति का भी यही प्रयास रहा। इसने अध्यात्म के साथ भौतिक विज्ञान को भी इस जगत का सत्य जानने का माध्यम बनाया। पेदों के आरंभ में सृष्टि की सृजन प्रक्रिया के प्रति जिज्ञासा व्यक्त की गयी है। ऋषि जीवन के हर एक सत्य को जानने के लिए हमेशा प्रयासरत रहे। उनके द्वारा अनुभूत भौतिक विज्ञान के कई सत्य आज भी संपूर्ण विश्व को आश्चर्यचकित करते हैं।

‘न्यूटन’ से बहुत पहले भारतीय वैज्ञानिकों को गुरुत्वाकर्षण शक्ति का ज्ञान था। आर्यभट्ट, ब्रह्मगुप्त, भास्कर, आदि वैज्ञानिकों की कृतियों में इसका उल्लेख है। परमाणु का ज्ञान भी भारतीयों को हजारों साल पहले हो गया था। कणाद मुनी के वैशेषिक दर्शन में इसका स्पष्ट

संकेत मिलता है। चुंबकीय शक्ति का ज्ञान भी राजा भोज के यंत्रसार नामक ग्रंथ में मिलता है। भारतीय वैज्ञानिक चुंबकीय सुई बनाना भी जानते थे। पृथ्वी के आंतरिक संरचना का वेदों में वर्णन है। यजुर्वेद के अनुसार, पृथ्वी अग्नी को इस प्रकार गोद में रखती है। जिसप्रकार माँ अपने बच्चे को रखती है। शतपथ ब्राह्मण ग्रंथ में पृथ्वी को अग्निगर्भ कहा गया है। जैमिनी ब्राह्मण के लिखा है पृथ्वी ही नहीं, सूर्य चंद्रमा और अन्य ग्रह भी गोल हैं। पुराणों में सूर्य को गतिशील माना गया है। आज के खगोलवेत्ता भी कहते हैं की सूर्य भी अपने केंद्र पर घुमता है।

अध्यात्म हमे हमारी मन की शांति का खोज करता है। हमारे मन को स्थिर बना देता है। आत्मज्ञानी बना देता है। मुझे तो लगता है की खोज अध्यात्म को पहचान ने के लिए की गयी है। इसलिए अध्यात्म की विज्ञानता बताना कठीण है।

तुम्हारी यादे

मगरूर उन आँखों में, मुझे मेरा जहान दिखता है।
शायद सोची समझी साजिश है, उन मतवालों की।

हर रोज़ ख्वाबों में आकर तडपाती उनकी यादे है।
आकर यूँही चले जाना, उनकी फितरत बन चुकी है।

रातभर जगाये रखे ऐसी हसीन उनकी मुस्कान है।
बाते इतनी कमाल की न जाने कहाँ से अमृत लाए है।

रुह से नाता जब भी जुडे, तब जाके जिंदगी बहार है।
उनके जिद्विपन से रौशन मेरा जहान है।

भले ही भुलक्कड नादान वो बनते हो।
पर बहुत मासूम से बचे है।

चाहत है हम तुम्हे यादों में मुकम्मल करना।
ताकी कोई तुम्हें हमसे चुरा ना ले।

सुदर्शन ज. जगताप

S.Y. Mech.

आज हमारे देश के युवा ने बहुत प्रगति कि है। हर क्षेत्र में चाहे वो आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, वैज्ञानिक क्षेत्र में आज कि युवा पिढी को कोई भी बात हो तो वो समय के अंदर चाहिए, क्योंकि आज की युवा पिढी तो डिजिटल जीवन जीने का मजा लेना चाहती है। और यह एक बहुत अच्छी बात है की हम डिजिटल जमाने और डिजिटल टेक्नॉलॉजी का स्वीकार कर रहा है।

आज की युवा पिढी सोशल मिडिया जैसे व्हाट्स अप, ट्विटर जैसे सोशल मिडिया पे सक्रिय है।

किसी भी राष्ट्र का भविष्य उस राष्ट्र के युवा पिढी पर निर्भर रहते है। इसलिए हमारे देस की उन्नती के लिए युवाओं का बहुत बडा हाथ है।

हमारे पूर्व राष्ट्रपती डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम उनका एक सपना था। हमारा देश २०२० साल में एक महासत्ता देश हो और आशा है कि उनका ये सपना जल्दी ही पूरा होगा। क्योंकि आज हमारा देश सब आधुनिक टेक्नॉलॉजी के साथ आगे बढ रहा है।

अक्सर ऐसा होता है अगर हम एक कदम सफलता की और बढ़ाये तो हमारा दुसरा कदम हमे हमारे सफलता से दूर ले जाने की कोशिश करता है। आज की युवा पिढी की बारे में यही हो रहा है। आज की युवा पिढी होशियार, काबील, स्मार्ट है। लेकिन कुछ चीजे है जो उन्हें सफलता हासिल ना करने में कामियाबी होती है।

आज हमारे देश की युवा पिढी के आधीन हो गयी है। आज भी हमारे देश में १८ साल से भी कम उम्र के युवा पिढी इन गलत चीजों में अपना सुनहरा भविष्य खो बैठे है। और ये ऐसा नरक है जहाँ से निकलना बहुत मुश्किल है।

आज हमारे देश के शहरों में ही नहीं बल्की ग्रामीण भाग में भी युवा पिढी सरेआम नशा करती हुई दिखाई देती है।

हमे ये पता होता है की ये चीजे हमारी सेहत, उन्नती परिवार और हमारे भविष्य के लिए अच्छी नहीं होती फिर भी आज की युवा पिढी इस नरक से बाहर नहीं आना चाहती।

इंग्लिश में एक कहावत है - (Try to accept all those good thing from your surrounding people) हमारा नामकरण हमारे माता-पिता करते है लेकिन उस नाम का अच्छा नाम साबित करना हमारे हाथ में होता है।

आज भी हमारे देश में कई त्योहार हो तो वो त्योहार हम मानने के लिए हम प्राधान्य देते है जैसे की होली हो और गणेश उत्सव आप अपने त्योहार का आनंद लिजिए लेकिन हर चीज का आनंद लेने के लिए गलत रास्ता अपनाना अच्छा नहीं होता।

हमारे देश की बहुत अच्छी परंपरा है जिस में महात्मा गांधी, सुभाषचंद्र बोस, विनायक सावरकर

जैसे नेता। ज्ञानेश्वर, तुकाराम, रामदास, शिवाजी महाराज जैसे बडे महापुरुषों का इतिहास है उस देश की युवा पिढी आज व्यसनाधीन में आधीन हो गयी है।

हम शिवजयंती पर बहुत धुमधाम से शिवजयंती मनाते है। लेकिन आज के युवा उनका आदर्श नहीं लेना चाहती।

जब तक हमारी देश की युवा पिढी इसके आधीन है तब तक डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम जी का भारत महासत्ता बनने का सपना पुरा नहीं हुआ होगा।

भारतीय सेना, हमारे देश की रक्षा की सबसे बड़ी प्रणाली के रूप में जानी जाती है। एक सुरक्षा कवच बनकर ये हमारे देश की सेवा करते हैं। हमें अपने भारतीय सेना पर गर्व और अभिमान हैं। भारतीय सेना अपने राष्ट्र और नागरिकों की रक्षा के प्रति हमेशा समर्पित रहती है। भारतीय सशस्त्र सेना मुख्य रूप से भारतीय थल सेना, वायु सेना और नौसेना के संयुक्त गठन से बनती है। विश्व की विशालतम सेनाओं में से एक हमारी भारतीय सशस्त्र सेना है। सेनाओं का निर्वहन देश की रक्षा मंत्रालय द्वारा की जाती है।

अब मैं आपके सामने एक गीत लिखना चाहती हूँ। यह शहीद की वंदना का गीत है। जिसमें एक आँठ साल का बच्चा जिसके पिता शहीद हो जाते हैं वो अपनी माँ से क्या प्रश्न करता है देखिए।

चारों तरफ उजाला पर अंधेरी रात थी।

जब वो हुआ शहीद उन दिनों की बात थी।

आंगन पे बैठा बेटा माँ से पुछे बार बार।

दिपावली पे क्यों न आए पापा अब कि बार ॥१॥

बेटा यह नहीं जानता के उसके पिता अब वापस लौटकर कभी नहीं आएँगे। वह २-३ दिन तक अपनी माँ की स्थिति देख रहा होता है। वह अपनी माँ से क्या प्रश्न करता है देखिए।

माँ क्यों न तुने आज भी बिंदिया लगाई है ?

है दोनो हाथ खाली न मेहेंदी रचाई है।

बिछियाँ भी नहीं पाओं में बिखरे से बाल है।

लगती थी कितनी प्यारी अब ये कैसा हाल है ?

कुमकुम के बिना सुना सा लगता है श्रृंगार।

दिपावली पे क्यों न आए पापा अब की बार ॥२॥

बेटा थोड़ी देर के लिए अपने दोस्तों के साथ खेलने जा रहा है वहाँ उनके पिता द्वारा लाए गए उपहार देखता है और अपनी माँ से प्रश्न करता है -

किसी के पापा उसको नए कपड़े लाए है।

मिठाईयाँ और साथ में फटाके लाए है।

वो भी नए जूते पहन के खेलने आया।

पापा-पापा कहके सबने मुझको चिढ़ाया।

अब तो बता दो क्यों है सूना आँगण घर द्वार।

दिपावली पे क्यों न आए पापा अब की बार ॥३॥

वह बेटा अपनी माँ से लगातार प्रश्न करता है। अपनी माँ से खिंच जाता रूठ जाता है। अपनी माँ का ध्यान अपनी और आकर्षित करने की कोशिश करता है। उसकी माँ के पास कोई उत्तर नहीं होता। वह

अपनी माँ से क्या कहाता है देखिए।

आजादी अपने साथ कई जिम्मेदारियाँ भी लाती है। जिसका हमें इमानदारी से निर्वाह करना चाहिए। किंतु क्या हम वर्षा बाद भी उस आजादी का सम्मान कर रहे हैं। आलम हो यह है की व्हॅलेंटाइन डे को राष्ट्रीय पर्व से भी बड़े पर्व के रूप में मना जा रहा है। इसलिए तो कवी प्रदिप ने कहाँ है -

‘ऐ मेरे वतन के लोगो जरा आँख में भरलो पानी ।

जो शहीद हुए है उनकी जरा याद करो कुरबानी।’

स्वतंत्र देश के नागरिक होने के नाते हमें अपने आप से वादा करना है की हम अपने देश का विकास की उँचाईयों तक ले जाएँगे ताकि हमारे देश को फिरसे सोने कि चिड़ियाँ बनाएँगे। और हमारे देशभक्तों का बलिदान व्यर्थ न जाने दे।

तों

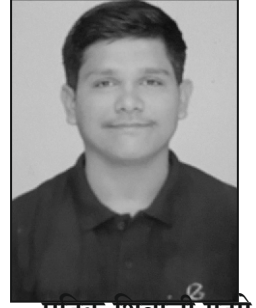
‘भारत माता की जय’

‘वंदे मातरम’

‘जय हिंद’

अमितकुमार रामपुकार प्रसाद
B. Tech. MTRX

प्रतिक शिवाजी गदगे
T.Y. Electrical

शायरी

क्या लिखूँ ?

स्कूल की पत्रिका छप रही है, मिला मुझे समाचार।
सोचा मैं भी लिख डालूँ, आर्टिकल दो चार ।

क्या लिखूँ, कैसे लिखूँ, समझ में कुछ नहीं आता।
यूँ ही बैठे-बैठे मेरा, सारा समय गुजर जाता ॥

कविता लिखूँ कहानी लिखूँ, या लिखूँ कोई लेख ।
इसी सोच में बैठा हूँ, सर घुटनों पर टेक ॥

सोचा बहुत पर लिखने का, बात मन में कुछ न उभरी।
इसी उधेड़बुन में, संध्या भी रात्रि में जा गुजरी ॥

क्या ?

कोई अनुभव ही लिख डालूँ, सरस या गमगीन ।
पर हाथ कैसे लिखूँ, मैं तो हूँ अनुभवहीन ॥

इन्हीं विचारों में खोकर, तुकबन्दी कैसे कर डाली।
टूटे-फूटे शब्दों में, सारी बात ही कह डाली ॥

आशा है पढ़ लेंगे, सभी पाठकगण इसको ।
यह सोचकर होने लगी, अति प्रसन्नता मुझको ॥

नाम कमाने की चाहत जिंदगी मे
आगे बढ़ने का जुनून जगा रहा है
जिंदगी में आगे बढ़ने का जुनून जगा रहा है
मेहनत करनी होगी कामयाबी के लिए
यूँ ही नहीं घरपर कोई मेरे लिए दुआ कर रहा है

वो प्यार ही क्या जो तकलीफ ना दे
वो प्यार ही क्या जो तकलीफ ना दे
वो प्रेमी ही क्या जो इश्क में साथ ना दे
और वो शायर ही क्या जो दर्द के दास्तान ना दे

तु खुबसूरत इतनी की चाँद भी जलने लगे
के तु खुबसूरत इतनी की चाँद भी तुझे देख जलने लगे
तेरी आँखें ऐसी की नशा भी बहकने लगे
तू दूर इतनी चाँद भी करीब लगने लगे

एक तरफा मोहब्बत की बाते बहुत हुई आज
अब दोस्ती की बात करते है
खून का रिश्ता ना हो कर भी जो एक दुसरे पर मरते है
उन्हें ही तो सच्चा यार कहते है

लोग कहते है प्यार दर्द देता है प्यार मत करो
हम कहते है प्यार पूरी शिद्दत से करो
हम कहते है प्यार जी जान लगा कर करो
के प्यार पूरी शिद्दत से जी जान लगा कर करो
पर किसी लडकी पर अपना वक्त
अपना प्यार बर्बाद करने से अच्छा
प्यार अपनी मंजिल से करो
प्यार अपने सपनों से करो
प्यार अपनी कामयाबी से करो

Human being and machines work differently as machines are the creation of human. Machines were created to make human life easier. A machine is only a motorized gadget consisting of different parts. When it comes to artificial intelligence vs human brain then there are some people who believe artificial intelligence is more efficient than the human brain. As time passed by humans became dependent on machines.

Humans have a need to interact each other because communication is not possible with machines. We feel comfortable in expressing,

probing and getting our problems solved with humans. Humans are created of flesh and blood, they have a life. Humans have emotions and feelings, they express different emotions at different times.

Machines work with their mechanical brain which is programmed by humans. Humans understand the situation and respond accordingly whereas machines do not have the capability as of understanding. Humans are creating and imaginative. They can create and invent new things but machines can not do such types of work because

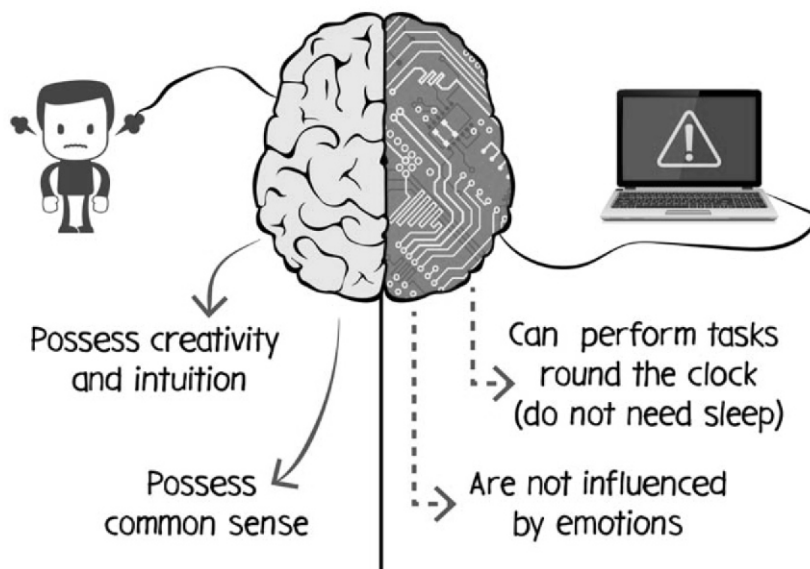
they use artificial intelligence. Machines are operated and guided by humans.

Humans are blessed with intelligence and emotions while machines have artificial intelligence. Humans have many diverse abilities in several things such as language, pattern recognition and creative thinking.

Machines and technology are replacing manpower for certain jobs this is the big reason for unemployment and which is also a drawback of the machines. As humans are being replaced by machine hence certain jobs are disappearing. The industrial revolution has also led to unemployment, as a result, there is a loss of medium skill jobs in various sectors.

Some effects of a machine on humans are competency wars and destruction, the radiation released from smartphones is absorbed by

ARE COMPUTERS SMARTER THAN HUMANS?

**COMPUTERS CAN BE BETTER THAN HUMANS
ON CERTAIN SPECIALIZED TASKS,
BUT NO COMPUTER PROGRAM TODAY CAN MATCH
HUMAN GENERAL INTELLIGENCE**

humans. Increasing use of vehicles has increased air pollution that is damaging the environment. The effect of technology on our environment is severe and is responsible for drastic climate changes such as global warming which leads to several diseases in humans.

We surrounded by different machines like televisions, refrigerators, music system, home theaters, washing machines for many uses. With the use of these machines our life has become much simpler. Computer have better memory can be fed with a large amount of information as compared to humans. The products can be produced in larger

quantities at much greater speed with the help of machines.

Machines have become a very important part of our lives and are helpful in many ways. Though it also has a negative impact on our lives as well. There is no competition between humans and machines because humans have created machines for verious purpose and it is also important to know the purpose of developing artificial intelligence and its impact on human life. Machines are used for creation as well as destruction by the power of human intelligence.

The UPSC civil service exam is considered one of the toughest exams in the country. Lakhs of people take the

exam and only a few hundred make the cut in the end.

Only a proper combination of hard work, guidance and tenacity can help UPSC aspirants crack the IAS exam.

Many candidates, despite having all the comforts and coaching that money can buy, fail to clear the IAS exam. But some determined and zealously diligent candidates achieve success despite all odds started against them.

One such inspiring person is IAS topper Ansar Ahmad Shaikh, who cleared the UPSC 2016, with AIR 361 in his first attempt. He was just 21 years.

Ansar is the son of Yonus Shaikh Ahmad, an Autorickshaw driver from Jalna's Shelgaon village in the Marathwada region of Maharashtra. His mother worked in fields. His younger brother, Anees dropped out of school in standard VII. Anees worked in a garage to support the family and help his brother prepare for the IAS exam.

IAS Preparation :

Ansar worked 12 hours a day for three years to achieve his IAS exam. His success is especially commendable counting the fact that education wasn't a priority in his family.

In his own words Ansar describes his domestic

situation, "Education has never been a watch word in my family. My father a Rickshaw driver has three wives, My mother is the second wife. My younger brother dropped out of school and my two sisters were married off at early age. When I then I had cleared the UPSC and in all likelihood will be an IAS officer they were stunned shocked."

He had secured 91% in his X board exams. He has a degree in Political Science from Fergusson College, Pune. He secured 73% in his graduation. Ansar had attended a private IAS coaching class for his UPSC Civil Services preparation.

Ansar Shaikh Preparation Strategy :

In the first six months of preparation, Shaikh concentrated on his optional subject preparation which was political Science. It helped that it was also his graduation subject.

In the second six months, he focussed on the general studies papers stay updated with current affairs with our daily current affairs segment.

In the next three months, he completed his revision and also the remaining portions of the UPSC mains papers.

In the next nine months, Ansar did his prelims exam preparation. After the prelims exam, he studied for his mains in the next 100 days. Finally, he prepared for his UPSC personality test in the last 40 days.

Ansar Shaikh normally studied for 10-12 hours per day. For the mains exam, the hard worker that he is put in 14-15 hours on a daily basis.

"This is the Success Story of IAS Ansar Shaikh"

Electrical vehical are one of the wold wide invantion. Firstly the electrical car was built by 'Andreas Flocken' in 1898 in German , Later in 1996 the EV started in India.

Global E.V. sales grew significantly from 2022 and 2023, marking a 35% year-over year increase. Electrical vehical are in boom Many of international compnies like Tata, Hyundai, Volkaswagen etc are investing for this E.V. concept. Also in India, Electrical Bikes are used more. They are easy to use, comfortable and most important pollution free. The cost of Electrical vehicle are comparatively Low and Pocker friendly, so anuone can bay it and no more maintains is required. Electrical vehicle can be changed easily by single Ac to..... and also E.V.

charging points are available to change charging of Electrical vehicle can be done by two ways (1) Replacing the battery to battery or (2) Changing E.V. battery. Electrical bikes can used for small works, Like bringing material, grocerys from bazzar etc. Some vehicle can also used for travalng purpose.

In the future the use of Electrical vehicle will increase. People response is more toward Electrical vehicle. Fules like Petrol, Diesel are not need to E.V. Electrical vehicle needs only Electrical elergy as fule and many resooses of genrating Electrical energy are available. So according to me it can be used for many years. This Invention is very helpful, useful to our Human Life.

Sadhana B. Koravi
FY AI&DS

A Father's Love

A father's love, a precious gem
Shines bright, forever in them
His wisdom a becon of light
Illuminates my darkest night"

"He shapes my dreams and plays his part
with kindness, wisdom and a loving heart
He always work hard day and night
to make my future very bright."

"He is my world and he is my life
He always makes the decisions right."
-

In the hustle and bustle of college life, dreams often extend beyond the realm of sleep. They encompass our aspirations, goals, and the visions we hold for our futures. As students navigate their academic paths, understanding and harnessing these future dreams can play a crucial role in shaping their lives.

Future dreams are more than mere fantasies; they serve as motivational forces that guide our decisions and actions. Research shows that having a clear vision of one's future can significantly enhance focus and determination. For college students, these dreams can manifest in various forms-career aspirations, personal growth. To turn dreams into reality, setting specific, achievable

goals is essential. Utilizing frameworks like SMART (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound) can help students create actionable plans. For instance, a dream of becoming a graphic designer might translate into goals such as completing an internship, building a portfolio or mastering specific software. The journey towards realizing future dreams is often fraught with challenges. College can be overwhelming, with

academic pressures, social dynamics, and financial concerns. However, resilience and adaptability are key. Embracing setbacks as learning opportunities can foster growth and keep dreams alive. Support systems play a vital role in helping students pursue their future dreams. Engaging with mentors, professors, and peers can provide valuable guidance and encouragement. Joining clubs, attending workshops, and networking can open doors to new

opportunities and insights. As students progress through college, their dreams may evolve. Embracing this fluidity allows for personal growth and the exploration of new passions. It's essential to remain open to change, as unexpected paths can lead to fulfilling experiences.

Future dreams are integral to the college experience, shaping our identities and guiding our journeys. By setting goals, overcoming obstacles, leveraging community support, and embracing change, students can navigate their aspirations and turn their dreams into reality. As they embark on this journey, it's essential to remember that every step taken brings them closer to the future they envision.

You have probably come across the expression, “Data is the new oil.” It signifies that data is a valuable asset that is being explored by businessmen in order to extract huge profits. It is naturally unrefined and needs to be converted into something of value. Also, we are now a part of the biggest digital economy, where every person is reduced to data.

What is meant by data privacy

The main aspect is that, the Data privacy means when, how and to exactly what extent the personal data of a consumer can be shared and communicated to others. The personal information can be name, address, ethnicity, phone number, marriage status, etc. With the increase in internet usage over the years, there is an urgent need for data privacy regulations.

Need for data protection and data privacy laws in India.

We cannot deny anymore that we live in a digital age where everything is on our screens from our data to our currency, from movies and songs to shopping, every domain has been digitalized. In such a digitalized world, information proves to be significant. In this age of digitalization, when every thing has been transported.

As a result, data privacy has increased manifold. India is an economy that’s growing spontaneously and with that growth, the importance of our sensitive data has also been recognised. The introduction of strong data privacy laws in India has recently assumed more significance after the right to privacy is indeed a fundamental right.

The need for data protection and privacy laws can be as follows :

Provides for protection of personal & non-personal information of people.

Builds stronger trust and confidence.

Preserves right to privacy.

Increased digital footprints

lack of awareness

promotes innovation and economic growth

Data ethics.

In a world driven by business empires, and towering achievements, few personalities stand out not just for their wealth but for their humility, foresight, and enduring contribution to society. One such towering figure is Ratan Tata, the former chairman of Tata Group, whose legacy transcends the corridors of corporate offices and touches the hearts of millions. He is, without a doubt, India's lost gem- irreplaceable, yet immortal through his values and deeds.

A visionary with a heart

Ratan Tata's leadership brought a paradigm shift in Indian business. Under his reign, Tata group reached new heights in terms of revenue, acquisitions and international expansion. The Tata Group's profit increased 5L times during Tata's tenure. His vision wasn't just about products or profits; it was about creating a sustainable future for India.

Beyond boardrooms and balance sheets, Ratan Tata's heart beats for philanthropy. Over 65% of Tata Sons is owned by charitable trusts, meaning that much of the conglomerate's profits are channeled back into society. From healthcare to education, rural development to environmental sustainability, the Tata Trusts have impacted countless lives.

"We live by the motto that giving back is

not just a responsibility but a passion"

Whether it was his efforts during national disasters or his support for healthcare, initiatives, Ratan Tata's

contributions resonate with the ethics of a man who sees wealth as a tool for empowerment rather than personal enrichment.

His commitment to the country reflects in his way, Tata companies always aim to enhance the quality of life in India.

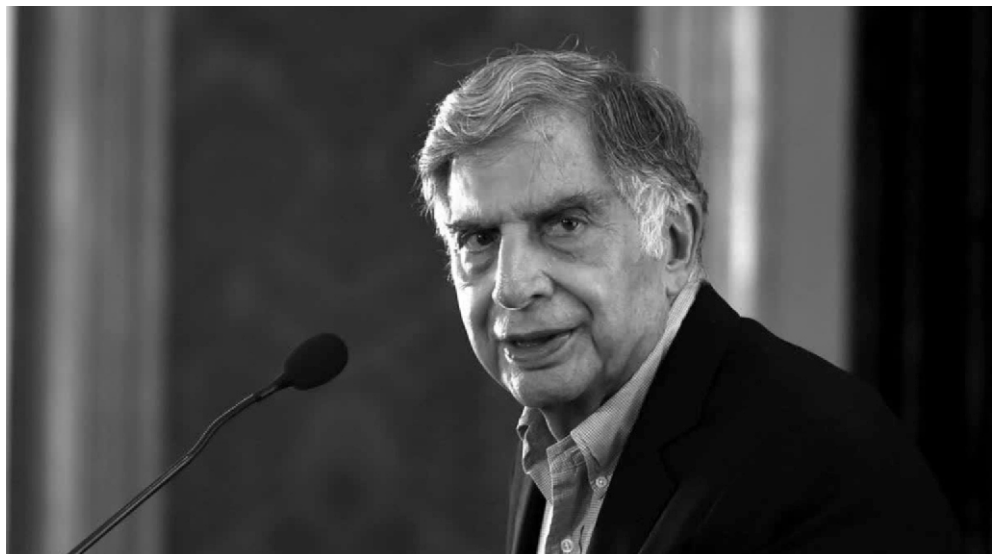
The Humble Gentleman and a legacy of values

Despite all his achievements, he has remained remarkably humble. He is rarely seen in the limelight, preferring to let his actions speak. His humility shines through in how he lives and interacts with people.

"If you want to walk fast, walk alone. But if you to walk far, walk together." - Ratan Tata

He is more than corporate success - he symbolizes hope, humility and humanity. His words, deeds, and unshakeable commitment to a better world make him a hero - not just for today but for eternity.

"In life, no one is lost; they leave a legacy behind" And Ratan Tata's legacy will never fade.

"Computers are incredibly fast.
accurate and stupid;
Human beings are incredibly...
slow, inaccurate & brilliant;
Together they are powerful
beyond imagination."

- Albert Einstein.

what they have learned and stored in their mind.
Human get bored of doing the same work again and again.

Computers does not have any Feelings. a computer never makes a mistake while humans makes many mistakes. Computer work logically and mathematically it has no emotions. They also can do

many things at the same time because it works faster. A computer can store a lot of information and remember all of it all the time and they never get tired and working continuously for a long time. A computer never gets bored of doing the same work. Computers are faster and more accurate at processing information but humans are more creative, imaginative and

Human have feelings like cry, smile, laugh, anger, sad etc. as well as they can take their own decisions. Human can understand stand the correct and wrong things while the computer has no feelings and they can not take their own decisions. A computer is not able to understand correct and wrong things. Human can make mistake and they get tired of working continuously for a long time Human cannot work without physical emotions, human can do many things but they need more time. They may forget

intuitive. Both humans and computers have memory. Humans have short-term memories that last term memories that can 18-30 seconds, and long last decades.

There is no clear winner in a competition between humans and computers because they each have their own advantages. The best choice depends the category work together strengths. and humans and computers can to take advantage of both their strengths.

Indian culture, with its rich history and deep-rooted traditions has always been a source of pride for the nation. However, in the age of globalization & rapid technological advancement, the Perspective of today's youth toward this cultural heritage has become a topic of discussion. Are they drifting away from traditional values, or are they finding new ways to embrace them?

The Dual Reality of Modern Youth

Modern Indian youth live in a unique paradox. on the one hand, they are deeply connected to the globalized world, influenced by western ideas, modern life-Styles, and digital culture. On the other hand, they inherit a cultural legacy that emphasizes family values, spirituality, and diversity. This duality often leads to a perceived conflict between tradition and modernity.

While some lament that the younger generation is losing touch with their roots, the reality is more nuance. many young Indians are redefining their relationship with culture, blending it with modern Sensibilities rather than abandoning it.

Preserving culture in a Globalized world.

Despite the concerns about cultural erosion,

many young Indians actively engage with traditions in new and innovative ways.

1. Festivals and Rituals: Festival like Diwali, Holi and Eid are celebrated with enthusiasm, often blending traditional customs with modern interpretations. social media platforms amplify these celebrations, Spreading awareness about their. Significance across the globe.

2. Art and Heritage : young artists, writers and musicians are increasingly drawing inspiration from India's cultural history.

3. Fashion and cuisine: Indian youth are embracing traditional Fashion like sarees, kurtas, and lehengas making them relevant by integrating.

Conclusion

- Today's youth are not disconnected From Indian culture, instead, they are deinterpreting it in ways that suit their evolving Identities.

Civil engineering is the branch of engineering which deals with the construction, planning and developing the building like road, Bridges, Highways.

Civil engineering one of the oldest and important branch of engineering. It is also called as core branch. The term civil engineer is first coined in 18th century to distinguish it from the branch "Military engineering". It plays a vital role in construction of infrastructure from ancient the "pyramid of Giza" to the modern "Burj Khalifa" they cross or pushed the boundaries of innovation and creativity.

Every human being has a dream to construct or having their own home, that dream is fulfilled by our civil engineers. Civil engineering has number of branches -

1) structural engineering create structure of building, road, bridges

2) Transportation engineering :

Make the transportation system, Water supply System and irrigation system...

3) Operational engineering.....

They contribute in actual process of construction.

4) Architecture.

It contribute in making the design of structure.

Civil engineers play a important role in other branches also. So function of civil engineers are -

Planning - Making the outline of our plan...

Designing - Creating the rough structure.

Operation - Executing our plan to construct building.

Legal Process - Create the tender documents.

Cost estimation - Calculate the cost estimation...

In other Branches:

1) Electrical engineering.

Constructing the power plant, tower.

2) Mechanical engineering.

Construction of Machines sheds etc.

3) Agriculture

4) Medicine

Civil engineers are also impact on social life. They contribute in the industrial development, helps in Financial Status of our country We all know about the one side of civil engineer's but they also have the challenging side. They are facing a lot of problems and every civil engineer try to overcome that problem. Challenges such as-

1) Climate change.

They have to Construct the building according to climate.

2) Environmental sustainability.

They should be careful about the environmental issues.

3) Urbanization.

They are contributing in the growth of urbanization.

4) The lack of land

In India population rate is high and as compared to population land is not available so they try to construct a building in minimum space.

We all think that civil engineering means only construction and so we think there are job opportunities only for boys but practically it's completely wrong. I am proud about my college because in our college like other branches Girls are also studied in civil engineering And I feel bad because I am not doing that Actually My passion is to become a civil engineer but my family not support me, but I like to study the subjects of civil department so I take the subject civil engineering for open elective.

In civil engineering there are number of jobs and a lot of chance to enhance our creativity & innovation. If helpful in civil services exam also like MPSC, UPSC.

Thanks to all civil engineers for shaping our modern world.

Vastu is derived from word vas which means reside in Sanskrit. It is a Hindu ancient followed by modern and in various years ago for the building construction as we know the vas it include also to when a construction a building it include some statement and condition and principle which are given by building planning.

According to that consideration in Sanskrit we must say Shastra and this whole part consideration the Vastu-Shastra in derived there are so many book and article to get the knowledge of Vastu Shastra.

Now the vastu shastra is including in modern architecher also and every house is constructed according to vastu shastra.

Let's know how the vastu shastra is working on building planning. there are many reasons but now we are going one by one as show in following fig and the information. Every building should construct up start till end of building with there mearsurments and there direction here mainly 8 direction - North, South, West, Est, N-E, N-W, S-W, etc. as per that direction the 5 elements are working including there presence and there energy.

Here is 5 elements and there use.

1. Earth - This is indicate strength and stability which is provided or denoted in S.W becoz of that the bedroom. Study room is alocate due to this the morning sunrays can not distrub your sleep and also these rays or evenings ray will peace in the bedroom.

2. Fire - This element is indicate natural llight

and the energy booster because of that here kitchen should available due to this morning sunrays will kill the bacteria in the kitchen and also it maintain hygiene this is denoted inn S-E corner.

3) Air - This is denoted in N-W corner and this is the indicate peace. Coolness and also calmness room. store room should be located due to this when we are going to construct a W-C and bath in the S-w corner because inside of bedroom this create disturbance due to bad odour. the air element will help to remove the odouot with flow of mind.

4) Space - It is denated cosmic energy in house and also give clamness it Should in center of the house and also it should kept open because of sunlight come or entre into the building.

5) Water - It indicate conlness and this is denoted in N-E corner. here Hall seminar room should be construct which will keep coolness in overall area and helps to do work sliently and peacesly.

Now we see the now the direction are get working in the construction of building planning and here we see how it's goon work during planning of building the diagram will help to quick idea what is exactly the direction and element.

Now a days Computer technology is become an incredible Part of the civil engineering. In the world of modern technologies civil engineering and the modern constructions also made a important role. Various technologies in computer like soft ware and hardware are also used in construction of the buildings, bridges and many more. Following are the some computer technologies and their role in the civil engineering and how it helps and works in this modern world.

Design and sustainability - Now a days designs of building & bridges are made using the software AUTO-CAD which helps. to reduce time of Paper work. The strength of the building depends on the stress, strain and load calculation. These type of calculations are done by the Programs like ETABAS and AUTOAS.h. It helps to calculate the load bearing capacity of building and bridges.

Structural Analysis : Structural analysis is done by the software which measures the damaging conditions of a building like where the crack or any other damage conditions occur.

Advanced Technology:

Advanced Technologies like AI automated

System and robots are used in modern construction methods. AI is used to give commands and robots are used to Pouring cement between the bricks, Providing bricks etc.

Environmental Engineering :

It is also the branch of civil engineering that works on the effect of environmental conditions on the constructions. The software like AFMS (Automated Flood management System) which helps in the condition of flood for managing the water and drainage system. It also used to analyze the affect of the wind i Strom and other environmental conditions on the construction.

Geographical Engineering

It is the key branch of soil engineering that helps to find the conditions. Soil and bricks. For that they better, best or not to use in the construction.

Automation Industry :

In this modern era the 'Automation and Robotics' technology is the key Path to connect with the modern technology. One of the best example of Automation & Robotics, is the 3D - Printers used to construct the various 3-D construction in minimum time, with high accuracy.

Virtual Re Presentation:-

virtual representation is the new invention in the computer world that is used to Present Project in the 3D-manner which impress the... client.

Smart City :

Now a day's all people want to live in the smart city in which homes are smart that during construction the sensors like light & sounds are used.

In conclusion the computer technology plays an important role in civil engineering.

The integration of computer technology has revolutionized in civil Engineering from analysis, to planning & from Planning to Sustainability in both the Hardware & Software. As the computer technology provides a wide range of application in the civil engineering.

As in the past all the calculations were done is the manually & the drawing / drafting were being done on the sheet or the models were handmade which were used for data / structure analysis. But due to advancement in technology it has become more easier to draft, analyze & calculate the structural data. As it provide more accuracy rather than manual & it error prone & more importantly it saves the time. The more difficult data can be integrated & with no error. As the computation of the computer technology has increased, the more is dramatic change we have seen in the civil industry. Due to computation in computer technology more sophisticated programs are developed.

The application in Civil Engineering due to computer technology are as follows -

1. CAD

Computer Aided Drafting or Computer Aided Design are the drawing software which been used to 2D & 3 D drawing. Software like - Auto CAD, 3D model etc. As it is easier & draw more complex. Structural drawing & easier to modify the structure.

2. Remote Sensing

Remote sensing is advanced computer technology which been used for survey works. The software & instruments like GIS, Total station & Theodolite have so accuracy which makes easy to

calculate area.

3. Structural analysis

As the software made the analysis of struture easier by input the data we can know about the detailing about the structure. e.g. - stand Pro. etc.

4. Geotechnical Engineering

The Study of sand & soil strata is done We can know the properties & all strength of it by using it we can know the soil bed strata.

e.g. - Placis Software

5. Weather forecating

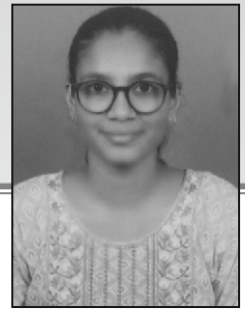
6. Designing

The advancement that may happen in civil engineering is the use of IOI & by coded algorithms we can know the structural failure.

The use of Technalogy like (AR) Augemented Reality & (VR) Virtual Reality we know the look of building without constructing it.

The future is all about to be AI artificial Intelligence, IOI, Machine learning which will reduce the man power, fast & more importantly the time.

Computer technology will be having more accuracy as it will reduce all the man power work. All the future will be dependent on computer Technology.

The share market, often referred to as the stock market, plays a crucial role in the global economy by enabling the buying and selling of shares of publicly traded companies. This marketplace serves as a platform for investors to purchase ownership stakes in businesses, potentially leading to capital appreciation and dividends. This article provides a comprehensive overview of the share market, its structure, functioning, benefits, and challenges.

What is the Share Market?

The share market is a marketplace where shares of publicly listed companies are issued, bought, and sold. It operates through a network of exchanges and over-the-counter markets, allowing investors to trade stocks in real-time. The two main types of share markets are:

Primary Market: This is where new shares are issued through Initial Public Offerings (IPOs). Companies raise capital by selling their shares to the public for the first time.

Secondary Market: This is where existing shares are traded among investors. Prices fluctuate based on supply and demand, company performance, and broader economic factors.

How the Share Market Works

Trading Mechanism

Shares are bought and sold through stock exchanges, such as the Bombay Stock Exchange (BSE) and the National Stock Exchange (NSE) in India, or the New York Stock Exchange (NYSE) and NASDAQ in the United States.

Order Types: Investors can place various types of orders, including market orders (buy/sell at current prices) and limit orders (set a specific price for buying/selling).

Brokers: Most individual investors buy and sell shares through brokers or online trading platforms that provide access to the exchanges.

Price Determination

Share prices are determined by the interplay

of supply and demand. Factors influencing price changes include:

Company Performance: Earnings reports, growth prospects, and industry position can affect investor sentiment and stock prices.

Economic Indicators: Interest rates, inflation, and unemployment rates impact investor confidence and market movements.

Market Sentiment: News events, geopolitical issues, and economic trends can lead to rapid price fluctuations based on investor psychology.

Benefits of Investing in the Share Market

Potential for High Returns: Investing in shares has historically offered higher returns compared to other asset classes like bonds or savings accounts. Long-term investors can benefit from capital appreciation and dividend income.

Liquidity: The share market provides high liquidity, meaning investors can easily buy or sell shares at prevailing market prices. This feature makes it easier to enter or exit positions compared to other investments.

Diversification: Investors can diversify their portfolios by investing in different sectors and industries. This helps spread risk and reduces the impact of poor performance by any single investment.

Ownership and Voting Rights: By purchasing shares, investors gain partial ownership of the company and may have voting rights on important corporate matters, allowing them to influence decisions.

Challenges of Investing in the Share Market

Market Volatility: The share market is subject to significant price fluctuations, driven by various factors. This volatility can lead to substantial losses, especially for short-term traders.

Emotional Decision-Making: Investors often let emotions dictate their trading decisions, leading to impulsive buying or selling. This behavior can adversely affect long-term investment strategies.

Information Overload: With the abundance of information available, distinguishing between valuable insights and noise can be challenging for investors. Misinterpretation of

data can lead to poor investment choices.

Regulatory Risks: Changes in government policies, regulations, or tax structures can impact the performance of stocks and the overall market environment.

Strategies for Successful Investing

Long-Term Investment: Adopting a long-term investment strategy can help investors ride out market volatility and benefit from compounding returns over time.

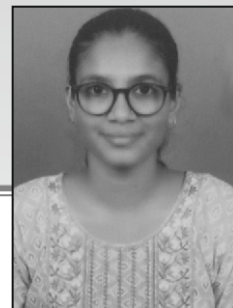
Fundamental Analysis: Evaluating a company's financial health, industry position, and growth potential can help investors make informed decisions about which stocks to buy.

Diversification: Spreading investments across various sectors and asset classes can reduce risk and enhance the potential for returns.

Continuous Learning: Staying informed about market trends, economic indicators, and company developments is crucial for making sound investment decisions.

Conclusion

The share market presents a dynamic environment for investors seeking to grow their wealth. While it offers significant opportunities for returns, it also comes with risks and challenges that require careful consideration. By understanding how the market operates, recognizing the benefits and challenges, and employing effective investment strategies, individuals can navigate the share market more successfully and work towards achieving their financial goals.

Fingerprint recognition is a key biometric technology used in security systems around the world. It leverages the unique patterns found on human fingers to authenticate users. The three primary types of fingerprint scanning technologies—physical, optical, and ultrasonic—each have their own methodologies, advantages, and limitations. Understanding these differences is essential for selecting the right technology for specific applications, whether in consumer electronics, access control systems, or law enforcement.

Physical Fingerprint Scanners

Physical fingerprint scanners primarily rely on capacitive and resistive technologies to capture fingerprint. Capacitive sensors measure electrical charges that vary between ridges and valleys of a fingerprint, while resistive sensors gauge pressure differences. These scanners often consist of a grid of tiny sensors that collectively create a fingerprint image.

Advantages

- **High Accuracy** : Physical fingerprint scanners can achieve high levels of precision, effectively capturing fine details of a fingerprint. They are less

prone to false positives and negatives when properly calibrated.

- **Cost-Effective** : Due to simpler manufacturing processes, physical fingerprint scanners are generally less expensive than optical and ultrasonic alternatives. This cost-effectiveness has led to widespread adoption in consumer devices like smart phones and laptops.

- **Compact** : The technology allows for compact designs, making it easier to integrate into portable devices.

Disadvantages

- **Durability Issues** : Physical scanners can wear out over time, especially with frequent use. The sensors may degrade, leading to inconsistencies in performance.

- **Sensitivity to External Conditions** : Dirt, moisture, and oil from fingers can affect scan quality, resulting in failed attempts to authenticate. This can be particularly problematic in environment here users have dirty or wet hands.

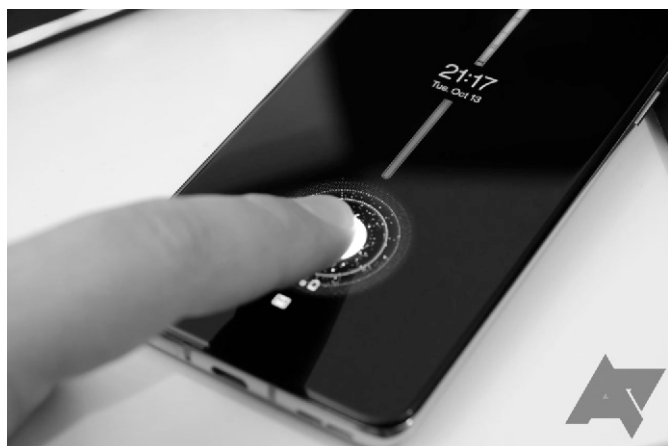
- **Limited Fidelity** : These scanners typically capture 2D images, which can make them less secure compared to 3D technologies. They are vulnerable to spoofing with lifted prints or molds.

Optical Fingerprint Scanners

Optical fingerprint scanners operate by illuminating the finger and capturing its image with a camera or sensor. This method relies on light reflection, producing a detailed visual representation of the fingerprint patterns.

Advantages

- **High Resolution** : Optical scanners provide high-resolution images, allowing for detailed analysis of minute details and ridge patterns. This can

enhance the accuracy of fingerprint matching.

- **Easy to implement** : Optical technology is relatively straightforward to implement and integrate into existing systems, making it a popular choice for various applications.

- **Cost-Effect Components** : The availability of inexpensive optical components makes these scanners a budget-friendly option for many applications.

Disadvantage

- **Vulnerabed tos poofing** : Optical scanners can be easily deceived by high-quality photographs or 3D printed fininger prints. This raises security concerns in high-stake environments.

- **Lighting Dependency** : Performance can be heavily influenced by lighting conditions. Insufficient or inconsistent lighting can lead to poor image quality and failed scans.

- **Bulkier Design** : Optical scanners may require larger assemblies, making them less suitable for ultra-compact devices compared to physical scanners.

Ultrasonic Fingerprint Scanners

Ultrasonic fingerprint scanners utilize high-frequency sound waves to create a three-dimensional image of the fingerprint. This technology is capable of penetrating the outer layer of skin, allowing it to capture not only the surface pattern but also details of the underlying dermal layers.

Advantages

- **Enhanced Secinty** : Ultrasonic scanners provide a higher level of security, as they capture detailed features of both the outer skin and the subsurface layers. This makes them much harder to spoof with replicas.

- **Robust Performance** : These scanners perform well under a variety of conditions, including dirty or moist fingers, reducing the likelihood of authentication failures.

- **3D Imagin** : The ability to capture 3D data allows for richer analysis, enhancing the overall accuracy of overprint recognition and matching processes.

Disadvantages

- **Higher Cost** : technology and components required for ultrasonic fingerprint scanners tend to be more expensive, which may limit their use in budget-sensitive applications.

- **Complex Integration** : Implementing ultrasonic technology can be more complex, requiring advanced algorithms for image processing and data interpretation.

Size Considerations: While becoming more compact, ultrasonic scanners can still be bulkier than physiccand optical counterparts, potentially affecting device design.

Conclusion

Fingerprint recognition technology plays a crucial role in enhancing security in multiple domains. Understanding the differences between physical, optical, and ultrasonic fingerprint scanners is essential for selecting the appropriate technology based on specific needs. Each method has unique strengths and weaknesses, making it vital to consider factors such as accuracy, stabiles and environmental adaptability. As technology progresses, we can expect further innovations that will refine these systems, ultimately leading to more secure and reliable biometric authentication solutions.

We all walk around with tiny computers in our pockets that can connect us with people all over the globe. We should be more connected to other people than ever, right?

Actually, loneliness is rising, and may overtake obesity as the epidemic threatening most Americans, according to the AARP's Loneliness Study. The study states that almost 43 million adults of age and above across the U.S. are estimated to be victims of chronic loneliness, a condition that can lead to depression, and even premature death.

The older generations aren't the only ones affected. Even teenagers are physically interacting less with each other. Perhaps the very thing designed to bring us closer together is a factor in this issue.

Are Smartphones Contributing to this Issue?

The relationship between smartphone usage and loneliness has started to amass a

significant amount of research. One 2015 study from the Social Science Computer Review found a correlation between smartphone usage and loneliness in college students. Another 2017 study from the Korean Society of Nursing Science found a significant correlation between attachment anxiety, loneliness, depression and smartphone addiction.

This topic is perhaps most obvious when looking at smartphone usage in teenagers. According to an article in The Atlantic by San Diego State University psychology professor Jean

Twenge, as smartphone usage became

more ubiquitous, a rapid, strong change in teenage behavior occurred.

These changes started in 2012, when about 50% of Americans owned smartphones. The group born between 1995 and 2012, a group she dubbed iGen, is markedly different from previous generations due to the increase in smartphones and social media.

Physically, teenagers are now safer, as they tend to stay in their rooms and avoid parties and drinking. However, the rates of teenage depression and suicide have significantly increased since 2011. Teenagers spending three or more hours per day on electronics have a 35% higher chance of a suicide risk factor, and eighth graders using social media frequently have a 27% higher risk of depression, according to Twenge.

"It's not an exaggeration to describe iGen as being on the brink of the worst mental-health crisis in decades. Much of this deterioration can be traced to their phones," Twenge wrote.

Parental screen time is also an issue. In a Washington Post article, psychologist Catherine Steiner-Adair addresses the alarming amount of adults who also spend too much time on their phones. She tells the Post that many children she treats feel disconnected from their parents, and feel they are less important or fun than their parents' phones.

"Instead of looking to your spouse, or kids, or best friend or people you would have conversations with daily, most of us look at our phones and see who needs me or who is interested in me," Steiner-Adair said. "It's kind of hard to resist, yet chances are we really matter most to the people we just put on hold to check the phone."

Ways to Combat the Loneliness

Instituting tech-free zones and times for kids can help decrease smartphone usage.

Twenge recommended in a 2017 interview with NPR to install "apps that allow parents to restrict the number of hours a day that teens are on the smartphone, and also what time of day they use it."

Adults should also consider setting time limits for being on the phone. Checking it compulsively throughout the day just exacerbates the problem, especially with younger generations.

"Kids don't need our undivided attention all the time, but they need to know that they matter to us and that there are certain times of the day and certain situations where they have our attention," Steiner-Adair said.

Larry Rosen, psychologist and professor emeritus at California State University, said in a 2016 interview with NPR that weaning yourself by taking increasingly long breaks from technology can help. Modeling good behavior for your children can also help too showing children when it's important to have face-to-face communication, as opposed to online, is important. "Show you need to go to someone face to face to resolve relationships difficulties."

Using social media for the right reasons may help beat the feeling of loneliness. Many networking sites, like MeetUp.com, exist to give people a chance to meet in real life and to form new friendships. Cacioppo said that "if you use social networking as a way to promote face-to-face conversation, it lowers loneliness."

Women in epic plays vital role. Women's from ancient period plays important role in society. The ancient Indian epic specially "Mahabharat" recognized women like 'Draupadi', 'Kunti', 'Gandharo' and many who play important, special & courageous roles in their sustainable life.

'Draupadi' lady (women) born from fire is one of which supports legality. The term 'dharma'; is followed by these ladies. They showed courage, trust, love, as well as patience, which in turn, them receive the name & fame in history.

The ancient well-known epic "Ramayana" was led down to break the power, misbehavior of ravan towards Mata Sita. 'Mata Sita', shows infinite love & trust towards 'Ram' desprit. As being living away from Ram. Because of their trust, courage and love could they won the battle and rescue 'Sita' from 'Ravan'.

Women played important role but also fighters in process of freedom. Many women gave their lives to get freedom from British people. Many of the women devoted their lives as freedom fighters.

At the time of 'Chh. Shivaji Maharaj' the

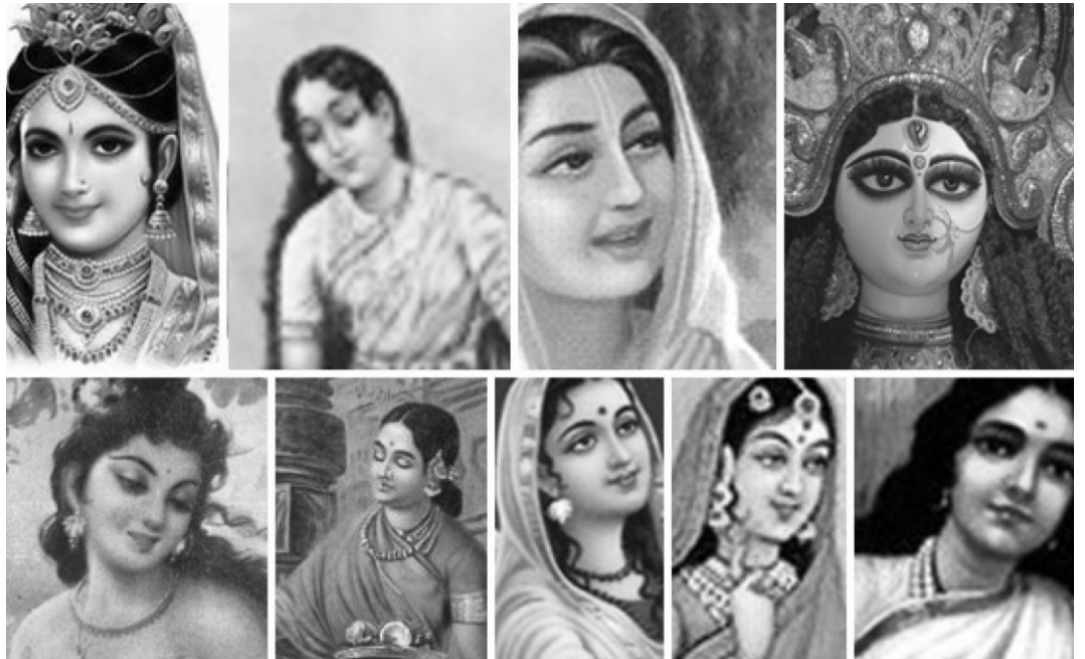
women like 'Jijamata', 'Saibai' & many more laid their lives. The best example of mother sacrifice is given by mother 'Hirkani'. She played with her life to save her baby child. She faced many bad situations while reaching to her child.

Like Hirkani, Every women is facing some problems and challenges in her life, but still remain stand for her family.

Now a days, women also are working with men, shoulder to shoulder but still they can excell in handling their home and Family.

Women are important factors of the Society, because the main role she plays, is not done by anyone else, that is, giving birth to child. When any of the child as well as god have to enter on surface, the term 'mother' is must.

Therefore we should give respect to the women, fot their courage, care, love, trust, etc.

In epics women play very important and crucial roles. Women character in epics teaches us very valuable lessons. They are not the protagonist but their actions and qualities shape the stories which are still relevant today. Let's see the information & significance of the women in epics.

Women in epics have various characteristics from supportive mother, faithful partner to clever leader and strong fighter. They may not always be in spotlight, but their influence on stories is undeniable. The character like Sita in Ramayan teaches us the loyalty and commitment in relationship.

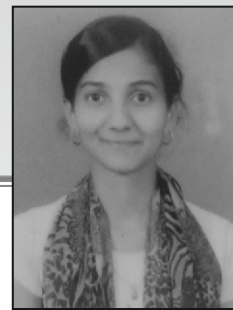
The women are not just the characters but also they represent the various themes like love, sacrifice, strength, determination and resilience. Their actions often challenge the traditional ideas of gender roles and show the complexities of being women.

In epics as being the women they face many challenges but become successful. The character like Draupadi show us strength of the women and teach us to stand for what is right.

Women in epics teach us valuable lessons. The women character teaches us the power of women strength and determination. The character like 'Kunti' show the support of mother. If we decide to determine, then we can face any challenge in our life. They are the strong fighters.

Draupadi teaches us to stand against the injustice and fight for ourselves and for the others. She inspires many women to fight against the injustice for themselves. Additionally, from their stories we can learn the power of strength, determination etc. and also learn the empathy and understanding in relationships.

Introduction :

"The space shuttle, a marvel of modern engineering, revolutionized space exploration by bridging the gap between Earth's atmosphere and the vast expanse of the cosmos. For three decades, these winged wonders carried astronauts, satellites, and scientific payloads into orbit, pushing the boundaries of human knowledge and understanding.

Columbia was the first Space Shuttle orbiter to be delivered to NASA's Kennedy Space Center, Florida, in March 1979. Columbia and the STS-107 crew were lost on Feb. 1, 2003, during re-entry. The Orbiter Challenger was delivered to KSC in July 1982 and was destroyed in an explosion during ascent in

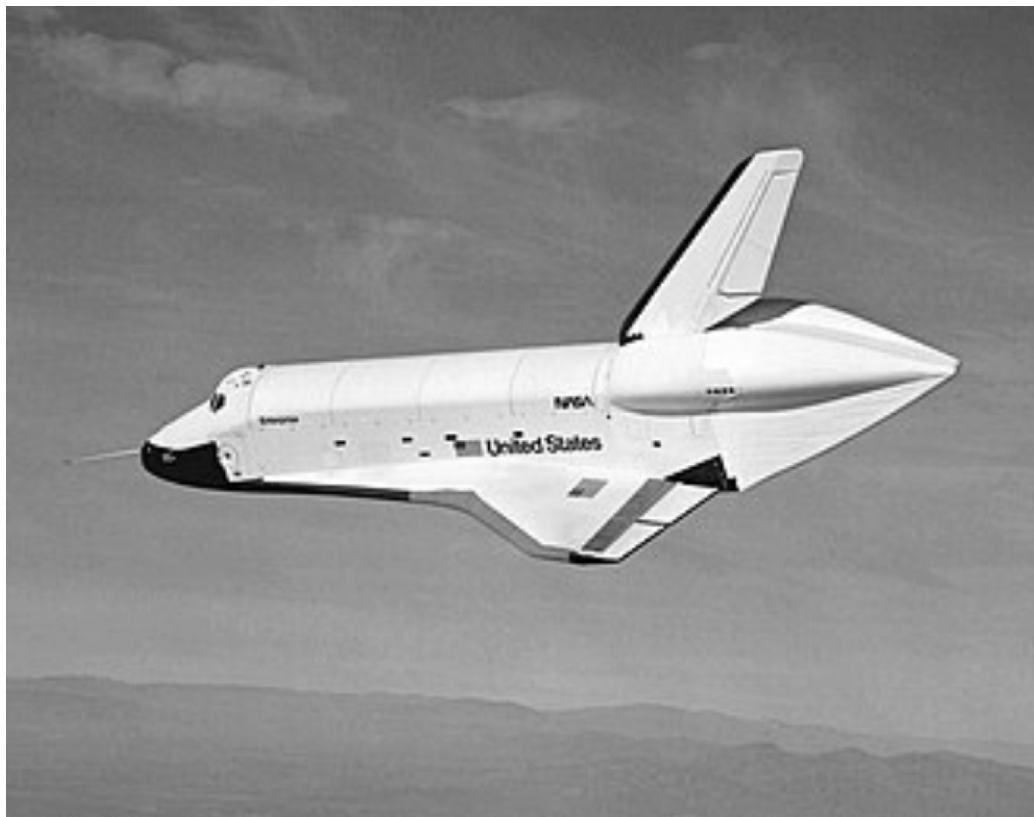
January 1986. Discovery was delivered in November 1983. Atlantis was delivered in April 1985. Endeavour was built as a replacement following the Challenger accident and was delivered to Florida in May 1991. An early Space Shuttle Orbiter, the Enterprise, never flew in space but was used for approach and landing tests at the Dryden Flight Research Center and several launch pad studies in the late 1970s.

History :

First Flights (1981-1985)

1. April 12, 1981: Columbia launches on STS-1, the first shuttle mission.

From the first launch on April 12, 1981 to the final landing on July 21, 2011, NASA's space shuttle

fleet flew 135 missions, helped construct the international Space Station and inspired generations. NASA's space shuttle fleet began setting records with its first launch on April 12, 1981 and continued to set high marks of achievement and endurance through 30 years of missions. Starting with Columbia and continuing with Challenger, Discovery, Atlantis and Endeavour, the spacecraft has carried many people into orbit repeatedly, launched, recovered and repaired satellites, conducted cutting-edge research and built the largest structure in Space, the International Space Station. The final space shuttle mission, STS-135, ended July 21, 2011 when Atlantis rolled to a stop at its home port, NASA's Kennedy Space Center in Florida.

Main Components of space shuttle:

1) Orbiter Stats

The Orbiter is both the brains and heart of the Space Transportation System. About the same size and weight as a DC-9 aircraft, the Orbiter contains the pressurized crew compartment (which can normally carry up to seven crew members), the huge cargo bay, and the three main engines mounted on its aft end. The cockpit, living quarters and experiment operator's station are located in the forward fuselage of the Orbiter vehicle. Payloads are carried in the mid-fuselage payload bay, and the Orbiter's main engines and maneuvering thrusters are located in the aft fuselage.

2) Main Engine

The three Space Shuttle Main Engines, in conjunction with the Solid Rocket Boosters, provide the thrust to lift the Orbiter off the ground for the initial ascent. The main engines continue to operate for 8.5 minutes after launch, the duration of the Shuttle's powered flight. As the Shuttle accelerate

the main engines burn a half-million gallons of liquid propellant provided by the large orange external fuel tank. The main engines burn liquid hydrogen—the second coldest liquid on Earth at minus 423 degrees Fahrenheit (minus 252.8 degrees Celsius) —and liquid oxygen.

3) SRB Stats

The Solid Rocket Boosters (SRBs) operate in parallel with the main engines for the first two minutes of flight to provide the additional thrust needed for the Orbiter to escape the gravitational pull of the Earth. At an altitude of approximately 45 km (24 nautical miles), the boosters separate from the orbiter/external tank, descend on parachutes, and land in the Atlantic Ocean.

4) External Tank State

The External Tank, or ET, is the "gas tank" for the Orbiter; it contains the propellants used by the Space Shuttle Main Engines. The tank is also the "backbone" of the Shuttle during the launch, providing structural support for attachment with the solid rocket boosters and orbiter.

Some notable space mission and achievements :

Chandrayaan-1: India's first lunar mission, launched in 2008, detected water molecules on the moon.

Apollo 11: A technological achievement and triumph of the American spirit, this mission involved more than 410,000 people.

Hubble Space Telescope: One of NASA's most successful missions, it has sent hundreds of thousands of images back to Earth.

Challenges and Accident :

Challenges :

1. Thermal Protection System (TPS) issues
2. Solid Rocket Booster (SRB) design flaws
3. Main Engine performance problems

Accidents:

1. Challenger Disaster (STS-51-L, 1986)

- Cause : SRB O-ring failure due to low temperatures

- Result : 7 crew members lost

2. Columbia Disaster (STS-107, 2003)

- Cause: Foam strike during launch, damaging

TPS

- Result: 7 crew members lost

3. Apollo 1 (1967)

- Cause: Electrical spark during ground test

- Result: 3 astronauts lost (not a Space Shuttle

mission, but relevant to NASA's safety record)

Safety Factors And Safety Requirements:-

Safety Factors:

1. Redundancy: Critical System duplicated to ensure continued operation.

2. Fault tolerance: Ability to operate despite component failure.

3. Fail-safe design: Systems designed to fail in a safe manner.

4. Backup systems: Alternate systems for emergency situations.

Safety Requirements:

1. Crew safety: Protection of human life

2. Vehicle integrity: Maintenance of structural and system integrity.

3. Mission success: Assurance of mission objectives.

India's space program history from its beginnings to the present :

Early Years (1960s-1970s)

1. Indian National Committee for Space Research (INCOSPAR) established in 1962.

2. First Indian satellite, Aryabhata launched in

1975.

3. Indian Space Research Organisation (ISRO) formed in 1969

Manned Spaceflight and Exploitation (2000s-present)

1. First Indian lunar mission, Chandrayaan-1, launched in 2008.

2. Mars Orbiter Mission (Mangalyaan) launched in 2013.

3. Reusable Launch Vehicle (RLV) technology demonstration in 2016.

Aryabhata Satellite :

Aryabhata was India's first satellite, named after an ancient Indian mathematician (5th century AD). It was launched by the Russians on 19 April 1975 from Kapustin Yar. The 96.3 minute orbit had apogee of 619km and a perigee of 563km, at an inclination of 50.7 degrees. Aryabhata was built by the Indian Space Research Organization (ISRO) to conduct experiments in X-ray astronomy, aeronomics, and solar physics. The spacecraft was a 26 sided polygon 1.4 m in diameter. All signals from the spacecraft were lost after 5 days of operation. The satellite reentered the Earth's atmosphere on 11 February 1992.

The Space Shuttle program revolutionized space exploration through its reusable design, making space missions more frequent and cost-effective. Despite challenges and tragic accidents like the Challenger and Columbia disasters, the program left a legacy of technological innovation. India's space achievements, notably Aryabhata and the Reusable Launch Vehicle (RLV-TD), continue this trajectory of exploration, positioning ISRO as a global leader in space technology.

Quantum mechanics, one of the most enigmatic and profound areas of physics, has ushered in a new era of technological development. From quantum computing to quantum cryptography, the applications of quantum principles are vast and hold the potential to revolutionize numerous industries. This new wave of technological advancement is often referred to as "Quantumania," reflecting both the excitement and complexity of this cutting-edge field. In this article, we will explore what Quantumania is, its fundamental concepts, current applications, and its implications for the future.

Understanding the Quantum Realm

At the core of Quantumania lies quantum mechanics, a branch of physics that describes the behavior of matter and energy on the smallest scales at the level of atoms and subatomic particles. Unlike classical physics, where objects have a definite position and speed, quantum mechanics introduces several mind-bending principles that challenge our everyday understanding of reality:

Superposition : Particles in the quantum realm can exist in multiple states at once. For instance, a quantum bit (qubit) can be in both 0 and 1 states simultaneously, unlike classical bits, which must be either 0 or 1.

Entanglement : Two quantum particles can become linked, meaning the state of one particle instantly influences the state of the other, no matter how far apart they are. Albert Einstein famously called this

"spooky action at a distance."

Quantum Tunneling : Particles can pass through barriers that would be impossible in classical physics. This phenomenon occurs because of the wave-like nature of particles at the quantum level.

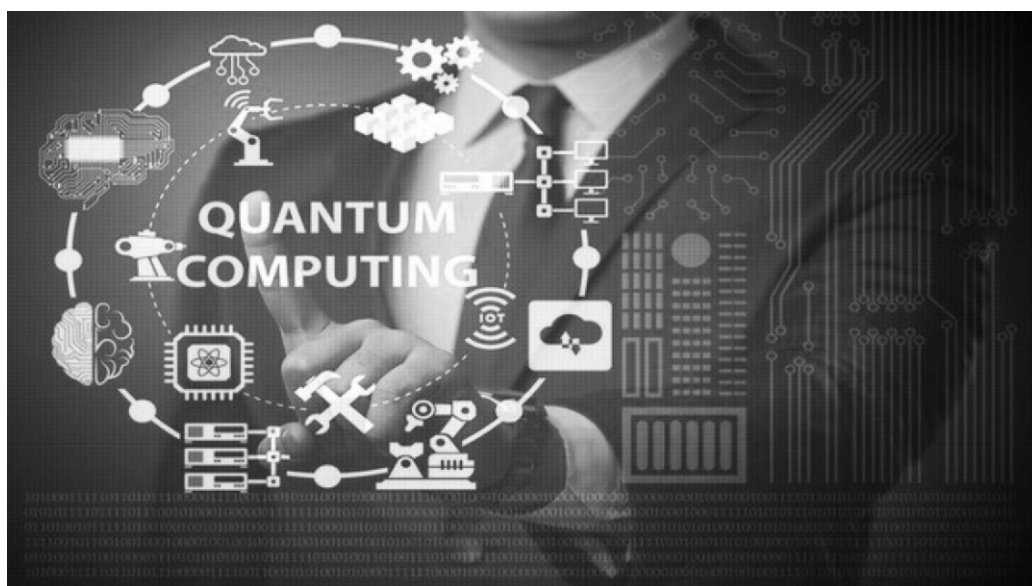
These principles, while difficult to grasp intuitively, form the foundation of many cutting-edge technologies that are now coming to the forefront in the era of Quantumania.

The Rise of Quantum Computing

One of the most exciting aspects of Quantumania is quantum computing. Unlike classical computers, which process information in binary (0s and 1s), quantum computers leverage the principles of superposition and entanglement to perform complex calculations at unprecedented speeds. A quantum computer can process multiple possibilities simultaneously, leading to a phenomenon known as "quantum parallelism."

Quantum computing has the potential to revolutionize many fields, including :

Cryptography : Classical cryptographic systems,

such as RSA encryption, rely on the difficulty of factoring large numbers, a task that classical computers find extremely time-consuming. However, quantum computers can use Shor's algorithm to factor these numbers exponentially faster, posing a serious threat to current cryptographic standards. In response, researchers are developing quantum-safe cryptography to ensure future data security.

Drug Discovery : In the pharmaceutical industry, quantum computing could accelerate the discovery of new drugs by simulating molecular interactions at an atomic level, which is incredibly difficult for classical computers. Quantum simulations can lead to breakthroughs in treating diseases like Alzheimer's, cancer, and more.

Artificial Intelligence (AI): AI and machine learning models often require enormous computational power to train. Quantum computers, by processing vast datasets in parallel, could revolutionize the speed and efficiency of these models, leading to smarter AI systems that can solve complex problems faster.

Quantum Cryptography : Securing the Future

In addition to the threats posed to classical cryptography, quantum mechanics also offers new methods for securing information. Quantum cryptography relies on the principles of quantum mechanics to create theoretically unbreakable encryption systems. One of the most promising approaches is Quantum Key Distribution (QKD), particularly using a protocol called BB84.

QKD allows two parties to share a cryptographic key securely, with the unique property that any attempt to eavesdrop on the key exchange will be immediately detectable. This is because, in the quantum world, observing a particle alters its state—a feature that classical systems lack. The implementation of QKD could protect sensitive data in industries such as finance, government, and healthcare, where security is paramount.

Quantum Sensors : Precision at an Atomic Scale

Quantum sensing extends beyond just computing and cryptography, quantum technologies are also revolutionizing sensing and measurement. Quantum sensors use the unique properties of quantum states—such as superposition and entanglement to make highly sensitive measurements that surpass the capabilities of classical sensors.

Medical Imaging : Quantum sensors could lead to more precise imaging techniques, allowing for earlier detection of diseases like cancer or neurological disorders. They might also enable less invasive diagnostic procedures.

Navigation : Quantum sensors can improve navigation systems, especially in environments where GPS is unreliable, such as deep underground or underwater. This could be valuable for military applications, mining, and even space exploration.

Environmental Monitoring : Quantum sensors are also used to detect minute changes in gravitational fields or magnetic fields, enabling precise monitoring of environmental changes, such as volcanic activity or earthquakes.

Quantum Communication : The Internet of the Future

As data security becomes increasingly important in the digital age, quantum communication is emerging as a potential game-changer. Quantum communication networks, powered by quantum entanglement and QKD, could form the backbone of a quantum internet—an ultra-secure communication network where data can be transmitted instantly and securely.

China has already demonstrated leadership in this area, launching the world's first quantum satellite, Micius, which successfully conducted QKD experiments between space and ground stations. In the future, quantum communication could enable perfectly secure global networks, immune to hacking and eavesdropping.

Challenges and Limitations

While the promise of Quantumania is immense, it is not without its challenges :

Quantum Decoherence : One of the biggest hurdles in building practical quantum computers and sensors is quantum decoherence, where *qubits* lose their quantum properties due to interactions with their environment. This issue causes errors in quantum calculations, making it difficult to maintain quantum states for extended periods.

Error Correction : Quantum systems are incredibly sensitive to noise and require advanced error-correction techniques to function properly. Quantum error correction is a complex and resource-intensive process, which is still in its infancy compared to classical error correction.

Scalability : Building a large-scale, fully functional quantum computer is extremely challenging. Current quantum computers, like those developed by IBM and Google, are still in the early stages, with limited qubit counts. For quantum computing to reach its full potential, researchers need to develop methods to scale up quantum processors while minimizing errors.

Future Prospects and Implications

The Quantumania era is still in its early days, but its potential implications are vast and far-reaching. Here are some possible ways quantum technologies could shape the future:

Revolutionizing Industries : From finance and healthcare to telecommunications and transportation, quantum technologies could disrupt numerous industries by providing faster, more

efficient, and more secure solutions.

Ethical and Social Considerations : As with any technological revolution, the rise of quantum technologies raises ethical concerns. For example, the power of quantum computers to break classical cryptographic systems could lead to new privacy concerns. Moreover, the development of quantum AI could raise questions about control, bias, and transparency.

Quantum Supremacy : Achieving quantum supremacy the point at which a quantum computer can solve a problem that classical computers cannot- is a major milestone in the field. Google's 2019 demonstration of quantum supremacy was a significant step forward, but much work remains to be done before quantum computers can be applied to real-world problems on a large scale.

Quantumania represents an exciting and transformative period in technological history, where the principles of quantum mechanics are being harnessed to create powerful new tools and solutions. From quantum computing to cryptography and sensors, the quantum revolution promises to redefine the boundaries of what is possible. However, significant challenges remain before these technologies can be fully realized and integrated into everyday life. As research and development continue, the next few decades could see quantum technologies become as ubiquitous as today's classical technologies, forever changing the way we live, work, and communicate.

The personal Growth from Reading

Reading is not just a mere form of entertainment; it Serves as a powerful tool for education, enlightenment and personal evolution. When we delve into the pages of a book, we are not just following a story; We are embarking on a journey that broadens our horizons and reshapes our perspectives. As we immerse ourselves deeply in diverse narratives, from historical epics to contemporary tales, we find ourselves exposed to a myriad of cultures, intricate philosophies and rich experiences that are often vastly different from our own lived experiences. This immersion into carried worlds and mindsets challenges our existing beliefs and preconceptions, pushing us to think more critically, question our surroundings, and approach situations with heightened empathy. Furthermore,

as we navigate the intricate lives, dilemmas and choices of fictional characters, we are offered a mirror to our own souls. Through their triumphs and tribulations, we gain profound insights into a complexities of the human conditions, understanding emotions, motivations and decisions on a deeper level. This introspective journey, facilitated by reading, not only fosters significant personal growth but also cultivates a deeper appreciation and understanding of the diverse and multifaceted world we inhabit. Reading is journey, an explorations of the human sorit and the boundless worlds it can conceive. As we navigate the challenges of our times, let's cherish this timeless gift. For within the page of books, we discover not just tales of wonder but also the essence of our shared humanity.

In the realm where dreams are born, where willpower and strength are sworn, lies the path to discipline embrace, a journey of challenge, grace and chase.

A noble quest, not for the heart, to forge a life a disciplined art, a battle waged within the souls domain to rise above the choose to break the chain.

The process, oh, it's no simple feat, a struggle that many souls may meet, for discipline demands a steadfast will, an unwavering focus, an ironclad thrill.

In the beginning the road may seem steep, like climbing mountains, daunting and deep, Each step forward with doubts and through the mist, a vision appears.

A vision of greatness of a life well-lived, of strength and purpose, of joy received, and will each passing day's endeavor, discipline's essence burns brighter than ever.

It starts with small acts, habits a new, a commitment to self, to dreams pursued, with

diligence, consistency and inner fire, the transformation ignites, taking us higher.

No longer bounds by laziness chains, no longer swayed by distraction's reigns, the ultimate level of discipline attained, a force unstoppable, nothing remains.

For once discipline's mastery is claimed, no challenge, no obstacle, no wall unashamed, the words becomes a canvas, ready and vast, to paint your desires, to make them last.

No longer limited by doubts or strife, your life now an anthem, a symphony of life, the discipline souls, a beacon so bright, a guiding star, a force of light.

So, embrace the process through it may be tough, for discipline's reward are more than enough, once you reach the ultimate level,

You'll for discipline rewards are more than enough, once you reach the ultimate level,

You'll see, no one can stop you, you are truly free.

BE UNSTOPPABLE.....

Pranjal N. Varpe
F.Y. CSE

Positive Life

I may lose my sight but not my vision
I may lose the beat but not the Dance
I may lose my Direction but not my Destination
I may lose my past but not my future
I've lost loved ones but not the Aura
We've all lost something Invaluable in life
We either let it break us or we choose to grow from it...
See your cup half full than half empty?
Why don't we start from being grateful that we have a cup a tall
Positive vibes! Positive mind! Positive life!

The solar system consist of the sun and its planetary system

of eight planets.

Moon and other non-stellar objects it formed 4.6 million years ago from the collapse of a giant molecular cloud. The majority of the system's mass is in the sun, with most of the remaining mass contained in Jupiter. The four smaller in planets, Mercury Venus. Earth and Mars also called the terrestrial planets, are primarily composed of

rock and metal. The four outer planets, called the gas giants, are substantially more massive than the terrestrial. The two largest, Jupiter and Saturn, are composed mainly of hydrogen and helium the two outer most planets. Uranus and Neptune, are composed largely of substance with relatively high melting points, called ice such as water, ammonia and methane, and are often referred to separately as "ice, giants" All planets have almost circular orbits that lie within a nearly at disc called the ecliptic plane.

Poetry is an art of communication that uses rhythmic and often metaphorical language to convey emotions, idea, experiences etc.

This art of communication draws attention of everyone using the rhythmic tone and convey emotions from kids to adults.

This unique and ancient form of artistic expression has the ability to capture complex emotions & ideas in impactful way.

The historical significance of poetry dates back thousand of year with early example found in ancient civilization. It has served various purpose throughout history from storytelling to preserving cultural Inheritance.

One of the most compelling aspect of poetry is emotional resonace. Language to evolve feelings and create imagery that transport readers to different

Poetry : The Art of expression

Tejas Ganpati Parnakar

T.Y. MTRX

state of mind. The careful choices of words are responsible for deep impact in someone's mind.

Today poetry continues to evolve with diverse voices emerging from different background and experiences spoken words and slam poetry have gained popularity bringing poetry into performance spaces & reaching wider audience.

With this article the conclusion can be derived as, Poetry remains a vital and dynamic form of expression. Its ability to capture the essence of human experience and convey emotions in powerful way ensures its relevance in today's world. Poetry invites us to explore our feeling, confront societal issues and connect with one another in profound ways. The art of poetry continues to inspire and challenge us.

Ramanujan, The great Indian Mathematician...

Rutuja Arjun Sakat, T.Y. Electrical

Ramanujan was extraordinary mathematician. He always thought about mathematics Even during sleeping his brain was thinking bout mathematics and because of that who knows but often he was woke up from sleep and wrote very hard mathematical formula.

Srinivas Ramanujan was born in the small village known as Tirod in Tanjavar district of Tamilnadu at December 22, 1887. His father K. Srinivasa Tyengar worked as a clerk in a sari shop. His mother, Komalatammal, was a house wife. He was brilliant in studies from seven years of his age. because of that he was admitted to primary school in 1897. He got 1st rank in primary school exam. Then he entered to high school of Kumbhkonam. He came 1st in high school also oue to his extraordinary intelligence he got scholarship. Even in highschool age he was explaining several theorems and mathematical theories as well, so his teachers was surprised and influenced on this intelligence. He used to solve the examples of college also. At the age of 15, he developed his own theorems and theories. In 1930 at age of 16, he entered to government college by passing matric exam with 1st class. But he used to take more interest in mathematics than in other subject. As a result of which they felt in exam and his scholarship was stopped. Because of that he had to stop his education.

The first mathematical article of Ramanujan was published in the magazine of Indian Mathematical society in 1911. He was only 23 at that time because of that article he became well known for world and became popular in other scientists and mathematician. In 1913 Ramanujan started correspondance with prof. Hardy of combridge Trinity college. Ramanujan had expected guidance from his said that Ramanujan was propounder sholar of mathematics and first class England. and he went to England at March 14, 1914. Between 1914 to 1917 he wrote nearly about 32 mathematical articales. In 1918 Royal Sociaty of England induced him

membership. At that time he was only 30 years old. After that he got fellowship of Cambridge Trinity College. He was conferred with B. A. degree by Madras University.

In 1919 Ramanujan returned to India from England. He become ill in the last years of his life. He was suffering from the cureless disease of that time that is tuber culous (T. B.). This great mathematician passed away at Kumbhkonam in April 27, 1920 with 33 age. Because of his death. not only the India but also entire world lose a gem of mathematics. He got great honor as a brilliant and extraordinary mathematician from other mathematician. which is not give to anyone except Swiss mathematician Lionard enler and except so German mathematician which Karl Jacobi. Ramanujan is known for Landau - Ramanujan constant, mock theta function, Ramanujan for conjecture, Ramanujan prime, Ramanujan soldner constant, Ramanujan theta function etc.

Ramanujan's experimental work was written in three massive notebooks. Today these notebooks are known as "Ramanujan's Notebooks". This means of his, became a subject of fellowship. In 1927, Cambridge University published his mathematical work which was edited by Hardy, But some of his work is still unpublished. At the time of fifth anniversary of Ramanujan. Mathematical department of Tata Institute of fundamental Research, Mumbai published his some work. One of the notebooks of Ramanujan was lost but after some time Prof. George Andreas traced it. He is doing research in A. America and wants to publish it there.

For his work in university, his in estimate service is societies and contribution given to mathematics. Cambridge University and Trinity college decided to give 2000 pounds annually as a pention to Ramanujan's with Janaki Amma in 1988. Such a great personality will not born again. Hats of to him.

First of all 'Vastushastra' is a study of energy flow and direction for good, healthy and wealthy building construction. Vastu as per Vastushastra is being popular nowadays. The Vastushastra is an ancient method of how to construct a building in beneficial ways.

The most important thing is that the vastu shastra and building construction is totally attributed by 'divine Vishwakarma'. So, as we all may know, he is a great builder from ancient society and dignity also. People also says that he can build the building of any type within one day like magic as it is mentioned in purana's and Veda's.

There are many things related to Vastushastra and Vastu build up are mentioned in 'Puranas and Vedas' mainly Matsya-Purana, Garuda Puran, Samudrik Puran and Brahma Purana and also the Vedas like Atharvaveda. They are the proof of ancient methods of building construction and Vastushastra. All little things related to vastu are briefly mentioned there.

Now as we all know that the energy flow and direction of building components affects the building a lot. The direction like Ishanya, Agneya, Nairutya, Vayavya mentioned in Vedas for the presence of Water (North-East), Fire (South-East), Earth (South-west), Air (North-west,) respectively presenting the energy flow.

Also, the 12 principles like Aspect, prospect, furniture requirement, flexibility, privacy, roominess, grouping, economy, and etc. are also points to be must consider while construction. Not only houses are made as per Vastushastra. Also, school colleges, offices, hospitals are built by Vastushastra and Vastuvidhi.

The face of main door is must be in the direction

of North and East. It will give positive vibes for whole house. The kitchen must be in South East direction and toilet can be West or South west direction. It is the basic principle of Vastushastra.

The every direction has its speciality against the Vastu. The nameplate hanging in front of main door and wall hanging and the painting can affect the vastu also.

Lastly, about painting, painting is the most important to be considered for painting of Hall, Kitchen and study room. Use of dark colours is not good for peace. Place of that we can use pastel colours likewise and also the wall of bathroom and toilet is not common with kitchen, Pooja room and bedroom.

Another thing to be remember that do not face North. Always direction of leg should be towards north or east. So now building of Vastu is also become a fashion. Also, all people are taking it as a fashion and for popularity, but every Vastushastra has a scientific reason behind it for building construction.

So at the last all should know that the Vastu as per Vastushastra and Vastu Vidhi brings you health, wealth and prosperity. Also, it is mentioned that many type of plants can also brings positivity in our home like Jasmine plant, Lavender plant, Money plant and Snake plant. Vastushastra also promote the greenery and eco-friendliness and building sustainability to the building. So keep in mind that Vastushastra can brings you from depression to happy lives, as it promotes healthy lives to all member who are living in building, which is built by the rules of Vastushastra.

Civil Engineering deals with planning, constructing, manipulating and structuring. The word CIVIL means Construction, Investment, Various Instrument and Labelling. The word civil engineering first derived or proposed by John Smeaton in 1750. The civil engineering branch can be invented in 2000 to 3000 BC. The main role of civil engineer is to construct, planning and performing a task to construct like bridges, homes residential areas, roads, dams, and all construction sites.

Civil engineer can play important role in the engineering field because he can develop a social areas. The civil engineer can also work in other branches to help or produce or provide the sustainable development.

The word civil can derived by in country Irak. The first bridge can construct in the Irak. The Great Shivaji Maharaj is also a famous or great civil engineer in their century. He can construct Fort without any engineering knowledge.

There are some branches of civil engineering.

1. Geotechnical Engineering : which include the engineering related with soil.

2. Transportation Engineering : It deals with the transportation system like bridges, dams and roads.

3. Thermal Engineering : It deals with thermal power plants.

4. Structural Engineering : It includes the structure of dams or design of construction sites.

5. Operational Engineering : It include some operations on the given sites.

There are some other branches of civil engineering.

The civil engineer also has role in other core branch like in mechanical engineering for construction of sheads, truss, walls. It is also work in electrical engineering again to provide the sheads and all. It also plays a crucial role in nuclear engineering to develop or construct nuclear plants, boiler.

Civil engineer play an important role in all the branches. Every day we can use civil engineering object. The proper design or structure of our home is also decided by the civil engineer. The proper place of the rooms are also designed by civil engineer.

Civil engineer can play an important role for future generation. Proper construction of road, bridges which is also constructed by good engineer. It is the oldest and very famous engineering field, which plays the important role in the everyday life. Civil Engineer can perform any task by only their imagination power and their talent.

Vastushastra is the ancient method of Hindu, used for system of architecture. The word Vastu refers to the term 'Science of Architecture'. Vastushastra is the branch of upa-Veda and sthapatya-Veda of Atharv veda, which includes construction of temples, residential buildings, political buildings, etc. Vastushastra is also known as science of architecture.

Saint Vishwakarma is known as the Godfather of Vastushastra, about 3000 years ago they written the book which has the information about Vastushastra. Vastushastra in related to civil engineering construction. Every civil engineer should know about it. It maintain the relationship between human environment and built nature.

Throughout Vastushastra we can study about or plan the construction activity. It tells us about building construction with positive energy. It tells the direction of doors, windows and house ,door is not placed in centre of South direction because the South direction is called 'Yam Dwar' which is the indication of negative energy and destroy the happiness. Negative energy is the sign of disturbance in family, business, good health, so the doors and windows are well placed, which keeps ventilation and proper entrance of sunlight. Windows and doors are not placed like they overlap in direction. Windows are always placed on side in which air blows and sunrays are entered in the direction. Medicines are not kept in kitchen because kitchen is

the sign of healthy environment and medicines are have a bad impact in kitchen which leads to negative energy.

The plants are not kept in bedroom because it release the carbondioxide which is harmful for human health. Mirror is not set or place in front of bed. Instead of these we can keep or maintain the rules as per Vastushastra, which tells the column and beam are not at the Centre in room.

There are some building planning component in Vastushastra like roominess, prospect, privacy, circulation, grouping, etc. which includes the proper planning of building in which the occupant can enjoy the view outside room natures gift. Also sunlight and air enter in the room. Privacy is one of the important factor like there are two types of privacy internal privacy and external privacy. Internal privacy include the privacy in bathroom, washroom and external privacy include the length of building from main road or height of window from the ground. For that purpose, we can plant big trees in front of the house in garden and prevent the inside view, seeing by others.

Vastushastra is the ancient method but still lead with the modern construction method. It cannot be replaced by any other method. It gives the message to build a house is in a manner which makes a positive environment in house and gives positive energy, avoiding negative impacts.

'Civil' when we heard this word, only one image comes in mind, that is construction of buildings. But when we go deep in civil engineering, we can know exactly meaning of this word and how civil engineering is broad field. It not only includes construction of building but also planning designing, execution of roads, bridges, buildings, canals, dams, towers, and other public works.

Civil engineering is defined as the branch of engineering which deals with the construction, planning, developing, designing of structures, roads, bridges, highways, dams, canals, public work etc.

"Civil" word is the form of "Construction, investigation and various information levelling.

When we see the history of civil engineering, it has the very rich and fascinating history from ancient civilization where need of infrastructure arose. The root of civil engineering can traced to ancient times that dates back thousands of years. "Egyptians" showcased their talent by construction pyramids which require deep knowledge and labour management. Also, Roman's showed their talent by constructing aqueducts structures.

However, In middle ages the revolution is shown particularly in European and Islamic countries. The cathedrals and castles are constructed which requires deep knowledge and labour management.

The civil engineering emerged in 18th century and turning point comes revolution comes when the advance material such as steel and concrete is used. Cities are expanded, roads are extended, demand of infrastructure increases, buildings are constructed with less time. Today revolution is continuous with solution of environmental problems, sustainable construction.

Civil Engineering has basic and several functions.

1. Designing and construction of structures is the primary and important function of civil engineering.

2. Ensuring safety and stability. It is a primary function of civil engineering to ensure the safety of structures and also ensure that structures sustain loads.
3. Water management is very essential function of civil engineering to design proper management for water.
4. Transportation- planning-It include the construction of roads, bridges, rails and other transportation systems
5. Environmental protection-This one is the very important function of civil engineering to protect environment.
6. Surveying and planning of land is also function of civil engineering.

Now let's move towards the branches of civil engineering. Civil engineering is spread in different fields such as

1. Structural engineering -It includes the designing and analysis of structure that sustain loads.
2. Geotechnical engineering-It includes observation and behaviour of soil and rocks.
3. Transportation engineering - It includes development and construction of transportation system such as road, railways, highway, etc.
4. Environmental Engineering-This branch works on different environmental problems and solutions.
5. Water Resources Engineering - It includes the developing of water distribution system and managing different water resources.
6. Surveying and planning.It includes survey of lands.

Here we can see how civil engineering is broad concept and how it is an ancient field.

Vastushastra is a concept of building planning. In that concept the planning of house and other building is given. It is a scientific concept of planning of house.

In vastushatra the living room is located at North East direction. The kitchen is located at South East direction, because the early sunrise are fall into the kitchen and it may get fresh environment and the sunrise kills the bacteria also.

In that, the bedroom is located at South west direction because the most of air or wind is flowing through this direction and the Bath is also located at west direction because the wind flowing from West

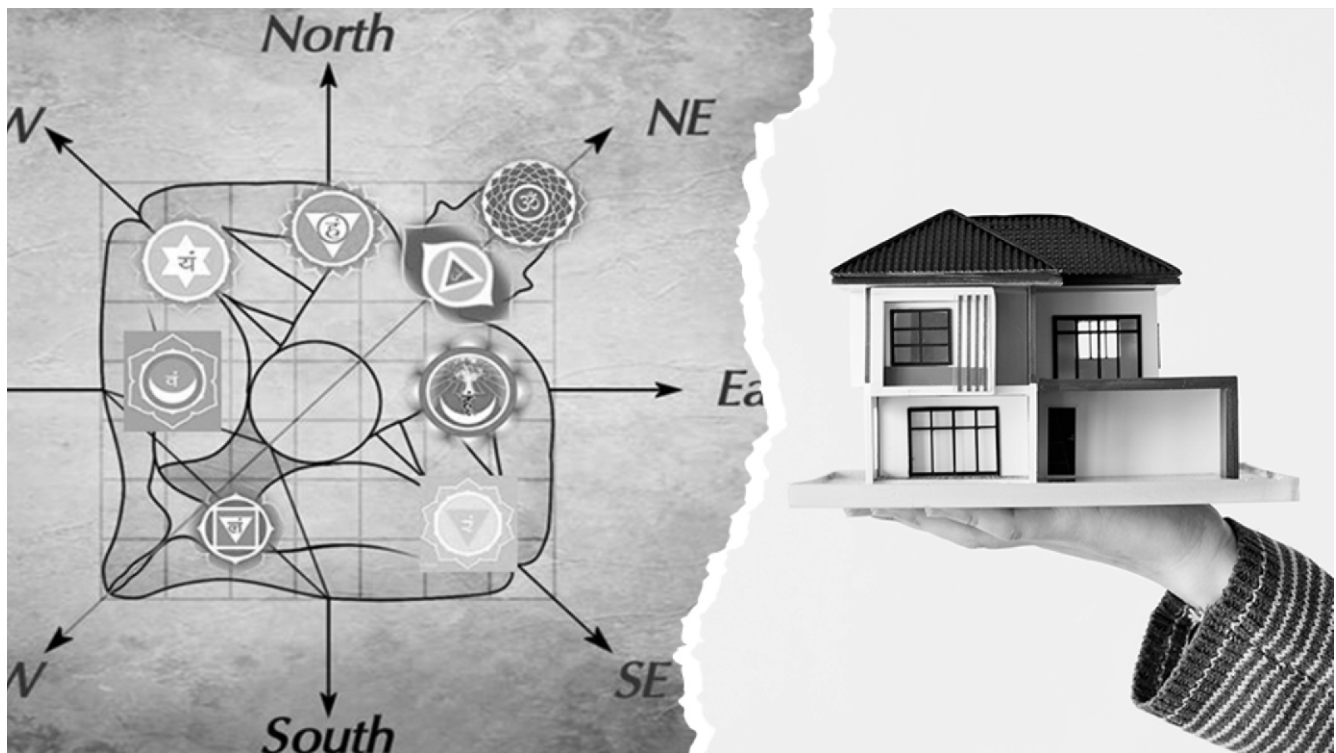
to North West direction. So the dirty air will pass.

The water tank or water storage is placed at north direction. So the morning sunlight and good environment is good for that water.

The plot where you want to construct the building should be north facing.

Vastushastra is a very old concept and it is carried out many years ago, it is a scientific concept of planning, houses and other buildings.

Many of old buildings were constructed by the concept of vastushastra and these buildings are still in good condition and have proper management and also have a good environment.

“Civil engineering: Building the foundation of modern society.”

Civil engineering, is a art and science of constructing, designing and maintainance of physical infrastructure. From ancient monuments to modern marvels, the civil engineers have played a crucial role in creating sustainable and livable environment.

Civil engineering is a professional engineering discipline that deals with design, construction and maintainance of physical infrastructure. It involves mathematical and scientific principles and application to ensure the safety durability and efficiency.

“Civil engineering : where are science“

The civil engineering has rich history dating back to ancient civilization.

- Ancient Egypt : In ancient Egypt the construction of roads and buildings are example of civil engineering.

- Ancient Greece and Rome : Development and construction of roads and public work.

- Industrial revolution : Emergence of modern civil engineering with advancement in materials and construction technology.

- 20th century : Development of new material, computer aided designs and new construction methods.

“Civil engineers builds world backbone“

The civil engineering plays various functions,

- planning and designing infrastructure
- conducting site investigation
- supervision, site and ensure quality

- maintenance and upgrading existing structure

- ensuring sustainable environment and safety.

“Civil engineer connects the communities.”

The branches of civil engineering are :

1. Structural engineering-In structural engineering the construction of road,building,highways are done.
2. Transportational engineering. In transportation engineering the roads, dams, bridges, airports are constructed.
3. Water resource engineering : Water resources engineering provides the water supply from one point to another point.
4. Geotechnical engineering: Geotechnical engineering is used to study about soil and rocks.
5. Environmental engineering : The environmental engineering is used to aware from pollution of anything that harm to environment.
6. Construction management : It involves the construction process, construction methods.
7. Surveying engineering : It involve survey on the site and mapping.
8. Urbanisation : Overseeing the projects of urban.

These are the branches of civil engineering that perform vital role in engineering.

The civil engineering and civil engineers plays a vital role in public work, promoting public safety and designing their dream home. The world population grows the demand for efficient design designing going to rise.

“ Engineering is not profession, it's passion !”

What is Vastushastra? Vastushastra is an ancient science of construction of building and the position of the rooms in building or house.

Position and face of building According to Vastushastra.

There are four facing of house or building

- East facing
- West facing
- North facing
- South facing

and the position of rooms are as follows

1. kitchen :

The kitchen position is always facing to the East side because the sunlight coming from the window. Its rate is 600 UVA to 1000 UVA, which can kill the bacteria present on kitchen and also kitchen mess.

2. Hall or living room:

Hall or living room position is as per Vastushastra. It is facing to north direction or North-East direction, which is helps to improve the design and astheticness of the house or building.

3. Bedroom :

As per Vastushastra the bedroom position is West or South-West direction.

4. Bath and WC :

As per Vastushastra the position of bath and WC is in South direction.

What we can avoid or don't do in house or building according to Vastushastra

a . According to Vastushastra don't put the

mirror front of the bed.

b. Don't put the water on the South-East direction, because it is the position of fire as per Vastushastra.

c. Don't place the bed at the direction of South-North or West-East. It is harmful for the health.

d. According to Vastushastra, the temple is always on the North or North East side

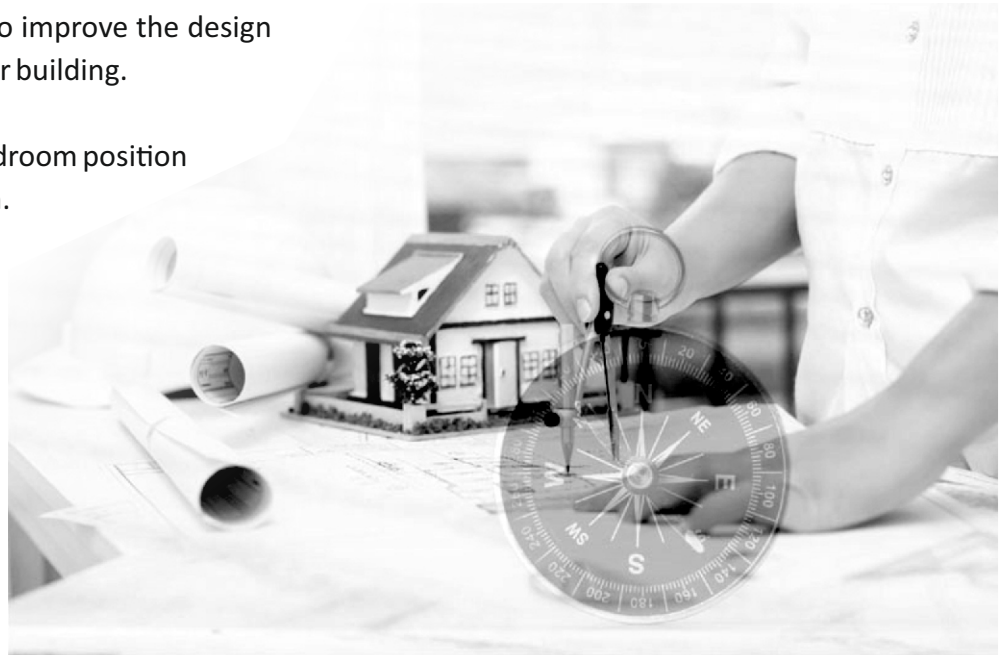
4. What we can do in house or building, According to Vastushastra

a. Always put mirror to West side and don't put front of the bed.

b. Always the main door of the house or building is clean and not exactly to centre of the building.

c. Always keep the position of the bed to North-South direction.

d. Draw a Rangoli in the Varandha. It keeps away bad or negative energy.

Civil engineering is the main branch in construction work. Maintenance of the road and development of the cities and villages. Sub branches in civil engineering are surveying engineering, Geotechnical engineering, architecture, structural engineering, environmental engineering.

Function of sub branches-

- Surveying engineering-

In this engineering development of structure. Before get the measurement and lining; making of site and all issues are resolving. This is known as surveying engineering.

- Geotechnical engineering-In this engineering checking or testing of the soil or geological discards is done. In this engineering, checking the earthquake radius or signals, checking the water level of ground is done. It is very important for the farming for checking of seasons and which is the best in the farming area.

- Architecture :

It is the main sub branch of civil engineering. In this branch , making the house design or development design is done. In this branch few software are used for designing. AutoCAD, Revit, sketch UP, STAAD Pro. In this AutoCAD making the 2-D and 3-D designs and models are done by this software. Revit- in the software making the pipeline and rail line designs is done. Sketch UP is the

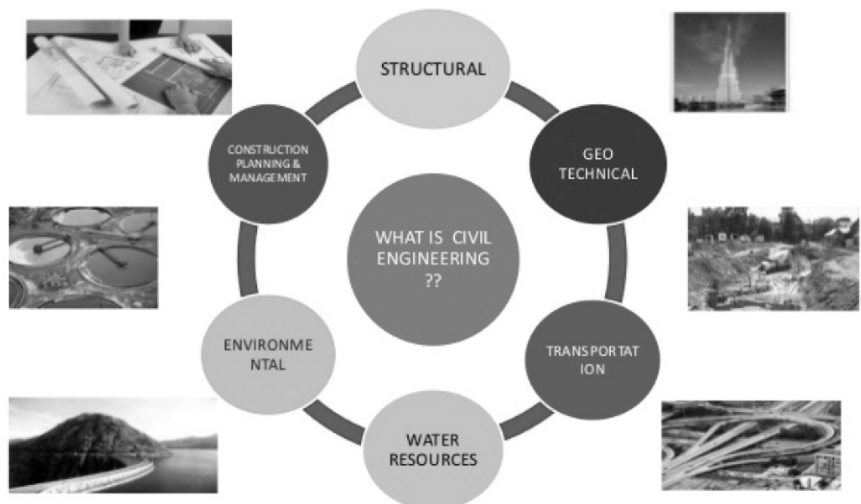
most important software for the civil engineering and architect, making 2D and 3D models and getting the architect and best view. STAAD pro. In this software, it is very useful for the making of multi storage building or design. In civil engineering making base to top engineering in his under. For example, foundation to parapet walls.

- Structural engineering :

It is the main sub branch of civil engineering. In this branch making the structure strong by the help of the steel design and software. In this branch, checking or calculating the load or position of column and holes. Steel loads are depends on this steel design. In this design. Load calculation are most important or load distribution. It is very useful for industry purposes.

- Environmental engineering:

In this engineering all environmental disaster, searching and solving his under clarity under clearing of environmental and disease.

In civil engineering, mainly various software are used for drawing, analysis and design of the various structure as well as use in infrastructure. CAD is the main software used in civil engineering. With the help of CAD you can draw 2D drawing, 3D drawing in short time and other software are STAAD pro, Etab, Tekla, Primavera and MSP this software are useful for civil engineer to develop, construct and maintain infrastructure project in civil industry.

- Application of civil engineering
- Infrastructure development
- Water supply system,
- Structural analysis,
- Transportation engineering,
- Urban development
- Project management

1. Infrastructure development :

In infrastructure civil engineer are responsible for the construct, design and maintain the various activity related to infrastructure development like road construction, bridge construction, railway construction and tunnel construction with the help of MSP software, you can design project planning and Scheduling, when we start the project and when we complete the project in MSP software full information are maintained about project related.

2. Water supply system :

Civil engineer are responsible for design, construct and maintain the water supply system like drainage system. Water treatment plant, water purification is need for future because infrastructure is growing fast and population also grows. So you have to do purify water so civil engineers design water supply system with the help of software Construct.

3. Transportation engineering :

In transportation engineering, civil engineer also responsible for the design, construct and maintain the various types of road like NH, state highways, district Road, major district roads. In software civil engineer fill up the data about road project. This data

help to civil engineer for their project work so software reduce time and patience. So Work will be grow fast and accurate. In case without software you have designed any project work will be complete but work completion period will be more and costly.

4. Structural analysis :

Civil engineer use various software for structure analysis like STAAD pro, Etol, Tekla, Primavera for project planning and scheduling. With the help of STAAD Pro you can analyse design any project (building related project) in short time. So result will be accurate and time will be less for design and analysis as compare to manual analysis and design. In software you can save your project record and data and in future you need to this project related data, you can get all data related to time project. So this is possible only software. In Primavera software, you can planning and scheduling your project and start your work. So project completion time will be less and you can reduce the cost of project with the help of proper planning and design

5. Project management :

Civil engineer is responsible for timely completion project and design the project in short time. So in construction industry civil engineer is use MSP structure. With the help of MSP software you can design, planning and schedule their project with accuracy. So this is useful for civil engineer for proper maintainance of daily activity related to their project. So this result will be work is grow fast and reduce the project completion time period. In MSP software, you can create your project calendar and you can decide which work will complete and when will order other material for next construction works. So work accuracy will be correct and you can manage multiple projects in same time. So this is possible for software, so software is need for construction industry And other software Primavera same like MSP software, you can create design planning and schedule their project but in Primavera additional fixtures is available.

The Happiest Day of Your Life?

Sakshi Suresh Jadhav

T.Y. Electrical

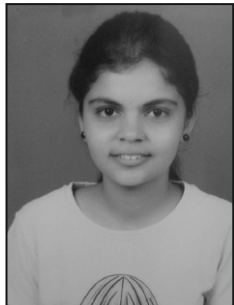
School days should be a happy time in a young person's life. What can make people's lives a misery during this time, then? In my opinion, there is one word which answers this question - bullying.

Unfortunately, bullying is quite common in schools where I live. It can affect students of any age, and both boys and girls. A friend of mine had a very negative experience at school last year as an older boy continuously called him names and sometimes used to post nasty messages about him on Facebook. Obviously, My Friend Felt very upset about this and it affected his self - confidence. Some days, he didn't want to come to school at all.

What can people do to stop this problem?

Personally, I think teachers need to be aware that bullying may be happening in their classes and very strict when they have a case of bullying. Another thing teachers could do is prepare lessons to talk about the problem with their pupils, Which might make bullies realize how badly they hurt their victims. for students, if they find out a classmate is being bullied, they should support them as much as possible and let a teacher know.

Bullying can be nightmare but there are things we can do to prevent it. Hopefully, one day all students will be able to go to school without Fear of being builled.

Harshada Sapkal

S.Y. A&DS

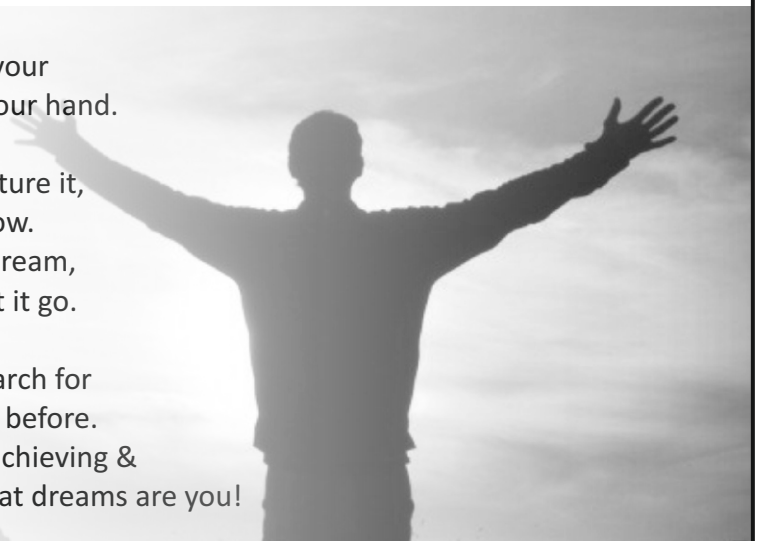
Dare To Dream

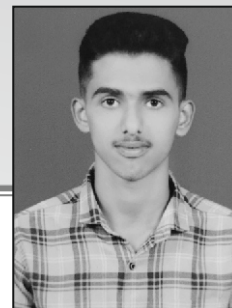
Close your eyes and let
your imagination fly away.
See a picture of where
you wish to be one day.

Let the colors of your
heart take command
to paint the picture of your
dream and place it in your hand.

Hold on tightly and nurture it,
but allow it room to grow.
When you reach your dream,
Open your hand and let it go.

Close your eyes and search for
another, caring for it as before.
Never stop searching, achieving &
letting go, for that's what dreams are you!

One Campus
Four colors
One Class
Eighty Souls
Seven years
One Name
Navodayan
Not just a story, but an Era
of willingness & Choice

Navodaya Vidyalayas are a chain of prestigious residential schools in India, established by the Indian government. These schools offer a unique educational experience that fosters academic excellence character development and a strong sense of national identity.

Life at a Navodaya Vidyalaya is a blend of rigorous academics. Cultural activities and sports. Students are immersed in a nurturing environment that encourages critical thinking, creativity & leadership skills.

Located in a serene rural setting. Navodaya Vidyalaya was more than just a school it was a sanctuary for students from diverse backgrounds. The moment I stepped foot on campus knew I was part of something special.

The initial days were daunting. leaving family and friends behind. But soon the camaraderie and warmth of my fellow friends & teachers made Navodaya feel like a home. We were a melting pot of cultures, languages & tradition united by our quest for knowledge.

Navodaya's unique migration policy broadened

my horizons, introducing me to diverse cultures, languages & perspectives. This melting pot of talents, ideas and experiences instilled empathy, adaptability and national pride. This cultural exchange broke stereotypes and forged lasting bonds.

Navodaya's emphasis on national integration and social cohesion shaped my world view. I learned to appreciate India's rich diversity. Visiting rural villages. participating cleanliness drives and engaging with local communities opened my eyes to the world's realities.

Academic rigor was balanced with extra curricular activities, fostering holistic growth from sports music, art and literature clubs nurtured. hidden talents while community services initiatives instilled social responsibility.

Navodaya's hostel life is transformative experience that fosters growth, camaraderie and resilience. Sharing rooms with classmates from diverse backgrounds creates a close-knit family, promoting mutual respect, trust & empathy. The structured daily routine, including study hours. Sports and cultural activities instills discipline and time management skills. Navodaya's hostel life teaches valuable life lessons: unity in diversity, adaptability and collective progress. Under the guidance of supportive staff and teachers. Students develop into confident compassionate and responsible individuals, equipped to face life's challenges. The memories and bonds formed in the hostel remain lifelong shaping the foundation of a well-rounded personality.

Education technology (Commonly abbreviated edutech or edtech) is the combined use of computer hardware, software and education theory and practice to facilitate learning. When referred to with its abbreviation. 'EdTech', it often refers to the industry of companies that create education technology.

Definition :

The Association for Educational Communications and Technology (AECT) has defined educational technology as "the study and ethical practice of facilitating learning and improving performance by creating using and managing appropriate technology process and resources.

Educational technology is an inclusive term for both the material tool and process and the theoretical foundations for supporting learning and teaching. Educational technology is not restricted to advance technology but is anything that enhances classroom learning in utilization of blended, Face to Face or online learning. Modern electronic educational technology is an important part of

society today.

History :

Helping people and children learn in way are easier, faster, more accurate or less expensive can be traced back to the emergence of very early tools, such as emergency of very paintings on cave walls.

Benefits :

Effective technology use deploys multiple evidence - based strategies concurrently adaptive content, frequent testing, immediate feedback modern educational technology can improve access to education, including full degree programs. Student appreciate the convenience of e-learning, but report greater engagement in face to face.

Disadvantages :

The transition from in-person learning to distance education in higher education due to the COVID-19 pandemic has led to enhanced extraction of student data enabled by complex data infrastructures.

'Tomorrow's Technology, Tomorrow Education'

Engineers play a vital role in promoting sustainable development. They have the technical expertise and problem solving skills to design innovative solutions that reduce waste, energy consumption and greenhouse gas emission by incorporating renewable energy source into their designs and developing new technologies that promote sustainability in engineering and build a more resilient and environmentally friendly future, moreover, engineers can collaborate with policymakers, shareholders and communities ensure sustainability is integrated into all aspects of infrastructure projects. By considering the environmental impact of their designs, engineers can make informed decisions that benefit both people and the planet. Ultimately, engineers are responsible for using their skills for the greater good working towards creating a world where economic growth is balanced with environmental sustainability.

The primary goal of a sustainable engineer is to design and implement engineering solutions that minimize negative impacts on the environment.

The key responsibilities of a sustainable engineer include.

Environmental protection

Design and implement engineering solutions that minimise waste, pollution and resource usage to have lower impact on the planet.

Corporate social responsibility

Assist businesses in improving their sustainability performance by implementing sustainable practice and technologies.

Collaboration

Work with architects, urban planners,

policymakers and other professional to promote sustainable practice and technologies.

Waste Management

Develop waste management systems to reduce, recycle and properly dispose of waste generated by industrial process and communities.

Sustainable materials

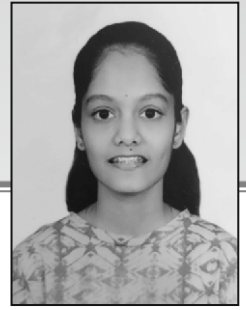
Seek out and utilise environmentally friendly and recyclable materials for construction and engineering projects.

Engineers must consider social, economic and ecological concerns to attain these objectives while creating long term solutions. To put it simply, engineers must grasp the concepts of sustainable development in order to build solutions that fulfil present requirements.

Example of sustainability in engineering is Burj Khalifa in Dubai is a prime example of using innovative design elements to reduce energy consumption.

The London Array the world's largest offshore wind farm, is another successful sustainable engineering project. These projects demonstrate the potential for sustainability in engineering to create innovative solutions for a greener future.

Engineers are vital to achieving sustainable development. By integrating sustainability principles into their work, engineers can contribute to a more equitable, environmentally conscious and economically viable future.

A gentleman was walking through an elephant camp. and he spotted that the elephants weren't being kept in cages or held by the use of chains.

All that was holding them back from escaping the camp, was a small piece of rope tied to one of their legs. As the man gazed upon the elephants, he was completely confused as to why the elephants didn't just use their strength to break the rope and escape the camp. They could easily have done so. but instead, they didn't try to at all.

Curious and wanting to know the answer, he asked a trainer nearby why the elephants were just standing there and never tried to escape.

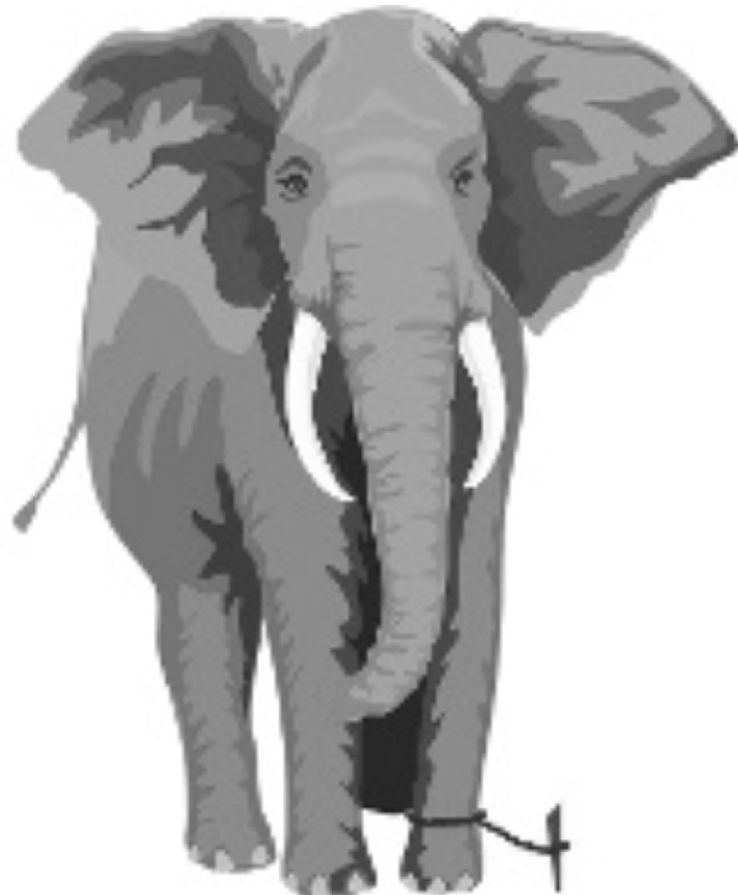
The trainer replied: When they are very young and much smaller we use the same size rope to tie them and, at that age, it's enough to hold them. As they grow up, they are conditioned to believe they cannot

break away.

They believe the rope can still hold them, so they never try to break free. The only reason that the elephants. weren't breaking free and escaping from the camp was that over time they adopted the belief that it just wasn't possible.

Moral of the story :

No matter how much the world tries to hold you back, always continue with the belief that what you want to achieve is possible. Believing you can become successful is the most important step in actually achieving what you want to achieve. Believe in yourself.

Swami Vivekananda in 1894

Date of birth : 12 January 1863

Place of birth : Calcutta, Bengal Presidency, British India

Birth name : Narendranath Dutta

Date of death : 4 July 1902 (aged 39)

Place of death : Belur Math near Kolkata

Guru/teacher : Ramakrishna Paramahansa

Quotation : Come up, O lions, and shake off the delusion that you are sheep; you are souls immortal, spirits free, blest and eternal; ye are not matter, ye are not bodies, matter is your servant, not you the servant of matter

Swami Vivekananda (January 12, 1863-July 4, 1902), born Narendranath Dutta !" was the chief disciple of

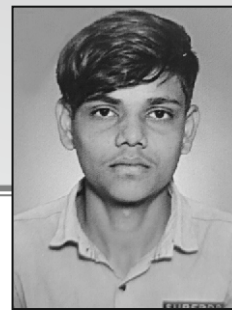
the 19th century mystic Sri Ramakrishna Paramahansa and the founder of Ramakrishna Mission. 2) He is considered a key figure in the introduction of Hindu philosophies of Vedanta and Yoga in Europe and America and is also credited with raising interfaith awareness, bringing Hinduism to the status of a world religion during the end of the 19th century. Vivekananda is considered to be a major force in the revival of Hinduism in modern India. He is perhaps best known for his inspiring speech beginning with "Sisters and Brothers of America" through which he introduced Hinduism at the Parliament of the World's Religions at Chicago in 1893, Swami Vivekananda was born in an aristocratic Bengali family of Calcutta in 1863. Swami's parents influenced his thinking the father by his rational mind and the mother by her religious temperament. From his childhood, he showed inclination towards spirituality and God realization. While searching for a man who could directly demonstrate the reality of God, he came to Ramakrishna and became his disciple. As a guru, Ramakrishna taught him Advaita Vedanta (non-dualism) and that all religions are true, and service to man was the most effective worship of God. After the death of his Guru, Vivekananda became a wandering monk, touring the Indian subcontinent and getting first-hand knowledge of India's condition. He later sailed to Chicago and represented India as a delegate in the 1893 Parliament of World Religions. An eloquent speaker, Vivekananda was invited to several forums in the United States and spoke at universities and clubs. He conducted hundreds of public and private lectures and classes, disseminating Vedanta and Yoga in

America, England and a few other countries in Europe. He also established the Vedanta societies in America and England. Later he sailed back to India and in 1897 founded the Ramakrishna Math and Ramakrishna Mission, a philanthropic and spiritual organization.

Swami Vivekananda was born in 3 Gourmohan Mukherjee Street, Saimla Pally, Calcutta (Now Kolkata) at 6:33 am on Monday in a traditional Kayastha family, 12 January 1863, during the Makra Sankranti festival and was given the name Narendranath Dutta. His father Vishwanath Dutta was an attorney of Calcutta High Court. He was considered generous, and had a liberal and progressive outlook in social and religious matters, 1101 His mother Bhuvaneshwari Devi was pious and had practiced austerities and prayed to Vireshwar Shiva of Varanasi to give her a son. She reportedly had a dream in which Saiva rose from his meditation and said that he would be born as her son. Narendranathji's thinking and personality were influenced by his parents--the father by his rational mind and the mother by her religious temperament. 12: From his mother he learnt the power of self-control. One of the sayings of his mother Narendra quoted often in his later years was, "Remain pure all your life; guard your own honor and never transgress the honor of others. Be very tranquil, but when necessary, harden your heart." He was reportedly adept in meditation and could reportedly enter the state of samadhi. 21 He reportedly would see a light

while falling asleep and he reportedly had a vision of Buddha during his meditation. During his for wardering ascetics and monks. His childhood, he had a great fascination

Narendranath had varied interests and a wide range of scholarship in philosophy, religion, history, the social sciences, arts, literature, and other subjects. He evinced much interest in scriptural texts, Vedas, the Upanishads. Bhagavad Gita. Ramayana, Mahabharata and the Puranas. He was also well versed in classical music, both vocal and instrumental and is said to have undergone training under two Ustads, Beni Gupta and Ahamad Khan. Since boyhood, he took an active interest in physical exercise, sports, and other organizational activities. Even when he was young, he questioned the validity of superstitious customs and discrimination based on caste and refused to accept anything without rational proof and pragmatic test. When his father moved to Raipur in 1877 for 2 years then Narendranath along with the whole family shifted there. At that time there were no good schools in Raipur so he spent his time with his father and had discussions on spiritual topics. Narendranath learned Hindi in Raipur and for the first time the Question of existence of God came to his mind. It is believed that once he experienced an ecstasy during this period of life. The family returned to Calcutta in 1879 but it is believed that these 2 years were the turning point in his life. Raipur is sometimes termed as the 'Spiritual Birthplace' of Swami Vivekananda.

"The reign of Ahilyabal, of Indore in central India, lasted for thirty years. This has become almost legendary as a period during which perfect order and good government prevailed and the people prospered. She was a very able ruler and organizer, highly respected during her lifetime, and considered as a saint by a grateful people after her death." Jawaharlal Nehru (The Discovery of India/1946)

Rajmata Ahilyabai Holkar was the Holkar Queen of the Malwa kingdom. She is regarded as one of the most visionary female rulers of India. In the 18th century, as the Maharani of Malwa, she was instrumental in spreading the message of dharma and propagating industrialization. She is widely known for her wisdom, courage, and administrative skills. Born on 31 May 1725, in the village of Chondi in Jamkhed, Ahmednagar (Maharashtra), Ahilya hailed from a very humble background. Her father Mankoji Rao Shinde was the village head, and he taught her to read and write. As a young girl, the combination of her simplicity and strength of character caught the attention of Malhar Rao Holkar, the Lord of the Malwa territory. He was so impressed with the young Ahilya that in 1733 when she was barely eight years old, he got her married to his son Khanderao Holkar. Twelve years after her marriage, her husband Khanderao died during the siege of the Kumher Fort. Ahilyabal was so grief-stricken that she decided to commit sati. It was her father-in-law, Malhar Rao who prevented her from taking such a drastic step. Instead, he took her under his wing and trained her in military and administrative matters.

Her father in law, Malhar Rao passed away in 1766, and in the following year, she lost her son,

Male Rao. She did not let the grief of losing her son overwhelm her. Keeping in mind the welfare of the kingdom and her people, she petitioned the Peshwa to allow her to take over the reign of Malwa. Although some of the nobles objected to this, she still had the support of the army, who had full faith and confidence in her, as she was well trained in military and administrative matters. On many an occasion, she had led the army from the front and fought like a true warrior. In 1767, the Peshwa granted Ahilyabai permission to take over Malwa. She ascended the throne and became the ruler of Indore on 11 December 1767. For the next 28 years, Maharani Ahilyabai ruled over Malwa in a just, wise, and knowledgeable manner. Under Ahilyabai's rule,

Malwa enjoyed relative peace, prosperity, and stability, and her capital, Maheshwar, was turned into an oasis of literary, musical, artistic, and industrial pursuits. Poets, artists, sculptors, and scholars were welcomed into her kingdom, as she held their work in high regard.

Ahilyabai also established a textile industry in Maheshwar, which today is very famous for its Maheshwari sarees. She held daily public audiences to help redress the problems of the common man. She also turned her attention towards various

philanthropic activities, which ranged from the construction of temples, ghats, wells, tanks, and rest-houses in the north to pilgrimage centres in the south. Her most notable contribution was the renovation and repair of the famous Kashi Vishwanath Temple in 1780. The 'Philosopher Queen' as she is famously known, passed away on 13th August 1795 at the age of seventy. Her legacy still lives on and the various temples, Dharamshalas, and public works undertaken by her stand as a testimony to the great warrior queen she was.

Time

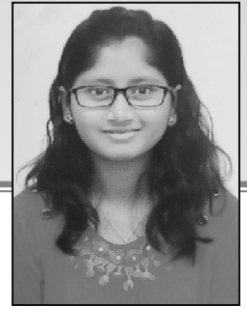
Take time to laugh,
It is the music of soul
Take time to think,
It is the source of power
Take time to read,
It is the foundation of wisdom
Take time pray,
it is the greatest power of earth
Take time love and to be lived,
It is the god given privilege
Take time to be friend,
It is the road to happiness
Take time to give
It is too short a day to be selfish
Take time to work,
It is the price of success

Vaibhavi Sadashiv Jirage
S. Y. Electrical

Humans vs Computer: Who is The Winner?

Anushka Ajit Patil
F.Y. ECE

In today's world, the debate between humans and computers has become increasingly relevant as technology continues to advance at an unprecedented pace. Computers, with their ability to process vast amounts of data at incredible speeds, have transformed industries and daily life. They excel in tasks that require precision and efficiency, such as calculations, data analysis, and repetitive tasks. For instance, in fields like medicine, computers can analyze patient data to assist in diagnosing diseases faster than a human doctor could. In finance, algorithms can execute trades in milliseconds, capitalizing on market fluctuations that would be impossible for a human to track. However, while computers are powerful tools, they lack the emotional intelligence, creativity, and ethical reasoning that characterize human beings. On the other hand, humans possess unique qualities that computers cannot replicate. Emotional intelligence allows humans to understand and respond to complex social situations, making them better at roles that require empathy, such as counseling or teaching. For example, a teacher can sense when a student is struggling emotionally and provide support in a way that a computer program simply cannot. Moreover, creativity is a distinctly human trait that drives innovation and artistic

expression. While computers can generate art or music based on algorithms, they do not truly understand the emotions behind these creations. Humans can think critically and make decisions based on moral considerations, which is essential in many fields, especially those involving ethical dilemmas. For instance, in law, attorneys must interpret the nuances of human behavior and societal norms, something that a computer cannot fully grasp.

The rise of artificial intelligence (AI) has further complicated the discussion about who is the "winner" in the human versus computer debate. AI systems can learn from data, recognize patterns, and even mimic human behavior in certain contexts. For example, AI chatbots can provide customer service

by answering questions and

resolving issues, often

more quickly than a

h u m a n

representative.

However, these

systems still lack

the ability to

u n d e r s t a n d

context or exhibit

genuine empathy. When a

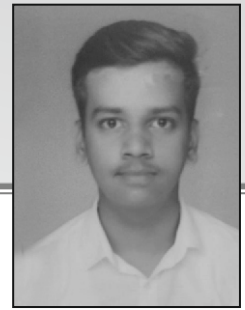
customer is frustrated, a chatbot

may follow a script, but a human can offer a sincere apology and provide reassurance, which can significantly improve the customer's experience. In many industries, the integration of computers and AI has led to a collaborative approach where humans

and machines work together to achieve better outcomes. For instance, in healthcare, doctors use diagnostic tools powered by AI to enhance their decision-making processes. These tools can analyze medical images and identify potential issues that a human eye might miss. However, the final diagnosis and treatment plan still rely on the doctor's expertise and understanding of the patient's unique circumstances. This collaboration demonstrates that rather than viewing this as a competition, it may be more beneficial to consider how humans and computers can complement each other. Moreover, the ethical implications of relying on computers and AI cannot be overlooked. As machines take on more responsibilities, questions arise about accountability and decision-making. In situations where AI systems make mistakes, determining who is responsible can be challenging. For example, if an autonomous vehicle is involved in an accident, is the manufacturer, the software developer, or the owner of the vehicle liable? These questions highlight the importance of human oversight in technology-driven processes. Humans can provide the moral and ethical framework necessary to guide technology in a way that aligns with Additionally, while computers can process information quickly and efficiently, they lack the ability to think outside the box. Creativity and innovation often arise from human experiences and emotions, which cannot be replicated by machines. The ability to connect seemingly unrelated ideas and concepts is a hallmark of human

thought. For instance, many scientific breakthroughs have come from individuals who dared to challenge existing paradigms and explore new possibilities. These moments of inspiration are often driven by human intuition and curiosity, qualities that computers do not possess. As we look to the future, it is clear that both humans and computers will continue to play vital roles in shaping our world. The key will be finding the right balance between leveraging the strengths of each. In education, for example, technology can provide personalized learning experiences that cater to individual students' needs, while teachers can offer the social and emotional support that is crucial for development. In creative fields, artists can use computer-generated tools to enhance their work while infusing it with their unique perspectives and emotions. In conclusion, the question of who is the winner in the human vs. computer debate is not straightforward. Each has its strengths and weaknesses, and they often complement each other rather than compete. Computers excel in speed and efficiency, while humans bring creativity, empathy, and ethical reasoning to the table. The future likely lies in collaboration, where the unique capabilities of both can be harnessed to solve complex problems and enhance our daily experiences. By embracing this partnership, we can create a world where technology serves humanity, and human values guide technological advancement.

‘Sir Ratan Tata : Heart of India’

Ratan Tata was born on December 28, 1937 into the influential Tata family in India. His parents Naval & Sonoo Tata parted when he was seven years old & he was raised by his grandmother, Lady Navajbai. Ratan Tata studied architecture at Cornell University in the United States. After completing his degree, he briefly worked in the U.S. before returning to India.

Ratan Tata undoubtedly has a impactful career which generally everyone is aware about.

Ratan Tata was a renowned Indian Industrialist & former chairman of Tata Sons, overseeing the Tata Group's Transformation into global conglomerate. He became chairman in 1991 & led the group's expansion through key acquisitions like Tetley, Cerus & Jaguar Land Rover. Ratan Tata is admired for his leadership, Ethical business practices & Philanthropy. Despite stepping down as Chairman in 2012, he maintains an influential role in advisory

capacities, leaving a lasting impact on the Tata Group's success.

Professional Development of Ratan Tata was Demonstrated of passion for innovation & forward - thinking. Took on challenging roles within the Tata Group, Showcasing leadership Potential. Developed deep understanding of diverse industries under the Tata Umbrella.

Ratan Tata's early years laid the foundation for his transformative leadership style. His commitment to innovation, learning & ethical business practices shaped the Tata group's Trajectory. These early experiences & roles played a crucial role in shaping Ratan Tata's leadership Philosophy & Setting the stage for his impactful tenure as the Chairman of the Tata group.

Introduction of Tata Nano. Tata Nano was introduced by Ratan Tata in 2015. It was designed for middle & lower-middle income consumers worldwide. It was an affordable vehicle with focus on accessibility. It was renowned as the "people's car". Seating capacity of the nano car was five people. Starting price from \$ 2000. Emphasizes affordability & convenience.

Ratan Tata has been honored with the 'Padma Vibhushan', the second highest civilian award in India & the Padma Bhushan, The third-highest civilian award. Additionally, he holds non-terrestrial doctorates from esteemed institutions such as the London School of Economics, Cambridge University, Ohio State University & the Indian Institutes of Technology (IIT) in Bombay, Madras & Kharagpur.

On October 9, 2024, Sir Ratan Tata, the esteemed industrialist & Philanthropist, Passed away at age of 86 at Breach Candy Hospital in Mumbai due to age-related complications. Tata has been admitted to the hospital on October 7, 2024, as his health

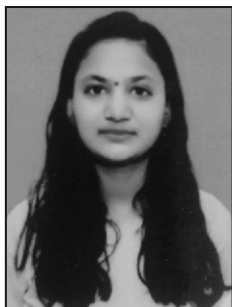
deteriorated from these issues. His passing marks the end of an ERA in Indian industry & Philanthropy. On October 10, 2024 his final rites were conducted with full state honors at crematorium in central Mumbai. Where dignitaries & admirers gathered to pay their respects to this visionary leader who left an indelible mark on the nation.

Tata Owned Companies

Tata Consultancy Services, Tata Elxsi, Tata Steel, Tata Motors, Jaguar Land Rover, Tata Autocomp Systems, Tata Chemicals, Tata Consumer Products, Titan Company, Voltas, Infiniti Retail (Croma), Trent,

Tata Power, Sonata, Tata Project, Tata Consulting Engineers, Tata Realty & Infrastructure, Tata Housing, Tata Capital, Tata AIA Life, Tata AIG, Tata Asset Management Company, Tata Advanced Systems, Tata Hotels, Tata SIS Airlines, Tata Communication, Airline, Tata Play, Tata Teleservices, Tata International, Tata Industries, Tata Investment Corporation, Tata Digital, Tata Technologies

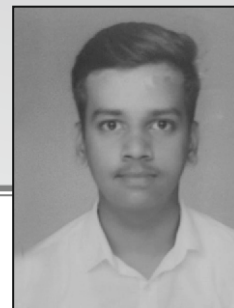
These are 30 companies which are owned by Tata Group.

Shreya Rajkumar Patil
S.Y. Electrical

Girl

Who is a girl
A girl is the most beautiful part of God's creation!
She starts compromising at a very tender age!
She sacrifices her chocolates for her brother!
Later sacrifices her love for just
a smile on her parents' face!
And finally her life ends only by
compromising for other happiness!
She is that creature of God with
whom no one can compare!
Respect every girl/lady in your life!
You never know what she has sacrificed for you!

'Electrical Vehical (E.V.)' The generation changing concept

Electrical vehical are one of the wold wide invention. Firstly the electrical car was built by 'Andreas Flocken' in 1888 in German , Later in 1996 the EV started in India.

Global E.V. sales grew significantly from 2022 and 2023, marking a 35% year-over year increase. Electrical vehical are in boom now a days Many of international companies like Tata, Hyundai, Volkaswagen etc are investing for this E.V. concept. Also in India, Electrical Bikes are used more. They are easy to use, comfortable and most important pollution free. The cost of Electrical vehicle are comparatively Low and Pocket friendly, so anyone can buy it and no more mainteance is required. Electrical vehicle can be changed easly by single Ac to D.C. converter and also E.V. charging points are available to charge charging of Electrical vehicle can be done by two ways (1) Replacing the battery to battery or (2) Changing E.V. battery. Electrical bikes can used for small works, Like

bringing material, grocery from bazaar etc. Some vehicle can also used for travailing purpose.

In the future the use of Electrical vehicle will increase. People response is more toward Electrical vehicle. Fules like Petrol, Diesel are not need to E.V. Electrical vehicle needs only Electrical energy as fule and many resources of generating Electrical energy are available. So according to me it can be used for many years. This Invention is very helpful, useful to our Human Life.

Indian culture, with its rich history and deep-rooted traditions has always been a source of pride for the nation. However, in the age of globalization & rapid technological advancement, the perspective of today's youth toward this cultural heritage has become a topic of discussion. Are they drifting away from traditional values, or are they finding new ways to embrace them?

The Dual Reality of Modern Youth

Modern Indian youth live in a unique paradox. On the one hand, they are deeply connected to the globalized world, influenced by western ideas, modern life-styles, and digital culture. On the other hand, they inherit a cultural legacy that emphasizes family values, spirituality, and diversity. This duality often leads to a perceived conflict between tradition and modernity.

While some lament that the younger generation is losing touch with their roots, the reality is more nuanced. Many young Indians are redefining their relationship with culture, blending it with modern sensibilities rather than abandoning it.

Preserving culture in a Globalized world.

Despite the concerns about cultural erosion, many young Indians actively engage with traditions in new and innovative ways.

1. Festivals and Rituals: Festivals like Diwali, Holi, and Eid are celebrated with enthusiasm, often blending traditional customs with modern interpretations. Social media platforms amplify these celebrations, spreading awareness about their significance across the globe.

2. Art and Heritage : Young artists, writers, and musicians are increasingly drawing inspiration from India's cultural history.

3. Fashion and cuisine: Indian youth are embracing traditional fashion like saris, kurtas, and lehengas, making them relevant by integrating.

Conclusion

- Today's youth are not disconnected from Indian culture, instead, they are reinterpreting it in ways that suit their evolving identities.

Inspiration is the process of instilling faith in someone to motivate him or her to do something. Many people do many things simply out of the kindness in heart, and do not realize that they are inspiring others around them.

Each one of us has the ability to lead and inspire.

We all have the ability to inspire people. This inspiration comes from a strong commitment of wanting to achieve our objectives. Our passion shines through because it is the right thing to do. If it is our actions that inspire others, there may be times when it just happens and other times when we work hard to make it happen.

What can we intentionally do to inspire others? What impact can we hope to have?

When we inspire others, connections are made. This inspiration brings about hope, energy and a path of possibilities. How can we approach others and help them tap into their strengths? How can we help them to see the possibilities? What can we do to empower others to succeed in turn, inspire others? There have been times in our lives when others have inspired us. It is nice to know that we can also have inspired us.

Martin Luther king, a genuine leader in America, out of kindness and love for Negroes who were being burnt in the flames

of social injustice and racial discrimination,

struggled to emancipate the lives of Negroes from slavery and injustice. He inspired millions of Americans with his great speeches. Inspired by him, the Negroes achieved justice and were emancipated from cruel bondage of slavery.

As a teacher while teaching Martin Luther King's "I Have a Dream" to the students of 1st year degree students, I fell under its spell. His language is full of imagery. His words tell the story about the African-Americans' struggle for social equality. Whenever I read out his speech for the students in the class, I get so inspired that the hair on my skin stand erect and I visualize actual scene and I am transported to that scene where Martin actually made the speech. I become one of the spectators of King's speech. If this is the kind of feeling that I have, what type of reaction did the Negroes had, I can very well guess. His words have a magical power. In my view only a genuine and true leader who has concern for the people can do it. Martin Luther King's speech shows us that even abstract words and concepts can be made more inspiring and memorable.

Another great personality of our country, Mahatma Gandhi, out of love and affection inspired crores of Indians to take up the powerful weapons of truth and non-violence and became instrumental in achieving independence for our nation.

THE BEST MEMORIES WITH A COLLEGE FRIENDS...

Ajinkya Anil Chavan

S.Y. MTRX

College life is filled with moments of growth, laughter, and discovery, but what makes it truly unforgettable are the friendships we form along the way. Among all the late-night study sessions, spontaneous adventures, and shared challenges, some of the best memories often revolve around a close college friend. One of the highlights is the countless hours spent together in the dorms or cafes, tackling assignments and motivating each other to push through. These moments are often sprinkled with light hearted banter and inside jokes, turning stressful deadlines into bonding experiences. Spontaneous trips—whether exploring the city, road-tripping to nearby towns, or just

walking through campus at night—also become cherished memories. There's something special about discovering new places and sharing those experiences with someone who's walking the same path in life. And of course, there are the simple moments: binge-watching a favorite series, grabbing midnight snacks, or supporting each other during rough patches. The laughter, the honest conversations, and the shared dreams make these friendships a cornerstone of the college experience. Years later, it's these memories that continue to warm the heart, reminding us of the friends who made college not just about academics, but about living life to its fullest.

In today's world, most of us spend a lot of time in front of screens. Whether it's checking social media, watching videos, or studying online, screens are everywhere. For college students, this is especially true. While technology is useful, too much screen time can affect our health and well-being. A digital detox means taking a break from using electronic devices, like smartphones, laptops, and tablets. It

doesn't mean you have to stop using them completely, but the idea is to reduce your screen time and spend more time doing other activities, like talking to friends in person, reading, or enjoying outdoor activities.

Spending too much time on social media can make us feel anxious, stressed, or sad. Constantly comparing ourselves to others online can lead to negative thoughts. Taking a break from social media can help improve our mood and mental health. It's easy to get distracted by notifications or the urge to check our phones while studying. This makes it harder to concentrate on schoolwork. By limiting screen time, we can focus better and get more done in less time. When we're glued to our phones, we might miss out on real-life conversations and

connections with people around us. A digital detox gives us more time to interact with friends and family in person, building stronger relationships. Using phones or laptops before bed can disrupt our sleep patterns. The light from screens tricks our brains into thinking it's still daytime, making it harder to fall asleep. Reducing screen time, especially before bed, can help us sleep better.

We don't have to go completely offline to benefit from a digital detox. Here are some simple steps to try. Choose certain hours of the day when you won't use your phone

or computer, like during meals or before bed. Reducing notifications can help you stay focused without feeling the need to check your phone constantly. Go for a walk, read a book, or spend time with friends without using your devices. If you're studying or working for long hours on a computer, take short breaks to stretch and relax away from the screen. A digital detox is all about finding balance. Technology is a big part of our lives, but it's important to take breaks and enjoy the world around us too. A little time away from screens can make a big difference in how we feel and live.

The role of woman in India today has been formed by traditions. The nature and role of women in the society is presented by great heterogeneity, divergence and multiple paradoxical appearing phenomena as India itself. In order to remedy these conflicts, women have to play an active role in the society.

While travelling through India, we will notice that we cannot elude ourselves from a spiritual omnipresence. The principle of being forms this country far too much and play a crucial role at every level of human existence. In order to understand her role in modern times, one must look to the past. It is important to recall that the feminity is seen as a creative manifestation of the cosmic principle.

The devotion towards the superior and also towards the family and the willingness to sacrifice, forms the existence of women in India at all societal levels in all periods. Unfortunately today woman is discriminated at all levels. Surprisingly, Indian society considers women as an embodiment of love and kindness. She is also considered as Creator and Destroyer (all powerful). The same society which is patriarchal subjects her to oppression and

humiliation in political, social and economical aspects of life.

There is a need for women in modern India to be aware of their strength and their potential. They have to oppose any thing that is meant for their suppression. In order to do this they must be educated and made economically independent. They have to assert themselves and must change the social frame work in order to stand up for the goals and values, which are important for them.

The turning point in India can only be achieved through active participation of women in national movements in which education must precede. Education and freedom, as well as its acceptance by the male side would arrange a new self-confidence, a newly defined image. She can then no longer let herself be subordinated, but operates on equal height with men in the society.

Man and woman are still trying to find their place in a society which balances. between spiritual tradition and market based modernity. Woman is and will remain a source of strength and love. She always. remains the embodiment of the values of Dharma.

In Recent Years, the concept of health has evolved significantly, reflecting changes in technology, society and individual lifestyle. Modern health encompasses not just the absence of disease, but a holistic approach that includes physical, mental, and social well-being. This article explores key trends, advancements, and challenges within modern health.

The rise of technology has transformed health care delivery and accessibility, telemedicine, wearable devices, and mobile health applications enable patients to monitor their health from home, consult with healthcare professionals remotely, and manage chronic conditions more effectively. These advancements have made healthcare more accessible, particularly for those in rural or underserved areas.

Telemedicine offers virtual consultations, reducing the need for in-person visits and providing immediate access to healthcare.

Despite advancements in modern health, challenges remain. Disparities in health care access, rising healthcare costs, and the needs for effective health policy reform and pressing issues that require attention. Additionally, the COVID-19 pandemic has highlighted the importance of robust public health systems and the need for global cooperation in addressing health crises.

Advancements in modern are reshaping the healthcare landscape, making it more accessible, efficient, and patient-centered. As technology continues to evolve and our understanding of health deepens, these innovations will play a crucial role in improving health outcomes and enhancing the overall quality of care. By embracing these advancements, healthcare systems can better meet the diverse needs of individuals and communities, paving the way for a healthier future.

Ethics, often thought of as a theoretical concept studied in books, actually plays a crucial role in our daily lives. It shapes our decisions, actions, and interactions, helping us determine what is right or wrong, fair or unfair. Ethics influences how we conduct ourselves in a wide range of scenarios—at home, at work, in relationships, and as members of society. In real life, ethics isn't just about grand principles; it's about everyday choices that affect us and those around us.

One of the most relatable areas where ethics plays out is in our professional lives. For example, honesty at work is an ethical value that impacts the quality of our interactions with colleagues, the reliability of our work, and the trust that employers place in us. A manager deciding whether to promote an employee based on performance rather than favouritism demonstrates the importance of fairness and integrity. Such choices define an ethical work culture, where people are judged by their merit and treated equally, leading to a more productive and supportive workplace environment.

Ethics also guides our relationships with family and friends. Respect, trust, and kindness are ethical values that form the foundation of meaningful relationships. Simple decisions, such as being truthful with a friend, respecting a family member's boundaries, or showing empathy during a difficult time, reflect our ethical commitment to others. These actions, though small, have a cumulative effect on the quality of our relationships and help us lead a life filled with meaningful connections.

Another important real-life example is found in how we interact with society at large. Every day, we encounter situations that test our ethical beliefs—such as deciding whether to report someone who has littered or choosing to stand up against unfair treatment of others. Our response to such events speaks to our sense of responsibility towards the community. Ethical actions, such as treating others with dignity regardless of their status or speaking up against discrimination, contribute to building a just and harmonious society.

However, ethical dilemmas are not always straightforward. Real-life situations often present conflicts of interest that require us to choose between competing ethical values. For instance, an employee may face the dilemma of whistleblowing when they observe unethical practices at work. On one hand, loyalty to their employer might compel them to stay silent, while their sense of justice pushes them to act. Making these difficult choices often requires introspection, courage, and a deep understanding of one's values.

Ultimately, ethics in real life is about doing what we believe is right, even when it's difficult. It's about striving to align our actions with our values and being aware of the impact our choices have on others. Ethical behaviour may not always bring immediate rewards, but it helps create a fulfilling and trustworthy environment for everyone. In real life, ethics acts as our moral compass, guiding us through complexities and helping us contribute to a better world—one decision at a time.

Positive Approach

Teary eyes and face with a frown,
I was sitting alone at the beach
Looking at the sand, light brown,
Thinking about my life and brech

Looking at a boy running around,
playing with his dog I found.
Sitting beside me he said,
your face so sad what made?
Stupid situations of my life,
Feels like killing them with a knife

He said look around for a while,
There is so much for you to smile
look at the colourful balloon,
They teach us something true.
They say not everyday is bright boon
Grey days will one day get a sue.

Waves tell you to never stop,
Life is like a beautiful broach
One day you will reach the top
Just there it with positive approach

Sakshi Suresh Jadhav
T.Y. Electrical

Our India

Kashmir for looking
Madras for working
Kerla for dance
Mysore for romance
U.P for P.M.
Rajastan for Beroism
Bengal for writing
Pnjab fo fighting
Mharashttr for mature
Jaipur for culture
Ahmadabad for mills
Bombay for beauty
Delhi for majesty
A. P. for carts
Maharashtra for crops
Bihar for pins
M. P. for health
Calcutta for wealth
Poona for education
Pandharpur for devotion
- **Saniya Shabbir Latif**
Electrical Eng.

Nature and My Heart

A slow falling rain,
 A slow touching breeze
 A soul soothing song
 Oh my god ! let me not fall
 Let me handle my happiness
 Great & small.
 The Chirping of birds,
 the splashies of rain
 The movement of leaves
 the cast in the lane
 All make my brain to think & think
 Oh my god let me not tall
 Let me handle my sorrows
 Great & small
 The warm sunshine,
 the eye - catching snow
 the far away stars
 the sheep in the meadow
 All make my eyes to blink & blink
 Oh my god! let me not fall
 Let me handle my tears
 Great & small
 A sound came from inside,
 O oriole listen to your soul
 You can handle anything
 Like a black hole.

Sudarshan J. Jagtap
 S. Y. Mech.

The Science Story

Once Newton was sitting under a tree
 wind blowed fast & apple felt on his head
 Oh my god & quot; He exclaimed
 While eating his bread
 "All things fall down & quot; He found it's gravity.
 One Scientist was going to
 take a bath,
 He was confused, sleepless & lost
 As he entered the hot bath tub,
 Equal of his volume of water felt out of the tub,
 Eureka! Eureka! Then he exclaimed,
 Archimedes was happy & Shining with smile
 They talked, they won, They experiment a lot,
 We follow their path & do inventions a lot
 Science is life & Science is nature
 Science is life & Science is nature

The Science World

Sudarshan J. Jagtap
S. Y. Mech.

Physics says : Go to sleep of course you're tired
Every atom in you has been dancing the shimmy
In silver shoes non stop from mitosis to now
Quit tapping your feet
They'll dance inside themselves
without you go to sleep
Geology says : It will be all right
Slowly inch by inch
India is giving it self to the ocean go to sleep
Let darkness lap at your sides. Give darkness an inch
You aren't alone All of the Continents
used to be one body
You aren't alone Go to sleep
Astronomy says : The spun will rise tomorrow.
Zoology Says : on rainbow fish & the gazelle.
Psychology says : but first it has to be night so.
Biology says : the body clocks are stopped all over town and
History says : here are the blankets, layer on layer down & down

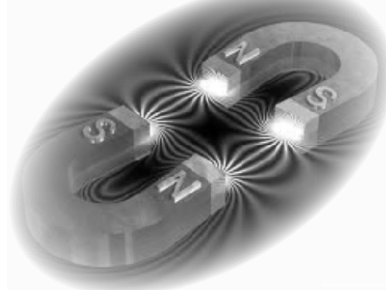
Soldier

When your pen Become "The Rifle"
When your shirt Become "The uniform"
When your Cycle Become "The Enfield"
When your shoes Become "The Boots"
When yours friend Become "The Buddies"
When your Mother Become "The Motherland"
When your College Become "The Academe"
When your Teacher Become "The Instructor"
When your Prayer ground Become :The Parade Ground"
When your Girlfriend Become "The Mrs. Fouji"
When your pet name become "The Fouji saab"

In the Dark Sky

I look up at the sky
The cool breeze surrounding does dance;
The stars as yet can't be seen,
The glitter of stars now appear,
From the glance they are alive
I Swirled my hand around the sky
Like I Would pick any star at my sight
I watch the falling stars,
Gliding gracefully from afar,
Star have fallen cross all skies.
They will heal slowly - little a time
Just will heal slowly little a time
Just bring me back a world that once was Mine,
Do Stars not know, they are the light?
The moon is witness to all the
victims of the night,
The moon was also too magical
And made me went too emotional
feels like I am gazing the blue sky,
In green meadows & field of crops
I have always loved the night sky
The colour,
and the thing in it
The moon, The stars.

Sudarshan J. Jagtap
S. Y. Mech.

Magnetism

North-north South - South
poles of magnets will rebel
Against each others
Push away just like people
They repel like from like
Same from same
Spinning around a circle of game
Till North & South
Stay together Just like people
Friends forever
Quiet - loud - friendly shy
It is an earthly fact
Our planet is an magnet
opposites attract

Farmer's Life

To live lite in dark;
Not to shine like sun
But I know
I will shine Bright
In every aspect of my grin
Soil is my mother
water is my life
And
Food is your life
Respect me
To shine like sun
I know
I will shine like sun

Jokes

1) Why did the activist carry a pencil?
To draw attention of social issues!

2) Why did the slide get kicked out of the presentation?
It had too many bullet points!

3) Why don't keyboards sleep?
Because they have two shifts!

4) Why do Fibonacci numbers never get lost?
Because they always follow a path to success:
1,1,2,3,..... always add up the next step!

5) Why was the palindrome number so confident?
Because it knew it was the same forwards and backwards!

6) Why did the developer go broke?
Because they used up all their cache.

7) What's a computer's favorite beat?
Algo-rhythm!

8) How many programmers does it take to change a light bulb?
None. That's a hardware problem!

9) What was the spider doing on the computer?
He was making a web-site !

- **Saniya Tambali**
T.Y. AI&DS

The Teacher's Thoughts

The teacher walks in with a smile as it so bright,
"Today's the day you all get it right!"
She dreams of neat notes and hands raised high,
But what does she see? A big loud sigh!

"Please, do your project, it's not that hard!"
But students just stare, some even discard.
"Let's work as a team!" she calls with cheer,
But one is asleep, and the other's not here!

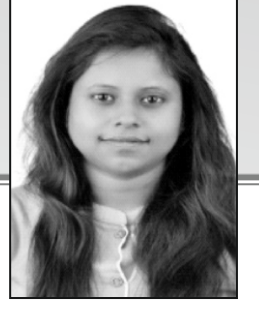
With coffee in hand, she sighs in despair,
"Next year, I swear, they'll all really care!"

Inside the student's mind.

I'm sitting in class, it's a quarter past ten,
Piles of assignments, I can't do this again!
Faculty says "Just one more report",
I'm rolling my eyes,
Giot my mind on the beach and the sun in the skies.

I got dreams of chilling, no assignments tonight,
catching back with my friends, feeling oh! so right.
Textbooks and notes? Nah, that's not my vibe,
I'd rather hit the park and go for a ride.
Life is too short, gotta live while we're young!

- **Saniya Tamboli**
T.Y. AI&DS

সিভিল ইঞ্জিনিয়াররা হলেন জাতি গঠনের এক নিঃশব্দ অথচ অতি গুরুত্বপূর্ণ সৈনিক। তারা দেশের পরিকাঠামো নির্মাণের মাধ্যমে শুধুমাত্র ভবন বা রাস্তা তৈরি করেন না, বরং একটি আধুনিক, সুরক্ষিত ও টেকসই সমাজ গঠনের মেরুদণ্ড হিসেবেও কাজ করেন।

অবকাঠামো উন্নয়নে সিভিল ইঞ্জিনিয়ারদের ভূমিকা গুরুত্বপূর্ণ। ভারতের মতো একটি উন্নয়নশীল দেশে অবকাঠামোগত উন্নয়নই জাতীয় অগ্রগতির মূল চালিকাশক্তি। সড়কপথ, রেলপথ, সেতু, বিমানবন্দর, বন্দর, জলসেচ ব্যবস্থার মতো প্রকল্পগুলিতে সিভিল ইঞ্জিনিয়াররা গুরুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন করে থাকেন। ভারত সরকারের 'ভারত নির্মাণ', 'স্মার্ট সিটি মিশন', ও 'গতি শক্তি প্রকল্প'-এর মতো বহু উদ্যোগ বাস্তবায়নে এই পেশার মানুষেরাই নেতৃত্ব দিয়েছেন।

শুধু শহর নয়, গ্রামের উন্নয়নেও সিভিল ইঞ্জিনিয়ারদের অবদান অনস্বীকার্য। তাঁরা নিরাপদ

পানীয় জল সরবরাহ, স্যানিটেশন ব্যবস্থার উন্নয়ন, গ্রামীণ সড়ক নির্মাণ এবং ছোট ছোট জলাধার তৈরি করে গ্রামীণ জীবনযাত্রার মানোন্নয়ন ঘটিয়েছেন।

সিভিল ইঞ্জিনিয়াররা ভূমিকম্প, বন্যা ও সাইক্লোন প্রতিরোধে উপযোগী নির্মাণশৈলী এবং টেকসই স্থাপত্য নীতি প্রয়োগ করে দেশকে প্রাকৃতিক দুর্ঘটনের ঝুঁকি থেকে রক্ষা করেন। এছাড়াও, পরিবেশবান্ধব নির্মাণকৌশল, রেন ওয়াটার হারভেস্টিং, ও বর্জ্য ব্যবস্থাপনার মাধ্যমে পরিবেশ সংরক্ষণেও তাঁদের অবদান গুরুত্বপূর্ণ।

সিভিল ইঞ্জিনিয়াররা হচ্ছেন সেই স্থপতিরা, যাঁরা শুধুমাত্র ইট-পাথরের কাঠামো নির্মাণ করেন না, বরং একটি জাতির উন্নয়নের স্বপ্নকেও বাস্তবে রূপ দেন। ভারতের উন্নয়নযাত্রায় তাঁদের অবদান যুগ যুগ ধরে স্মরণীয় হয়ে থাকবে। তাই, ভবিষ্যৎ প্রজন্মকে এই পেশায় উৎসাহিত করাও অত্যন্ত প্রয়োজন।

Dr.Pinki Deb, ড. পিন্কে দেব

সিভিল ইঞ্জিনিয়ারিং বিভাগ (Department of Civil Engineering)
শরদ ইনস্টিটিউট অফ টেকনোলজি কলেজ অফ ইঞ্জিনিয়ারিং, যাদরভ

একবিংশ শতাব্দীতে যে তিনটি শক্তি মানবসভ্যতার গতিপথ নির্ধারণ করছে, তা হলো প্রযুক্তি, উদ্ভাবন ও গবেষণা। এই তিনটি উপাদান আধুনিক জীবনের প্রতিটি ক্ষেত্রে এক অদ্বিতীয় ভূমিকা পালন করছে—স্বাস্থ্য থেকে শিক্ষা, কৃষি থেকে শিল্প, যোগাযোগ থেকে মহাকাশ—সব জায়গায়।

প্রযুক্তি এখন আর বিলাসিতা নয়, বরং জীবনের প্রয়োজনীয় উপাদান। ইন্টারনেট, কৃত্রিম বুদ্ধিমত্তা (AI), রোবোটিক্স, ইন্টারনেট অব থিংস (IoT), ক্লাউড কম্পিউটিং—এইসব প্রযুক্তির ব্যবহারে আমাদের কাজের গতি বেড়েছে, যোগাযোগ সহজ হয়েছে, এবং সিদ্ধান্তগ্রহণ হয়েছে অনেক বেশি তথ্যনির্ভর।

বাংলাদেশ এবং ভারতের মতো উন্নয়নশীল দেশগুলিতেও কৃষি ও স্বাস্থ্যসেবায় প্রযুক্তির প্রয়োগ দ্রুত বাড়ছে। ডিজিটাল লেনদেন, অনলাইন শিক্ষা, টেলিমেডিসিন—এইসব প্রযুক্তি গ্রামীণ জনগণের কাছেও উন্নয়নের সুযোগ পৌঁছে দিচ্ছে।

উদ্ভাবন হলো এমন এক প্রক্রিয়া, যেখানে নতুন ধারণা বাস্তব রূপ পায়। অ্যাপল, গুগল, টেসলা বা স্পেসএক্স—এইসব প্রতিষ্ঠানের সাফল্যের পেছনে আছে নিরন্তর উদ্ভাবন। উদ্ভাবনী চিন্তা ছাড়া কোনও সমাজ বা রাষ্ট্র আধুনিকতার দৌড়ে এগিয়ে থাকতে পারে না।

আজকের দিনে ছাত্রছাত্রীরা নানান স্টার্টআপ উদ্যোগে অংশ নিচ্ছে, নতুন অ্যাপ, যন্ত্র বা সেবা উদ্ভাবন করছে, যা ভবিষ্যতের ভারত ও বাংলাদেশের প্রযুক্তি-ভিত্তিক অর্থনীতিকে এগিয়ে নিয়ে যাবে।

গবেষণা হলো জ্ঞানের গভীরে প্রবেশের একমাত্র পথ। বিজ্ঞানের প্রতিটি অগ্রগতি, চিকিৎসা বিজ্ঞানের প্রতিটি আবিষ্কার, নতুন ওষুধ, নতুন প্রযুক্তি—সবই এসেছে গবেষণার মাধ্যমে। শিক্ষা প্রতিষ্ঠান, বিশ্ববিদ্যালয় এবং গবেষণা কেন্দ্রগুলির দায়িত্ব হলো গবেষণাকে উৎসাহিত করা এবং গবেষকদের যথাযথ সহায়তা প্রদান। উদাহরণস্বরূপ, করোনা মহামারির সময় বিশ্বজুড়ে গবেষণা ছাড়া দ্রুত টিকা আবিষ্কার সম্ভব হতো না। আবার, জলবায়ু পরিবর্তনের প্রভাব বুঝতে ও তা রোধে কার্যকর পদক্ষেপ নিতেও গবেষণার ভূমিকা অপরিসীম।

প্রযুক্তি, উদ্ভাবন এবং গবেষণা শুধু আধুনিকতার প্রতীক নয়, বরং ভবিষ্যতের টিকিয়ে থাকার হাতিয়ার। এদের সঠিকভাবে ব্যবহার করলে শুধু অর্থনৈতিক উন্নয়ন নয়, সামাজিক, শিক্ষাগত ও পরিবেশগত দিক থেকেও এক নতুন পৃথিবীর দ্বার উন্মুক্ত হবে। তাই বর্তমান ও ভবিষ্যৎ প্রজন্মকে এই তিনটি ক্ষেত্রেই দক্ষতা অর্জনে উৎসাহিত করা এখন সময়ের দাবি।

Dr.Pinki Deb, ড. পিন্ধি দেব

সিভিল ইঞ্জিনিয়ারিং বিভাগ (Department of Civil Engineering)
শরদ ইনস্টিটিউট অফ টেকনোলজি কলেজ অফ ইঞ্জিনিয়ারিং, যাদরভ

ಸರ್ವಂ.

ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಬಹುಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವರು 15 ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 1861 ರಂದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೂಡೇನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು.

ತಮ್ಮ ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕ್ಷಣವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಸಿವಿಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಆಗಿ ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದರು.

ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರ ಅಣೆಕಟ್ಟು, ಮೈಸೂರು ಐರನ್ ಅಂಡ್ ಸ್ಟೀಲ್‌ನ ಕೈರಿ ಮತ್ತು ಭದ್ರಾಯೋಜನೆಯಂತಹ ಅನೇಕ ಮಹತ್ವದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು.

ಭಾರತದ ಆಧುನಿಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಅಮರ "ಪ್ಲಾನ್ಡ್ ಲವ್ ಟೆಂಟ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ" ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು 1955 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತರತ್ನ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಿಂದ ಗೌರವಿಸಲಾಯಿತು.

ಶಿಸ್ತಿನ, ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಮತ್ತು ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ದ್ವಿವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ, ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಲ್ಲಾ ರಾಷ್ಟ್ರದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಅವರ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆ "ಮೈಮೆಮೋರ್ಸ್" (My Memories) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ. 1962 ರಲ್ಲಿ 101 ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಜಿಸಿದರು.

ಸರ್ವಂ.

ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಅವರ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಯು ಅವರ ಜೀವನದ ಸಾಧನೆಗಳು, ಚಿಂತನೆಗಳು ಮತ್ತು ದೇಶಭಿಮಾನವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು 1861 ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 15 ರಂದು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಡೇನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು.

ಅತಿಸರಳ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಬಂದರೂ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕಲಿತರು. ಪೂರ್ಣ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಲೇಜಿನಿಂದ ಸಿವಿಲ್

ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ದವಿಪಡೆದರು.

ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಜೀವನವನ್ನು ಮುಂಬೈನ ಪಬ್ಲಿಕ್ ವರ್ಕ್ಸ್ ಪಾಟ್‌ರ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಅವರು ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ನಿರಾವರತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರತಿಭೆ ತೋರಿದವರು.

ಸುಧಾರಿತ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಬಳಸಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರ ಅಣೆಕಟ್ಟು, ಭದ್ರಾಯೋಜನೆ,

ಮೈಸೂರು ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕ್,

ಮೈಸೂರು ಸಿಲ್ಕ್ ಬ್ಯಾಂಕ್,

ಮೈಸೂರಿನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಕಾರಣರಾದರು.

ಇವರು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ದಿವಾನರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಆಧುನಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಅವರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆ "ಮೈಮೆಮೋರ್ಸ್" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 1951 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು.

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣ, ವೃತ್ತಿಜೀವನ,

ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಗಳು,

ದೇಶಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ದೇಶದ ಯುವಕರಿಗೆ ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ,

ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ದೇಶಭಿಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಗತ್ಯತೆಗಳ ಕುರಿತು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

1955 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಇವರಿಗೆ "ಭಾರತರತ್ನ" ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿತು.

ಇವರ ಜೀವನವೇ ಒಂದು ಪ್ರೇರಣಾ ದಾಯಕ ಕಥೆ.

1962 ರಲ್ಲಿ

101

ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿಧನರಾದರು.

ಅವರ ಜ್ಞಾನ,

ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ದೇಶಪ್ರೇಮ ಇಂದಿಗೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ.

డా.కె.సురేష్
ఎలక్ట్రికల్ ఇంజనీరింగ్ విభాగం

డా.మలోత్తరేశ్
సివిల్ ఇంజనీరింగ్ విభాగం

హోండా:
తదుపరి తరం పూయల్సెల్ ల్యాబ్ -
విస్తృత విశ్లేషణ:

సారాంశం:

హోండా మోటార్స్ మతాజా తరం పూయల్సెల్ ల్యాబ్ లు ప్రవేశ పెట్టింది. దీని ముఖ్య లక్షణాలు ఇవే:

- అవుట్పుట్ పూర్వీక: 150 కిలోవాట్లు
- పవర్ డెన్సిటీ: 0.50 కిలోవాట్లు/లీటర్
- జీవితకాలం: 20,000 గంటలు
- ఉత్పత్తి వ్యయం:

గత తరం మాడ్యూల్స్ పోల్చితే సగం

ఈ మాడ్యూల్స్ 2026

నాటికి స్థిర విద్యుత్ అవసరాలకు, 2027

నాటికి వాణిజ్య వాహనాల కోసం అందుబాటులోకి తే
రచున్నారు.

వివరాలు:

హోండా ఈ టెక్నాలజీని జపాన్, అమెరికా, యూరప్ లో మార్కెట్ కోసం అభివృద్ధి చేసింది. దీని ప్రత్యేకతలు:

- అధిక పవర్ పూర్వీక

- మూడు రెట్లు దీర్ఘాయువు
- పెరిగిన పనితీరు
- తక్కువ హైడ్రోజన్ నియోగం
- లిక్విడ్ లిథియం
- పునర్నియోగ డిజైన్

సాంకేతిక లక్షణాలు:

లక్షణం వివరాలు

అవుట్పుట్ పూర్వీక

150 కిలోవాట్లు

పవర్ డెన్సిటీ 0.50 కిలోవాట్లు/లీటర్

జీవితకాలం 20,000 గంటలు

ఉత్పత్తి ఖర్చు సగానికి తగ్గింపు

హైడ్రోజన్ నియోగం తక్కువ వినియోగం

శీతలీకరణ పద్ధతి లిక్విడ్ లిథియం

పునరుత్పాదకత పునర్నియోగ డిజైన్

అభివృద్ధి భాగస్వామ్యం:

ఈ పూయల్సెల్ ల్యాబ్ లు హోండా -
జెనరల్ మోటార్స్ గా సహకారంతో రూపొందించారు.

ఇందులో కీలకమైన అభివృద్ధులు:

- శక్తివంతమైన కాటలిస్టేటిరియల్స్
- అభివృద్ధిచెందిన సెల్సూక్సిజేన్
- అధిక ఉత్పాదక సామర్థ్యం

ప్రయోజనాల అన్వయాలు:

లైట్యూరియం హెవీ డ్యూటీ వాణిజ్య వాహనాలు

- డేటా సెంటర్లు,

టెలికాంటవర్లకు స్థిర విద్యుత్తు నరేషన్

- దూర ప్రాంతాలలో ఆఫ్-గ్రిడ్ పవర్ సరఫరా
- అత్యవసర విద్యుత్తు ధృఢత్వ వ్యవస్థలు

శాస్త్రీయ మరియు సాంకేతిక నావీన్యతలు:

1. కార్బన్ హిట విద్యుత్ ఉత్పత్తి - శుద్ధ హైడ్రోజన్ ఆధారంగా విద్యుత్ ఉత్పత్తి
2. ఉత్పాదకత పెంపు - ఆక్సికరణ-హైడ్రోజన్ నై ఆధారపడిన అధిక సామర్థ్య రసాయనిక ప్రతిక్రియ
3. పవర్ డెన్సిటీ మెరుగుదల - అణుస్థాయిలో మెటీరియల్ స్క్రూర్ ఆధునీకరణ
4. తక్కువ హైడ్రోజన్ నియోగంతో అధిక అవుట్పుట్
5. లిక్విడ్ టూలింగ్ సాంకేతికత -

ఉష్ణ ఉద్ధారం సమర్థవంతంగా నిర్వహణ

6. అధునాతన మెటీరియల్ ఇంజనీరింగ్ - జీవితం మరియు పనితీరు మెరుగుదల

7. పునర్వినియోగ డిజైన్ - సర్క్యులర్ ఎకానమీకి తోడ్పాటు

పర్యావరణ ప్రభావం:

ఈ అభివృద్ధి:

- హరిత శక్తి దిశగా గొప్ప ముందడుగు.
- కార్బన్ ఉద్ధారాలను గణనీయంగా తగ్గించగలదు.
- పునరుత్పాదక శక్తి వినియోగాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది

ముగింపు:

హెండా రూపొందించిన ఈ కొత్త పూయలైన్ ల్యాబ్స్:

- పర్యావరణ అనుకూలతతో కూడినది
- అత్యుత్తమ సామర్థ్యం కలిగి ఉంది
- తక్కువ ఉత్పత్తి వ్యయం కలిగి ఉంది

ڈاکٹر اے۔ پی۔ جے۔ عبدالکلام - ایک عظیم انسان کی مکمل سوانح عمری
نام:
Avul Pakir Jainulabdeen (جینلابدین عبدالکلام)
Abdul Kalam)

پیدائش:

۱۵ اکتوبر ۱۹۳۱ - رمیشورم، ضلع رام ناتھ پورم، تامل ناڈو، بھارت

وفات:

۲۷ جولائی ۲۰۱۵ - شیلونگ، میگھالیہ، بھارت (لیکچر کے دوران دل کا دورہ)

قومیت:

بھارتی

مذہب:

اسلام

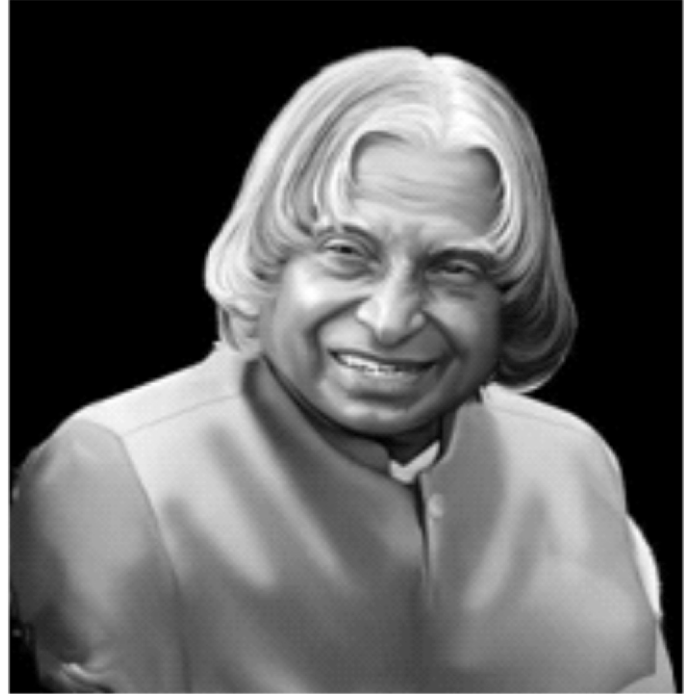
ابتدائی زندگی اور تعلیم:

- عبدالکلام ایک غریب اور محنتی مسلم گھرانے میں پیدا ہوئے۔
- ان کے والد "جینلابدین" ایک کشتی والے اور مسجد کے امام تھے۔
- عبدالکلام نے چھوٹی عمر سے ہی محنت کرنا شروع کر دی،
- جیسے اخبارات تقسیم کرنا تاکہ اپنی تعلیم کا خرچ پورا کر سکیں۔
- ابتدائی تعلیم مقامی اسکول سے حاصل کی، پھر "سینٹ جوزف کالج، تریچر اپلی" سے فزکس میں گریجویشن کیا۔
- سے "MIT" (MIT) بعد ازاں "مدراس انسٹیٹیوٹ آف ٹیکنالوجی" (IIT) میں ڈگری حاصل کی۔

سائنس اور ٹیکنالوجی میں خدمات:

(:ڈیفنس ریسرچ اینڈ ڈیولپمنٹ آرگنائزیشن) DRDO

- میں کی۔ DRDO عبدالکلام نے اپنے کیریئر کی شروعات
- یہاں انہوں نے فوج کے لیے ہتھیاروں کی ترقی پر کام کیا۔
- (:انٹین اسپیس ریسرچ آرگنائزیشن) ISRO
- سے منسلک ہوئے اور بھارت کے پہلے ISRO بعد میں وہ
- کو کامیابی سے خلا میں بھیجا۔ (SLV-III) سیٹلائٹ لانچ ویہیکل
- انہوں نے راکٹ ٹیکنالوجی، میزائل ڈیولپمنٹ، اور نیوکلیئر
- ٹیکنالوجی کے شعبوں میں نمایاں کام کیا۔
- میزائل پروگرام:
- کے سربراہ Integrated Guided Missile Development Programme - IGMDP (بھارت کے دفاعی میزائل پروگرام)
- رہے۔

- انہوں نے اگنی، پرتھوی، ناگ، آکاش اور تریشول جیسے
- میزائلوں کی تیاری میں رہنمائی کی۔
- اسی بنیاد پر انہیں "میزائل مین آف انڈیا" کہا گیا۔

(1998) انیوکلنر تجربات - پوکھران

- میں جب بھارت نے پوکھران میں پانچ نیوکلنر تجربات 1998
- کیے، تو ڈاکٹر کلام اس ٹیم کی قیادت کر رہے تھے۔
- یہ تجربات بھارت کے لیے عالمی سطح پر ایک اہم موڑ ثابت ہوئے۔

صدر جمہوریہ ہند (۲۰۰۲-۲۰۰۷):

- ۲۰۰۲ میں ڈاکٹر عبدالکلام بھارت کے ۱۱ ویں صدر منتخب ہوئے۔
- وہ بھارت کے پہلے سائنسدان صدر اور دوسرے غیر سیاسی
- صدر تھے۔
- کہا جاتا تھا، (People's President) انہیں عوامی صدر
- کیونکہ وہ بچوں اور نوجوانوں کے درمیان بہت مقبول تھے۔
- صدارتی مدت کے دوران، وہ سادگی، علم دوستی، اور انسان
- دوستی کی علامت بنے رہے۔

ادبی خدمات (کتابیں):

ڈاکٹر کلام نہ صرف سائنسدان بلکہ ایک عظیم مصنف بھی تھے۔ انہوں نے کئی متاثر کن کتابیں لکھیں:

۱. Wings of Fire (ان کی خود نوشت سوانح - آگ کے پر)
۲. Ignited Minds (نوجوانوں کے لیے - روشن ذہن)
۳. India 2020 (ایک ترقی یافتہ بھارت کا ورژن)
۴. Turning Points (ان کی صدارت کے بعد کی زندگی پر)
۵. My Journey (زندگی کے سبق)
۶. Transcendence (ان کی روحانی تجربات پر کتاب)

شخصیت کی خصوصیات:

- ڈاکٹر کلام عاجزی، ایمانداری، سادگی اور خلوص نیت کی مثال تھے۔
- وہ ہمیشہ بچوں اور نوجوانوں کو تعلیم اور خوابوں کی طرف راغب کرتے تھے۔
- ان کا لباس سادہ اور انداز نرم و دلکش تھا۔
- انہوں نے زندگی بھر شادی نہیں کی اور خود کو قوم کی خدمت کے لیے وقف کر دیا۔

وفات:

- انڈین انسٹیٹیوٹ آف (IIM) ۲۷ جولائی ۲۰۱۵ کو شیلونگ کی مینیجمنٹ میں لیکچر دیتے ہوئے انہیں دل کا دورہ پڑا۔
- وہ وہیں اس دنیا سے رخصت ہو گئے۔
- ان کی وفات پر پورے بھارت نے قومی سوگ منایا۔

یادگار اقوال (اقتباسات):

"خواب وہ نہیں ہوتے جو آپ نیند میں دیکھتے ہیں، خواب وہ ہوتے ہیں جو آپ کو نیند نہ آنے دیں۔"

"اگر تم سورج کی طرح چمکنا چاہتے ہو تو پہلے سورج کی طرح جلنا سیکھو۔"

"تعلیم انسان کو طاقتور بناتی ہے، خواب دیکھنا کامیابی کی پہلی سیڑھی ہے۔"

اعزازات اور ایوارڈز:

- India's Highest Civilian Award (بھارت رتن) 1997
- پدم بھوشن - ۱۹۸۱
- پدم وبھوشن - ۱۹۹۰
- درجنوں قومی و بین الاقوامی یونیورسٹیوں کی اعزازی ڈگریاں

یادگار اور اثرات:

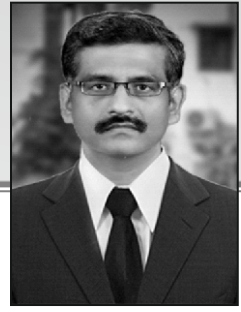
- کئی اسکول، یونیورسٹیاں اور سائنس سینٹرز ان کے نام سے منسوب کیے گئے۔
- نوجوان آج بھی ان سے متاثر ہو کر تعلیم، تحقیق اور خدمتِ خلق کی طرف راغب ہو رہے ہیں۔

اگر آپ چاہتے ہیں تو میں ڈاکٹر کلام کی کسی مخصوص کتاب کا اردو میں خلاصہ، ان کی تقریر یا کسی خاص پہلو پر تفصیل سے مضمون بھی لکھ سکتا ہوں۔

Get smarter responses, upload files and images, and more.

Log in

Sign up for free

Dr. George Rapheal,
Assistant Professor,
Automation and Robotics.

*** പൂക്കാതിരിക്കാനെന്നിക്കാവതില്പേ ***

എനിക്കാവതില്പേ പൂക്കാതിരിക്കാൻ
എനിക്കാവതില്പേ കണിക്കൊന്നയല്പേ
വിഷുക്കാലമല്പേ പൂക്കാതിരിക്കാൻ
എനിക്കാവതില്പേ വിഷുക്കാലമെത്തിക്കഴിഞ്ഞാലുറക്കത്തിൽ ഞാൻ
ഞെട്ടിഞെട്ടിത്തരിക്കും
ഇരുൾതൊപ്പി പൊക്കിപ്പതുകെ പ്ലാതം ചിരിക്കാൻ ശ്ലമിക്കും
പൂലർച്ചക്കുളിർക്കാറ് വീശിപ്പറക്കും
വിയൽപ്പക്ഷി ശ്ലദ്ധിച്ചു നോക്കും
ഞരമ്പിന്റെയുള്ളിൽത്തീരക്കാണലുകിട്ട മേനിപ്പുള്ളപ്പിന്നു
പൂവൊക്കെയെത്തിച്ചൊരുകിക്കൊടുക്കാൻ തിടുകും തിടുകും
ഉണങ്ങിക്കരിഞ്ഞെന്നു തോന്നിച്ച കൊമ്പിൻമുനമ്പിൽത്തിളങ്ങുന്നു പൊന്നിൻ
പതക്കങ്ങൾ
എൻ താലി നിൻ താലി പൂത്താലിയാടിക്കളിക്കുന്ന കൊമ്പത്തു സമ്പത്തു
കൊണ്ടാടി നിൽക്കും കണിക്കൊന്നയല്പേ പൂക്കാതിരിക്കാൻ
എനിക്കാവതില്പേ.

എവിടെന്റെ ഹരിതങ്ങളെല്പാം മറഞ്ഞു
എവിടെന്റെ ദുരിതങ്ങൾ കൊടുവേനലിൽ
കത്തിയെരിയുന്ന താപങ്ങൾ കടുമഞ്ഞിലുറയുന്ന വനരോദനങ്ങൾ
മഴവന്നൊടിച്ചിട്ട
മുദുശാവകൾ സർവമെവിടെയോ
മായുവൊഴെവിടെനിന്നെവിടെനിന്നെന്നയുന്നു
വീണ്ടുമെൻ ചുണ്ടിലും മഞ്ഞതൻ മധുരസ്തിതങ്ങൾ
തളിരിന്റെ തളിരായ താലീവിലാസം
എവിടെനിന്നെവിടെനിന്നെന്നയുന്നു മേടവിഷുസംക്രമപ്പുലരിയോ
കുളിർകോരിയെത്തുന്നു
കണിക്കാണുവാൻ ഭാവി ഗുണമേകുവാൻ കുഞ്ഞു
നയനങ്ങളെന്നെയോർത്തെന്നേയിമ പൂട്ടിയുണരാതെ, യുണരുമ്പോഴും മിഴി
തുറക്കാതെയിത്തിരി തുറന്നാലുമാരുമതു കാണാതെ കാണാതെ
കണിക്കാണുവാൻ കാത്തിരിക്കുന്നിതവരുടെ
ഗുണത്തിനായ് ഞാൻ മഞ്ഞയണിയുന്നു
ഒരു നിറം മാത്രമേ തന്നതുള്ളൂ വിധി
എനിക്കാവതില്പേ പലവർണ്ണമാകാൻ
കണിക്കൊന്നയല്പേ വിഷുക്കാലമല്പേ

വധുവിനെയൊരുക്കാനെടുക്കുന്ന മഞ്ഞൾ
നിറത്തിൽ നിറയ്ക്കുന്ന ശൃംഗാരവർണ്ണം
കടക്കണ്ണറിഞ്ഞാൽ പിടിച്ചിങ്ങെടുക്കാൻ
തരിക്കുന്ന വ്യാമോഹ താരുണ്യവർണ്ണം

കല്യാണമന്തരം പൊഴിക്കുന്ന വർണം
കളകളും പാടിക്കുണുങ്ങുന്ന വർണം
താനെ മയങ്ങിത്തിളങ്ങുന്ന വർണം
വേറുള്ളതെല്ലാം തിളക്കുന്ന വർണം
പകൽനേർത്തുനേർത്തീക്കടൽമാല ചാർത്തുന്നൊ
രത്തിച്ചുവപ്പിന്നകമ്പടി വർണം
പന്തർണ്ടു സൂര്യന്റെ കിരണങ്ങൾ മേഘപ്പരപ്പാലരിച്ചതു പതിമ്മൂന്നു
പൗർണ്ണമിയിലാറ്റിക്കുറുക്കിപ്പൊടിച്ചെങ്ങുമെന്നും തിളങ്ങുന്ന വർണം
ആ വർണരേണുക്കൾ മിന്നിത്തിളങ്ങുന്നൊരെന്നേനി പൊന്മേനി പൂമേനിയല്ലെ

കണിക്കൊന്നയല്ല് വീഷുക്കാലമല്ല്
എനിക്കാവതില്ല് പൂക്കാതിരിക്കാൻ
എനിക്കാവതില്ല്

ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ

- ಕೆ. ಎಸ್. ನಿಸಾರ್ ಅಹಮದ್

ಜೋಗದ ಸಿರಿ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ, ತುಂಗೆಯ ತೆನೆ ಬಳಕಿನಲ್ಲಿ,
ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಲೋಹದದಿರ ಉತ್ತುಂಗದ ನಿಲುಕಿನಲ್ಲಿ,
ನಿತ್ಯ ಹರಿದ್ವರ್ಣವನದ ತೇಗ ಗಂಧ ತರುಗಳಲ್ಲಿ
ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ, ತಾಯಿ, ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ ನಿನಗೆ...

ಇತಿಹಾಸದ ಹಿಮದಲ್ಲಿನ ಸಿಂಹಾಸನ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ,
ಗತ ಸಾಹಸ ಸಾರುತಿರುವ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ,
ಓಲೆ ಗರಿಯ ಸಿರಿಗಳಲ್ಲಿ, ದೇಗುಲಗಳ ಭಿತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ ತಾಯಿ, ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ ನಿನಗೆ....

ಹಲವೆನ್ನದ ಹಿರಿಮೆಯೆ, ಕುಲವೆನ್ನದ ಗರಿಮೆಯೆ,
ಸದ್ವಿಕಾಸಶೀಲ ನುಡಿಯ ಲೋಕಾವೃತ ಸೀಮೆಯೆ,
ಈ ವತ್ಸರ ನಿರ್ಮತ್ಸರ ಮನದುದಾರ ಮಹಿಮೆಯೆ
ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ, ತಾಯಿ, ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ ನಿನಗೆ....

- Tanvi Annasab Herawade

ECE

Innovations in technology ಪ್ರಯುಕ್ತಿಯ ಪರಶಪಾಠ

ಚುಪಚುಪ ಬಸೆ ಆಹ್ಲೇ ಯನ್ತ್ರ,
ತಬು ಮನೆ ತಾರ ವಿದ್ಯುತ್ ಖೇಲಾ,
ಮಾನುಷ ಬಲೆ — “ನಿಜಿಬ್ ತುಮಿ!”
ಸೆ ಹಾಸೆ, ಬೋಖೆ, ಉತ್ತರ ದೇಯ ಫೆಲಾ।
ಕೋಡೆರ ಭೆತರ ಗಲ್ಲ ಬೊನಾ,
ಡೆಟಾರ ಮಾಖೆ ಸ್ವಪ್ನ ಘೋರೆ,
ಏಕ ಕ್ಲಿಕೆ ಪೊಹೆ ಯಾಒಯಾ
ಗ್ರಹೆರ ಬಾಹಿರೆ, ಆಕಾಶ ಚೊರಾ।
ಕೃತ್ರಿಮ ಬುದ್ಧಿ ಭಾವಹೆ ಏಖನ,
ಮಾನುಷೆರ ಸಂಜೆ ಸಮಾನ ತಾಲೆ,
ರೊಬಟ್ ಶೇಖೆ ಭಾಷಾರ ಹ್ಲೆಂದೆ,
ಆಬೇಗ ಧರೆ ಯಾನ್ತ್ರಿಕ ಖಾಲೆ।
ಬಾಟನೆರ ನಿಚೆ ಶಹರ ಜಾಗೆ,
ಆಲೊರ ರೇಖಾಯ ಪಠೆರ ದಿಶಾ,
ಟೆಲಿಮೆಡಿಸಿನ್, ಸ್ಮಾರ್ಟ್ ಕೃಷಿ,
ಸಬಿ ತೊ ಆಜ್ ಪ್ರಯುಕ್ತಿ-ನಿಶಾ।
ಗುಗಲ್ ಜಾನೆ ಮನ್ ಕಿ ಚಾಯ್,
ಆಯಾಲ್ ಕ್ಷಾ ಗಾಯ ಪ್ರಿಯ ಗಾನ,
ತಬು ಪ್ರಶ್ನ ಜಾಗೆ— ಕೆ ನಿಯನ್ತ್ರಣೆ?
ಮಾನುಷ, ನಾ ಯನ್ತ್ರಜ್ಞಾನ್?
ತಬು ಆಮಿ ಸ್ವಪ್ನ ದೇಖಿ,
ಮಾನುಷ ಥಾಕ ಸಬ ಕಿಚೂರ ಶೀರ್ಷೆ,
ಪ್ರಯುಕ್ತಿ ಹೊಕ ಸಹಚರ ಶುಧು,
ಹೃದಯೆರ ಕಾಹೆ, ಬಿಬೇಕೆರ ಗ್ರಹೆ।

Dr. Pinki Deb, ಡ. ಪಿಂಕ್ಷಿ ದೇಬ

ಸಿವಿಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಭಾಗ

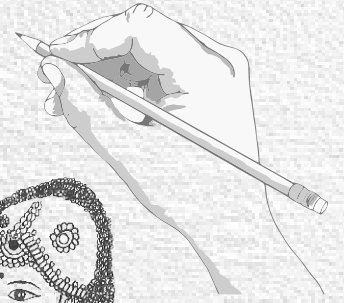
(Dept of Civil Engineering)

ಶರದ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್

ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಕಲೇಜ್ ಆಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್,

ಯಾದರಭ

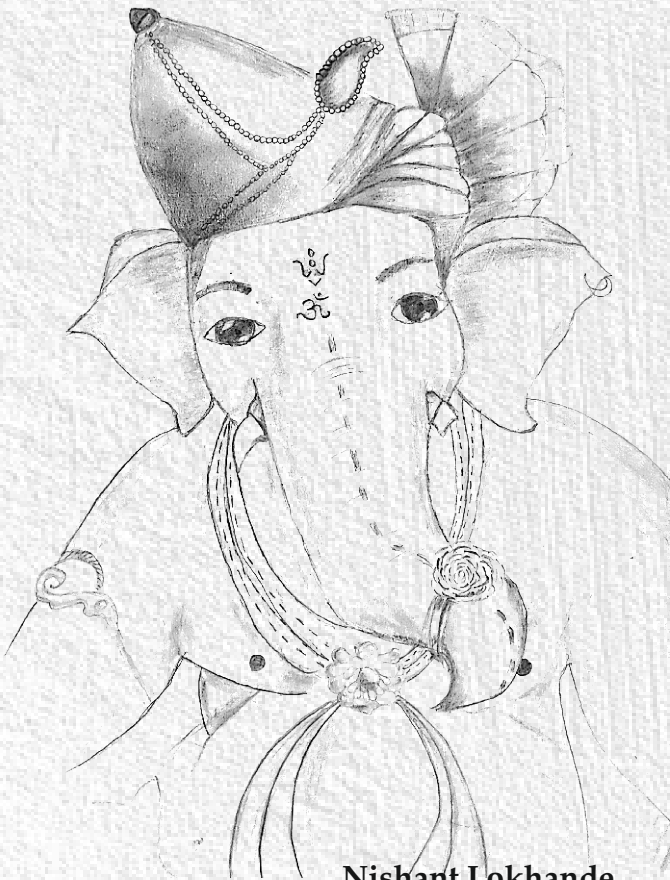
Pencil Sketches

Priyadarshani Balu Desai

Leena Abhinandan Adake
F.Y. CSE

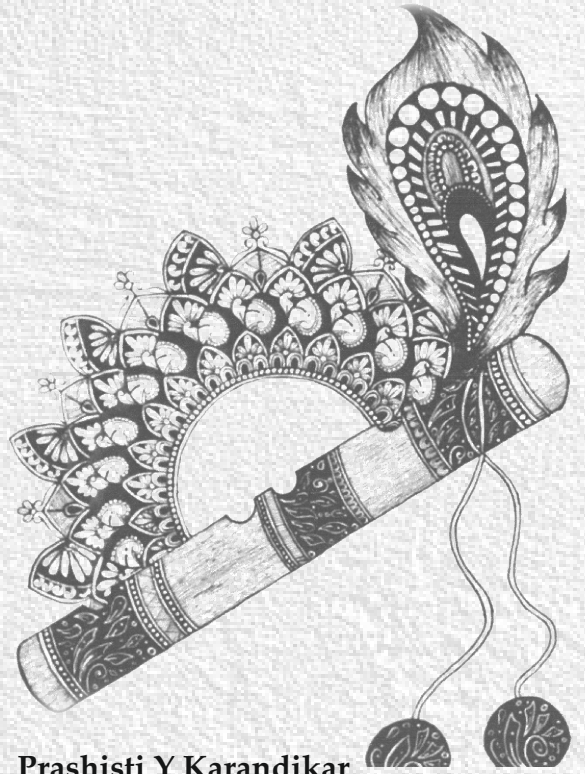
Nishant Lokhande

Misba Ashtekar

Shravani Sanjay Pachakatte
S.Y. CSE

Prashisti Y Karandikar
S.Y. ECE

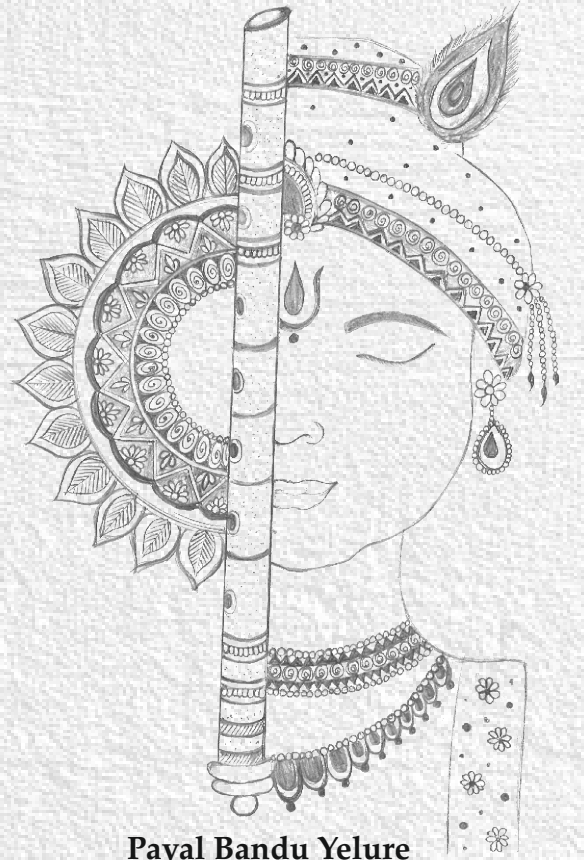

Dnyaneshwari G. Gurav
S.Y. ECE

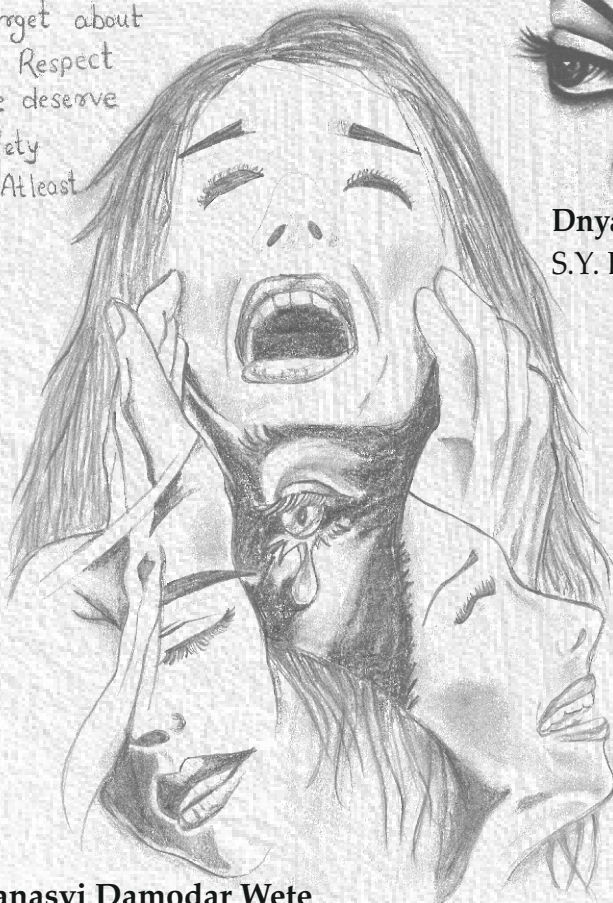

Prashisti Y. Karandikar
S.Y. ECE

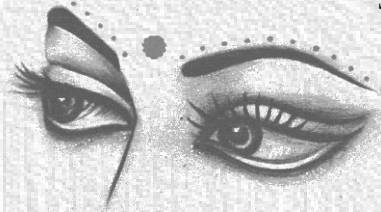

Payal Bandu Yelure
S.Y. CSE

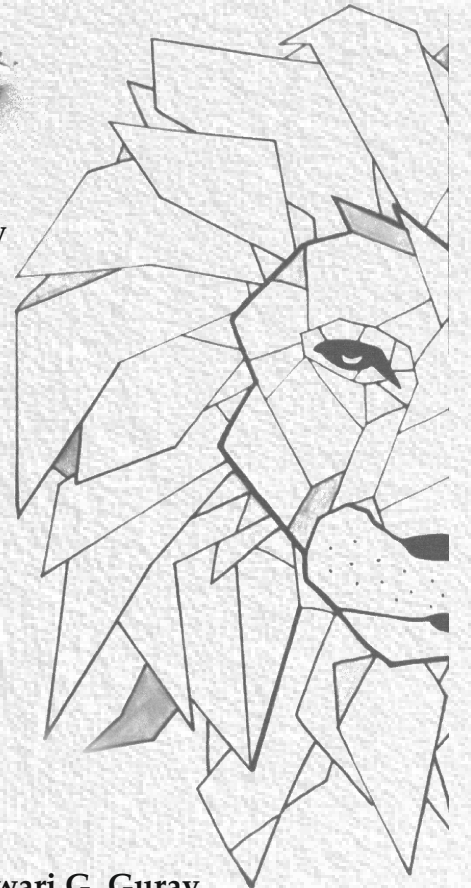
Forget about
Respect
We deserve
Safety
Atleast

Manasvi Damodar Wete
S.Y. CSE

Dnyaneshwari G. Gurav
S.Y. ECE

Dnyaneshwari G. Gurav
S.Y. ECE

Sanika Sanjay Patil
F.Y. ECE

Pratiksha Arvind Desai
F.Y. A&R

Pratiksha Pintu Chougule
F.Y. ECE

Mayur Uday Chakare
F.Y. ECE

Sharvari Krushna Varekar
T.Y. AI & DS

I DON'T WANT TO LIVE in FEAR

Shubhangi Mahavir Kininge
S.Y. Mechatronics

Forget about
respect
We deserve
safety
atleast

Sofiya Mansoor Mulani
S.Y. MTRX

Tejal Dnyanandev Panchal
S.Y. Civil

SHARAD INSTITUTE OF TECHNOLOGY, COLLEGE OF ENGINEERING

FORM NO. IV: RULE NO. 8

(Statement about the Ownership and other particulars of Magazine)

Name of the Magazine	: Spandan 2025
Place of Publication	: Sharad Institute of Technology, College of Engineering, Yadav - Ichalkaranji
Periodicity of Publication	: Annual (Once a year)
Chief Editor's Name	: Dr. G. B. Dapke & Ms. P. D. Ghatge
Nationality	: INDIAN
Address	: Sharad Institute of Technology, College of Engineering, Yadav - Ichalkaranji.
Printer Name	: Bharati Mudranalaya
Address	: 832, 'E' Ward, Shahupuri 4 th lane, Kolhapur
Publisher's Name	: Dr. Sanjay A. Khot
Nationality	: Indian
Address	: Sharad Institute of Technology, College of Engineering, Yadav - Ichalkaranji
Owner of Publication	: Shamrao Patil Yadavkar Education and Charitable Trust's, Sharad Institute of Technology, College of Engineering, Yadav - Ichalkaranji

I, Dr. Sanjay A. Khot, hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief. The publisher & Chief Editor may not agree with opinions expressed in the contents of the magazine. No claim is made about the originality and authenticity of the information and publisher & the Chief Editor will not be responsible for any consequences thereof.

Yadav,
April, 2025

Dr. Sanjay A. Khot
Principal

Department of Computer Science And Engineering

Vision:

To be a center of excellence in Computer Science & Engineering education to prepare professionally competent engineers with lifelong learning attitude for the accomplishment of ever-growing needs of society

Mission :

1. To prepare technically and professionally competent engineers by imparting quality education through effective teaching learning methodologies and providing stimulating environment for research and innovation.
2. To develop professional skills and right attitude in students that will help them to succeed and progress in their personal and professional career.
3. To imbibe moral and ethical values in students with concern to society and environment.

Faculty List

SR.NO.	Name of Faculty	Designation
1	Dr. Gurav Shashidhar B	HOD & Associate Professor
2	Dr.B.Dhanshekar	Professor
3	Mrs. Patil Sonali S	Assistant Professor
4	Mrs. Mane Priti P	Assistant Professor
5	Mr . Patil Prashant B	Assistant Professor
6	Mrs. Jujare Varsha A	Assistant Professor
7	Mrs.Patil Ujjwala S	Assistant Professor
8	Mrs. Patil Komal M	Assistant Professor
9	Mrs.Kamate Aprana S	Assistant Professor
10	Mrs. Langde Prachi P	Assistant Professor
11	Mrs. Patel Farheen A	Assistant Professor
12	Mrs. Apradh Smita Y	Assistant Professor
13	Mrs. Nitin Potbhare	Assistant Professor
14	Mrs.Kavita Sharma	Assistant Professor
15	Mr.Alam Muntashir	Assistant Professor
16	Mrs.M.T.Naik	Assistant Professor

Department of Automation & Robotics

Vision

To be a centre of excellence by imparting lifelong learning through dissemination of basic technical and professional knowledge amongst students for the accomplishment of ever-growing needs of society.

Mission

- To inspire and motivate promising engineers by catering quality education through effective teaching learning methodologies.
- To develop professional skills and proactive attitude in students that will help them to succeed and progress in their personal professional career.
- To imbibe moral and ethical values in students with concern to society and environment.

List of Faculty

S.N	Name of Faculty	Designation
1	Dr.Govind Singh Patel	HOD & Professor
2	Dr.Vilas Shivram Hajare	Professor
3	Dr. George Rapheal	Assistant Professor
4	Dr.Mohamad Aslam	Assistant Professor
5	Mr.Sujit Vishwanath Kumbhar	Assistant Professor
6	Mr.Ashish Arunrao Desai	Assistant Professor
7	Mr.Ganesh Vasant Pujari	Assistant Professor
8	Mr. Pratapsinh Subhashchandra Chougule	Assistant Professor
9	Mr.Yogesh Yuvraj Kamble	Assistant Professor
10	Mr.Swapnil Bapusaheb Herwade	Assistant Professor
11	Mr.Parag Premchand Mangave	Assistant Professor

Department of Artificial Intelligence and Data Science

VISION

To be a centre of excellence in Artificial Intelligence and Data Science education to prepare professionally competent engineers with lifelong learning attitude for the accomplishment of ever-growing needs of society.

MISSION

- To prepare technically and professionally competent engineers by imparting quality education through effective teaching learning methodologies and providing stimulating environment for research and innovation.
- To develop professional skills and right attitude in students that will help them to succeed and progress in their personal and professional career.
- To imbibe moral and ethical values in students with concern to society and environment.

List of Faculty

S. No	Name	Designation
1	Dr. Amit Jaykumar Chinchawade	HOD & Associate Professor
2	Dr. Sukanta Debnath	Associate Professor
3	Dr. Upama Das	Associate Professor
4	Mrs. Akshata S. Patil	Assistant Professor
5	Mrs. Pallavi D. Patil	Assistant Professor
6	Mrs. Rohini S. Gurav	Assistant Professor
7	Mrs. Pallavi D. Nasalapure	Assistant Professor
8	Mrs. Kousar A. Nadaf	Assistant Professor
9	Mrs. Sakina Hazrat Sayyed	Assistant Professor

Department of Basic Sciences & Humanities

Vision

To be a centre of excellence by imparting lifelong learning through dissemination of basic technical and professional knowledge amongst students for the accomplishment of ever-growing needs of society.

Mission

- To inspire and motivate promising engineers by catering quality education through effective teaching learning methodologies.
- To develop professional skills and proactive attitude in students that will help them to succeed and progress in their personal professional career.
- To imbibe moral and ethical values in students with concern to society and environment.

List of Faculty

Sr. No	Name	Designation	Sr. No	Name	Designation
1	Dr. Patil Sarika P.	HOD & Assistant Professor	14	Ms.Bapat Apurva C.	Assistant Professor
2	Dr. Dapke Ganesh B.	Assistant Professor	15	Ms.Kore Smita M.	Assistant Professor
3	Mr.Patil Yuvraj A.	Assistant Professor	16	Mrs.Swami Pratibha M.	Assistant Professor
4	Ms.Kamate Namrata M.	Assistant Professor	17	Mr.Bhagate Akshay K.	Assistant Professor
5	Ms.Patil Priyanka S.	Assistant Professor	18	Mr.Phadatare Lahu B.	Assistant Professor
6	Ms.Nigave Mandakini M.	Assistant Professor	19	Mrs.Patil Diksha K.	Assistant Professor
7	Ms.Patil Yogita B.	Assistant Professor	20	Ms.Shamal Shintre	Assistant Professor
8	Dr. Karawa Deepa A.	Assistant Professor	21	Dr Gavali Deepak S.	Assistant Professor
9	Ms.Momin Sana A.	Assistant Professor	22	Ms.Mane Swati Vijay	Assistant Professor
10	Ms.Parmaj Smita S.	Assistant Professor	23	Magdum Dadasaheb R.	Assistant Professor
11	Mr.Yadav Sandip S.	Assistant Professor	24	Kole Shubhangi R.	Assistant Professor
12	Ms.Ogale Amruta V.	Assistant Professor	25	Ms.Kulkarni Chaitrali C.	Assistant Professor
13	Ms.Patil Pallavi B.	Assistant Professor			

Department of Electrical Engineering

Vision

To be a centre of excellence in Electrical Engineering education to prepare professionally competent engineers with lifelong learning attitude for the accomplishment of ever-growing needs of society.

Mission

1. To prepare technically and professionally competent engineers by imparting quality education through effective teaching learning methodologies and providing stimulating environment for research and innovation.
2. To develop professional skills and positive attitude in students that will help them to succeed and progress in their personal and professional career.
3. To imbibe moral and ethical values in students with concern to society and Environment.

List of Faculty

S.No.	Name	Designation
1.	Dr. K. Hussain	HOD & Associate Professor
2.	Mr. Mangesh Subhash Kulkarni	Assistant Professor
3.	Mr. Chetan Devgonda Patil	Assistant Professor
4.	Dr. Jayanna Kanchikere	Assistant Professor
5.	Dr. Gyanesh Singh	Assistant Professor
6.	Mr. Gundhar Arun Chougule	Assistant Professor
7.	Mrs. Neha A. Prasoon	Assistant Professor
8.	Mr. Sammed Ravindra Shirdhone	Assistant Professor
9.	Mr. A. A. Sutar	Assistant Professor
10.	Ms. Pallavi B. Patil	Assistant Professor
11.	Ms. Mayuri K. Katkar	Assistant Professor

Department of Civil Engineering

VISION

To be a centre of excellence various sub -branches of Civil Engineering education to prepare professionally competent engineers with a lifelong learning attitude for the accomplishment of ever-growing needs of society.

MISSION

- To prepare technically and professionally competent engineers by imparting quality education through effective teaching-learning methodologies and providing a stimulating environment for research and innovation.
- To develop professional skills and right attitude in students that will help them to succeed and progress in their personal and professional career.
- To imbibe moral and ethical values in students with concern to society and environment.

List of Faculty

Sr. No.	Name	Designation
1	Dr. V. K. Naik	HoD & Professor
2	Dr. Pinki Deb	Associate Professor
3	Dr. R. M. Garud	Associate Professor
4	Mr. A. B. Jadhav	Assistant Professor
5	Dr. M. Naresh	Assistant Professor
6	Mr. Y. S. Patil	Assistant Professor
7	Mrs. M. V. Sabale	Assistant Professor
8	Mrs. S. A. Patil	Assistant Professor
9	Mr. Y. U. Kulkarni	Assistant Professor
10	Ms. P. T. Powar	Assistant Professor
11	Mrs. P.O. Shirole	Assistant Professor
12	Mr. S. S. Yadav	Assistant Professor
13	Mr. V. Nejkar	Assistant Professor
14	Ms. A. D. Ware	Assistant Professor
15	Mrs. S. M. Patil	Assistant Professor
16	Ms. P. R. Patil	Assistant Professor
17	Mr. A. A. Hosurkar	Assistant Professor

Department of Electronics and Computer Engineering

VISION

To be a centre of excellence in Electronics and Computer Engineering education to prepare professionally competent engineers with lifelong learning attitude for the accomplishment of ever-growing needs of society

MISSION

- To prepare technically and professionally competent engineers by imparting quality education through effective teaching learning methodologies and providing stimulating environment for research and innovation.
- To develop professional skills and right attitude in students that will help them to succeed and progress in their personal and professional career.
- To imbibe moral and ethical values in students with concern to society and environment.

List of Faculty

Sr. No.	Name of Faculty	Designation	Sr. No.	Name of Faculty	Designation
1	Dr. Pravinkumar S. Patil	HOD & Associate Professor	12	Ms. Halunde Swati S.	Assistant Professor
2	Dr. Sachin S. Gurav	Associate Professor	13	Mr. U. J. Maisale	Assistant Professor
3	Ms. Madhuri B. Mulik	Assistant Professor	14	Ms. B. K. Jagtap	Assistant Professor
4	Mr. K. A. Kupade	Assistant Professor	15	Mrs. Anuja B. Jugale	Assistant Professor
5	Mr. Diwakar M. Tayagar	Assistant Professor	16	Mrs. Jyoti Ajay Arbale	Assistant Professor
6	Dr. Sharda Y. Salunkhe	Assistant Professor	17	Ms. Manaswi M. Latthe	Assistant Professor
7	Ms. Priya D. Ghate	Assistant Professor	18	Mrs. Anjali R. Magdum	Assistant Professor
8	Ms. Madhuri S. Mali	Assistant Professor	19	Mr. Suyog R. Hawal	Assistant Professor
9	Mrs. Shital R. Ghorpade	Assistant Professor	20	Mrs. Vandana G. Pujari	Assistant Professor
10	Mr. Manoj M. Babar	Assistant Professor	21	Dr. A Lahiry	Assistant Professor
11	Mrs. Dhanashri M Biradar	Assistant Professor			

Department of Mechanical Engineering

Vision

To be a centre of excellence in Mechanical Engineering education to prepare professionally competent engineers with lifelong learning attitude for the accomplishment of ever-growing needs of society.

Mission

- To prepare technically and professionally competent engineers by imparting quality education through effective teaching learning methodologies and providing stimulating environment for research and innovation.
- To develop professional skills and right attitude in students that will help them to succeed and progress in their personal and professional career,
- To imbibe moral and ethical values in students with concern to society and environment.

Faculty List

Sr. No	Name of faculty	Designation
1	Dr. S.A.Khot	Principal
2	Dr. S.D.Patil	HOD & Associate Professor
3	Dr. P.M.Bhagwat	Associate Professor
4	Dr. V.V.Patil	Associate Professor
5	Dr.S.S.Patil	Associate Professor
6	Dr.M.M.Khade	Associate Professor
7	Dr.B.B.Sangame	Assistant Professor
8	Dr. A.S.N.Husainy	Assistant Professor
9	Mr. S.M.Ghanwat	Assistant Professor
10	Mr.S.P.Udgave	Assistant Professor
11	Mr. S.B.Kamble	Assistant Professor
12	Ms. V.S.Patil	Assistant Professor
13	Ms. A.A.Zalke	Assistant Professor

Department of Mechatronics Engineering

VISION

To be a centre of excellence in Mechatronics Engineering education to prepare professionally competent engineers with lifelong learning attitude for the accomplishment of ever-growing needs of society.

MISSION

- To prepare technically and professionally competent engineers by imparting quality education through effective teaching learning methodologies and providing stimulating environment for research and innovation.
- To develop professional skills and right attitude in students that will help them to succeed and progress in their personal and professional career.
- To imbibe moral and ethical values in students with concern to society and environment.

List of Faculty

Sr. No.	Name	Designation
1.	Dr.Shikalgar Shabanam Khalid	HOD & Associate Professor
2.	Mrs.Roopali S. Sajane	Assistant Professor
3.	Mrs. Kalyani Vaibhav Joshi	Assistant Professor
4.	Dr. Krishnkant Sahu	Assistant Professor
5.	Mr. Pankaj Jingonda Patil	Assistant Professor
6.	Mr. Vikram B. Nalawade	Assistant Professor
7.	Mr. Sunil S. Jugle	Assistant Professor
8.	Mr. Swapnil S. Sajane	Assistant Professor
9.	Dr. Abhijit Banik	Assistant Professor
10.	Dr. Ramesh Maloth	Assistant Professor

List of Non Teaching Staff

Sr. No	Name	Designation
1	D. D. Shinde	Registrar
2	Mane Ankita Nitin	Trainer
3	Danole Uday Dhanpal	Clerk
4	Patil Satish Dundappa	Clerk
5	Terdale Komal Sukumar	Clerk
6	Desai Sagar Mahavir	Clerk
7	Patil Akshay Kumar	Clerk
8	Upadhye Pallavi Pramod	Clerk
9	Gatare Komal Sanjay	Clerk
10	Rajput Sanjay Namdev	Clerk
11	Nule Mahadev	Clerk
12	Garad Kishori Sachin	Clerk
13	Patil Mahananda Prasanna	Clerk
14	Chous Imran Shabbir	Clerk
15	Patil Rohini Keval	Clerk
16	Kamble Sahadev Adappa	Clerk
17	Patil Rakesh Annaso	Clerk
18	Bhoje Ravindra Dilip	Clerk
19	Kole Nikhil Bharat	Clerk
20	Khot Bahubali Subhash	Clerk
21	Kinikar Shital Satish	Clerk
22	Patil Rutuja Shreyansh	Clerk
23	Lenje Rahul Kumar	Clerk
24	Hanbar Ankita Prakash	Clerk
25	Hingalaje Ritesh Shrenik	Clerk
26	Javalgi Nikhil Shekhar	Clerk
27	Kawade Sourabh S.	Clerk
28	Pratik Prakash Adsule	Clerk
29	Takudage Shraddha Siddharth	Technical Assistant
30	Birnale Dipak Ravasaheb	Technical Assistant
31	Karadage Uma Ramdas	Technical Assistant
32	Mane Chandrakant B	Technical Assistant
33	Patil Anil Sudarshan	Technical Assistant
34	Kulkarni Rohan Shantinath	Technical Assistant
35	Sudhal Rajnikant Arun	Technical Assistant
36	Sawant Ashish Dhondiram	Technical Assistant
37	Jangate Sheetal Adinath	Technical Assistant
38	Nakkarchi Munirahmed B	Technical Assistant
39	Chougule Sandip Yurvaj	Technical Assistant

Sr. No	Name	Designation
40	Tare Rahul Suresh	Technical Assistant
41	Chougule Amit Jivandhar	Technical Assistant
42	Khot Priyanka Vikas	Technical Assistant
43	Khot Manik Mallu	Technical Assistant
44	Choudhari Bajarang M.	Technical Assistant
45	Khot Suchitra V.	Technical Assistant
46	Chougule Shubhangi S.	Technical Assistant
47	Joshi Rahul R.	Technical Assistant
48	Jadar Shweta R	Technical Assistant
49	Dugge Mahesh A.	Technical Assistant
50	Magdum Rahul R.	Technical Assistant
51	Alatekar Nitin Suresh	Technical Assistant
52	Magdum Vivekanand A.	Technical Assistant
53	Patil Vishakha Sourabh	Technical Assistant
54	Patil Shreyash D.	Technical Assistant
55	Nalawade Rutuja N.	Technical Assistant
56	Salokhe Shivani S.	Technical Assistant
57	Ankle Rashmi S.	Technical Assistant
58	Kamble Vasanti Nana	Technical Assistant
59	Chougule Rakshanada A.	Technical Assistant
60	Chandel Radha A	Technical Assistant
61	Pattankude Bhagyashri A.	Technical Assistant
62	Pujari Shivanand Bapu	Instructor
63	Sawant Pralhad Shivaji	Instructor
64	Koli Prakash Dattu	Instructor
65	Koli Sharad Ramesh	Instructor
66	Patil Swapnil Arun	Electrician
67	Mali Digambar Prabhakar	Electrician
68	Akiwate Dipak Bhupal	Lab Attendant
69	Koli Sharad Dattatray	Lab Attendant
70	Powar Sagar Dhanpal	Lab Attendant
71	Sutar Ramesh Jakappa	Lab Attendant
72	Salunkhe Monika Tanaji	Rector
73	Desai Seema Sanjay	Rector
74	Kumbhar Suvarna Keshav	Rector
75	Suryawanshi Sanjay D	Rector
76	Gavade Usha Uttam	Rector
77	Koregave Sadhana M.	Rector

List of Non Teaching Staff

Sr. No	Name	Designation
1	Jirage Sadashiv Maruti	Peon
2	More Sanjay Rama	Peon
3	Kamble Maruti Devraya	Peon
4	Desai Shital Bapu	Peon
5	Hawale Vishal Kallappa	Peon
6	Karande Amol Mohan	Peon
7	Powar Ajit Appaso	Peon
8	Tahasildar Mujamil Rustum	Peon
9	Chavan Sambhaji Laxman	Peon
10	Koli Pradip Jatyappa	Peon
11	Jagtap Deepak Khanderao	Peon
12	Mulla Imran Daud	Peon
13	Pandharpure Vaibhav Kalaappa	Peon
14	Upadhye Pramod Annappa	Peon
15	Kamble Rakesh Prakash	Peon
16	Jagtap Yogesh Shankar	Peon
17	Herwade Sunil Sukhdev	Peon
18	Kamble Satish Babaso	Peon
19	Birange Shravankumar Shahu	Peon
20	Shinge Prajwal Murlidhar	Peon
21	Kamble Sarvesh Subhash	Peon
22	Sayyed Sajan Aalladin	Peon
23	Akshay Balu Pawar	Peon
24	Kamble Sandip Machindra	Driver
25	Mane Digambar Ramchandra	Driver
26	Vhasakalle Ramesh S	Driver
27	Rugge Bharat Shripal	Driver

Sr. No	Name	Designation
28	Patil Shital Appaso	Driver
29	Kamate Tanaji Bapu	Driver
30	Vhankade Bharat Gangaram	Driver
31	Mullani Bashir Sanul	Driver
32	Jambhale Nandkumar Rama	Driver
33	Dongale Deepak Shankar	Driver
34	Neje Pravin Dadaso	Driver
35	Bedkayle Sandip Dhanpal	Driver
36	Shingare Rajaram Laxman	Driver
37	Kanire Bapurao Appu	Driver
38	Kore Kiran Balasaheb	Driver
39	Upadhye Sunil Sukumar	Driver
40	Karadge Sandip Baburao	Driver
41	Sawant Prashant Tanaji	Driver
42	Patil Sagar Vasant	Driver
43	Patil Rushiraj Vijay	Driver
44	Chougule Rohit Babaso	Driver
45	Mujawar Asif	Driver
46	Apate Rohit Sharad	Driver
47	Mane Anil Nema	Driver
48	Desai Abhishek	Driver
49	Kognole Chandrakant R	Driver
50	Gavade Sukhdev Appaso	Driver
51	Hanmant Sattyappa Chougule	Driver
52	Kalkutagi Vijay Hanmant	Driver
53	Londhe Pravin Jaganath	Driver
54	Patil Ramesh Sadashiv	Driver

Mr. Yuvraj A. Patil
Librarian

Our Library is well maintained and well furnished. We have about 36894 books, 10167 titles. More than 90 National, International Journals and periodicals are subscribed to currently which facilitates research in our college. We also have multiple copies of National, Regional and Local Newspapers and Magazines. Also we have E-Journals, E-Books viz., IEEE, K-Hub. We have Book Bank scheme for toppers and other students. The total management of Library is from SLIM software. We have a spacious reading room. The total environment in Library as well as reading room is very silent and useful for study.

A) Quantity Details :

SR. No.	DEPARTMENT/BRANCH	BOOKS		JOURNALS
		TITLES	Volume	Magazine
1	Civil Engineering	1243	5130	6+3
2	Mechanical Engineering.	1898	7925	6+2
3	Electronics & Computer Engineering.	1480	6636	12+1
4	Electrical Engineering.	757	3448	6+0
5	Computer Science & Engineering	1357	5638	18+1
6	Artificial Intelligence and Data Science	199	613	12+0
7	Mechatronics Engineering	133	244	12+0
8	Automation & Robotics	89	154	6+0
9	Basic Sciences & Humanities	3011	7106	0+5
	TOTAL	10167	36894	90

NPTEL VIDEOS- 8850, E Book- 7461, E Journal – 10629, CD's- 1644, Journal Bound Volumes- 732

B) Investment Details:

Books	– Rs. 1,35,08,677/-
Journals (National)	– Rs. 2,77,730/-
E-Journals	– Rs. 6,16,916/-
SLIM Library Software	– Rs. 01,28,016/-
NPTEL Videos	– Rs. 66,000/-
K Hub e Library(E-Books)	– Rs. 54,929/-
Delnet	– Rs. 19470/-

Staff in Library

Sr.No.	Name of Library Staff	Designation
1	Mr. Patil Yuvraj A.	Librarian
2	Mr. Lenje Rahul K.	Assi. Librarian
3	Mrs. Garad Kishori	Assi. Librarian
4	Mr. Pawar Ajit	Peon